

Máthé János: Magyarhermány kronológiája (1944–1964)¹

Feljegyzések 1944-től

1944 augusztus 23-tól, e nevezetes történelmi fordulóponttól kezdve jegyeztem fel egyet-mást a reánk – földművesekre – szakadt rettenetes idők napi eseményeiről, hogy az utókor talán nyugodtabban élő história kedvelői böngészhessenek benne. Sajnos, majdnem egy hónapot felölelő jegyzések kallódtak el, melyben a románokkal Szárazajta, Bibarcfalva és Barót körül folyt harcokról, az Erdővidék felett zajlott légi csatákról, az oroszok bevonulásáról és a románok visszajöveteléről írt jegyzeteim voltak. A füzetet a mezőn veszítettem el, és bizonyos, hogy valaki ráakadt és talán ma is tartogatja.

- VIII. 24. A román rádió a tegnap esti adásban bejelentette, hogy Románia beszünteti az angolszász–szovjet front elleni harcot s a bécsi döntésben megszabott erdélyi határvonalat nem létezőnek tekinti.

Ma a románok Ágostonfalvánál a határt lezárták, a baróti mezőn lévő birtokaira dolgozni nem jött át senki. (Fd. 667.)

- VIII. 27. Alsó-Háromszék és Brassó irányából ágyúdörgés és hatalmas robbanások hallatszanak.

- VIII. 28. Híre jött, hogy az eddig szövetséges németek Prázsmárnál megütköztek a románokkal.

A környéken folyó harcok ideje alatt két ízben jártam le Bibarcfalvára, s ott voltam, amikor a Bibarcfalva és Barót közti harcokban elesett német és román katonákat oda felhozták; a temető bejáratánál vannak elhantolva. Barót és Bibarcfalva népe a harcok idején Hermányba volt felhúzódva.

Rozsonday² lelkészünknek a visszatérő románok elől sietve menekülnie kellett. Ő volt az Imrédy-párt erdővidéki – azaz miklósvár járási

1 A kézirat lelőhelye: Erdélyi Múzeum Egyesület Irattára, Kolozsvár, Jordáky Lajos kéziratgyűjtemény 248/2.; másolat az Országos Széchényi Könyvtár Kézirattárában (TLA K-3087/2005) található.

2 1891-ben Királyhalmgyon született. Erős magyar nemzeti érzésű személy volt, emiatt többször összetűzésbe került a román hatóságokkal, 22 alkalommal állt vádlottként a román bíróságok, hatóságok előtt. (Lásd: Hegyi Dániel: Rozsondai Ádám., Miklós László (szerk.): *Ahik imádkoztak üldözöikért – Börtönvallo-mások, emlékezések I. köt.*, Kolozsvár 1996, Erdélyi Református Egyházkerület, 257-258. p.) Teológiai tanulmányai után Fogarason szolgált mint segédlelkész, de magyarságáért való kiállása miatt kiutasították a városból. Betfalvi szolgálat után, 1926-ban és 1963 között Magyarhermányban volt lelkész. Szerette ezt

szervezője, s Toró József³ tanítóval – a székely határőrök helyi parancsnokával – Hermányban 51 tagot toboroztak a pártba. Ezeknek és a többi községekben szervezettek névsora, pártkönyvei és a pártlevelezés a lakásban maradtak. Ezeket az iratokat éjjel felkutattam, és biztonságba helyeztem, amivel több mint száz embert mentettem meg a későbbi üldözésektől és esetleges elhurcolástól.

Az akkori politikai állapotra érdekesen világít rá a Rozsonday által Köpecbányán megbízott Hernády Ödön levele: „...megküldöm 6 munkásunk belépési nyilatkozatát, avval a sajnálatos megjegyzéssel, hogy munkásaink között – egyelőre több eredményt elérni nem tudtam. Ugyanis munkásaink egy része, ha nem is nyíltan, de hallgatólagosan a kommunista elvekkel szimpatizál, míg a nyugodtabb, kiegyensúlyozottabb része óvatos és tartózkodó, miért is nyilatkozni nem mer.” (Fd. 680.)

- IX. 23. Stoian baróti román pap a csendőrök kíséretével szemlét tartott a lebontott tetőzetű görögkeleti templomnál és szigorú megtorlással fenyegetőzve távoztak.⁴
- IX. 25. A Rozsonday család bútorait és a Levente Otthon berendezését a csendőrök levítették Bibarcfalvára, a megyebírónak⁵ pedig megparan-

a közösséget, nem kívánt más egyházközséghez menni. Több éven át Márk Mihály agyagfalvi lelkipásztorral együtt szerkesztette a *Harangszó* című egyházi lapot. 1935-ban fellépett a hatóságok ellen, amikor azok hiveit erőszakkal az ortodox egyházba átírták, emiatt bírósági eljárást indítottak ellene. (Bíró Sándor: *Kisebbségben és többségben – Románok és magyarok 1867-1940.*, Csíkszereda, 2002, Pro-Print, 339-342. p.) A magyarság érdekében végzett munkájáért 1942-ben Nemzetvédelmi Kereszt kitüntetést kapott. 1944 őszén Dorogra menekült, ahonnan 1945 júniusában tért vissza. A kommunizmus hatalomrajutása után sorozatos zaklatásoknak volt kitéve. 1952. augusztus 23-án házkutatást tartottak nála, majd letartóztatták és elhurcolták. Négy hónapot Marosvásárhelyen tartják fogva, majd bírósági ítélet nélkül 1953 augusztusáig Ghenceán, és 1954 júniusáig Văcărești-ben raboskodik. 1954 és 1963 között továbbra is Magyarhermányban szolgált, utána nyugdíjas, szolgálo lelkipásztorként Mikóújfaluban élt és dolgozott 1971-ig. Ebben az évben október 18-án súlyos betegség nyomán hunyt el, Magyarhermányban temették el. (A családra vonatkozó különféle dokumentumokat Nagy Pál bocsátotta rendelkezésemre, akinek ezúton mondok köszönetet.)

3 A Hargita megyei Kányádról származott, a falu megbecsült tanítója volt. Egyik gyereke Toró T. Tibor, atomfizikus (Szül: Énlakán, 1931. július 16-án), akinek megjelent egy önálló kötete (Toró Tibor: *Kvantumfizika, művészet, filozófia. Tudományos esszék, tanulmányok.* Kriterion Könyvkiadó, Bukarest, 1982). Egy vele készített életút-interjú egy tanulmánykötetben közölték (A székelyek fizikusa. Staar Gyula (szerk.): *Fizikusok az aranykorból. Beszélgetések,* Vincze Kiadó, 2006), ebben részletesen vall a Magyarhermányhoz fűződő emlékeiről is. Jelenleg a Temesvári Tudományegyetem Elméleti Fizika Tanszékének tanára. Másik fia Toró József nagyváradi festőművész.

4 A két világháború között Magyarhermányon a község pénzén ortodox (görögkeleti) templomot emeltetett „zsarolással és kényszermunkával” a román állam. A helybeliek ezt sérelmezték, mert a faluban nem, vagy csak kevés ortodox vallású élt. Ezért 1940-1944 között lebontották az ortodox templom tetőzetét. Lásd: Máthé János: *A magyarhermányi református egyházközség története.* Barót, 2004, Gaál Mózes Közművelődési Egyesület, kötetből a Felekezeti kitérések, áttérések; Erőszakos térítések. Vallássérelmi ügyek; A rövid életű hermányi görögkeleti egyházzól c. részeket, 63-69. p.

5 Az egyházközségi kuratórium (vagy egyháztanács) vezetője.

csolták, hogy az országzászló⁶ oszlopát azonnal vágassa ki és a feliratot semmisítse meg.⁷ Az oszlopot kivágták, a feliratot bevakolták.

IX. 26. A csendőrök a rádiókat összeszedték és elvitték.

IX. 27. A csendőrök kihirdették, hogy agyonlövik azt, aki a visszavonuló németeknek élelmet, ruhát vagy szállást merészel adni. Hermány népe a legcsekélyebbet sem törődött a fenyegetéssel, mert lelkéből utálta az oroszok nyomában győztesként pöffeszkedő Maniuiista⁸ rablóbandát, kiknek a harácsoláson és a hatalmuk alá visszakerült védtelen magyarságon elkövetett jogtalanságain és erőszakoskodásain kívül semmilyen más erényét felfedezni nem tudta.

A gyaloglástól és éhezéstől holtra fáradt német katonákat a hermányiak a házuknál rejtegették, gyógykezelték, midőn a „nici o brazdă”⁹ hősök puszkagolyót ígértek érte.

IX. 27.-én korán reggel terjedt szét a hír az oláhok¹⁰ Szárazajtán elkövetett szörnyű vérengzéséről.¹¹ 1944 őszén a Rădulescu kormány védnöksége alatt Erdélyszerte a Maniu nevét viselő ún. Maniu-gárdák alakultak. E terrorista bandák egyike, kik közt több Földvár, Lüget környéki oláh volt, Brassóból indulva szeptember 25-én este Közéapajta felől Szárazajtára érkezett azon a címen, hogy németeket keresnek. Való céljuk a helyi románok által személyi bosszúból hazug vádakkal illetett szárazajtai magyarok legyilkolása volt. Ezek névsorát az ajtai szervező vezérek: Bardóci Tódor és ennek fia: Ferdinánd, Berszán János (Apolló fia), Bogdán Sándor (Sándoré) és Berszán Simon (nyülszajú fia) a terroristák kezére adták.

A legyilkolásra előírtakat 26-án hajnalban 3–4 óra között kivették az ágyból, ingbe és alsónadrágba, az óvoda helyiségébe kísérték és ott a padlásra hasra fektették őket, reggel pedig összeterezték a lakosságot az iskola udvarára és az elfogottakat oda hurcolva, bestiális vadsággal kivégezték őket. Az oláhok borzalmas tette méltó társul csatlakozott az

6 1940-44 között Észak-Erdély sok településén a Magyarország zászlaját tartó díszes talapzatot emeltek a köztereken, vagy a templomok közelében.

7 A felirat szövege: Hiszek Magyarország feltámadásában.

8 Iuliu Maniu nevével fémjelzett olyan román nemzetiségű polgári és katonai személyekből álló csapatok, amelyek 1944. szeptemberében atrocitásokat követtek a magyar nemzetiségű lakosság ellen.

9 magyarul: egy barázdát sem

10 románok

11 Erről még lásd: Vincze Gábor (szerk.): *Történeti kényszerpályák – kisebbségi realpolitikák II. Dokumentumok a romániai magyar kisebbség történetének tanulmányozásához 1944–1989*. Csíkszereda, Pro-Print Könyvkiadó, 2003, 1-2. p. és Nagy Mihály Zoltán, Vincze Gábor (szerk.): *Autonomisták és centralisták. Észak-Erdély a két román bevonulás között (1944. szeptember – 1945. március)*. Kolozsvár–Csíkszereda, 2004, Erdélyi Múzeum Egyesület – Pro-Print Könyvkiadó, 47-48. p.

1848/49. évi szabadságharc idején Nagyenyed környékén és a bányavidéken elkövetett vérengzéseikhez.

Nagy István egyik fiának, Sándornak a szülei szemeláttára fejszével tőkén vágták el a nyakát, a másik fia, András nem akarván a tőke fölé hajolni a fejsze fokával föbe ütötték.

Szép Albertet a feleségével együtt agyonlőtték.

Elekes Lajost a gyilkolások fő értelmi szerzője – Bardóci Tódor – a közöttük folyt ingatlan vita miatt lövette agyon.

Különféle koholt hazugságok alapján lőtték meg Német Izsákot és Német Gyulát is, gyűlölettel viseltetvén velük szemben jó magyarságu-kért.

Gecse Bélát midőn el akarták fogni, kiugrott az udvarra és a kerítésen át akarta magát vetni a szomszédba. Dum-dum golyóval lőtték le.¹²

Szabó Bénéiamot, Szép Bélát és Málnási Józsefet szintén golyóval végezték ki. Ez utóbbit is az udvarán lőtték meg. Levítették az iskola udvarára és a gyilkolások alatt ott kínlódott, amíg elvérzett.

A gárdisták belőttek a tömeg közé, aminek két cigány esett áldozatul. Az egyik azonnal meghalt, a másik később halt bele a lövésbe.

Nagy D. Józsefnek a fogsorát lőtték ki, amiből kigyógyult, s midőn a gyilkolások ügyét 1952-ben Bukarestben újratárgyalták és oda mint tanút megidéztek, a feldúlt idegzetű ember a tárgyalás után két hónap múlva meghalt.

A gyilkolások után két disznót lelőttek és a Berszán Viktor bíró udvarán tartott lakomán felfalták. (F. 346)

Románia kiugrásával összeomlott a német front déli szárnya, s megindult a német seregtestek hegyen-völgyön át vonulása nyugat felé. Hermány és a felette húzódó erdős terület a vonulás útjába esett. A németek fáradtan, megviselve jöttek éjjel-nappal a Kárpátokon keresztül s igyekeztek a visszavonuló frontot beérni. Hermány valóságos élmezősi állomás volt számukra, honnan 2–3 napi pihenő után indultak tovább. Volt nap, midőn 80-100 német szállásolt a községben. Betegek, sebesültek is voltak közöttük. Egyikük Bükszádnál kapott lövést, a lábai is ki voltak sebesedve, gennyesedve az erőltetett gyaloglástól. Pető Ferencnél feküdt két hónapig, a felesége és a szomszéd asszonyok gondozták amíg felépült. 1945 tavaszán ment el polgári ruhában.

Egy sebesült főhadnagyot Csog József (Lőrincé)¹³ felesége és sógor-nője gondozták és gyógykezelték.

12 robbanótöltetű golyó

13 Az azonos nevű személyeket ragadványnevekkel különbözteti meg a szerző, ezek zárójelben szerepelnek.

Akácson Benjámint és felesége gondozták egy legyengült németet közel egy hónapig, s amikor a magdeburgi német felépülve elment, ellátták a szükségességgel.

Baló Sándor (Rudolfé), feleségével és Baló Bénéiamnéval hosszabb időn át élelmeztek egy öttagú csoportot, akik a Likaskő-i erdő részben egy kalyibában tanyáztak. Közülük négyen tovább mentek nyugat felé, az ötödik fekvő betegen a kalyibában maradt, honnan Baló Sándor éjjel, szekéren, pityóka szárral letakarva béhozta a házához. Másfél hónap alatt talpra állították, s mivel nem volt eshetőség, hogy a frontot beérje, jelentkezett a románoknál.

- IX. 28. Bükscsád felől egy főhadnagy vezetésével 16 főből álló csoport érkezett s a falu végén Lőrinc Józsefhez és Akácson Lajoshoz szállásoltak be. Egy köztük lévő burgenlandi magyar fiú útján tudták meg, hogy a románok halállal fenyegetik a németeket befogadó lakosságot. Másnap reggel a bibarcfalvi őrsről két csendőr jött a baróti Papp Bandi szekerén Hermányba, kémlelő őrirátba. A Szakács József felesége meglátta a közeledő csendőröket s azonnal értesítették a németeket, akik lövésre kész puskákkal várták a fejleményeket, azonban ilyesmire nem volt szükség, mert midőn a német tiszt és két géppisztolyos katonája kiléptek az útra és a szekereket megállították, a viaszsárgává vált arcú győztesek azonnal feltartották kezüket, s midőn a főhadnagy felelősségre vonta őket a nép fenyegetéséért, nosza szaladtak a szomszédos házakhoz és ellátást rendeltek a volt bajtársak számára, ők maguk a cigaretta készletüket adták oda a dohányneműt régóta nélkülöző németeknek, aztán az alkalmas pillanatot kilesve, megléptek.

A csendőröknek egy Zsomborról ide telepedett cigány volt a besúgó-juk, s azt megbízták, hogy amikor a németek elmennek, jelentse. 30-án 34 főből álló német csoport gyülekezett össze és két tiszt vezetésével elmentek Udvarhely irányába. A cigány nyomban leszaladt Bibarcfalvára és jelentette.

- X. 1. A baróti és a bibarcfalvi őrsről a baróti őrmester vezetésével hat csendőr jött Hermányba, büntető expedícióra. A faluba érve elsőnek Lőrinc Józsefet verték meg azért, mert a németek egyrésze nála szállásolt és étkezett, utána kényszerítették, hogy további útjukra velük menjen. Sorban azután idős Csog Jánosné és Szakács Attilát verték meg, mivel a cigány elárulta, hogy egy-egy németet rejtegettek. Utána Zsigmond Gyula községi bírót ütötték-verték puskatussal azért, mert szigorú parancs dacára sem jelentette, hogy németek vannak a faluban. Zsig-

mond Gyula a brutális bántalmazás okozta belső sérülésekbe két hónap múlva belehalt.

A bírótól a Baló P. Imre falun felül lévő vízfűrészéhez mentek, ahol a kis házikóban három beteg német tartózkodott, akiket a felszegi asszonyok láttak el étellel és gondozták őket. Ezek egyike meglátta a közeledőket és a Barót patak partján álló fák védelme alatt elmenekült. A csendőrök parancsolták Lőrinc Józsinak, hogy szaladjon utána és fogja meg, de szaladott a cigány is. Józsi be is érte volna az elgyengült németet, azonban szándékosan hagyta elmenekülni. A cigány ezt látta, a csendőröknek elárulta, mire Józsit ismét megverték.

A házikóban maradt két járni nem tudó német aztán a Csog Dénesné kipurancsolt szekereére rakták, és nagy diadallal hozták le a faluba.

Útközben a cigány árulkodására a Csog Józsefnél fekvő tisztet is elfogták, szekerre rakták, feleségét és sógornőjét a gondozásáért végigverték.

Egy kapitány lábait a hosszú úton a csizma annyira összetörte, hogy lábait rongyokba burkolva tudott csak járni. Feleségem borogatást rakott rájuk s azzal két nap pihent, akkor gyulladt, sajgó lábaival útnak indult. Szó sem lehetett arról, hogy ez az ember a hátráló frontot beérje.

Voltak, akik nem bírták a rendkívüli fáradalmakat és belepesztultak, a hermányi határon három van eltemetve. Voltak, akik egymagukban vágtak neki a nagyvilágnak. Ilyen volt a később hermányi lakossá lett Weithaler Károly is, kit a nagy emberhullámozás ide sodort. Tanulságos az ő életrajzából a háborús időre eső részletet leírni.

1918-ban született a felsőolaszországi Trentonban (Trient). 1938-ban bevonult az olasz hadsereghez Rómába, honnan az abbeszin fővárosba: Addisz-Abebába vitték helyőrségi szolgálatra, kilenc hónap múlva maláriás betegként visszahozták Nápolyba. Gyógyulása után a bozeni 232-ik gyalogezredhez helyezték el és onnan, mint tolmácsot a brenneri olasz-német határállomásra küldték.

1939 novemberében az olasz-német egyezmény alapján belépett a német hadseregbe, ott a légvédelmi tüzérséghez került. A háború alatt a fronttal a galíciai Brodytól Sztálingrádig ment elő. A sztálingrádi gyűrűben 1943. január 2-án megsebesült, repülőgépen mentették ki. Kiebben gyógyult, onnan a Fekete-tengerparti Nikolajev légvédelméhez helyezték. A hátráló fronttal Iași-ig jöttek vissza, ott érte Románia köpönyeg fordítása. A légvédelmi ágyúkat felrobbantották, azután indult ki merre látott. Weithaler egyedül délre, a Duna felé igyekezett, hogy átjusson Bulgáriába. Brăila-ba érve tudta meg, hogy az oroszok Bulgáriában is bent vannak. Erre visszafordult és Észak-Erdélynek tartva, a

bodzai szoros környékén átvergődött a Kárpátokon. Október első napjaiban érte el Kakukk-hegyen a hermányi határt és onnan Lázár Sándor erdőőr biztatására lejött Hermányba.

Este a falu legfelső házához, özvegy Barabás Mózesnéhez kopogott be ahol szállást és búvóhelyet kapott három hétig. A román csendőrök ekkor már lázasan kutattak az itt-ott még bujkáló németek után, ezért gyorsan menekülni kellett. A homoródalmási erdőn Szentpáli József erdőőrnél húzódott meg két hétig, akkor visszajött Hermányba, de a csendőrök miatt ismét távozni kellett. Három hónapig újra a Szentpáli vendége volt, akkor vissza Hermányba. Egy hónap múltán a csendőrök a nyomára akadtak, újra Szentpálihoz kellett fusson. Három hét múlva visszajött, akkor a csendőröknek sikerült elfogni. Udvarhely – Csíkszereda – Brassó – Kolozsvár közt való ide-oda kíséretetés is fogvatartás után végül szabadon bocsátották, később román állampolgárságot nyert. Tizenöt évig élt Hermányban, 1959-ben Baróton megnősült és oda telepedett. (Fd. 522.)

Sajnos – egyes helyeken emberi érzésükből kivetkőzött alakok felháborító dolgokat műveltek, s alkalmam volt egy ilyen aljas támadásnak majdnem áldozatul esett némettel találkozni. A Bérc alatt szántotam, midőn megpillantottam, hogy a mintegy 150 méterrel күnnebb fekvő törökbúza tábla szélén egy ember húzódott le a kórók közé. Egészen közel mentem és megszólítottam. Lesoványodott, sápadt arcú, beesett szemű 19 éves fiatalember emelkedett fel a fuszulykától¹⁴ befont törökbúza¹⁵ közül, s ijedt arccal tett néhány lépést felém. Balkarjának könyökcsoncja szét volt löve s egy terepszínű sátorlap darabbal a nyakába felkötve. A hosszú csíkokban lefolyt vér reá volt száradva a zubbonyára, nadrádjára és bakancsára. Semmi néven nevezendő felszerelési vagy használati tárgy nem volt nála. Kevés német nyelvtudásommal is megértettem, hogy Bükszád körül lótték meg előző nap reggel, ott szakadt el társaitól és ott veszett a holmija is. Megrendülve néztem az elárvult gyermekembert, aki egyedül, mint hajtásba vett vad bolyongott az idegen földön. Bevezettem a szekérhez, ennivalót szedtem elő, de a kiállott izgalmak és a nagy vérveszteség miatt alig tudott enni. Megmutattam neki a házunkat, írtam egy cédulát és azzal beküldtem feleségemhez, aki a sebet bekötözte. Négy nap pihent nálunk, akkor kötszerrel és ennivalóval ellátva egy csoporthoz csatlakozva elment nyugat felé.

A körülöttünk zajló súlyos események közben jegyezhetem, hogy Magyarhermány népe maradéktalanul eleget tett annak, amit a magyar

14 bab

15 kukorica

becsület megkívánt. Olyan emelkedett és kultúrnéphez illő magatartást tanúsított a hazájuk felé igyekvő és emberi segítségre szoruló németekkel szemben, ami szép lapja marad a község történetének.

- IX. 28. A csendőrség fenyegető hangú parancsot küldött a bírónak, hogy a három molnár és a szövetség két cséplőgépe együtt tíz zsák búzát finom lisztnak megőrölve, szombat délig szállítson a bibarcfalvi őrre, különben számoljanak a következményekkel.
- IX. 29. A csendőrök megvizsgáltatták az udvarokat, és akinek száraz fája van, köteles egy szekérral az őrre szállítani. Amennyiben holnap estig 50 szekér fa nem lesz bevive, szigorú megtorlás lesz.
- IX. 30. A csendőrök Bagoly Béla baróti szolgabíró Hermányba menekített ingóságait elvitték, ugyanakkor a bíró parancsot kapott, hogy két napon belül 300 tojást és 15 tyúkot küldjön az őrre.
- XI. 12. A visszajött román jegyző, a román pap és Olteán összehívták a népet a községházához, hogy felelőségre vonják a zsarolással és kényszermunkával építetett görögkeleti templom tetőzetének a lebontásáért. Ez volt az a hírhedt gyűlés, amelyiken a győztesek e három kiválósága, magyargyűlölettől tajtékozó dühhel egész napon át fenyegették a hermányi népet a rajtok esett nemzeti sérelemért. A román pap és Olteán merész kijelentéseiből azt lehetett következtetni, hogy a templomtetőzet szétbontásáért a szárazajtaihoz hasonló vérengző megtorlás jár az eszközben. Amikor a jelenlevők ígérték, hogy a templomot újra fogják építeni, Olteán azt kiáltotta:
- Nem kell felépítsétek, itt van egy templom - (bizonyára a református templomot értette) -, az elég, mert itt ezután csak egy nép fog lenni: a román.
- Olteán magyargyűlölete eddig is ismeretes volt, de a mostani hangja és fenyegetőzése különösen meglepte a jelenlevőket, a gyűlés egész ideje alatt a magyarság és a magyar közigazgatás gúnyolása, gyalázása folyt megszokás nélkül a szájából.
- XI. 13. Ma reggel visszatért az a hét ember, akiket kényszermunkára parancsoltak a felrobbantott Gyimes-lóvászai vasúti híd helyreállítási munkálataihoz. Ezek hozták a hírt, hogy a szárazajtai és Erdély más részeiben is hasonló módon elkövetett vandalizmusokért Sztalinék által Észak-Erdélyből kiharcolt románok Csíkból már sietve költözködnek. Ezért a hírért Olteán primár¹⁶ Bogdán Bélát maga elé hívatta és megfenyegette:

16 polgármester

- Sztálingrádig vitetem - mondotta - ha nem fogja be a száját! Az elvitetésre azonban nem jutott idő, mert délután neki is futni kellett.

A román hatóságok Észak-Erdélyből való kitakarodása után a kommunisták sietve kezdtek berendezkedni, és amint kihirdették, az előnyomuló orosz és román csapatok élelem utánpótlása volt a legfőbb gondjuk. Az oroszok éhes keselyű módjára vetették rá magukat a Székelyföldre, s a falvakból ezrével kellett a marhákat a szentgyörgyi vágóhídra hajtani. Két hónap leforgása alatt - (1944. december és 1945. január) - Erdővidék szarvasmarha állományának több mint felét szedték el az oroszok.

A hermányi gazdák négy ízben az alábbi mennyiséget adtuk át:

I.	91 db	29.600 kg élősúlyban
II.	108 db	32.680 kg élősúlyban
III.	68 db	28.050 kg élősúlyban
<u>IV.</u>	<u>34 db</u>	<u>10.550 kg élősúlyban</u>
Összesen	301 db	100.910 kg élősúlyban

(Fd. 545.)

A kommunista közigazgatás csak úgy ontotta a parancsoló, követelőző rendeletek sokaságát, a községi vezetők megriadva kérdezték - mi lesz ebből?

1945

- I. 3. Rendelet a bírónak, hogy a jegyzői iroda tűzifáját Kisbaconba azonnal szállíttassa le, különben letiltják az erdőlést. (Fd. 546.)
- I. 15. A nagybaconi jegyzőség igazolja, hogy a Mikóújfaluban dolgozó orosz katonák részére Magyarhermány községtől átvett 158 kg búzát és 112 pengő készpénzt. (Fd. 547.)
- I. 30. Háromszék megye főnöke 2204. számú rendelete, melyben Hermányt a Nagybaconon felül felrobbantott híd újjáépítéséhez 20 db 10 m hosszú 30 x 30 cm-es fenyőgerendának a helyszínre szállítására, továbbá 30 napon át 8 kézi- és 10 fuvarszám állítására kötelezi. (Fd. 548.)
- II. 17. Jegyző rendeli, hogy az oroszok parancsára a rádiókészülékeket azonnal a sepsiszentgyörgyi vármegyeházára kell szállítani. (Fd. 579.)
- II. 22. Rendelkezés a nagybaconi csendőrség használati tárgyakkal való ellátására, mely szerint: „A magyarhermányi fazekasokat és kádárokat haladéktalanul kötelezni kell, hogy csináljanak egy vizes vedret, egy mosogató dézsát és egy vizes csebet fából, fazakat, lábast, leveses tálát, kancsót cserépből, a cigányok adjanak négy seprűt. Ezeken kívül a községek ágyneművel is el kell lássák.” (Fd. 550.)
- II. 26. A szolgabíró sürgeti a már korábban elrendelt zsírbeszolgáltatást. (F. 551.)
- III. 4. Telefonrendelet szerint azonnal 800 kg sertéshúst kell Sepsiszentgyörgyre szállítani. Amíg ez meg nem történik, sertést levágni senkinek nem szabad. (F. 552.)
- III. 9. Jegyző közli a bíróval a szolgabíró rendeletét, hogy 10-én délután fél hat órára hívjon össze népgyűlést, melyre Barótról kiküldöttek jönnek, s ezekért küldjön „egy fogatot jó két lóval és két rend üléssel ellátva”. A rendelet szerint elvárják, hogy a gyűlés teljes és népes legyen. (F. 553)

Megkezdődött a szerszámjukat, foglalkozásukat otthagytott, dolgozni nem szerető, úrhatnám, parancsolgathatnám, fenyegetőzhetném alakok szereplése. A nép csak bámulja, hogy eleddig úgy személyüknél, mint képességüknél fogva jelentéktelen emberekben minő energia szunnyadt, lázasan gyűléseznek és vita nélkül egy akaraton vannak: felforgatni mindent, összezúzni a személy és vagyonszolgálatot, tömlöcbe akire haragszunk, mert most kommunista világ van, jog és törvény csak a mi

számunkra létezik. Az ismeretlenből teremtett új politikusoknak rendkívül tetszenek a naponta összehívott népgyűlések, ahol a megrettent falusi nép előtt mutogathatják eleddig mellőzött személyeiket és ahol tetszésükre kiabálhatnak és handabandázhatnak.

Nem új kiadású könyvben a falvakról, parasztokról folyó párbeszédben olvashatjuk: a falvak sorsát, életét olyanok igazgatják „...akiknek csak a rontáshoz van képzeletük, meg indulatuk. Mert hát az bizonyos, hogy kényelmes. Rontani, rontani, ma ezt rúgni szét, holnap azt, és szájalni, hogy mi minden jó fog fakadni mindannak a helyén.” (Illyés Gyula: *Khárom ladikján*. Bp. 1969. 159-160. p. – Illyés Gyula a negyedszázaddal korábban a falvak népe fején taposó söpredéket és tevékenységüket elevenítette meg, talán személyes meggyőződése, de mindenképpen az igazság szavával.)

- III. 10. Ma megtudtuk, hogy Gróza Péter miniszterelnök távirati kérésére Sztalinék megengedték a román hatóságoknak az Észak-Erdélybe való visszatérését.
- III. 14. Kisbaconi jegyzősegtől:
„Községi Bíró Magyarhermány
A baróti járási ifjú kommunista párt telefon értesítésére közlöm, hogy f. hó 15-én, azaz pénteken egy előfogat legyen a baróti járási ifjú kommunista párt helyisége előtt, hogy az ottani vezetőket a magyarhermányi ifjú kommunista párt magalakítása végett Hermányba szállítsa.
Hirdesse ki a községben, hogy az ifjúság nemre és korra való tekintet nélkül 15-én d. u. 3 órakor az alakuló gyűlésen jelenjen meg.” (F. 224.)
A fentiekhez annyit, hogy az ingyen fuvar elment, az ifjú vezérek megérkeztek, de a helyiek közül egy sem jelent meg.
- III. 24. A korábban kötelezett 800 kg sertéshúsból a még hátralevő résznek az átadását a szolgabíró azzal sürgeti, hogy a rendelet végre nem hajtása esetén „az előljárásság tagjai internáltatnak.” (F. 555.)
- IV. 3. Népgyűlés van hirdetve, melyen a kommunista párt baróti kiküldötteit kellene meghallgassa a felszabadított nép. Elsőnek helyi származású Boér Gergely volt első világháborús orosz hadifogoly szólalt fel, s mivel a hirdetés szerint egy teljes – szigorú következmények terhe alatt mindenki ott legyen – gyűlés volt rendelve, Boér úr már útközben maga elé képzelte, hogy a községházát szorongásig megtöltő nép milyen visszafojtott lélegzettel fogja majd hallgatni magas polcra emelkedett elszármazottjának beszédét.

Az elképzelt sívár valóság fogadta. A terem üres, alig néhány kíváncsi jelent meg, ezért Boér úr rettenetesen felbőszült. Ököllet verte az asztalt s úgy ordított – (akik közelebb voltunk hozzá láttuk, hogy alkohol is jócskán volt benne) – : „Miért nem jönnek ide a kutya istenit, mikor a gyűlés ki volt hirdetve. Eltelt az idő – mondotta – hogy mint a múltban tették, a népnek ígérjünk. Mi nem ígérünk semmit, hanem követelünk, és aki ellenszegül, az a saját bőrén fogja érezni, hogy milyen legények vagyunk.” (Azonnali szó szerinti feljegyzésem. Szerző.)

Utána mint felfújt pulykakakas, majdnem egy órán keresztül lármázott ez a fiók Kun Béla és szidta a falu népét, hogy most a népszabadság idején azzal sértette meg a pártot, hogy nem jön el meghallgatásukra.

Végezetül a fenyegetést sem mulasztotta el: „Tudjuk, hogy Hermányban kik a reakció mesterei, de gondunk lesz rájuk!” – mondotta vészjósló hangon.

1944 őszén a németek Ukrajna egy részét kiürítették, s az ukrán falvak népe, szekereken, állataikkal együtt a visszavonuló front előtt heteken keresztül özönlött át a Kárpáti szorosokon és ment nyugat felé. Az Ojtozi-szoros felől jövőknek Nagybaconon felül a Hatod volt pihenő táborhelyük, s a szomszéd faluk népe sok tehenet, lovat vásárolt meg tőlük élelmiszerrel és pénzzel. A kommunista hatóság azonnal összeíratta az Ukrajnából származó állatokat, megtiltotta igázásukat és jól tartást, abrakolást parancsolt számukra, hozzá toldva, hogy akinél nincs takarmány és zab, azt a község köteles előteremteni. (F. 556 és 566/I.)

A hermányiak 10 tehenet és 5 lovat vásároltak, ezeket május és június hóban elhajtották. Tulajdonosaik darabonként 450 kg szénát és 180 kg zabot kellett adjanak útravalónak. (F. 556/II.)

- V. 1. Az oklándi szolgabíró 500/945. sz. rendelete, mely szerint Hermány hat darab tenyész és 6 db vágó állatot kell Udvarhelyen az orosz katonai parancsnokságnak átadjan.

A rendelethez a közjegyzőség hozzáfűzi, mivel újabb és újabb állatbeszolgáltatás van kilátásban, a tenyészanyag lehetőleg kímélendő. (F. 557.)

- V. 5. Az átadni parancsolt 7862 kg zabból ma 4662 kg Ágostonfalvára lett szállítva (F. 558/I.)

- V. 6. A jegyző késő este közli a szolgabíró telefon rendeletét, mely szerint: „Magyarhermány község ma este 6 óráig szállítson Ágostonfalvára 32 mázsa zabot. Amennyiben a zab nem lesz leszállítva – a rendelkezés szerint a bíró urat internálják.” (F. 558)

- V. 12. A magyar pengőt ma átcsereálték lejre. 1 pengő = 27 Lej. (F. 332)
- V. 15. Német Gyula volt első világháborús hadifogoly vezetésével megalakult Hermányba a kommunista párt helyi „sejt”-je, s ezzel kapcsolatban a jegyző átír a bírónak: „A magyarhermányi kommunista sejt jegyzőkönyvét felküldöm, és egyben utasítom, hogy egy megfelelő lakást vegyenek igénybe részünkre.” (F. 559.)
Szörnyűség rágondolni, hogy ilyen tudatlan, rosszakaratú, betöréses lopásért jogerősen elítélt és hozzá hasonló alakok kezébe került a nép és javai feletti hatalom. (F. 676.)
- V. 20-án Rendelkezés jön, hogy két német fogoly szökevény van az erdőn, elfogatásukra embereket kell mozgósítani. A csíki falvak is mozgósítva vannak. Innen Balogh Sándor és társai lettek mozgósítva, le is mentek Uzonka fürdőig, ott egy orosz katonától írásbeli igazolást kértek, azzal visszajöttek, eszük ágában sem volt németeket keresni, még kevésbé elfogni. (F. 560.)
- V. 24. A szolgabíró telefon rendelete, hogy Magyarhermány holnap Olaszteleken 14 db 250 kg súlyon felüli marhát adjon át. (F. 561.)
- V. 28. A megyefőnökség 6069. sz. rendelete, mely szerint Magyarhermány a baróti tejszövetkezethez 38 kg vaját szolgáltatson be az oroszok részére. (F. 562.)
- VI. 20. A megyefőnökség 122. sz. rendelete közli, hogy a vármegyében besorozott lovak gondozása és az átadás helyére szállítása végett az oklándi járás 93 embert kell adjon ... Ebből Hermányra négy esik és azokat azonnal ki kell jelölni. (F. 563.)
- VII. 3. A fegyverszüneti feltételeket végrehajtó államtitkárság 6385. sz. rendeletével az oroszoknak átadandó lovak ellátására Udvarhely megyét megterhelt mennyiségből Hermány 1400 kg abrakot, 1500 kg szénát, és 900 kg szalmát kell Udvarhelyre szállítson. (F. 564.)
- VII. 16. Vargyas község vezetői közlik, hogy az átvonuló oroszok elvittek egy 600 kg súlyú tehenet, 4 juhot, 100 kg sajtot, 14 és fél mázsa pityókát, 5 l bort, stb., szóval amit megfoghattak. Az oroszok azt hagyták hátra, hogy ezeket az erdővidéki 9 községre róják ki és ennek alapján kérik Magyarhermány hozzájárulását 150.000 lej pénzzel, 3 mázsa gabonával és 4 kg zsírral.
Máthé Imre bíró megírja, hogy Felsőrákos és Bardoc községek az őket illető résszel már hozzájárultak, ellenben Füle, Olasztelek, és Száldobos nem tudták elhozni, mert az oroszok reájuk mentek és a

Vargyas részére összegyűjtött élelmiszereket elszedték és „még marhákat is.” (F. 565.)

- VII. 20. A megyefőnökség 421. arm.¹⁷ sz. rendelete: Magyarhermány e hó 25-én 9 db 200 kg súlyon felüli marhát köteles átadni Oklándon. (F. 556.)
- VII. 21. Jegyző közli a megyefőnökség 262. sz. arm. rendeletét, mellyel a vármegye területéről 200 vagon szénának és 10.000 tojásnak a beszolgáltatását írja elő. Hermány 219 mázsa szénát és 90 tojást kell adjon. A szénát Székelykeresztúrra, a tojásokat szalonnával megkenve Oklándra kell szállítani és átadni. (F. 567.)
- VIII. 3. Egy csavargó orosz katona a szövetkezetben pálinkát és egyéb bolti árút szedett össze, s az utcán összegyűltek közül kiválasztván Virág Andrást, kényszerítette, hogy azokat neki Bükszádba vigye. Ahogy elmentek, fiatal emberek futottak utánuk, s amikor az orosz és Virág a mezőn Bércalja felé kiindultak, a Gödrös tetőről át kiáltottak:
- András vigyázz!
Virág a kiáltásra bevetette magát az út melletti vízmosásba, az orosz pedig nem értvén a szót állva maradt, de akkor már ropogtak a puskák a Gödrös tetőn a gabonarakások mellől, az orosz jobb lábát átlőtték, aki azonnal bevetette magát az út melletti zabba és vérző lábbal sikerült elmenekülnie. A kisbaconiak másnap a Csere tetőn akadtak rá a nagy vérveszteségtől mozdulni sem tudó oroszra.
- VIII. 3. Rendelet a gyapjú beszolgáltatásról. A tulajdonos legfeljebb 5 kilót használhat fel, a többit Udvarhelyen be kell szolgáltatni. (F. 568.)
- VIII. 18. Az udvarhelyi gyűjtőpont 235. sz. átiratában értesíti az előljárást, hogy a vármegyére eddig kirótt 3000 kg vajmennyiséget 5000 kg-ra emelték fel és ebből Hermány havonta 50 kg-ot kell Udvarhelyre szállítson. (F. 569.)
- VIII. 21. Körjegyző közli, hogy az augusztus hónapra beszolgáltatásra előírt marhákat és juhokat 22-én Olaszteleken át kell adni és csak 350 kg-on felüli marhákat vesznek át. (F. 570.)
- VIII. 31. A tenyeres munkások¹⁸ helyileg alakult szakszervezetének vezetői felhívják a községi előljárást, hogy a képviselőtestület ezutáni üléseire őket is meg kell hívni. (F. 571.) Kezdődik a proletár közigazgatás.

17 fegyverszüneti

18 napszámok

- IX. 14. Megyefőnök 191. sz. rendelete, mely szerint a szövetkezet két cséplő-gépezetét vámgabona keresetét azonnal Udvarhelyre kell szállítani és átadni. (F. 572.)
- IX. 27. Rendelkezés az előírt tojásmennyiségnek azonnali átadására. (F. 573.)
- X. 12. Az előjáróság nem győzi az egymást érő küldöttek, ismeretlen céllal jövő-menő alakok ingyen fuvarral való kiszolgálását, akik most a népet a talpuk alatt érezvén, valóságos kéjteljes hordoztatják magukat ide-oda, túrhetetlen helyzetet teremtve a lófogattal rendelkezők számára. A bíró éjjel-nappal készen kell legyen igényeik kielégítésére. Íme egy írásbeli parancs:

„Felhívás:

A helybeli Kommunista sejtvezetőség felhívja a község bíróját, hogy f. hó 13-án este az oklándi járási Kommunista kiküldöttüknek innen Erdőfűlébe átszállításáról feltétlenül gondoskodják.

Magyarhermány 1945. október 12-én

Zsigmond Sándor.”¹⁹ (F. 574.)

- X. 15. Jegyző közli, hogy akik az előírt juhokat még nem adták be, azokat be fogják kísélni az ügyészségre. (F. 575)
- X. 16. Megyefőnökség 947 sz. alatt értesíti az előjáróságot, hogy a Szovjet Ellenőrző Bizottság a pityóka²⁰ beszállítást a legszigorúbban elrendelte, minek alapján Magyarhermány község 98.200 kg pityókát tartozik október 28-ig Ágostonfalván átadni azzal, hogy: „Rendeletem pontos és maradéktalan végrehajtásáért Címed fegyelmileg és büntetőjogilag felelős. A szovjet kiküldött már megérkezett, a vagonok meg vannak rendelve...”. (F. 576.)
- X. 18. Jegyző közli a megyefőnökség 1094 sz. rendelkezését, mely szerint a fegyverszüneti egyezmény 11. pont javára tenyészjuhokat kell beszolgáltatni. Kisbacson 28-at, Bibarcfalva 6-ot, Hermány 35 db-ot e hó 24-én Oklándon kell átadjon. Ezen felül a három község együttesen 2 db 100 kilón felüli sertést kell ugyanakkor beszolgáltatasson. A rendelkezés azzal végződik: „... amennyiben a beadandó juhokat nem adnák be, úgy a csendőrség az egész község juhait behajtassa”. (F. 577 és 577/1.)

19 Szülei szerény anyagi helyzetű emberek voltak, akik kádár mesterségből és alkalmi munkákból éltek. Zsigmond Sándor jó kézügyességgel rendelkezett, fából különféle eszközöket (esztergapadot, vonalzót) készített, napszámos és egyéb alkalmi munkákból (pl. talpfafaragásból) élt. A rendszerváltozást követően a kommunista párt helyi alapszervezetének vezetője, 1949-ben az Ideiglenes Bizottság elnöke.

20 burgonya

X. 28. A jegyzőség továbbítja a szolgabíró 1501 sz. rendelkezését, mely szerint az Oklándon tartózkodó orosz kiküldött rendeletére a beszolgáltatandó pityókát nem Ágostonfalvára, hanem az udvarhelyi vasútállomásra kell szállítani. Kisbacon 84.500, Bibarcfalva 86.300, Hermány 98.200 kg pityókát kell átadjon. A jegyzőt felhívja, hogy a szállításhoz a körjegyzőség területén levő összes járműveket vegye igénybe. Az orosz kiküldött szerint sem a szállítási napok, sem a határidő nem változtathatók meg. A szolgabíró pedig a „rendelet maradéktalan és határidőre való végrehajtásáért” a jegyzőt és az előjárókat egyetemesen felelőssé teszi, s végül így zárja: „Amennyiben a burgonya-beszolgáltatás és ennek Székelyudvarhelyre történő szállítása nem menne zökkenő mentesen, és a gazdák attól vonakodnának – ígéretet kaptunk arra is, hogy egy egész orosz divízió fog kiszállni és a beszolgáltatást majd az fogja intézni. Oklánd 1945 okt. 26. Dr. Kovács főszolgabíró.”

A fentiekhez a jegyző rendeli: „Bíró Úr! Állítson öröket a község kijáratához, hogy a községből semmiféle fogat sem szabad kimenjen semmiféle munkára, csak krumplit szállítani Székelyudvarhelyre.” (F. 578.)

Hogy aztán az idei – határunkon rendkívül szűkös – termésből tíz vagon pityókának az előteremtése és annak a hideg, esős időben, sárban Udvarhelyre szállítása mit jelent a jobbjánál is rosszabb sorsba taszított földművesek számára, azzal a rendeletgyárosok mit sem törődtek. Ilyen mohó parancsolási lázban az sem lett volna meglepő, ha egyenesen az úristenhez menesztenek egy szigorú hangú ukázt, melyben kötelezik, hogy a határ egy évben háromszor teremjen, s ne borjak, malacok, bárányok – hanem 500 kilós marhák, hizott disznók és juhok szülessenek, különben a biológia jelen törvényei mellett a parancs áradat végül is mind börtönbe juttassa a föld jobb sorsra érdemes művelőit.

X. 30. A főszolgabíró 1547 sz. rendelete a minden családra kötelező káposzta-beszolgáltatásról. (F. 579)

X. 31. November első napjaiban a gazdáktól elszedett és Udvarhelyen összegyűjtött lovaknak elszállítására került sor. A szolgabíró utasítja a jegyzőt, hogy a községekből egy-egy alkalmas embert állítson elő a lovaknak Udvarhelytől Iași-ig történőállításához, s ha a kijelölt emberek nem lennének hajlandók elmenni, csendőrséggel kísértesse be, s amennyiben más alkalmas embert nem találnának, úgy a községi bírót vétesse igénybe erre a célra. (F. 581.)

- XI. 9. A szolgabíró 1694 sz. rendelete, mely szerint Magyarhermány december 1-ig 8 db tenyész szarvasmarhát, 18 darab vágómarhát, 7 db juhot, 4 db sertést és 2 db szárnyast kell beszoigáltasson. (F. 582.)
- XI. 12. A jegyző e napi átiratából kitűnik, hogy az időközben történt újabb kirovással Kisbacon 50.510, Bibarcfalva 21.870, Hermány pedig 104.270 kg szénabeszozgáltatással van megterhelve, amiből a még jelentékeny hátralevő résznek az azonnali beszoigáltatását rendelik. (F. 583.)
- XI. 30. Szolgabíró 1650 sz. rendelete, mely szerint Hermányra pótlólag 4000 kg pityóka, 30 kg káposzta és 3000 kg szénabeszozgáltatás van kiróva. (F. 584.)
- XII. 4. Jegyző 1716 sz. átírata a bírónak: „Értesítem, hogy a mai nappal az előjáróság ellen az eljárást megindítottam, mivel semmiféle rendeletet nem hajt végre úgy – amint azt a jegyzőség leadja. Ezek után a felelősséget teljesen a bíró úrra hárítom ... amennyiben kérni fogom, hogy az orosz parancsnokság küldjön ki embereket a beszoigáltatásra előirt dolgoknak a behajtására.” Végül jön a megtisztelő megállapítás: „...Magyarhermány községet az egész vármegyében renitens magatartásúnak minősítették.” (F. 586.)
- XII. 5. Jegyző közli a megyefőnökség jóvátételi irodájának 1309 sz. rendeletét, mely szerint a jóvátételi egyezmény értelmében elszedett lovak ellátására Hermány azonnal szozgáltasson be Oklándon 240 kg zabot és 500 kg szénát. (F.587.)
- XI. 29. A szolgabíró telefon rendelte szerint újabbi pityóka-beszozgáltatás van előírva:
Kisbacon 42.120 kg
Bibarcfalva 39.232 kg
Magyarhermány 76.707 kg
Ezeket a gazdákra fel kell osztani és a kire-kire esett mennyiségét a gazdánál még a mai napon zárolni kell. (F. 589.)
Ezzel ért véget a nyomorúságos esztendő.

Az esztendő az elmúlt év szomorú hagyatékának a folytatásával kezdődik. Az oroszok diktálta fegyverszüneti feltételek értelmében lerovandó óriási terhek alatt roskadozik a falu népe. Nincs lábbeli, cukor, vas, szeg, talp, villa, kasza és számtalan más áru, melyekre égető szükség van. Semmilyen szükségletéről nincs gondoskodás, él ahogy tud és hallgat, de nincs nap vagy óra, hogy valamilyen követelést ne támasszanak vele szemben. A falu népére most igazán ráillik azon szólás-mondás, hogy olyan tehén melyet nem két kézzel, hanem kétezerrel fejnek, de enni nem ad senki. Az állat-beszolgáltatás egyelőre szünetel azt minisztertanácsi határozattal az állomány óriási mérvű csökkenése miatt 1945 decembertől kezdve megszüntették, de a felszabadulás óta eltelt 16 hónapot a kiürült pajták, csűrök, pincék és a lerongyolódott emberek sirassák. (F. 588.)

Az új év elején szárnyas állatokat, tojást, vaját, szalmát parancsolnak, s az oroszok részére előírt vaj- illetve tejbeszolgáltatást állandósítják. A gazdákat kötelezik, hogy a tej 70%-át adják be a szövetkezeteknek vajcsinálás céljára. A beszolgáltatott tejből először az ellátatlanok – (a hermányiak szerint „a dolgozni nem szeretem”-ek, köztük a cigányok) – kapnak, a többitől vaját készítene. Kisbacon 5 1/2 Bibarcfalva 4 1/2 Hermány 7 kg vaját kell naponta beszolgáltatasson. A nép torkig van a népszabadság nevében folyó féktelen zsarolással, de a szóra vigyázni kell, mert a munkás, takarékos emberek vagyonára ráuszított társadalmi csőcselék mindenkét „elvitetés”-sel fenyeget, amihez most egy titkos hazug elvadás bõven elég.

A pribékhad számolt a lassan kibontakozó ellenállással is, fegyvertárban készen tartja a szovjet paradicsomban bevált módszereket. Első helyen a megfélemlítést. Rendeli, hogy minden faluban a három legnagyobb vagyonú gazdát ki kell jelölni, akik az előjárósággal egyetemben felelősek a beszolgáltatás maradéktalan végrehajtásáért, ha pedig valami hiba lesz „az ellenőriző hatóságok könyörtelenül fognak eljárni.” (F. 590 és 590/I. II. III)

- II. 10-én érkezett a megyefőnökség 88. sz. rendelete mellyel az erdővidéki kilenc község fogattal rendelkező gazdáit 6000 köbméter tűzifának a homoródmási erdőről Füleig való leszállítására kötelezi. Hermány ebből 680 köbmétert kell leszállítson. (F. 591.)

III. 15. A földadó kivetéséhez az udvarhelyi pénzügyi igazgatóság küldöttei olyan magas holdankénti jövedelmet vettek alapul, hogy azt még a helyi elvtársak sem fogadták el és új megállapodást kértek, azonban a tiltakozással mit sem törődve kivetették az adót. (F. 685.)

VI. 28. Jegyző utasítja a bírót (ad. 842/946 sz.) – hogy a beszolgáltatandó gyapjút karhatalom igénybe vétele mellett, erőszak alkalmazásával is szedje össze. (F. 675.)

Újság és falragasz özön hirdeti már hetek óta a kommunista párt politikai rövidlátással megszervezett ideológiai inasának – a Magyar Népi Szövetségnek június 29 és 30-án Udvarhelyen tartandó kongresszusát, mely a sajtó szerint nagy tömegmegmozdulás lesz a reakció ellen, azonban felette rosszul sikerült. 30-án hermányiak is többen jelen voltunk a sportpályán rendezett gyűlésen, mely feszült légkörben kezdődött, majd verekedés és lövöldözés közben botrányba fulladva széteszlott.

A falvokról begyűlt nép kommunistaellenes magatartása előre eldöntötte a gyűlés sorsát. Az udvarhelyi Kossuth utcán hatalmas tömeg vonult végig, ütemesen kiáltozva: „Le Kurkóval! Le Kurkóval!” (Kurkó Gyárfás a MNSz országos elnöke volt.) A felvonuló tömeget a sorfalat álló rendőrök sem bírták feltartóztatni, átvonult a sportpályán és elsodorta a gyűlést. (F. 592.)

XII. 6. Levelet kaptam Szabó Andrástól az udvarhelyi ref. kollégium volt igazgatójától, abból néhány szót idézek: „... ha valami élelmet hoz, amikor erre felé jár – megköszönöm. Mert 22 hold birtokomnak erről az évről az összes jövedelmét elvették, s így nagy gondok közt kell élnünk.” (F. 671.)

Ezt – egy életét komoly és felelősségteljes munkával töltött 80 éves ember kényszerült papírra tenni.

Március elején rendelték, hogy házról-házra járva fel kell kutatni minden gabonát és a szűkre szabott fejadag fennhagyásával a többi hatósági áron beszolgáltatandó. A kinevezett bizottság józan tagjai tudva, hogy a múlt év július 9-iki nagy jégverés miatt aggasztóan kevés kenyérnekvaló van, helyszíni vizsgálat nélkül jelentést készítettek, hogy a községben gabonafelesleg nem található. Póruł jártak, mert a bolsevista mákonnyal telt fejű spiclik valamelyike feljelentette őket, aztán volt felelőségre vonás, szidás, reakciósozás, fenyegetés.

- IV. 14. A helyi kommunista sejt tagjai ma újraszervezkednek. A magyar hadifoglyok tízezrei agyonéheztetve vánszorognak vissza a paradicsomból, élő figyelmeztetésként az észtvesztettek számára, de a petópéte-
rek²¹, kiket a történelem egyensúlyt veszített ingája átökként feldobott a nép nyakára, mindebből nem láttak semmit.
- IV. 21. A *Népi Egység* című lapocska mai száma ujjongva közli, hogy „a magyar Népbíróság Jankó Péter tanácsa Dálnoki Veress Lajos volt vezérezredest és két társát halálra – más kilenc társukat sok évi börtönre és kényszermunkára ítélte azon szervezkedésért, mellyel a magyar népet ki akarták ragadni a vörös rém markából.” (F. 711.)
- VI. 28. A vörös polip ragadozó karjai teljesen rátapadtak a földműves népre. Megjelent a mezőgazdasági termények kötelező beszolgáltatásáról szóló rendelet. (F. 721.)

A népboldogítók az eddig 5%-os cséplési vámot 7%-ra emelték. A cséplőgépek körül úgy rajzanak az aktatáskás naplopók, mint a házi légy. A gépek mellé 2-2 helyi ellenőrt állítottak a számukra megbízható emberek közül.

A pénz értéke napról-napra csökken, a százezres, milliós címletű papírokkal jóformán semmit nem lehet venni. Egy tojás 15.000, egy liter tej 30.000 lei. Baló P. Imre egy közbirtokossági ügyben tett baróti fuvarért egymillió lejt számolt fel, amit a birtokossági tanács soknak találván, csak nyolcszázezer lejt szavazott meg. Az egyik idősebb tanácsos kézlegyintve jegyezte meg: „Meg lehet adni a milliót is, az sem ér többet, mint nyolcszázezer.”

21 Pető Péter (Szakács). Szülei szerény anyagi helyzetű emberek voltak, pásztorkodásból éltek. Szakács Pető Péter csak négy elemi osztályt végzett. A helybeli kommunista párt alapszervezetének tagja, majd gazdasági előljáró. Felesége is a kommunista párt tagja volt.

- VIII. 2. Kommunistaellenes röpcédulákat szórtak el a faluban. Ezért Rozsonday István²² egyetemi hallgatót és Németh Sándor gimnáziumi tanulót bekísérték az udvarhelyi ügyészségre.
- VIII. 15. Megtörtént a pénz átcserélése, igaz nevén: a falusi nép körmönfont módszerekkel való kifosztásának egy új változata. Kibocsátották a sok értéktelen papírpénzt, majd hirtelen becserélték. Egy személynek csak 5 milliót cseréltek be, ezért kapott 250 lej új pénz, a többit tehette a füstre. Az új pénzben a gazdasági termékek árát olcsón, az ipari árukét magasan állapították meg. Egy mázsa búza (100 kg) 560 lej. Egy Ágostonfalva–Brassó vasúti jegy 400 lej. Egy kiló vaj 39 lej, egy liter ecet ugyanennyi. Egy kiló búza 5,60 lej, egy kiló só 7,80 lej és így tovább. A járomba fogott falusi népet akadémiai szinten tanítják, hogy e szónak „felszabadulás” – mi a belső tartalma.
- VIII. 27. Közhírré téve, hogy minden gazda azonnal vigyen 10 kg szénát a mérleghez, a főszolgabírói fogat fenntartásához. Aki most nem viszi, az Oklándra kell vigye.
- IX. 18. Ma reggel 35 gazdának – köztük nekem is – rendelték, hogy az udvarainkról azonnal egy-egy űrméter²³ tűzifát szállítsunk a templom előtti térre, más 22 gazdának pedig azt, hogy azonnal szállítsák Ágostonfalvára. (Természetesen fa és fuvar ingyen.) Csog Imre községi bíró leírt a jegyzőnek, hogy képtelenség a fát összegyűjteni és leszállítani, mert a nép a mezőn van ezért a rendelkezést csak holnap tudja végrehajtani.

Küldönc hozta a választ:

„Kisbaconi körjegyzőségtől. Szám: 999/1947.

Községi bíró Úrnak Magyarhermány.

Ma reggel kelt levelére értesítem, a fegyverszüneti feltételekbe Ágostonfalvára szállítandó fa nem holnap, hanem még mai nap délig be kell érkezzen. Úgy veszem észre, hogy egy felsőbb rendeletet sem hajlandók végrehajtani. Ne essék zokon, ha most nyolc órakor telefonálok és kérek orosz katonákat, hogy egy kicsit rendszabályozzák meg a községet. Az egész község elöljárósága gyenge, tekintély nélküli társaság, hogy egy semmi ügyet sem képesek végrehajtani. Ma délelőtt, miután a fentieket letelefonálok, feljövök Hermányba.

22 Rozsonday Ádám lelkész legkisebb fia. Az '50-es években „reakciós magatartás” miatt harmadéves korában kizárták a Babeş-Bolyai egyetem jogi fakultásáról. Zsombolyára nősült, feleségével együtt ott dolgozott tisztviselőként, 1981. július 11-én hunyt el. (Rozsonday Ádám lelképásztor 1955. október 5-i keltezésű, Török Ernő nyáradszeredai lelképásztornak írt levele, és Rozsonday István halotti értesítője.)

23 köbméter

Nem tudom mi az oka, hogy a hétfőn reggel kiadott határozatot aláírva még nem küldte be.

A közigazgatás zavaros menetéért mindent magára hárítok, mert úgy látom így akarja.

Holnap reggel itt lesz a főszolgabíró Úr és majd ott Hermányban referálok neki, hogy tisztába legyen mindennel. Ez mégsem lehet, hogy egy rendeletet se lehessen végrehajtani csendőr nélkül, és pedig olyan dolgokat, melyek teljesen a községi bíró hatáskörébe tartoznak.

Kisbácson, 1947. szeptember 18.

Molnár Béla körjegyző.”

(F. 523.)

A molnár-béla-féle diktátorocskákak eszébe sem jutott, hogy a falu népének, most – az összetorlódott gazdasági munkák idején – a parancsok lesésénél egyéb dolgai is vannak, s hogy a parancsolt fa előkészítése és 20 kilométerekre fuvarozása több időt kíván, mint a fenyegető levelek írása.

A parancs azonnali nem teljesítését, mint magas személyének és hatalmának megsértését tekintette, amiért senki más nem szolgáltathat kellő elégtételt, csak az orosz hadsereg Hermány elleni felvonultatása. Ilyen alakok kezében volt a falu közigazgatása.

XI. 6. Gyűlés hirdetve este 7 órára „nagyon fontos ügyben”, ahol Lőrinc Mátyás nevű küldött vázolta a régi román vezetők bűneit és bejelenti, hogy rövidesen megkezdődik Maniu Gyulának és társainak a pere és előzetesen az ország minden községében a nép kell ítélkezzék felettük. A gyűlések jegyzőkönyvei a holnapi napon be kell fussanak Bukarestbe, hogy a per kezdeténél kéznél legyenek. Amikor a szónok idáig ért, Szakács Pető Péter sejtvezér elkiáltotta magát:

– Halál Maniura! – A terembe hangtalan csend feküdt, egyetlen szót sem ejtett senki.

Na emberek! – folytatta Simon varga utóda,²⁴ most kell szólani, most lehet, most szabadság van!

Néma csend volt a válasz. Mi köze a magyarságnak a románok politikai ügyeihez, főképp személyeket illetőleg és a kommunisták rendelkezésében? – bármennyire is gyűlölt volt a Maniuek szereplése az elnyomott, vagyonfosztott erdélyi magyarság előtt.

24 Simon varga, alacsony szellemiségű, gonosztevő lelkületű személy, akit a francia forradalmi konvent 1793-ban a kivégzett XVI. Lajos 8 éves fiának a nevelésével bízott meg. A fiatal trónörökös a durva bánásmód következtében rövidesen meghalt. [A szerző jegyzete]

Jegyzőkönyvbe íratott: „Magyarhermány község népe egyhangú határozattal halálbüntetést kér Maniura és súlyos büntetést társaira.” (F. 672.)

- XI. 14. Késő este zuhogó esőben küldte a jegyző a rendelkezést, hogy a beszolgáltatandó ptyókát 15-én, azaz holnap Ágostonfalvára kell szállítani. A bíró azonnal visszaírt, hogy ez egyenlő a lehetetlenséggel, s így 16-án vasárnap hajnalban indultunk a ptyókával az állomásra és lábszárközépig érő hóleves sárban raktuk be a vagonokba. Embert, állatot ütött a szakadó havas eső egész nap. A Hermányra kirótt 1000 mázsa ptyókából közel 800 mázsát vittünk le aznap. A gazdák egy része a patkolatlan marhák, rossz lábbelik és vashiány miatt forgalomképtelen szekerek miatt nem bírta a parancsnak azonnal eleget tenni, viszont a jó meleg irodában ülő diktátorok a vasúttal a vagonokat már 15-én mind az ezer mázsára előállították, s a kocsik három napig – a teljes mennyiség leszállításáig – ott állván, a kocsikat megfekbérezték. A ptyóka mázsáért – mivel a stabilizált új pénz is rohamosan értéktelenedett – nevetséges árat: 230 lejt fizettek, azaz ígértek, mert a kocsik fekére és más címeken annyit visszatartottak belőle, hogy a 230 lejeből 58 lejeket kaptunk kézhez 1948. január első napjaiban, ami az akkori árak szerint egyenlő volt a semmivel.

Az 1947-ik esztendő is a lélekölő gond és az „elvitetlek” rendszer rettegő légkörében telt el. A legszükségesebb dolgok hiánya, a kibíratatlan követelkezés és parancsolás, és a dologkerülő had féktelen nyomorgatása elkésérítette a népet.

Folytatása az elmúlt keserves esztendőnek. Adóhajsza, kényszerfubar, a nép szüntelen zaklatása. Február 23-án reggel beállított hozzám a párt egyik Simon varga-féle alakja és aláíratott egy papírt, mely szerint tudomásul vettem, hogy legkésőbb holnap estig egy szekér vízi követ²⁵ kell szállítsak a köpecsi keresztúthoz, különben szabotázs bíróság elé kerülök. A hatalmi mámor köde úgy ráfeküdt agyukra, szemükre, hogy nem hajlandók észrevenni, hogy a hetek óta tartó kemény fagy vastag jégpáncélt húzott a vizekre, s a patak medréből dinamittal sem lehet követ szedni.

Ez az év a magyar függetlenségi harc századik évfordulója. A bolsevizmus hajcsárjai Kossuth és Petőfi nevével készülnek ünnepelni. Az egyik szájhős a nagy költő jellemzésében odáig ment, kijelentette, hogy Petőfi a nemzetközi eszme szószólója, tudatos kommunista volt. Beszédében, melynek minden szava a tudatlanságot és beszajkózott demagógiát árulta el, vallási térre is átsiklott, s hermányi hallgatói megrökönyödtek, midőn azzal állt elő, hogy Jézust is kommunista tanok hirdetőjének kell tekinteni, mivel tanítását ez a szellem hatotta át.

Ezek a megferdült fejűek nem látták a hitveseket és anyákat, akik könnyes szemmel tekintettek kelet felé, ahol férjeik és fiaik éhezve raboskodtak a paradicsom földjén. Oroszországban levő hadifoglyaink lelkére rátelepedett a számkivetettség keserű érzése. Hozta a posta a hetekkel előbb megírt leveleket, melyekből a sóvárgó honvágy beszélt. Ifjabb Rozsonday Ádám²⁶ azt írta szüleinek: „... semmi reményem nincs már a hazamenetelre; vagy félnek tőlünk (!) otthon, vagy elfelejtettek minket, hiszen már három éve, hogy itt vagyunk.”

Eközben a renegát had ünnepelte a „szabad kommunista” március 15-ét.

25 vízfolyásokból kiszedett kő

26 (Ifj.) Rozsonday Ádám, Rozsonday Ádám lelkész nagyobbik fia. Csendőrfőhadnagy lett Magyarországon. Arra, hogy mennyire nemzeti neveltetést kapott, egy példát mondtak el a falubeliek: Magyarország német megszállása után egy szóváltásban egy német tiszt egy pofot adott neki, mire Ádám elővette a szolgálati pisztolyát és agyonlőtte. „Én felesküdt katonatiszt vagyok, én azt nem tűröm, hogy engemet valaki a hazámban pofonverjen. Inkább vállalom a hadbírótságot, az azonnali halált”-mondta. A hadbírótság halálra ítélte, de Polonkai Tivadar, volt magyarhermányi református lelkész, 1940-44 között behívott országgyűlési képviselő megmentette a kivégzéstől. A háborúban orosz hadifogságba esett, hét évi kényszermunka után 1951-ben tért haza. Hazatérte után a tanulmányait nem folytathatta, a segesvári erdészeti hivatalnál főkönyvelőként dolgozott. Szász származású feleségé révén Németországba emigráltak, a '80-as években hunyt el. (Rozsonday Ádám lelképásztor 1955. október 5-i keltezésű, Török Ernő nyárádszeredai lelképásztornak írt levele, Csog András és Nagy Pál közlése.)

III. 28-án húsvét első napján zajlott le a „nemzetgyűlési képviselő” választás, ami nem okozott fejtörést, mert csak a kommunista pártnak volt jelöltje, viszont ezt a népkigúnyoló komédiát célzatosan a magyar egyházak elleni fojtogató propaganda végett tüzték erre a napra.

A folyó esztendőre olyan hatalmas földadót vetettek ki, hogy az egyébként minden e földön található vakon a sztálinizmus oltárára dobó elvtársakat is megijesztette. A pénzügyi hatóságtól a határterület megvizsgálását és adócsökkentést kértek. Április végén Udvarhelyről bizottság szállt ki, a határt bejárta és a terepszemle jegyzőkönyvben 30%-os adócsökkentést javasolt a község részére. A népet némileg megnyugtatta a bizottság eljárása, de végül az eredetileg kivetett adót kezdték felhajtani, ekkor derült ki, hogy Molnár Béla körjegyző titokban, a nép háta mögött a pénzügyigazgatóságtól az adórevízió elutasítását kérte – írván, hogy az adó nem sok, azt meg tudják fizetni, csak az adófizetés alól akarnak rosszakaratúlag kibújni.

Derék jegyzőnk beadványát Udvarhelyen megmutatták Zäblau Emil hermányi adószedőnek, aki itthon elmondotta, a jegyző úr pedig a községházban Bogdán György ezirányú kérdésére be is ismerte, ugyanakkor kijelentette, hogy Zäblau ellen „hivatalos titok” elárulásáért fegyelmi eljárás megindítását fogja kérni. (F. 686.)

A jegyző úr május hó elején, a Német András által szolgáltatott adatokra támaszkodva, feljelentette Csog Imre községi bírót, hogy az elmúlt években meghamisította a juhállomány kimutatását és 2500 db juh helyett csak 820 db-ról adta be a gypajút. Az oklándi szolgabíró kiszállt az ügyben, de a vádat nem tudták bizonyítani.

Miután Csog Imre erélyesen fékezte a kiskirály népellenes diktátorkodását, természetes, hogy a jegyző úrnak a bíró félreállítására lett a legfőbb gondja, amit koholt feljelentések sorozatával végül el is ért, s helyébe nyomban Német Andrást nevezette ki. Az új bírót nem a község ügyes-bajos dolgai, hanem a pénzszerzési lehetőségek érdekelték. Így pl. az építkezési engedélyekért beszedett 600 lejeket elfelejtette a pénztárba beutalni, ezért és egyéb hasonszórú dologért a pünkösdi királyság hamar véget ért.

Ez az esztendő rosszul fizetett a gazdálkodásba befektetett nehéz munkáért. A nyár elején hullott sok eső miatt kevés tavaszi termés lett – különösen pityóka, az esős időket követő nagy szárazság miatt nem lett búza. Ezzel szemben a termés eredménnyel mit sem törődve, hatalmas beszolgáltatásokat írtak elő – különösen pityókából, és azt az udvarhelyi vasútállomásra kellett szállítani. A pityókat Ágostonfalván éppúgy vagonba lehetett volna rakni mint Udvarhelyen, de a népsanyar-

gatásban egymással versengő pribékhad esztelensége miatt meg kellett induljon a népvándorlás és állatkínzás esőben-sárban a 63 km távolságra fekvő Udvarhely felé.

Nem részletezem miképp zajlott le, amíg a saját földjén rabszolgává tett nép a pincéit kiürítette a pityókától és Udvarhelyen azt átadta. A gazdák egy részének ültetnivaló sem maradt, mert a csendőrség állandóan hívatta, fenyegette az embereket, hogy aki nem viszi, azt munkatáborba kísérik, és ott marad, amíg hozzátartozói a pityókát beszállítják, a helyi hajcsárok pedig, gyűlésükön azt határozták, hogy: „akinek nem termett elegendő pityókája vagy más terménye, azt rá kell szorítani, hogy ahol kap, ott vegye meg.”

Tőlem 1000 kilót a parancsoltak, ebből 700 kilót fuvarossal elküldtem, a fuvarosom Udvarhelyen vett még 300 kilót, azaz lefizette az átvevőt a 220 lejivel és hozta az igazolást ezer kilóról. Fuvarba a pityóka árát – 230 lejt fizettünk. Egyesek autót béreltek mázsánként 250 lejért.

A búzatermés nagy részét szintén be kellett szolgáltatni, a kenyér-szükség aggasztó méretű lett. Októbertől kezdve erdővidék népe szüntelen vándorúton volt bé az Ó-Királyságba Slobozia és Călărași vidékére kenyérnek valóért és törökbúzáért. A beszolgáltatott búzáért 560 lejt fizettek mázsánként, azzal szemben 1949 elején már 6000 lejt volt az ára a baróti piacon. A nagy nyomorúságot tetézte az óriású összegű adó, amiből több mint kétfélmillió lejt róttak ki a gazdákra és a közbirtokosságra. Egész őszen és télen vágtuk kaszálóinkról a cserefát, faragtuk és hordtuk a vasúti talpfát Ágostonfalvára, s az ára mind az adószedők zsebébe került. Juhot, marhát, ki mit megfoghatott adta el, hogy az adóját leróhassa. A végrehajtók szekérrel hordták a lefoglalt ruhát, ágyneműt, varrógépet – (ez utóbbira különös előszeretettel utaztak) – az özvegy Akácsos Jánosné házánál létesített gyűjtő raktárba. Két adóhajtó csoport játra a falut, melyek 3-3 adószedőből és a megfelelő segéd- és karhatalmi kíséretből állott.

Karda Kálmán oklándi, Páncél (Panțer) Teodor olaszteleki adószedők, Scânteia Vasile csendőr, Szakács Pető Péter kommunista párttag és Baló Sándor községi esküdt, elvitték tőlem a varrógépet és az írógépet, melyeket az adó egyenlítése után öt nap múlva 1000 lejt „örzési költség” felszámítása mellett kaptam Panțer úrtól vissza.

Az adórazzia egész télen, az újévbe átmenve is folyt, de a legkíméletlenebb eszközökkel sem tudták az esztelenül kirótt hatalmas adótételeket behajtani, s a hátralékokat – mintegy negyedmillió lejt – kénytelenek voltak személyszerinti kiválogatás alapján, 1949 tavaszán törülni. (F. 525.)

Január hó első felében Ince Sámuel cipézmestert berendelték a káderiskola gazdasági tanfolyamára 15 napos kiképzésre, s azon idő alatt szerzett szaktudással kinevezetett a község gazdasági előljárójává.

Március 13-án nevezetes esemény történt. Magyarhermányt ezen a napon kötötték hozzá két szál dróttal a nagyvilághoz. A szövetkezet udvarán lévő gazdaköri helyiségben – ahonnan a tulajdonos gazdaközöniséget kiszorították és helyébe az „Ideiglenes Bizottságnak” nevezett népnéyző hivatal ült be – megszólalt a telefon. A gazdák pénzt, pityókát, gabonát adtunk össze, s azokból lett a vezeték és a műszaki anyag kéz alatt beszerezve. A vezetékoszlopokat közmunkán szállítottuk és szereltük fel. A mindenkinek tündérpalotát ígérő kommunista lárma mellett csak a zsebünkől tudtunk egyet-mást – így telefont is – megvalósítani.

VII. 10. Megjelent a mezőgazdasági adótörvény, mely a helyi hajcsárok által kuláknak minősítendő gazdaságok adóját 20-50%-kal emeli fel. (F. 723.)

VII. 18. A szövetkezetben a 3-ik évnegyedre kiutalt fejenkénti 60 deka cukorra szedték be a pénzt. Én is felvittem, de Cseke Rudolf boltos nem fogadta el, mondván, hogy velem együtt 40 család nem kap cukrot és meg is mutatta a névsort, melyet a helyi kommunista hajcsárok állítottak össze. Ez újabb gazdák önkényesség olyan felháborodást váltott ki, hogy hármunk kivételével (Barabás Imre, Pethő József R., és Én), kiadták a cukrot. A hatalomra jutott népsalak ezt osztályharcnak nevezte.

VIII. 15-én gyermekeim behordtak a mezőről 3 szekér árpát a csűrbe, amiből aztán nagy ügy lett, mert két hét múlva – 29-én – Engemet és 9 gazdatársamat „Magyarhermány község Ideiglenes Bizottsága” 189/1949. sz. alatt értesített, hogy: „... az udvarára nem hordhat be semmiféle gabonát.” – azt a kijelölt szérűn kell kicsépelni – „és a rendelet be nem tartása esetén szigorú büntetésnek teszi ki magát”. (F. 527.)

Azonnali helyszíni szemlét kértem annak a megállapítására, hogy az árpa a rendelet vétele előtt jóval be lett hordva. Botezat Miklós őrmester, Komporály József elnök és Both Soós József titkár erről rögtön meg is győződtek, de nem azért éltünk az osztályharc korát, hogy ez annyiban maradjon. Szeptember 5-én az őrmester a mezőről hazahívatott és letartóztatott, szabotálási jegyzőkönyvet vett fel, hogy az árpát a rendelet dacára hazahordtam. Másnap csendőr kísért Oklándra. A járási parancs-

nok azonnal kihallgatott és látva, hogy kimondottan személyi hajszáról van szó, szabadlábra helyezett.

Most magát a jegyzőkönyv szerint be kellene kísértessen Udvarhelyre, az ügyészségi fogházba – mondotta ez az emberséges gondolkodású katona – de mivel tisztán látom az ügyet, elbocsátom, s a megfelelő jelentést az ügyészségnek megteszem. Végül Udvarhelyről is elbocsátának, de a fogház tömve van magához hasonlókkal, s 3-4 hónap is beletelne amíg az ügye sorra kerül.

Október első napjaiban folyt Hermányban a kommunista párt tagjainak a „verifikálása”, azaz a párttagságra méltók kiválogatása és a méltatlanok kizárása. A helyi hajcsárhad tíz körömmel esett neki a kommunista szemétdomb felhányásának. Az igazság felkent bajnokai igyekeztek egymás szennyését minél jobban kitergetni. Csömörkeltő vádaskodás, árulkodás közben folyt le az akció, és ha a „verifikáló bizottság” a hangoztatott szigorral bírálta volna el a társaságot, hírmondó sem maradt volna a pártban a nép legjobb fiaiból. Így csak ifjabb Baló P. Imrét eresztették szélnek azon indokolással, hogy az 1946/47 évi nagy ínség idején uzsoraáron adta el a lisztet a rászorulóknak.

X. 2. Ma volt a régóta beharangozott „békenap”, ez alkalommal Kisbaconban úgynevezett béke-bált rendeztek, melyen hermányi legények is résztvettek. Ezek egyike összeszólalkozott a baconiakkal, és mint a régi szokás tartotta, hogy nem bál a bál verekedés nélkül – a bálterem egykettőre csataterré változott. A közönség az utcára menekült, s a teremben maradt hermányiak közül Petó Lajos (Árva) és Petó Fábi a kezükbe került dorongokkal leverték a terem faláról az ország nagyjainak, mint: Gróza Péter, Luka László, Pauker Anna, satöbbinek a képeit. A legényeket másnap a csendőrök a bibarcfalvi őrre kísérték és megverték, s onnan az udvarhelyi szigurancára²⁷ vitték.

X. 9-én reggel hirdetve, hogy délután az iskolában nagy népgyűlés lesz, melyen minden családfő köteles megjelenni. Csak a pártvezérek és a hajcsár-asszisztensek jelentek meg, a gazdák közül nem ment oda senki, mert az ilyen parancsolt gyűléseken olyan terror légkör uralkodott, hogy ott az elvitetés veszélye nélkül nem lehetett józan szót kiejteni, s a megjelenteknek egyetlen joguk és kötelességük, hogy a bölcsködéseket, követelőzéseket és fenyegetőzéseket csendben végighallgassák, aztán hazamenjenek. A csizmadiából vedlett pártkiküldött kérdezte, hogy mi az oka a „dolgozó parasztok” távolmaradásának? – mire Komporály

27 Siguranța Statului – a két világháború között működött román állambiztonsági szolgálat. 1948-ban megszüntették, helyette létrehozták a Securitatet.

József elnök azt válaszolta, hogy a reakció dolgozik. Rozsonday és Máthé János akadályozzák a párt munkáját!

- X. 11. Hirdetve, hogy a vetés befejezéséig a községből sehová nem lehet kimenni. Aki holnap nem megy vetni, azt a milícia letartóztatja.

Mindenki köteles 35 kg tölgymakkot szedni és beszolgáltatni, aki nem teljesíti, szigorú eljárást indítanak ellene.

- X. 17-én Both Soós Károly titkár bizalmasan közölte, hogy készülhetek Rozsondayval együtt a közeli letartóztatásra, mert Szakács Pető Péter és társai naponta vádolnak a kiküldöttek előtt, hogy ellenségei vagyunk a rendszernek, a községben a párt ellen dolgozunk, mi vagyunk az okai mindennek, ami rosszul sikerül.

A népgyőtrő rendszer petőpéterjei másokban keresték az általuk kiváltott népgyűlölet okát.

A vörös uralom szolgálatába szegődött népsalak állandóan zárt ajtók mögött gyűlésezett, ahol soha egyebet, mint a nép üldözését, terményeiből való kifosztását és hazug vádaskodással egyesek elhurcoltatásának terveit tárgyalták. Elvenni mindenkitől mindent, börtönbe mindenkivel – ez forrott a Simon varga-féle koponyákban.

A petőpétereknek az alkotni nem tudás, a köz- és magánvagyon pusztítása körében merült ki minden képessége. Nem akartak tudomást venni arról, hogy a nép halálra utálta az aktatáskás, tekergő hadat és helyi hajcsárjaikat, akik kiforgatják marhájából, gabonájából, pénzéből.

A beszolgáltatott búza kilójáért 5,60 leit fizet a népjólétre berendezkedett szocialista állam, ugyanakkor ennek korpáját kedvezményes áron különként 7 lejért adja vissza azoknak a termelőknek, akik tejet szolgáltatnak be literenként 40 baniért.

Egy mázsa válogatott pityóka az udvarhelyi állomásra szállítva jelenleg 280 lei – egy kasza 360 lei. Egy kiló gyapjú 90 lej – egy kiló vetőmagcsávázó por 206 lej és így tovább. A nép fából-vaskarika gazdaságnak nevezi és, hogy ezzel mindenki meg legyen elégedve, arról a Sziguranca gondoskodik.

A lófogattal rendelkező gazdák éjjel-nappal készenlétben kell álljanak, hogy a kocsikázhatnám naplopókat ingyen fuvaron, ide-oda hordozzák. Az inkvizíciós középorkot is maga mögött hagyó népsanyargatás folyik, és ha a szigorú meghagyások ellenére sem mennek a gazdák a gyűlésekbe, annak a „reakció” az oka. Tanulj utókor!

- X. 27. Reggel hívtak az irodára, ahol zárt ajtót találtam. A zörgetésre Pető Péter kiszólt, hogy menjek később, mert pártgyűlés van. A zárt ajtó mögött a nép újabbi kifosztását készítette elő a „fekete kéz”. Később

megjelent nálam Német András, Denderó Árpád és Varga Károlyné. Német – mint a küldöttség feje – előadta, hogy a községet pótlólag két vagon pityókával rótták meg, és ezért három bizottság járja a pincéket a „felesleg” megállapítása végett. Előadta, hogy a kulákoknál csak bizonyos vetőmagot és a konyha részére valami fejadagot hagynak meg, a többit be kell szolgáltatni. Sertések részére nem hagynak semmit.

Denderó méterrel mérte a pityókás ászkot²⁸, Német ceruzával számította, Vargáné ellenőrizte és így a mintegy 10 mázsa pityóka készletem felét = 500 kilót beszolgáltatásra írtak. (F. 725.)

X. 30. Ma az irodán a beszolgáltatott zabért és pityókáért 1994 leit fizettek, amit a jelenlevő Vajda, Seller és Melinte adószedők azonnal felszedtek az asztalról.

XI.4-én értesítettek, hogy az előírt és már a cséplésnél beszolgáltatott búzán felül további 375 kilót szolgáltatassak be, különben szabotázs eljárást indítanak. Ez évben rendkívül gyenge volt a termés, s ekkor a cséplési vám, beszolgáltatás, vetőmag, pásztorbérek és a felőrletett mennyiségen felül az 1097 kg termésemből alig 260 kiló volt a készletem. Kérést küldtem a járási bizottsághoz, melyben a nyilvántartott adatokra hivatkozva a kirovás törlését kértem.

Négy nap múlva jött az elutasító válasz: „...Egyben felhívjuk, hogy a beszolgáltatási kötelezettségnek azonnal tegyen eleget és annak megtörténtét hozzánk 24 órán belül jelentse, mert ellenkező esetben kénytelenek leszünk az ügyet áttenni a Miliáriához.”²⁹

Át is tették, jött a szabotázs eljárás.

XII. 13-án Botezat őrmester egy csendőrrel kora reggel az irodára hivatott és szabotálási jegyzőkönyvet vett fel az említett 375 kg búza be nem szolgáltatására miatt. Ugyanakkor Lőrinc Pető Jánost és Pető József Rudolfét is odahívatta és közölte, hogy számukra büntető parancs érkezett, amit azonnal ki kell fizetni, különben letartóztassa és bekíséri az udvarhelyi fogházba. Ennek előzménye az, hogy ez év nyarán a lovakat Olaszteleken elő kellett állítani oltásra, utána néhány nap múlva Bibarcfalván felülvizsgálatra. Lőrinc János a csikót elő is vezette, de a nyilvántartásba elmulasztották beírni. Így a hivatalos közegek felületessége miatt 1360 lei büntetést fizetett.

Pető Józsefnek 1940 óta egyáltalán nem volt lova, de a minta közigazgatás vele is 1200 lejt fizettetett azért, mert a nem létező paripákat nem vezette elő. Hiába volt minden igazolás, a büntetéspén-

28 burgonyatároló

29 Milícia, 1949. január 22-én hozták létre a megszüntetett csendőrség (Jandarmeria) helyett.

zeket azonnal át kellett adni a jelenlevő Pataki adószedőnek, hogy az elkíséréstől megmeneküljenek.

A lovasok után a 78 éves Boér Imre bácsi következett azért, mert adós maradt a beszolgáltatásra előírt pityókából 300 kilóval. Imre bácsi csendesen mondta: „Honnan adjak én be pityókát, hiszen én dolgozni nem tudok!”

Mindegy. Elő van írva, nem adta be – fizetni kell.

A népi hatalom éveiben a falusi nép számos új – általa eleddig nem használt és jórészt nem ismert szót, fogalmat kényszerült megtanulni: politbüro, káder, alapaktíva, kollektíva, ideológia, osztályharc, ütemterv, brigád, norma, túltermelés, konkrét, plenáris, reakció, szabotálás, proletár, szegényparaszt, középparaszt, kulák, sztahanovista, Korabelnyikova módszer, Bredjuk módszer, és még egy sereg-féle módszer, agresszor, imperialisták, progresszivitás, kényszerfuvar, húskvóta, búzakvóta, százféle kvóta, stb. Gyorsan megtanulta azt is, hogy a fentiek összevont jelentése = népszarolás, kifosztás, gyötrés.

I. 4. A község élén álló "Ideiglenes Bizottság" elnökévé: Zsigmond Sándor, alelnöknek: Incze Sámuel, gazdasági elöljárónak: Német Károly neveztetett ki.

I. 14. Udvarhelyről egy csapat aktatáskás érkezett, megvizsgálták a szövetkezeti cséplőgépet és összehívták a „demokratikus” igazgatóságot, hogy a gépeket adják el az államnak.

A kommunista sajtó egyetlen hazugságtenger. Az udvarhelyi *Szabadság* című lap március 25-iki száma ezt írja: „Magyarhermányon a községi ideiglenes bizottság ifj. Máté János kulák kezén hagyta a község egyetlen magtisztító gépét, amelyet az EMGE útján vásárolt 50%-os kedvezményel a dolgozók verejtékéből kisajtolt pénzen, amit a rendelkezés szerint a szövetkezetnek kellett volna átadnia.”

Pirongatja az ideiglenes bizottságot, hogy ennek ellenére géphasználati díjat állapítottak meg és engedték a dolgozók további kizsákmányolását, azonban a megyei bizottság a mesterkedést leplezte, stb. (F. 650.)³⁰

Minden betű szemerszedett hazugság, a háttérben megbúvó salak népség és nevét a cikk alá írni nem merő zugfirkász munkája, amilyenek naponta tucatjával jelennek meg ebben a szennylapban.

A rostát 1934-ben a parajdi malomban vásároltam kissé használt állapotban – természetesen a magam pénzével. Mindezt a helyi elvtársak jól tudták, géphasználati díjat azért állapítottak meg. Egyébként az Erdélyi Magyar Gazdasági Egyesület csak a négyéves magyar uralom idején folyósított segélyeket.

A szennysajtóban rablógyilkosnak is kinevezhettek bárkit, védekezni nem tudott. Helyreigazítást nem közöltek, a cikk szerzőjét nem nevezték meg, bírósághoz hiába fordult.

III. 28. Udvarhelyről autón érkezett egy tekergő, hogy azonnal egy vagon pityókát kell Udvarhelyre szállítani. Az összegyűjtésre kivonult megbízottak azzal tértek vissza, hogy a pincékben még vetőmag is alig található. Erre a pityókamester búcsú nélkül elment. Ezek az akasztó-

30 „Magyarhermányon – a községi ideiglenes bizottság ifj. Máté János kulák kezén hagyta a község egyetlen magtisztító gépét, amelyet az EMGE útján vásárolt 50%-os kedvezményel a dolgozók verejtékéből kisajtol pénzen, amit a rendelkezés szerint a szövetkezetnek kellett volna átadnia. Így fordulhatott elő az az eset, hogy ifj. Máthé János kulák még most is kizsákmányolta a dolgozó földműveseket, mert a községi ideiglenes bizottság és a vetési bizottság géphasználati díjat állapított meg, amit Máthé állandóan zsebelt be a dolgozóktól. Ezt a kizsákmányolást a kulák mindaddig folytathatta, amíg a megyei ideiglenes bizottság le nem leplezte mesterkedését, s nem intézkedett azonnal, hogy a magtisztítót a megye vegye kezelésbe.” *Szabadság* 1950. március 25., 1. p.

fáralaló népnnyúzók úgy képzelték, hogy az egy esztendei termést tízszer is el lehet venni, a falvakon kifogyhatatlan a gabona és pityóka.

- V. 27. Megjelent az ezévi „terménybegyűjtési rendelet.” Az ingyenélő hadnak egy év alatt óriásit nőtt az igénye, az új rendelet a gazdaság minden szőre-szálára olyan jármot akasztott, amelyik játszva veri a legsötétebb jobbágynyúzó feudális rendszert. (F. 724.)

A zsidó-kommunista sajtó veszettül vagdalkozik minden „nemzeti” színezetű tan ellen. „A nemzeti egység nacionalista politikája az osztályellenség mérgezett fegyvere” cím alatt többek közt olvashatjuk: „A Román Munkáspárt Központi Vezetősége Politbűrójának Határozata a nemzeti kérdéstről hangsúlyozza, hogy a polgári nacionalizmus elleni harc egyik fő követelménye, teljes határozottsággal folytatni az úgynevezett »magyar egység«, vagyis az országban élő összes magyarok »egységét« hirdetők leküzdését is, akik a kizsákmányolókat és a kizsákmányoltakat egy kalap alá akarták venni.”

Íme mit ír a zsidó gálernő.³¹ Nemzeti egység nem, csak zsidó nemzetközi egység létezhetik, aminek a tetejébe egy szakállas zsidó ül és igazgat e sártekén mindeneket. Bármely más nemzeti egységre törekvés – reakció. *Romániai Magyar Szó* 1950. jún. 9. (F. 730.)³²

- VI. 23. Halasháton a Pető József R. és társa juhái közül a villám 61 db-ot agyonsújtott.

Baló Ferenc (Mózesé) a múlt évben 19 kg gyapjú beadására volt kötelezve. A fia: Gáspár – 9 kg-ot Kisbaconba vitt a begyűjtőknek, de nem fogadták el, csak ha az egészét viszi. A 19 kg gyapjút később Udvarhelyre vitték, és ott beadták, de a beszolgáltatási határidő elmulasztásáért 16 ezer lejre büntette az udvarhelyi szabotázsbíróság. (Egy elsőrendű tehén piaci ára: 12-14 ezer lei.)

Akácsos Árpád idős a múlt évi beszolgáltatásból 3 kg gyapjúval hátralékban maradt, ezért tízezer lei büntetést és 200 lej költséget kellett fizessen. (F. 529/II)

Dimény Andrással is hasonlóan bántak el, de ezeken kívül napirenden van a szabotázs eljárások és büntetések véget nem érő sora.

- VII. 18 Botezat őrmester utasított, hogy holnap reggel jelentkezzem Oklándon a Szigurancán. Bogdán Józsefnek is ugyanezt rendelte.

19-én az autóbuszon találkozunk kisbaconi, bibarcfalvi, fülei, bardóci gazdákkal, akik szintén a szigurancára voltak parancsolva. Ahogy jelentkez-

³¹ Gáll Ernő

³² Gáll Ernő: A „nemzeti egység” nacionalista politikája – az osztályellenség mérgezett fegyvere. *Romániai Magyar Szó* 1950. június 9., 4. p.

tünk, azonnal betettek a fogdába, ahonnan később egyenként hívtak ki. Én voltam az utolsó, reám délután kettőkor került sor. Bardoc nevű tiszt hívott ki.

Arról van szó – mondotta – hogy maga teljes felelősséggel tartozik arról, hogy Hermányban az aratás cséplés és a beszolgáltatás a legsimábban és leggyorsabban fog lefolyni. Tudomásunk van arról, hogy a nagygazdák a gabona betakarítási munkák szabotálására és megtagadására bujtogassák a kisebbeket. Ezt maga, mint szigorúan titkos megbízott, fogja ellenőrizni.

Írni tud-e? – kérdezte. Üljön ide az asztalhoz, ott a papír és a tinta, írja amit mondok:

Kötelezvény

Alulírott (név, családi és vagyoni adatok) kötelezem magam, hogy Magyarhermány község területén az aratási és cséplési munkálatokra, valamint a beszolgáltatások pontos teljesítésére a legéberebb és mindenre kiterjedő figyelemmel vigyázok. Leleplezem azokat a nagygazdákat, akik a kisebbeket felbujtják a munkák szabotálására és azokat is, akik a felbujtást elfogadják. Leleplezem azokat, akik elégedetlenkednek a szérűn való cséplésért és a beszolgáltatásért. Teljes felelőséget vállalok minden munkálat és kötelezettség sima lefolyásáért és köteles vagyok arról minden nap jelentést írni, sürgős esetben bármily akadályt vagy zavaró eseményt telefonon jelenteni.

Ezen megbízásomat senkinek el nem árulom és tudomására nem hozom, s ha mégis megtenném, alávetem magam az állambiztonsági hivatal írott és íratlan törvényeinek. Esetleges mulasztásom minden következményét viselnem kell. Ezen kötelezvényt erőszak nélkül, saját akaratomból írtam.

Kelt Oklándon, 1950. július 19-én

(Aláírás)

Nem kellett vigyázni semmire. A járom már annyira a nép nyakára volt téve és azt a szabotázbíróóságok annyira odaforrasztották, hogy a modern kor „dolgozó paraszt”-nak nevezett rabszolgái, némán, a megszabadulás reménye nélkül húzták az igát.

- VII. 29. Hirdetés: Aki a gabonáját 3 nap alatt nem hordja a szérűre, szabotálásért bíróság elé állítják.
- VIII. 3. Hirdetés: Aki a tarlóhántást 2 napon belül nem végzi el, arról a milícia szabotázs jegyzőkönyvet veszen.
- VIII. 4. Florea nevű adóellenőr ma véglegesítette az ezévi földadót. Csekély 1.036.440 leit vetett ki és ennek több mint 13%-át – 135.256. leit a kuláksorba vett nyolc gazdára írta elő.

VIII. 16. Hirdetés: A zabját két nap alatt mindenki hordja bé és a tarlót szántsa fel, különben szigorú büntetést kap.

Farkas nevű adószedő és 2 társa házról-házra járva préselik az adót. A nép nem győz eleget futni, dolgozni, keresni, hogy őket kielégítse. Más helyen láttuk, hogy pl. 1912-ben a hermányi gazdák 2 pár ökör árával egyenlő földadót fizettek, ma a sztalini szörnyű uralom csak pénzben 35 pár ökör árát igényli, megtévezve a beszolgáltatások óriási értékével.

A folyó évi beszolgáltatásokat Hermány részére az alábbiakban írták elő:

Búza	71.117 kg
Rozs	9.268 kg
Árpa	20.347 kg
Zab	42.278 kg
Pityóka	128.663 kg
Fuszulyka	2.563 kg
Széna	198.573 kg
Bükkönyborsó	2.202 kg

Ezekon kívül lucerna- és lóhere mag.

Gazdasági viszonyaink ismeretében könnyű mérleget vonni, hogy a fenti mennyiségek kieroszakolása az annyit hangoztatott napsugaras jövőt egyelőre koldustarisznya formájában hozta a hermányi nép számára, s a kivetések nyilvánosságra jutása után az általános elkeseredés hangjára egyes termények tételét átdolgozták, mely szerint a:

Búza	63.111 kg
Árpa	15.138 kg
Zab	15.554 kg
Pityóka	72.619 kg
Fuszulyka	568 kilogrammra csökkent, a többi változatlan maradt. (F. 529)

VIII. 16. Leégett a Komporály József volt ideiglenes bizottsági elnök csüre.

VIII. 20-án (vasárnap) – Szent István király napján – ünnepelték a helyi kommunisták 1944. augusztus 23-ának hatodik évfordulóját. A kerítések, kapuk össze vannak mázolva, meszelve feliratokkal. A papi lakással szemben – a Csog János kerítése oldalán – nyolc helyesírási hibával ez áll: „Magyarhermány szegény és középparasztjai tömörüljetek a kollektív gazdaságba.”

Werbőczy szerint: „...a kiváltságos nemesi privilégiumokkal élő Scykulok...” kései utódai megérték azt, hogy a zsidó emléből táplálkozó naplopók osztályozott parasztnak gúnyolják.

Néhány nap alatt több csűr és szalmakazal leégett. Zsigmond Sándor elnök riasztására 24-én este 11-kor Udvarhelyről 17 milicista érkezett az esetek kinyomozására. A községben nyilvánosan az a hír járja, hogy az idegenből idetelepedett Flechammer Leó gyerekei követték el a gyűjtogatásokat, viszont Flechammer úr 22-én kijelentette: „nem vetek bele két és a kulákokat mozgósítják”.

25-én reggel a nyomozók a kuláknak kinevezett 8 gazdát kihallgatásra az iskolához idézték, de egész nap nem kérdeztek semmit. A milicisták közt volt egy bükkszádi származású cigány, aki bölcselkedve mondotta, hogy: „ennek a drága ünnepnek a megzavarásáért, most a kulákokat kiséperjük a faluból”.

IX. 1-én este a gyűjtogatások gyanúja alatt letartóztattak és a bibarcfalvi őrsre kísérték. Elképesztő volt az az együgyű beállítottság, amit felülről lefelé az egész vonalon beszajkóztak. A kulák, reakció, osztályellenség, stb. szüntelen ismétlésébe annyira bele volt butulva az egész nyomozó apparátus, hogy képtelenek voltak egyebet látni, hallani, mondani.

Mivel a tüzesetek az iskola környékén történtek, a szomszédokat is gyanú alá vették. Pető Józsefet és Sándor fiát már ezen nap délelőttjén Bibarcfalvára kísérték azon feltevés alapján, hogy Sándor mint egyetemi hallgató, valami titkos szervezet tagjaként, csűrök és szalmakazalok felgyűjtásával fogott hozzá a népi demokrácia megdöntéséhez.

Velem egyszerre elfogták Bogdán Józsefet, s 2-án este lekísérték idősebb Csog Jánost is. Azután a Moha községben tanítói állásban lévő Német Sándort hozták be. Természetesen a legcsekélyebb alap sem volt a gyanúra velünk szemben. Nem is kérdeztek semmit öt napi fogvatartásunk alatt és akkor elfogatásunk körülményeit is felülmúló, színházi vígjátéknak beillő komédia közben szabadlábba helyeztek.

Elbocsátásunk előtt egyébként behívtak egy különszobába és ott egy őrmester szigorúan meghagyta, hogy hazafelé utunkban – és otthon is – a kérdezősködésekre azt kell válaszoljunk, hogy a városban voltunk (fost la oraş) rokon látogatásra. Senki nem szabad tudjon fogvatartásunkról. És ezt a gyermeki játékot akkor művelte az udvarhelyi milícia, amikor Erdővidéken öt nap óta egyébről sem beszéltek. A nyomozó gárda neveltségessé tette magát.

- IX. 18. A szövetkezetben petróleum adagot osztottak, feleségem is kérte, de Cseke Rudolf boltos azt mondta: maguknak nem jár! (A kulák sorba tett családoknak az adagolt közszükségleti cikkekből nem adtak.)
- IX. 20. 1944 őszén az egymást érő gyűléseken szónokoló elvtársak egyik kedvenc szólama az volt, hogy vége az adónyúzásnak, a fasiszta adószedők többé nem húzzák ki a párnát a földművelő nép feje alól. A demokratikus gyakorlat szemléltetése végett Farkas Lajos adószedő ma szekérrel hordott össze az iskolánál e célra létesített raktárba egy csomó varrógépet, ágyneműt, ruhát, szőttesneműt és egyebeket. Hozzám is berontott, a varrógépet és két kabátomat vitte el ez a kecskepásztorból lett ügynök.
- IX. 21. Ma reggel három szekeret (Komporály Mózes, Komporály Sándor J. és Domokos Sámuel) parancsoltak a házamhoz és a cséplés óta zárolt 1985 kiló búzatermésemből 1675 kilót és 480 kg árpát beszolgáltatás címén az olaszteleki raktárba szállítottak. Részemre vetőmag címén 290 kilót hagytak vissza.

A gabona elszállítása után egy óra múlva megjelent a lakásomon Zsigmond Sándor elnök Botezat őrmester kíséretében, s ez utóbbi minden további nélkül kijelentette, hogy az íróasztalomra szüksége van és adjam oda. Az átadást kereken megtagadtam, mire kiabálva fenyegetett, hogy ha szépszerint nem, majd oda adom másképp, holnap reggel jelentkezem Bibarcfalván az őrön, ott aztán másképp beszél velem. Zsigmond elnök úr nemhogy rendreutasította volna ezt a regáti³³ rablót, hanem mint cinkostárs sunyi képpel azt tanácsolta, hogy adjam oda „különben sok kellemetlenség fog származni belőle”.

Nem volt hová fordulni a közösen kitervelt önkénnyel szemben, az íróasztalt oda kellett adjam a népi demokrácia hatóságait képviselő két banditának.

Amint nálam végeztek, Akácsos Bálinthoz mentek és ráparancsoltak, hogy a lakásából azonnal költözzék ki, a létesítendő csendőrsöt oda fogják elhelyezni.

Pauker Anna 1950. október első felében jegyzéket intézett az Egyesült Nemzetek Szervezete főtitkárához, melyben tiltakozott az ENSZ közgyűlésének azon határozata ellen, mellyel Romániát, és a többi népi demokratikus államokat az alapvető emberi jogok megsértésével vádolja. A rokolyás külügyminiszter az állampolgárok által élvezett sokféle jog

33 Ókirályságbeli (Regatul României)

között felsorolta az alkotmány azon szakaszát is, mely szerint: „A Román Népköztársaságban minden állampolgárnak joga van a tanulásra”.

Ez volt papíron és ezt szónokolták a külvilág számára, de az emberhússal élő sztálinisták magukat tagadták volna meg, ha ezt tiszteletben tartják. A szellemi barbarizmus megdöbbentő bizonyítéka, nevelt leányom és növendék társainak, a székelyudvarhelyi tanítónő képző iskola tanulóinak esete.

1950. szeptember 25-én délelőtt 11 órakor dr. Váró Györgyné Tomori Viola igazgatónő az irodájába hívatta:

Bakk Éva II. B osztályú,

Szabó Éva, Máthé Magda III. A osztályú,

Pálffy Ottilia, Kovács Irma, Dajbukát Vera, Kis Széles Mária, Bogyor Gizella³⁴ III. B osztályú,

Nagy Erzsébet IV. osztályú tanulókat és felszólította, hogy azonnal hagyják el az intézetet, tovább nem maradhatnak ott, és tanulmányaikat nem folytathatják. Intézkedését semmivel nem indokolta.

Az esetről értesülve, leányomat telefonon utasítottam, hogy az igazgatónőtől kérjen írásbeli igazolást, mely szerint a kiutasítás nem fegyelmi vétségért történt és legyen benne a kiutasítás indokolása. Leányom kérésére dr. Váróné azt felelte, hogy írott igazolást nem adhat ki, mivel a rendelkezést nem írásban, hanem telefon útján kapta. Kitől, honnan? – nem mondta meg. Leányom újabb kérésére az igazgatónő a tanfelügyelőségtől kért utasítást. Nem ismeretes, hogy a vonal másik végén ki és mit beszélt, azonban dr. Váróné válaszul mondott utolsó szavai ezek voltak: „Tudtam, hogy ezt írásban nem adhatjuk ki.”

Végül egy mondat leányom IX. 25-iki leveléből: „Az egész osztály úgy sírt, mikor el kellett jöjjünk.” (F. 530)

A kilenc törekvő gyermeket a tébolyult sztálinista vadság kiteszította az iskolából, de a közös konyhára bevitt nagy mennyiségű élelmiszert és a befizetett különféle díjakat már nem, az kellett a dédelgetett proletár csemetéknek, akik az államtól ingyen tanítást és tartást igényelnek és akiknek egyrésztől a legilletékesebb helyen: az Ifjú Munkás Szövetség (IMSZ) országos konferenciáján tették az alábbi megállapítást: „Még vannak olyan egyetemi hallgatók – köztük munkások fiai, IMSZ tagok, sőt IMSZ káderek is – akik kullognak a tanulásban, pótvizsgáznak, sőt kénytelenek megismételni az évet. Egyesek közülük úgy vélekednek, hogy társadalmi származásuk alapján felsőbb évfolyamra léphetnek anélkül, hogy tanulnának”. (F. 648)

34 Máthé János harmadik feleségének, Veres Viktóriának első házasságából származó leánya.

- X. 1. Bertalan Katalin írnoknő bizalmasan közölte feleségemmel, hogy Zsigmond elnök és Farnos titkár arról tárgyaltak, rábeszélük feleségemet, költözzék el, mert engem a télen felszámolnak. Katalin később a leányomnak mondotta: „Te – mondd meg anyádnak, költözzetek haza, mert ha nem titeket is elvisznek vele”.

Zsigmond úr mindenképp az én lakásomba akart költözni, s ennek érdekében alattomos hadjáratot indított ellenem, s annyira biztos volt a dolgában, hogy rokoni körben bizalmasan jelezte, hogy a szekerem rúdja kiáll a faluból és bőkezűségében egyik belsőségemet Baló Vilmosnak ajánlotta fel. Ez a fiók Kun Béla április 3-án az udvarhelyi Lakáshivatal nevében hamisított felhívást küldött hozzám, egyik házam kiürítését rendelte: „...azonnal jelentse be mint üres lakást, annál is inkább mert többször már előfordult, hogy a helyi szegény emberek lakás nélkül szenvednek...”. Ez a szenvedő szegény ember Zsigmond úr volt, ő akart a faluvégi – szintén más házából – központi helyre költözni, s egy családnak gaz, aljas, megbújva jelentgető módszerekkel való internáltatása árán ingyen lakást rabolni. A lakáshivatal nevében tovább fűzte a hamisítást: „Tehát a felhívástól számított 5 nap alatt a jelzett lakást üresítse ki, és mint kiadhatót jelentse be a helyi Ideiglenes Bizottságnál.

Ezen felhívás szigorúan kötelező, és annak be nem tartása esetén kénytelenek vagyunk az eljárást azonnal megindítani.” (F. 531)

Ez a sötét lelkű alak nem gondolt arra, hogy írásáról első pillantásra messzire kiállt a hazug hamisítás. Amikor Udvarhelyen a Lakáshivatalnál panaszképpen bemutattam, összenéztek, és csak ennyi választ kaptam: „Intézkedni fognunk.”

Eladdig mit sem tudtak az elnök úr szigorú meghagyásairól.

- X. 16. Ma vittük az első szénabeszolgáltatást Olasztelekre. Baróton is van szénagyűjtő telep, s a szénát mindkét helyről Ágostonfalvára szállítják, de a pontosság és rend kedvéért mi a 4 km-rel távolabbi Olasztelekre visszük. Az oda-vissza szükségtelen 8 km utat a paraszt igazán szó nélkül megteheti.

- X. 17. Hirdetés: Minden szövetkezeti tag pityókát kell eladjon a szövetkezetnek, különben nem kap semmiféle árut.

Petróleum osztás lesz, literenként 15 lei, amibe 9 lei pénzt és egy tojást kell vinni. (Tojás piaci ára 20 lei.) Kulákok nem kapnak.

A napi sajtó tele van a „békeharc” szólamaival. Olvassuk, hogy „a falvak becsületes dolgozói egy emberként írják alá a békefelhívást.” De ki merné megtagadni, hogy nem írja alá az elébe tett papírt?

A falvak népe nem akar háborút, erről felesleges is beszélni, mert a hadviselésnek első helyen az ő termelvényeire van szüksége, azt sem az autózó had aktatáskája, sem a sziguránca nem fedezi. Ha a népnyzó rend eltakarodnék a szintérről, nyomban meg lenne oldva a háború és béke kérdése.

A határtalan mértékű ingyen fuvaroztatási rendszerben újdonság is akadt. A közhelyiségek és az iskola fűtésére mintegy 100 szekér fát hordattak be közmunkán a Szálas nevű legelőrészen a székház építés költségeire levágott fák maradék részeiből. A szállító fogatok közül hatot (Német Sándor Suszter, Pető Péter Kuti, Pető József Árva, ifjabb Szabó Lajos, Német Árpád és Lőrinc József) Zsigmond elnök úr az utcáról berendelt az Én alsó udvaromon elfoglalt lakására és a köztulajdont képező faanyagot a saját szükségére lerakatta, s így úri könnyedséggel beszerezte a téli tüzelőjét.

Az emberüldöző „osztályharc” hazug lármája közben ilyen példát mutattak a nép legjobb fiai a kommunista demokrácia hazájában, ahol éberen őrködnek a közvagyon felett és ahol „megszűnt az embernek ember általi kizsákmányolása”.

- XI. 3. Mára virradó éjjel egy csapat farkas berontott az Akácsos Árpád kertjébe és 8 darab juhát széttépték. A kártevő vendégek nyugodtan dolgozhattak, mivel a nyáron a kuttyákat a bőrükért a hatóság majdnem teljesen kiirtatta a faluból.
- XI. 21. Baróton állatokat adtunk át levágásra, s az estébe nyúló átadás után betértünk a „népi vendéglő”-nek nevezett „Augusztus 23” névre keresztelt helyiségbe. Kétféle finom ital közt lehetett választani, közönséges pálinka vagy egy zavaros moslék színű bor. Négyen lévén, közös megegyezéssel a bort választottuk, melynek literjét előre lefizetett 111 lejekért (20 kg beszolgáltatott búza ára) mérték. Ponyvaregényben olvastam a kék mocsarak vidékéről, ahol a mérges-miazmás kigőzölgéstől kék volt minden, és soha nem tért vissza, aki a közelébe tévedt. Hát ennek az aromás nektárnak a tőkéjét is valahonnan a kék mocsarak vidékéről importálhatták, mert akit a sors azzal vert meg, hogy inni kellett belőle, az végig szenvedte Krisztus minden kínját a megfeszítéstől a levételig, s bár eleget biztattuk egymást, a megízlelt egy-két korty hójával a többi ott maradt asztalon.

- XI. 25. Ma vált köztudomásúvá, hogy az olaszteleki raktár a beszolgáltatott búzából 4961 kilót visszautalt a vetőmaghiány részbeni fedezésére. Ince gazdasági ügynök és Zsigmond elnök titokban hozatták vissza a búzát, itthon pedig a szállítást végzők házáinál helyezték el. Nyilvánosan keringő hírek szerint a búza egy része ekkor már fel volt örölve és értékesítve, amit a nyomozás lassúsága folytán sikerült helyreállítani. A búzát a milícia visszaszállította a raktárba.
- XI. 30. Rákosról rajoni küldött jött a széna-beszolgáltatás ügyében, melyet az iskolai irodán tárgyalt a helyi elvtársakkal. Szó esett, hogy az aszályos nyár miatt kevés a széna, a gazdák képtelenek a kivetett nagy mennyiség szolgáltatására. Akadt, aki javasolta, hogy meg kell vizsgálni a készleteket, és aszerint csökkenteni a terhelést.
- Nem vizsgálunk semmit! – kiáltotta indulatosan Szakács Pető Péter – most nem a magyar idők vannak, hogy a csűröket járjuk! Mindenki be kell adja, ami elő van írva! Mentségnek helye nincs!
- Így beszélt ez a műveltségben és foglalkozásban azonos Simon varga utód, aki életét a kocsmák körüli züllésben töltötte.
- XI. 30. A búzacsempészség és más ügyek miatt a december 3-ára kitűzött néptanácsi választások listájáról az éjjel törölték Zsigmond elnök és Ince gazdasági ügynök neveit. A korlátlan önkénnyel űzött kiskirályosdi a Zsigmond úr részére véget ért, s az elnöki szék, melyről azt hitte, hogy hat ökör sem bírja kihúzni a feneke alól, az állandóan fenyegető hangú diktátorocskát villámgyorsan a sárba hajította.
- XII. 3. Ma zajlott le a hetek óta plakát és felirat áradattal beharangozott választás, amikor – az egyik újságcikket idézve – „a felszabadított nép életében először választhat boldogan és szabadon.”
- Ez a választás volt hivatva megszüntetni a falu vezetését eddig a kezében tartó Ideiglenes Bizottságot. A vonatkozó törvényt már az elmúlt év január 12-én megszavazták, azonban csak két esztendeig tartó húzás-halasztás után határozták el, hogy a választás jogát nép kezébe adják. (F. 722)
- A nagy készüllet és a sajtólárma után ítélve, bárki hihette, hogy december 3-án a megváltó Messiás leszáll a földre és itt is marad örökre, két hét óta nincs nap, hogy 3-4 aktatáskás ne érkezzenek. Kicsodák, honnan és miért jöttek, azt a falu népe előtt mély homály fedik, titkos gyűlések egymást érik, a lovas gazdák éjjel-nappal készenlétben kell álljanak, hogy az iroda ajtó kilincsét egymásnak adó jövő-menő hadat ingyen fuvaron ide-oda hordozzák.

A választás napja közeledett, de még titok volt, hogy kiket kell megválasztani. A választás előtti napon hozták nyilvánosságra, hogy a „párt útmutatása szerint” csak egy listát állítottak össze a nép legjobb fiaiból.

Zsigmond és Ince elvtársak szűrénék a kitevése után, zárt ajtók mögött, az alábbi listát állították össze:

1. Ifj. Csog Sámuel
2. Bibarcfalvi Molnár Magda titkár
3. Komporály József, Mózesé,
4. Szakács Pető Péter
5. Baló Sándor, Ádámé,
6. Német Károly
7. Barabás József, kulcsár,
8. Szakács Simon
9. Zsigmond Gézáné Szakács Irén
10. Keresztes Sándorné Huszár Berta
11. Akácsos József, Árpádé,

A lista december 3-án megválasztottnak lett kijelentve. Kiszivárgott hírek szerint a szavazólapok össze voltak firkálva, a nevek nagy része kihúzogatta és olyan jelzőkkel ellátva, aminőt ez a választásnak nevezett nyilvános népkigúnyolás az emberek lelkéből fakasztott.

Jogosan kérdezhető, hogy a listán szereplő néptanácsi képviselők közül a község teherviselő gazdaközönységét ki képviselte? Sajnos, a válasz az, hogy – senki. Az őstermelő réteg félre van állítva ügyeinek intézésétől, mert a sztálinista rendszernek olyan faluképviselőkre van szüksége, akik kis koncokért vakon kiszolgálják a bolsevizmus népgyötrő uralmát. Az újonnan „választott” szerv az elődjén is túltéve szolgálja a földműves népet kifosztó kommunista államvezetést. Az irodán éjjelnappal egyebet sem csinálnak, mint számolják és kimutatásozzák a marhaállományt és a hektárokat, az adóalap összeírásokat, gyártsák a kényszerfuvar kötelezvényeket (plánokat), írják, rubrikázzák a százféle beszolgáltatást, hogy egy fia tyúk ki ne menekülhessen a vörös rém markából.

- XII. 10. A féktelen önkényuralmat űző hajcsárok a mások magánvagyonát szabad prédának tekintették. Német A. szövetkezeti elnök kölcsönként Akácsos Bálinttól egy 200 literes fémhordót a szövetkezet részére, melyet többszöri kérésre sem adtak vissza. A tulajdonos – szüksége lévén tartályra – utána ment és elhozta. Erre kétféle pecséttel és négy aláírással ellátott ukázt kapott, hogy az „...erőszakosan (!) elvitt petró-

leumos hordót, ha a mai naptól számított 48 órán belül vissza nem hozza, úgy az ebből származó kellemetlenséget viselnie kell”. (F. 656)

A rendszert kiszolgáló renegátok kezéből egyetlen papír nem kerül ki, melyen a „kellemetlenség” vagy a „súlyos következmény” fenyegető hangja ne foglalna helyet.

Ma vált köztudomássá az is, hogy Zsigmond elnök és udvarhelyi Szabó Vilmos titkár hamisított utalvánnyal 20.000 leit vettek fel a községi pénztárból, melyet a bikák részére vásárolt széna címén utaltak ki, a valóságban Szabó titkár úr kapta költözködési költség címén, ami nem járt neki. A pénzt visszafizette, azzal síri csend borult az ügyre, de ha történetesen a hatalmi körön kívül álló valaki vásárolt volna ilyen módszerrel szénát, a Duna-csatorna kényszermunka telepén erről nem tudott volna megkapaszkodni.

- XII. 31. Véget ért egy újabb nyomorúságos esztendő. A községi hirdető kürtje szünet nélkül a kényszermunkákat, a beszolgáltatás, adófizetés sürgetését és a késedelemért járó megtorlásokat, szabotázs eljárásokat fújta.

A jövedelmi forrásokat betömték, az erdőket elkobozták a nép tulajdonából. Ipeil³⁵, Combustibil, Ileför³⁶ stb. nevű államinak nevezett vállalatok lepték el az erdőket, oda az ősi birtokosok csak éhbéért dolgoztatott napszámosként és ingyen kényszerfuvarosként léphetnek be. A falu népe megdöbbenve és irtózva látja, hogy mi vár a földművesekre a földi paradicsomban. Dolgozni, kényszermunkázni, beszolgáltatni, adót fizetni és hallgatni. Az erdők fáját a 30–35 km-re fekvő állomásra hordani, s testet ölő napi munkája után az utcán éjjeli őrseget állani, őrizni a másoknak hasznot hajtó szövetkezeti boltot, az irodát, a telefont, a szerűre kiállított cséplőgépet, küldönc és ingyen személyszállítási szolgálatot tartani. Maradékátalanul elsikkasztották a földművelő nép magánéletét, megszüntünk embernek, kultúrlénynek lenni. Számszerint bekerültünk az állatok, szekerek, hektárok számtalan nyilvántartásának rovataiba, mint a rab a fegyházi nyilvántartásba. Koldusruhát adtak reánk, s akik hordjuk, úgy neveznek: „dolgozó paraszt”. A vörös rém uralmát még tetézték, még kínosabbá, még törhetetlenebbé tették a helyi renegát-hajcsárok, akik buta, sötét fejjel a bolsevizmusért, a nemzetközi zsidóság világuralomra segítéséért saját fajtájukat ütötték, kínozták, rúgták.

35 IPEIL – Întreprinderea de Prelucrare și Industrializarea Lemnului – fafeldolgozó- és forgalmazó állami vállalat

36 állami üzemanyag-forgalmazó vállalat

Az esztendő a múlt évről hátralékos termények bepréslési hadjárataival kezdődött. A csapatosan járó küldöttek – a félelmetes hírű „aktivisták” egész január folyamán rettegésben tartották a falut. A gazdákat egyenként hívták az irodára, felelősségre vonni, szabotázs büntetéssel fenyegetni azért, hogy ha pincéjében, padlásán, csűrében semmije nem marad, úgy is tegyen eleget a teljesíthetetlen követeléseknek, és ha így sem tudja, vegye meg pénzzel – az volt a jelszó.

Tekintettel a múlt évi szűkös termésre, kivételesen engedélyezték, hogy amelyikből nincs, más terményt lehet adni helyette, kivéve a búzát, azt csak búzával lehetett leróni. Egy kg széna helyett egy kg pityókát, egy kg heremag helyett 6 kg zabot, stb. – az volt a fontos, hogy bármit, de adjon. Ingyen minden jó volt.

Egy mázsa széna szabadforgalmi ára 1000 lei, a beszolgáltatottért 200 leit fizettek Barótra szállítva, ahol a mérlegelésnél a második kopasztás folyt. A nagy széna beszolgáltatás miatt a gazdák jó része szalmán telelte állatait, annyi rosszul táplált, csont-bőr marha talán soha nem volt a faluiban, mint 1951. tavaszán.

III. 1. Három kiküldött és Borbát Lajos tanító 52 iskolás gyermeket eskettek – avattak – pionírnak, azaz kommunista úttörőknek. Az ünnepély végén a gyermekek nyakába háromszögű piros kendőt kötöttek, melynek viselése kötelező.

III. 3. Az udvarhelyi *Szabadság* című lapocska, melyen a címen és a keltezésen kívül sem szerkesztőnek, sem kiadónak a nevét nem lehet megtalálni, a felelőtlen hazudozás és uszítás szennyes hangja. Mai száma a múlt év őszi hermányi búzacsempészéssel foglalkozva, a párt dédelgetett, „legjobb fiai” által kitervelt ügyről így ír:

„Akadtak olyan néptanácsok is, ahol visszaélésekkel is megnehezítették a terménybegyűjtő (inkább: terményrabló. -A szerző-) bizottság munkáját. Összejátszottak a kuláksággal és a legkörmönfontabb eszközökkel igyekeztek megkárosítani a dolgozók államát. Magyarhermányban Zsigmond Sándor, a volt Ideiglenes Bizottság elnöke összejátszott a falu kulákjaival és elrejtette a szegény és középparasztok által beszolgáltatott gabonát”.

A cikk aláírása: „A rákosraizoni terménybegyűjtő bizottság sajtókollektívája.”³⁷

37 A rákosi rajonban leleplezték a ermékbegyűjtésnél mesterkedő osztályellenséget. *Szabadság* 1951. március 3., 3. p.

E cikkben kiemelve dicsérik kisbaconi Bogdán Györgyöt – ezt a népnyzúzó hóhért – a begyűjtés körül kifejtett kiváló munkájáért. (F. 704)

- III. 16. Ma kezdődött meg hivatalosan a „vetési csata”. Néhány embert addig nyaggattak, szerveztek, hogy kénytelenek voltak befogni és ekével, boronával kimenni Tölgyeságába szántani. Ünnepélyes menetben vonultak, elől a pionírok kürt- és dobszóval, utánuk a rajoni küldöttek és a helyi hajcsárok díszcsapata. A fogatok élén Német Sándor suszter haladt egy pár ökörrrel, szekér nélkül. A járomra tábla volt szegezve: „Éljen a vetési csata”, felirattal. Következtek a kiharancsolt fogatok, s húzatták a gazdáktól elszedett három vetőgépet is.

Az újságok azt írták, hogy a „dolgozó parasztok a vetési csata kezdetének örömnepére dalos jókedvvel vonulnak ki, nótaszótól hangos a határ”. A kiharancsolt hermányi gazdák lehajtott fejjel, hangtalanul mentek, mint az elítélt, akit a vesztőhelyre visznek, szégyenkezve és mérgeződve, hogy a léhűtő semmiházi társaság ilyen cirkuszi szerepet játszat velük.

- III. 22. Kézbesítették a határidőre végzendő szántás-vetés munkatervét, mely napról-napra előírja, hogy melyik napon mit és mekkora területen kell elvetni és a vetésnek mely napon kell befejeződni. Az már a megszokott menethez tartozik, hogy az íróasztalokon folyó tervgazdálkodáshoz senkit nem kérdeztek meg gazdasági adottságai, körülményei felől, hasból készítettek egy kötelező erejű papirost, mely a „munkaterv” címet viselte. Az országban tíz- meg tízezer ember dolgozott ezzel a milliókba kerülő, semmitérő munkával, vagonrakományt kitevő fiktív számrengeteget gyártva a párt és sajtója számára. (F. 700)

- IV. 13. Hirdetés: „A tavaszi vetési csata ideje alatt a baróti hetivásárt a szokásos szerdai nap helyett vasárnap tartásuk meg, hétköznapokon a községből más munkára, mint vetni – kimenni nem szabad.”

- IV. 18. Hirdetés: „A legelőre hajtandó állatok után a legelőtaxát azonnal le kell fizetni, anélkül semmiféle állat nem mehet ki.” A taxa birtoknagysága szerint öt osztályba van sorolva, legmagasabb a kulákoké: nagy állat 700 lei, növendék 350, juh 150 lei.

- IV. 24. A szövetkezetben a részvényeseknek a román húsvétra 14 deka cukor fejadagot osztottak. Szappan nincs, szappanfőzéshez marószódát különként 12 tojásért adnak. Az árueelosztásban egy kedvezményezett osztályt alakítottak ki: a kartellásokat, ez magába foglalja a gyári munkásokat,

bányászokat, ipari és kereskedelmi alkalmazottakat és a tisztviselőket. A kartellások rendszeresen kapnak cukrot kilónként 57 leiért, a gazdák ezektől vásárolják 400 leiért. Feleségem Köpecen kapott két kilót egy bányásztól 800 leiért. (150 kg búza ára.) Falun kevés a kartellások száma, ezért a vállalkozók a városokon – főleg Brassóban szedték össze és megfelelő felár mellett adták tovább a cukrot, az 500 leit is elérte az ára. A fontosabb cikkekhez: lábbeli, fonal, vászon, stb. csak csereráruval: búza, pityóka, vaj lehetett hozzájutni, viszont a beszolgáltatásokkal kifosztott falu erre képtelen volt. Rongyoskodott, nélkülözött, hallgatott.

IV. 25. Hirdetés: A május elsején tartandó ünnepre a színében megkopott zászlókat újra kell festeni és az ünnep napján 70%-ban vörös, 30%-ban román zászlót kell kitűzni. A házakat az utca felől meg kell meszelni, a rossz kerítéseket kijavítani, az utcát megseperni, ahol a trágyalé kifolyik, azt eldugni, stb. Kívül díszes legyen minden, hogy a belül lakóknak a beszolgáltatás miatt nincs mit egyenek, az kívülről nem látszik.

IV. 30. Egy díszkaput állítottak Pucora-patak hídjá közelébe, a másikat a falu alsó végére. Képek, táblák, feliratok, falragaszok áradata. Telerajzolva, festve, meszelve, írva, ragasztva minden kerítés és kapu. Ezeket a népi demokrácia értelmező szótára „vizuális propagandának” nevezi. Ilyenekre költik a néptől kisajtott pénzeket.

A múlt évi hátralékok préselésébe beleuntak, tartozás már csak olyan helyeken van, ahonnan semmilyen módszerrel nem bírnak eleget venni, mert nincs.

Kézbesítették a tej és gyapjú beszolgáltatási lapokat, utána a kisbacioni Durmó-bükkből Ágostonfalvára szállítandó rönk és vasúti talpfák kényszerfuvarozási kötelevényeket. Naponta szól a hirdető kürt: adó, taxa, beszolgáltatás, kényszerfuvar. Egyik százezer a másik után tűnik el nyomtalanul az aktatáskások kezén. Hová-mire költik? – azt csak a szabadság és népjog felkent bajnokai tudják, a falu népe a maga javára egy fületlen gomb erejéig sem lát belőle semmit.

Szakács Pető Pétert ma felmentették gazdasági elöljárói tiszte alól, de aggodalomra nincsen ok, mert hasonló gazdasági szaktudású elvtársat állítottak helyébe: Barabás József (Kulcsár) – (a hermányiak szerint: „Kócsár”) – személyében. Hogy Barabás eleddig kaptafával bíbelődött, ekét és efféle dolgokat csak másnál látott, az a pártideológia szempontjából lényegtelen dolog. A gazdák irányítását nem végezheti olyan ember, aki szántás-vetéssel foglalkozik – az a párt részére nem megbízható, ide olyan kell, akinek a földhöz annyi köze van, hogy rajta jár és meg tudja állapítani mikor poros az út, és mikor van sár. Ennyi

szaktudás elég. Egyébként Barabás hamar megunt a tisztét, és felcserélte az iroda hirdető-küldőnci állásával.

Hirdetés: - Holnap (május 1.) senki ne merészeljen semmiféle munkához fogni, a felvonuláson és az utána tartandó ünnepélyen legyen ott, különben munkáspárt ellenesnek tekintik, és szigorúan eljárnak ellene.

- V. 1. A fenyegetés kevés eredménnyel járt, a felvonulás szomorú látványt nyújtott. Sztalin Jóska 10-12 renegát katonája vonult a menet élén, utánuk az iskolás gyermekek tanítóikkal. Kulcsár Barabás vitte a román, Komporály elnök a vörös lobogót. Hangtalanul, némán mentek, mint egy temetési menet, tudván, hogy az ünneplő nép - akik a kapuk és kerítések mögül nézik ezeket a szájalmas figurákat - mit érez a kommunista parancsuralommal szemben. A felvonulás után a székház előtt tartott ünnepélyen: Német Károly, Pető Péter és Zsigmond Rudolf³⁸ beszéltek. Zsigmond elvtárs kitört a „félrehúzódnók” ellen.

- Ezelőtt, amikor nem lehetett zöldággal, szabadon ünnepelni május elsejét - mondotta - mindenki zöld ágat akart tenni és most, amikor szabadon ünnepelhetjük, nem akarnak tenni, és félrehúzódnva kigúnyolják ezt a nagy ünnepet.

Ezzel zárult az ünnepély.

- V. 10. 42 db negyedliteres üvegben 10,5 liter szesz érkezett a szövetkezetbe és abból - amíg futotta - minden két részvényesnek adtak egy üveggel. Akiknek nem jutott, azzal a boldog tudattal mehettek haza, hogy az ötéves terv szerint 1955-ben 80%-al lesz magasabb az életszínvonal, tehát 1955 pünkösdjében, a most üres kézzel hazamenők közül már csak 20% nem fog kapni.
- V. 11. Rozsonday tiszteletes tehenéről alapos vizsgálattal megállapították, hogy meddő, nem érdemes tartani. A húsvágás tiltva lévén, szarvasmarha levágására csak indokolt esetben adtak engedélyt. A hivatalosok meghallgatván a szakértőket, a vágást engedélyezték azzal, hogy a hús az ellátatlanok (kartellások, proletárok) közt pünkösdre szétosztassék. Riska mit sem sejtett a készülő merényletről, nyugodtan felballagott a Pető Imre udvarára, ahol a határozat a hivatalosok jelenlétében végrehajtatott. Minden jól ment a felbontásig, akkor a Riska gyomrából egy

38 Zsigmond Rudolf („Bócs Rudi”- melléknevét beképzeltségéért „bölcsködéséért” kapta). Szülei szegény anyagi helyzetű emberek voltak. Zsigmond Rudolf iszákos ember volt, egyszer részegen csúfolódott Pető Kuti Sándorral. A kocsma tornácán dulakodni kezdtek, Pető legyűrte Zsigmond Rudolfot, de az alulról bicskával megszurta, a combi ütőerét találta el, Pető elvérzett. Zsigmondot a gyilkosságért bezárták, amikor kiengedték, el kellett hagynia a falut.

mozgó alak fordult ki, amiről szakértők és laikusok egybehangzóan megállapították, hogy 7-8 hónapos borjú.

A hús demokratikus alapon szétosztattott. Először a kartellások, utána a közterhet nem viselő proletárok, végül a kiválogatott „szegény parasztok” kaptak. A gazdáknak nem jutott. Zsigmond Rudolf előzetesen ki is függesztette a névsort, hogy kik kapnak és kik nem. Ő természetesen a kapók között volt.

- V. 14. Hétfő, pünkösöd második ünnepe. Komporály elnök és Fülöp András titkár kihirdették, hogy mindenki menjen a mezőre gabona gyomlálni.
- V. 15. A községek beszolgáltatási osztályozásánál Hermányt a IV-ik osztályba sorolták, ami érzékeny mennyiség különbözetet jelentett a jobb termőhelyi községek I - III. osztályával szemben. Ma este a titkos pártgyűlésen kiválogattak 30 gazdát és az I. osztályú községek beszolgáltatása alá vonták. A különbséget egyebek közt a pityóka szemlélteti, amit pl. nálam a IV. osztályú 2418 kg előírással szemben az I. osztályba sorolással 5110 kilóra emeltek fe1. A napsugaras, paradicsomi életből egyelőre az árpakenyérnél tartunk, nem látni mást, csak a gondterhelt arcokat, a sok mázolás, festést és feliratokat, az osztályharcos naplopók hadát, akiknek zsebe és gyomra tüneményes gyorsasággal nyeli el verejtékes munkánk minden hozadékát.
- VI. 5. Akácsos Bálintot az irodára hívták és ott Német Károly elnökhelyettes közölte, hogy ajánlott levele érkezett és vegye át. Bálint a postakönyvet aláírta és a levelet átvette, ami nem postán érkezett, hanem általuk írt felszólítás volt arról, hogy 48 órán belül költözzék ki a lakásából és adja át Petrunak, az őrmesternek. Bálint a levelet visszadobta, mire Német Károly megfenyegette:
- Ha szépszerint nem adod át a lakást, 24 órán belül kirakatlak. Ebben a rendszerben egyikünknek pusztulni kell, az pedig te léssz. (F. 536)
- Később az őrmester fenyegette, hogy a rajoni milíciára kíséri Rákosra, ha a lakást azonnal nem adja át neki. Bálint nem volt hajlandó kiköltözni, ekkor az ügy annyiba maradt.
- VI. 18. Délelőtt az irodára idézett a helyi elvtársai által „Gyuri bácsi”-nak szólított miklósvári cigány begyűjtési megbízott és reám parancsolt, hogy az első félévre még hátralevő 44 liter tejet 24 órán belül adjam át, különben szabotázs eljárást indíttat - amit meg is tett.
- Novemberben kerültem az udvarhelyi törvényszék szabotázs bírósága elé, ahol Szabó Károly (az idősebb) tárgyaló bíró csodálkozva vizsgálta

a maga nemében páratlan szabotálási jegyzőkönyvet, amelyik a földi időszámításban június 30. helyett június 20-ában állapítja meg az első naptári félév végét.

Néhány perces tárgyalás után felmentettek. Ám a sztálini módszerek emberhús evési mániába esett elvadultjai nem engedtek. Az ügyész tiltakozott a „kulák” felmentése ellen és fellebbezést jelentett be. A fellebbeviteli tárgyalást a marosvásárhelyi tábla 1952. január 24-én tartotta, ahol 4-5 perces ügyvizsgálat után a fellebbezést elutasították. Midőn a tárgyaló elnök összecsapta az iratcsomót, és látható haragos mozdulattal lökte a jegyző felé, jól hallhatóan mondta: „Porcărie”. (Disznóság) (F. 697)

- VI. 19. A templom felőli soron lakó gazdákkal kötelezvényt írtak alá, hogy még e hó folyamán 20-100 mázsa fát kell kényszerszállítsunk Hagymavizesiből³⁹ Ágostonfalvára. (Oda-vissza 72 km.) Általában 100-100 mázsa volt előírva, csak a gyengébb marhásoknak kevesebb. A másik soron lakók a Barót-oldalba kényszervágatott tűzifát kellett az állomásra kényszerfuvarozzanak.

Mint a sokféle hajszolás, parancsolás kísérője, a kényszerkötelezvény végéről sem hiányzik a megfélemlítő figyelmeztetés: „Aki határidőre nem tesz eleget, szabotázsért eljárást indítanak ellene.” A kötelezvény gyárban senki nem törődik azzal, hogy június hóban 10 nap van hátra és ezen idő alatt fizikai és időbeni lehetetlenség a parancsnak eleget tenni, mert 100 mázsa fának a községbe leszállítására, ha éjjel-nappal megállás nélkül hajszolja magát és állatait, akkor is 10 nap kell és ugyanannyi szükséges az állomási fuvarra is. Mindez, a legégetőbb gazdasági munkák: kapálás, kaszálás idején.

- VI. 26. A tehéncsordát nem engedték kihajtani azért, mert ma nagy adószedés lesz, és amíg az adó és taxa 50%-a nem folyik be, addig a marhákat istállón kell tartani. A tegnap este Kulcsár Barabás házról-házra járt egy papírral, melyen ki volt írva, hogy ki mennyi pénzt készítsen elő a nagy adószedéshez. A nép már annyira ki volt fosztva mindenéből, hogy a nagyösszegű követeléseket nem bírta fizetni. A rajon három adószedőt küldött, s ezek az irodára hivatott gazdákat minősíthetetlen hangon szidták, gúnyolták, hogy miért nincs pénz a fizetésre.

- Reakciós, szabotáló társaság az egész! - kiáltotta az egyik gögös alak.

- VII. 22. Az adókiivetés alkalmával Bogdán Györgyöt és Boda Sándort kuláknak minősítették a többiek mellé. Ez - a beszolgáltatás, adó és egyéb

39 Magyarhermány határában levő erdőrészt.

kötelezettségek azonnali és nagymértékű felemelésével járt. A rajoni pártbizottságtól kapott utasításra a helyi hajcsárok zárt ajtók mögött készítették elő az ügyet s gazságukra jellemző, hogy 13 gazdát jelöltek ki kulákminősítésre, azonban a rajoni elvtársak csak a fenti kettőt hagyták jóvá.

A gazdákat a gabona szérűre hordására kötelezik, a cséplőgépet a falun alul kijelölt helyre már kiharancsolták. A gabona hordásának biztosítására két szigurancás napok óta itt tartózkodik.

- VII. 26. Ma végeztek az adókivetéssel. A múlt évi adót – osztályharcos alapon – 80-120%-kal emelték, viszont a beszolgáltatott terményekért változatlanul az eddigi elkobzási árat fizetik.

Egész nap hullott az eső, estére nagy árvíz seperte végig a cséplésre kijelölt helyet, ezért megengedték a gabona csűrökbe hordását. A kuláknak minősített gazdákkal így is kihordatták.

A csendőrség és a sziguranca fedezete alatt autózó központi hajcsárok az aratást és a cséplést sürgetik, nekik semmi sem megy elég gyorsan. Ki a kalászból a szemet gyorsan, és kiszedni a nép kezéből még gyorsabban, e jelszó körül forog ma minden.

Gazdasági eszköz: kasza, villa, eke, ekekés és egyebek – nincs. Egy külföldi csempészett kaszáért 1000 leit is adnak.

- VIII. 1. Bár naponta hirdetik, alig 7-8 gazda hordja a gabonát. Zsigmond Rudolf cséplési főellenőr a passzivitás okáról a szövetkezetben összegyűltek előtt így nyilatkozott: „Az emberek nem akarják hordani a búzát, mert a faluban van két fejes, akik a népet biztassák, hogy ne hordja, mert jönnek az angolok.” (F. 535.57)

- VIII. 7. A kuláknak minősített gazdák gabonáját a Baló P. Imre kertjében csépeztük. A Bogdán György termése nem futotta a beszolgáltatási követelést. Midőn ezt Kékesi nevű cséplőgépezelő Komporály elnöknek jelentette, az elnök ezt válaszolta:

– Nem, mert nem vetette be az előírt három hektár területet, de a fiának van elég, s onnan ki kell venni, hanem pedig pénzzel vegye meg! (F. 535.58)

A szérűn vörösre mázolt tábla áll ezen felirattal: „Szérű faliújság”. A táblán két papírlap. Az egyiken Molnár Magda titkárnő dicséri Baló Vilmost, hogy az államnak járó kvótán felül még 25 kg búzát adott a dolgozóknak. A másikon Német Károly dicséri a pártot, hogy mennyi segítséget ad a dolgozó népnek. Most is – írja – megengedte, hogy a gabonáját mindenki hazahordja, csak a kulákok kell künn csépeljenek.

A kulákok közül egyedül Gál Viktor hordta haza, de ezért szigorúan felelősségre lesz vonva. ... Vajon Német Károly, milyen segítséget értett a gabona hazahordásának engedélyezése alatt. Talán azt, hogy a hajcsárok korbácsa nem az előírányzott tízszer, hanem melegszívű emberszeretetből csak ötször sújt a „dolgozó paraszt”-nak nevezett rabszolgák nyakára.

IX. 14. Jelszó: a gyors cséplés, a rajontól óránként sürgetik. Az etetők a kicséplelt gabona 1%-át kapják, ezért minél hamarább, minél többet átgyúrni rajta. A gazdák megdöbbenve nézik a pusztítást, a korábban cséplelt szalmakazalok és törekcsomók mindenike, mint a zöldmező egy darabja néz ki. A felelőtlen kezekbe került szövetkezeti gépek szálnalmas látványt nyújtanak, csattog, zörög, lóg rajtuk minden, csoda, hogy eddig nem hulltak darabokra. Mindezeket némán tűrni kell, a hangos szó azzal a veszéllyel jár, hogy az illetőt „cséplés akadályozás”-ért a sziguranca fogja bizonyos dolgokra kioktatni.

Csendőrség, sziguranca, főellenőr, alellenőr, rajoni küldöttek és helyi hajcsárok forgataga zajlik egész nap a gépek körül. A búzát gyorsan a zsákba és azonnal le az ágostonfalvi raktárba.

IX. 15. A cséplőgépek kazánjainak fűtésére hulladékfa erdőlést engedélyeztek szekerenként 50 lejes áron. Nekem Balog Lajos erdőőr – felsőbb utasításra hivatkozva, amely szerint kulákok nem kaphatnak – nem adott utalványt, ugyanakkor közölte, hogy újabb rendelkezés szerint a hulladékfa ára is 75-100-200-300 lejes áron a hektárokhoz van kötve. A fabeszerzés – a lopjuk a sajátunkat elve alapján – azért a 100-300 lejek fizetése nélkül is megtörtént. Az erdőőrök – látva a nép sanyargatott helyzetét – kifogástalan magatartást tanúsítottak.

IX. 18. Kényszerfuvar kötelezvényt kézbesítettek. A Barót-oldalba kényszervá-gatott tűzifát e hó végéig az ágostonfalvi kartellások udvarára kell szállítani.

X. 12. Hirdetés: Minden gazda gyűjtsön és szolgáltatson be díjtalanul 30 kg tölgymakkot, addig semmiféle fára nem kap utalványt.

X. 19. [én] és 20-án két rajoni küldött, kisbaconi Bogdán György és a „Gyuri bácsi”-nak szólított miklósvári cigány a gazdákat az irodára hívták a beszolgáltatásokért. Hosszabb ideig voltam a tárgyalások szem- és fültanúja, melyekhez hasonlót a középkori inkvizítorok bonyolíthattak le. A gúnyolódó hang, a szidás és fenyegetőzés reprodukálhatatlan változata mutatta, hogy hová jutott a falu ezerféle teher alatt nyögő népe. Vérlázító volt a modor és a hang, ahogy ezek a tekergő, semmiházi

alakok a gazdákkal beszélgettek. Ha Arany János élne, megírhatná a „Jobbágy”⁴⁰ második énekét „Rabszolgák” címmel, de hogy a valóságot csak töredékesen is megközelíthesse, terjedelmét Petőfi elbeszélő költeményeihez kellene mérje. Úgy ültek ezek a vérszívók Komporály elnökkel az asztalnál, mint Dantonék vésztörvényszéke, akik elé rettegvé lépett a „dolgozó paraszt”.

- X. 22-én este Szentkeresztbányán Baló Sándor (Szócs) hermányi fiatalembert részeg román katonák keresztül lőtték azért, mert társaival magyarul énekelt. A lövésbe belehalt.
- X. 23-tól 30-ig 4500 kg tűzifát kényszerfuvaroztam Barót-oldalból Ágostonfalvára, a kartellások udvarára.
- XI. 15. Hirdetés: Minden fogattal rendelkező köteles a fuvarozást Hagymavizesiből azonnal megkezdeni, a templom előtti térre.
- XI. 21. Megérkezett a rajoni elnök és kísérete a hátralékos termények behajtására, mivel a rajonban – szerintük – Hermánynak van a legtöbb tartozása. A szokásos recepttel dolgoznak: hivatás, szidás, fenyegetés. Szekereket parancsoltak ki, hogy az őrmester vezetése alatt Gál Viktortól a beszolgáltatási hátralékok fejében minden [fel]található terményét kobozzák el. A pribékhad levonult, de semmit nem találtak a gégeműtét folytán beszédképtelen és a cséplőgépnél történt szerencsétlenség miatt láb nélküli roncssebernél.

A végrehajtó apparátus ez alkalommal Bogdán Györgytől is követelte, hogy azon 700 kg búzát, ami a beszolgáltatási előírásból az egész búzatermése elvétele után még fennállott – azonnal szolgáltatassa be. Kijelentette, nincs honnan beadja, mivel vetőmagja sem maradt és pénze sincs amivel megvegye. Tekintve, hogy egy mázsa búza piaci ára 6000 lei, adjanak haladékot, amíg az ökreit el tudja adni, (egy pár ökör 70-80 ezer lei) – az ökrök árából megveszi.

Haladékot nem adtak, s mivel néhány nappal előbb már szabotálási jegyzőkönyvet készítettek többféle hátralékért, közölték, hogy: le van tartóztatva. Bogdán György az előszobában várt, amíg a vezérkar a belsőben újabb végrehajtási terveken dologozott. Közben az exekutorok⁴¹ belefelejtkeztek a letartóztatásba és amint látták, hogy ott várakozik, küldték, hogy azonnal fogjon a szekerebe és vonuljon ki a Gál Viktor végrehajtásához, gondolva, hogy a kirendelt két szekér nem lesz elegendő az elkobozott holmik elszállításához.

40 Utalás Arany János *A szegény jobbágy* című versére.

41 adóvégrehajtók

A közigazgatás és a karhatalom minden embere mozgósítva van, mert Sztálin (Brassó) tartomány tanácsa vállalta, hogy december 3-ra – a szabadon választott néptanácsok működésének első évfordulójára – minden hátralékot behajt.

- XI. 22. Hirdetés: Aki a törökbúza beszolgáltatást a holnapi napon nem teljesíti – és azok is, akiknek pityóka, fuszulyka, hagyma, heremag, lucernamag hátraléka van, holnap nem adják át, szabotázsbiróság elé állítják. Akinek adóhátraléka van, délelőtt 11 óráig az irodán fizesse be, különben a lefoglalt tárgyakat eladják.
- XI. 24. Streza adófelügyelő – tegnap és ma – a Farkas adószedő pontatlan könyvelései miatt benyújtott panaszainkat tárgyalta. Pl. az Én adófőkönyvi lapom olyan össze-vissza firkált számszemétdomb volt, hogy azon emberfia nem tudott eligazodni, és dacára, hogy az adót minden évben túlfizettették, szakadatlan hátralék volt – mint ez alkalommal is – feltüntetve. Streza úr annyi megállapítást tett, hogy a könyvelést és a nyugtákat összevetve sem tud tiszta képet kapni, de végül mégis kisütötte, hogy 1623 lei „károsodásom” van.
– Hát az nem is olyan sok! – mondotta könnyedén a népi demokrácia eme finánc kiválósága, és ezzel adóügyi panaszom el volt intézve.
- XI. 25. Késő délutáni hirdetés: Holnap nagy adószedés lesz. Reggel 9-ig a tartozást mindenki fizesse be, különben kamattal együtt végrehajtják. Aki nem megy Hagymavizesibe ölfáért, azt jegyzőkönyvelik.
Aki a prizsmát (úti kavicsot) még nem hordta ki, az holnap hordja ki, különben szigorúan megbüntetik.
- XII. 2. Háznál-házra járva gyűjtenek a kommunisták oldalán álló észak-koreaiak részére. Senki nem meri elutasítani, s így jelentékeny mennyiségű gabonát, pénzt és ruhaneműt szedtek össze. (F. 534)
- XII. 14. Akiknél adótartozásba sertések vannak lefoglalva, tartózkodjanak otthon, mert a sertéseket elviszik.
Hermányban kevés zöldséget termelnek, nincs alkalmas talaj, de ez nem gátolta az elvtársakat abban, hogy 40-160 kg hagymabeszolgáltatással terheljék az olyan gazdaságokat, melyek téli szükségletüket a piacról szerzik be. A hagymát a Küküllő-menti falvak termelőitől megvettük kilónként 20 leiért, Ágostonfalván átadtuk 4 leiért. Az összegyűjtött hagymát aztán minta szervezéssel addig tartottál a raktárba, halomba hanyva, amíg fülledni, romlani kezdett, akkor árusítani kezdték kilóját 8 lejért. Vehetett, ki mennyit akart. Midőn december 15-én az utolsó tételt leszállították, többen voltak, akik a hagymájukat átadták 4 leiért,

ugyanakkor 8 leivel megvették s hozták vissza. Többek közt ifjabb Csog János is 63 kg hagymáját így szerezte vissza.

Népek jövő kormányai, közigazdászai, itt van a népjólét fejlesztésének egyik kiváló módozata. Tanuljatok belőle!

XII. 14. és 15-én a szövetkezetben petróleumot osztottak, családonként 2 litert. Literenként 2 tojás vagy 10 deka zsír vagy 10 deka méz az ára. Egy liter petróleum ára 10 lei, de pénzért nem adnak, viszont a tojás ára 20 lej, a baróti piacon 25 lej. Ez a falu és város közötti árucserre gyakorlati formája.

XII. 31. Ez a nap méltó befejezése volt az esztendőnek. Egy Rákos rajoni küldött, nagybaconi Hermán Béla, Komporály elnök, Német Károly és Petru az őrmester az irodaőrseget és kényszerfogatokat parancsolva maguk mellé, végrehajtást vezettek a beszolgáltatási hátralékosok ellen.

A világtalan Német Imrétől 3 zsák pityókát vettek el, Szakács Józseftől és Német Sámuelről, ami kevés gabonájuk volt – elhozták. Azután idős Boér Imréhez mentek és a 80 éves öregembertől, aki a teheneit eladta és azok árának egyrésszel vett kenyérnekvalót, a gabonáját és pityókáját elvitték. Onnan özvegy Baló Józsefné Hermán Márihoz mentek és vele is hasonlóan bántak el. A zsákmányoló útról visszatérve, vagy 20 gazdát az irodára hívtak, hogy okulva a látottakon, ne várják be az exekuciót,⁴² hanem önként adják oda, amijük van.

A társadalmi rend háború zúzta nyílásain mint szennyes ár tódult be a közéletbe a népsalak. A 48-as függetlenségi harc utáni elnyomatás idején is bővében voltak, akiket szereplésük után gúnyból „demokratának” a falu nyelven „tolvajok”-nak neveztek. (Eötvös K: *Magyar alakok*. 225. p.)

42 végrehajtást

A nemzetközi zsidó-kommunizmus szolgálai – Sztálinék bölcs útmutatásait követve – mind nagyobb étvággal néztek szét a talpuk alá került földművelő nép háztáján, s hogy az állatállomány hazafias érzése se szenvedjen csorbát, őket is elindították a feneketlen vörös zsák felé.

Megjelent a hús-beszolgáltatási rendelet, mellyel a hermányi gazdákat 33.412 kg ingyenhús beadására kötelezik. Jogosan lehet ingyenhúsnak nevezni, mivel a serteshús élőszúly kilónkénti 11-12 lejes szabad forgalmi árával szemben a beszolgáltatottért 1 leit és 60 banit, a marhahús 5-6 lejes forgalmi árával szemben 0,55 leit (értsd: 55 banit) fizetnek a munkásosztály harci szövetségesének.

Később egy szerdai napon midőn a vidéki gazdák a beszolgáltatandó állatokkal elleptük a baróti piac környékét, reggeltől délután 3 óráig várva az átvétel megkezdését, az egyik hermányi atyafi, aki köztudomásúlag híve volt a kommunista propaganda hazug szólamainak, a türelmetlenné vált várakozás és időtűző beszéd közben így szólt szomszédjához:

– Hát ki az atyaúristen gondolta, hogy ebből 'e lesz!

Január 1-én és 2-án egész nap a beszolgáltatási hátralékokat hajszolták.

- I. 6. A rajoni vezérek részvételével egész nap gyűlés az irodán. Szigorú mozgósítást rendeltek el a hagymavizesi fa leszállítására.
- I. 17. Ma kézbesítették a húsbeszolgáltatási kötelezvényeket. Részemre 283 kg serteshús és 189 kg marhahús van előírva. Határidő március 31.

Akácsos Bálint ellen a Barót-oldali kényszerfuvarozásból folyólag szabotázs eljárást indítottak és idézést kapott január 23-ra az udvarhelyi bíróság elé, azonban a helyi pártvezérek titokban előkészítették, hogy a tárgyalást nem Udvarhelyen, hanem a székház termében tartsák meg. Összeválogatták a vidéki községekből a népnyzó segédekét és ingyen fuvarokon Hermányba rendelték, hogy a „nép ítélkezzék” a szabotáló felett. Előző nap Udvarhelyről megérkezett a vádat képviselő ügyész, melléje – a titkos pártkonyháról kiszűrődött suttogó hírek szerint helyi népbírók voltak kinevezve: idős Balog Lajosné, Szakács Pető Péterné és Keresztes Sándorné személyében.

Bálintot és feleségét 22-én este letartóztatták, és az irodán őrizet alatt tartották 23-án reggelig, akkor visszakísérték a lakásuk egyik szobájába berendezett csendőrörsre, az ajtót rájuk zárták és otthagyták. A hosszabb ideig kórházban kezelt, feldúlt idegzetű ember egy óvatlan

pillanatban kiugrott az ablakon, s mielőtt bárki is megakadályozhatta volna, önkezével véget vetett életének.⁴³ Az ügyész telefonon lefújta a vidéki felvonulást, azonban egy nagybaconi és egy szárazajtai szánfogaton többen megérkeztek, hogy biztos értesülést szerezzenek.

Az ügyészt is megdöbbenetette a váratlan fordulat, s midőn Domokos Sámuel azon megjegyzést tette, hogy: - Kár volt ezzel az emberrel így elbánni! - azt válaszolta: - Nem mi rendeztük a tárgyalást, hanem a helyiek!

- I. 26. 20-ika óta szakadatlanul folyik a „kollektálás”.⁴⁴ Utolsó liter tejig, utolsó szem terményig mindent kipréseltek a rajoni és tartományi begyűjtési szakértők kisbaconi Bogdán György vezetésével és a törvényszéktől kiküldött ügyész hathatós támogatásával. Futott a falu népe Nagybaconba, Szárazajtára és szerte a vidékre, ki hol kapott, ott vette a tejet, vajat (tej helyett vajat lehetett adni), szedte fel pincéjéből utolsó pityókáját, hogy a hóhérokat kielégítse.

A végrehajtó különítmény hét napon keresztül reggeltől estig járta a falut, 26-án délután elmentek s azon nyomban szétfutott a hír, hogy az 1947-ben stabilizált és a világ legjobb valutájának kikiáltott „Lei” pénzt nem fogadják el sehol. Az üzleteket bezárták, a pénzforgalom megállt, a meglévő pénzzel adót sem lehet fizetni.

Titokban készítették elő a nép újabb kifosztását. Kis emberek, munkások takarékosan gyűjtögetett pénzét tették semmivé. Gazdák, akik eladták marháikat, két ökör árából egy malacot tudtak később venni. Az üzletek öt napon át zárva voltak.

- I. 30. Kicszerélték a pénzt, akinek a pénze nem haladta túl az 1000 leit, az minden régi 100 leiért kapott 1 új leit; 1000-3000 lejig terjedő összegnél 200 lei helyett 1 új leit és ha ennél több pénze volt, 400 leiért egy új leit, ezzel szemben az adót és a köztartozásokat 1: 20 arányban kellett fizetni, azaz minden régi 20 lei helyett egy új leit.

A földműves nép megfeszített munkája gyümölcsének ezer és egy-féle címen eleddig el nem konfiskált maradékát, a népi demokráciának nevezett zsarnoki uralom, 1947 óta második ízben ragadta ki a modern kor rabszolgáinak kezéből.

A falvakon annyira elkeseredett volt a hangulat, hogy csak a legcsekélyebb szervezkedési lehetőséget is elzáró féktelen terror tudta a népet a nyílt lázadástól visszatartani. Voltak, akik megtakarított

43 Akácsos Bálint felakasztotta magát.

44 beszolgáltatás

pénzükért vagy eladott marhájuk áráért kapott néhány új leit a kocsmába vitték.

- I. 31. Az üzletek ma kezdtek új pénzért árusítani.
- II. 10. Hirdetés: Minden család tartozik a Barót-oldalban újabban kijelölt bükkvágterben 10 úrméter fát vágni. Amíg teljesítve nem lesz, senki nem kap erdőből bárcát.⁴⁵ (Tévedés ne essék, a tíz úrméter fát nem a maga részére, hanem kényszermunkaként a mások számára vágatták.)

- II. 11. A kuláksorban tartott gazdáknak adófizetési meghagyást kézbesítettek, ugyanakkor lefoglalták az összes marhákat és a [megtalálható terményeket. A múlt esztendőben fizetett egész évi adót 1:20 alapon átszámították, és mint első negyedévi részletet követelik, azon meghagyással, hogy amennyiben nem, vagy csak részben lesz kifizetve, a lefoglalt állatokat és terményeket e hó 24-én elviszik. A pénztárcserélésnél Én pl. 54 új leit kaptam, viszont 2141 lei 10 napon belőli kifizetését írták elő.

Hermány népe nem egészen 8.000 lei új pénzt kapott, ezzel szemben az első negyedévre 49.202 lei adót kérnek. Az újév első napjaiban azonnal ráfeküdtek a kuláksorban tartott gazdákra, s mindenikkel 6.000 – 20.000 lei közti összeget fizettettek a folyó évi adóba, de ezekből egyetlen leit sem írtak át új pénzbe. A befizetések elvesztek. Példátlan embernyúzás folyik.

A húsbeszolgáltatás miatt marhalevelet⁴⁶ nem adtak ki, az állatok szabad adás-vételi forgalmát letiltották, egyfelől ezzel kényszerítik a gazdákat, hogy u. n. hízalási szerződéseket kössenek marhákra és sertésekre, s az állam nevére átíratott állatokra folyósított előlegeket adóba fizessék. A beszolgáltatási hátralékoknak a pénzcserét megelőző kíméletlen behajtása és a pénzcseré utáni adópréselés célját most lehet látni. Kényszeríteni a földművelő népet, hogy gabonát, marhát és minden más élelmiszert olcsó áron dobjon a piacra, hogy a határtalan igényekkel fellépő proletáriátus részére tett arany tányér – ezüst leves ígéretek a földműves nép kifosztása révén némileg teljesíthetők legyenek. Mindez a falu és a város közti árucseré gyors fejlesztése és a „munkásosztály és a dolgozó parasztság megbonthatatlan szövetsége” nevében. Ürültek a pajták, híjak⁴⁷, kamarák, pincék, a gazdák vigaszképpen mehettek Barót-oldalába kényszerfavágni, Hagymavizesibe kényszerfuvarozni, hogy az embert, állatot agyonfárasztó 32 km-es úton 20-25 leit keressenek.

45 fakitermelési engedély

46 marhalevél – nagyobb háziállat tulajdonjogát és az állat eladhatóságát igazoló okirat

47 padlások

II. 23 Adóvégrehajtásra Hermányba rendelt Mihók Jenő nevű nagybaconi adószedő, Nagy István helyi adószedővel és az elnökkel a házamhoz jött és felszólított, hogy azonnal fizessem ki az előírt adót, különben lepecsételi a padlást, pincét, kamrát. Azzal távoztak, ha 24 óra alatt nem fizetek, elszállíttat minden megfogható és adófizetés szabotálásért családostul internáltat.

II. 24 Kifizettem 800 leit, melyet Szentkeresztbányán dolgozó gyermekeim gyűjtöttek össze a keresetükből és barátaik kölcsöneiből, s azt János fiam az éjjel kerékpáron haza hozta.

Alsórákosról két szigurancás érkezett, ezek késő este Akácsos Dávidot letartóztatták. Ez alkalommal Bibarcfalván Szabó Vilmos molnár feleségét, Baróton Incze Bénit érte hasonló sors. Vitték őket Rákosra, másnap Brassóba. A brassói szigurancán közölték Dáviddal letartóztatása indokolását, mely szerint a kocsmában nyilvánosan kijelentette, hogy a január 30-iki pénzcseréléssel meg van rövidítve, mivel kevés új pénzt kapott. Ezért egyévi elzárásra ítélték.

Ki, mikor és hol ítélte el? – hiszen sem kihallgatva, sem bíróság előtt nem volt. Akácsos Dávid Hermányban talán az egyetlen ember, aki soha nem tette be lábát a kocsmába s közismerten annyira óvatos és félénk természetű, hogy ilyen veszélyes kijelentést most, midőn a falaknak is fülei vannak, nemhogy nyilvános helyen, hanem a lakása négy fala között sem mert volna megkockáztatni.

A gazság előbb-utóbb napfényre kerül. Itt is tudomásra jutott, hogy a helyi kommunisták titkos gyűlésén hozták az ítéletet. Ezt Német Andrásné Pető Rebeka már másnap bizalmasan megsúgta a Dávid feleségének. A sziguranca a letartóztatás után egy héttel hívta a Dávid feleségét és bardóci Gáspár Bálintnét Rákosra és közölték férjeik elítélését, azonban az ítélethozatal helyét és a bírók neveit többszöri kérdésre sem voltak hajlandók elárulni. Így működött a sztálini személyi kultuszt űző népi demokratikus igazságszolgáltatás.

Baróton hetenként szerdán és csütörtökön van húsbeszolgáltatási nap. Erdővidék falvaiból hosszú sorokban hajtják, vezetik a marhákat a feneketlen vörös zsák felé, s számtalan helyen teszik szekerre a család évi szükségletére tartott sertést, maradnak hús és zsiradék nélkül azok, akik fáradtak és takarékoskodtak érette. A sertéshús élősúly kilójáért 1,70 leit fizetnek, piaci ára 8,50 – 9 lei, akinek magának nincs, az a hivatalos ár mellé kilónként 7 leit fizet annak, aki helyette beadja.

Az Én 1952. évi beszolgáltatásom:

Búza	1.349 kg
Rozs	200 kg
Árpa	300 kg
Zab	500 kg
Törökbúza	200 kg
Pityóka	1.800 kg
Hagyma	50 kg
Széna	2.432 kg
Heremag	12 kg
Lucernamag	15 kg
Sertéshús	283 kg
Marhahús	189 kg
Tehéntej	1.560 liter
Juhtej	105 liter
Gyapjú	13,9 kg

(A következő - 1953 - évben a pityókát 3528 kilóra, a húst 780 kilóra emelték.)

A fenti beszolgáltatáson kívül az adó és egyéb köztartozás 5543 leitt tett ki. Hihetetlen küzdelem és erőfeszítés kellett mindezek lerovásához. A beszolgáltatás és az adó minden bejövőt elnyelt, s amikor a külső gazdasági munka végetért, a tél küszöbén ruha és lábbeli nélkül állottunk, kenyeret pedig úgy ettünk, hogy felső Akácsos Bélával árpa és rozslisztet vásároltattam a csíki malmokból.

Általában pénzszüke volt, kereseti forrás alig akadt, a kényszerfuvarozás mellett éhen lehetett halni. Rettenetes nyomorúságban élt a hermányi gazdák túlnyomó része, akiknek kevesebb birtokuk volt és nem feküdtek annyira rá a beszolgáltatással és adóval, azoknak némileg könnyebb volt a helyzete.

Az enyémen kívül, eredeti okmányok alapján közlöm a legnagyobb földbirtokkal (29.42 hektár) rendelkező, szintén kuláklistára tett Bogdán József (Istváné) 1952. évi beszolgáltatását és adóját:

Búza	2.103 kg
Rozs	700 kg
Árpa	800 kg
Zab	1.738 kg
Törökbúza	1.000 kg
Fuszulyka	100 kg
Hagyma	179 kg

Pityóka	10.800 kg
Széna	4.826 kg
Lucernamag	69 kg
Kendermag	4 kg
Tehéntej	2.900 liter
Juhtej	1.170 liter
Sertéshús	352 kg
Marhahús	234 kg
Gyapjú	50,7 kg
Földadó	8.860 Lei
Állami biztosítás (ADAS)	890 Lei
Községi adók (taxák)	1.235 Lei
Legeltetési- díj	322 Lei
Közmunkaváltság címen	80 Lei
Önkéntes adó (autoimpuneri)	90 Lei
Összesen	11.477 Lei.

(Hogy a „közmunkaváltság” címen kirótt fizetnivaló alatt mit lehetett érteni és az e címen befolyt pénzeket mire költötték el, az a mai napig rejtély, mivel a kuláknak minősített gazdákkal minden néven nevezendő közmunkát – igást és kéziszerest egyaránt – két-háromszoros mértékben lerovattak.)

Bogdán József a fentieket teljes egészében leróta. Felmerül a kérdés: hermányi viszonylatban miképp bírták a rettentő terhelést egyenlíteni? Az egész család éjet nappá tevő baromi munkájával, az ételmezési és ruházatkodási szükséglet végsőkig való lecsökkentésével, nemzedékek szorgalmas és takarékos munkájával felépített gazdasági keret minden tartalékának és mozgatható javainak prédára dobásával.

Az ókori Róma „panem et circenses”⁴⁸ alakjai elevenen jártak köztünk, s amit a földműves nép esztendő alatt izzadva összekapart, ők azt aktatáskák lóbálása közben napok alatt játszi könnyedséggel kisépérték a faluból. 3-4 év alatt annyira kifosztották a termelőket, hogy kenyérnekvalóért országjáró útra kellett keljen a falu népe. Hogy a földművelő nép számára mit hozott a „felszabadulás”-nak nevezett nemzetközi zsidó uralom, azt minden beszédnél szemléltetőbben mutatja, ha példaképpen végigkísérjük a már említett Bogdán József kisgazdaságának a beszolgáltatásos rendszerben folyt ügyvitelét.

A búzaterméséhez még 180 kg-ot kellett kölcsönözzen, hogy a beszolgáltatást, a 7%-os cséplési vámot és az etetőknék rendelt 1%-ot

egyenlíthesse. Piaci ár mázsánként 300 lei, a beszolgáltatott mennyiségért fizettek 588 leit, vagyoneszeség 5721 lei.

A rozsot – mivel magának nem termett – Csíkszentsimonon vette meg és az ottani raktárba adta be. Vételár (42 véka á 23 lei, 6 véka á 20 lei) 1086 lei. Fizettek érte 161 leit, veszeség 925 lei.

Az árpatermés fedezte a beszolgáltatást. Piaci ár mázsánként 280 lei. Fizettek 176 leit, veszeség 2064 lei.

A zabterméséhez 21 kilót kellett vegyen. Forgalmi ár mázsánként 200 lei, fizettek 348 leit, veszeség 3128 lei.

A törökbúza beszolgáltatást a termés éppen fedezte, a család részére nem maradt. Forgalmi érték mázsánként 220 lei, fizettek összesen 200 leit, veszeség 2000 lei.

A fuszulykából 25 kg saját termés, 75 kg-ot vásárolt. Árkülönbőség veszeség 165 lei.

A hagymából 48 kg-ot a háztól adott, a többit az udvarhelyi piacon vásárolta kg-ját 1,20 leiért, fizettek kilónként 20 banit, veszeség 179 lei, plusz útiköltség és időveszeség.

A pityóka beszolgáltatás az egész termést elvitte, azon kívül 1500 kg-ot vásárolt. Forgalmi ár mázsánként 50 lei, fizettek mázsánként 10 leit, veszeség 4320 lei. Aki a pityókát fuvarossal szállította, mázsánként 10 leit fizetett, tehát a pityóka ára a fuvarat éppen futotta, a termelőnek semmi nem maradt.

A szénát a sajátjából fuvarossal szállította. Forgalmi ár mázsánként 50 lei, fizettek összesen 482 leit, veszeség 1931 lei.

Lucernamagból 41 kg sajátja, 28 kg-ot vett á 8 lei, fizettek kg 3 lei, veszeség 345 lei.

Beadott 3000 liter tehéntejet, s mivel a Bogdán József tehene nem értette meg az osztályharcot és csökönnyösen kitarzott a hermányi legelő szabta tejelési norma mellett, a gazdája 1600 liter vásárolt tejjel kellett kiegészítse. A tej literje 1 lei, fizettek 40 banit, veszeség 1800 lei.

Juhtej helyett 292,5 kg sajtot adott. Piaci ár kg 10 lei, fizettek 2,75 leit, veszeség 2146 lei.

A sertésbúbeszolgáltatást a kuláksorba tett gazdák azonnali határidőre kellett teljesítsék, s a háznál nem lévén hízott sertése, (nem volt mivel tartani) – részben 7, részben 8 leivel vette meg kilónként, ami 2600 lejen felüli összegbe került. Fizettek kilónként 1,60 leit, veszeség 2037 lei.

Marhahúst és gyapjút a sajátjából adott be. Az előbbi ára kilónként 6 lei, fizettek kilogrammonként 55 banit. A gyapjú ára kg 40 lei, fizettek kg 7,50 leit, veszeség a kettőnél 2688 lei.

Szörnyű erőfeszítésre volt szükség, hogy ez a hegyvidéki kisgazdaság a 36 ezer lei értéket meghaladó javakat ingyen a vörös tarisznyába hordja. A piramisokat építő rabszolgák kis uraságok lehettek a felszabadított földművesekkel szemben.

Egy pár jó ökör ára ma 7500-8000 lei. Bogdán József egy év alatt öt pár ökör árával járult hozzá a szocializmus építéséhez.

Egymaga annyi pénz- és terményadót fizetett a „dolgozók államának”, mint Hermány gazdaközönsége az első világháború előtt együttesen egy év alatt. (F. 538.)

Az emberi gonoszság elszabadult vadállatizmusa nem ismert határt. A vezető állásokba beült pribékek szünet nélküli uszítására a szorgalmas kisgazdák százezreit annyira tönkretette a zsidó-kommunizmust vakon kiszolgáló falusi kopó-had, hogy az agyonterhelt, agyongyötört, kifosztott gazdaságok nagy része már képtelen volt az ördögi agyak követeléseit teljesíteni. A sajtót is az emberüldöző vér-eб szerepére állították be, a szerkesztőségek íróasztalai mellől embervér után kiáltoztak: „A néptanácsok és a begyűjtő-szervek törvényeink szigorával kényszerítsék a kulákokat, hogy teljesítsék az állam iránti kötelezettségeiket ... A szabotáló kulákoktól az összes gabonát el kell venni és 25%-át annak a dolgozó parasztnak kell adni, aki leleplezte, vagy segített leleplezni a kulákokot”. (*Előre* 1952. augusztus 27.- F. 718)

III. 5-én este az irodára idézett egy Rákosról érkezett, ugrálhatnám kicsi Tökmag Marci és kiadta a parancsot: „amennyiben holnap estig nem adja be a még hátralevő 109 kg disznóhúst (a többi be volt adva), továbbá az előírt 1560 liter tejnek a felét e hó 20-áig, akkor utazni fog (azaz elvisznek) – mondotta felemelt hangon, és látva, hogy mit sem törődöm a fenyegetésével, ez a cirkuszi alak még hozzátette:

– Ajánlom, hogy ne vegye tréfának!

– Dehogy veszem – mondtam, s azzal gúnyosan végignézve rajta otthagytam.

III. 16. Az elvtársak a székház termében „Petőfi emlékünnepe”-t tartottak. A demagóg utasításokkal ellátott küldöttek Petőfit úgy jellemzik, mint a nemzetköziség eszméjének zászlóvivőjét. A kommunista sajtó rágja ezeknek a kicsi mamelukoknak a szájába a Petőfi egyéniségének és lelkületének elferdített beállítását azzal, hogy a márciusi események idején védelmébe vette a zsidókat és ostromozta Budapest német ajkú polgárait zsidóellenes magatartásukért. (*Napló* 1848. március 20).

Petőfi nem ismerhette előre Galícia eleven ajándékainak a későbbi szabadelvű korszakban, a Tanácsköztársaság idején, 1944-ben és azután viselt szerepét. Ha élne, most kellene megkérdezni!

- III. 23. A kommunista gazdálkodás egyik szép példáját láthatta ma a hermányi nép. Az elkobozott és letarolt erdeinkből ingyen fuvarral elszállított sok tízezer köbméter fáért cserébe vagy húsz szekér tőzeget küldtek a közhelyiségek fűtésre. A szárított trágyával egyenlő értékű tüzelőszert s kiparancsolt gazdák mellett Ágostonfalváról Hermányba fuvarozzák a szokásos demokrata fuvarbérért, melynek kiszámításába az analfabéta sem téved bele.

A *Vörös Zászló* április 4-iki száma: „Udvarhely-rajon tantestülete küldötteket választott az országos tanítói kongresszusra” cím alatt közli, hogy volt tanítónk: „Tóró József elvtárs nagygalambfalvi igazgató tanító az orosz nyelv tanításában és a kollektív gazdaság megszervezésében tünt ki lelkes és fáradhatatlan munkájával”. (F. 720)

Napról-napra mind jobban meg van szervezve a munkásosztály vezette „dolgozó parasztok” foglalkoztatása. Vezérelv: a paraszt sem nappal, sem éjjel ne henyéljen. A múlt évben a tűzifát az erdőről az állomásra szállítottuk, a hagymavizesi fánál szakszerűbb beosztást csináltak. Hermány és Kisbacon gazdái lefuvaroztuk Hermányba, a nagybaconiak innen Ágostonfalvára. Bibarcfalva, Bodos, Barót és a Kormosmenti⁴⁹ községek gazdái is hasonló mozgásban voltak.

Jómagam egy év alatt 24.660 kg tűzifát szállítottam le a községbe és ebből öt fuvar az állomása, kettőt a nagybaconi cserépegetőhöz továbbítottam. A fentiekén kívül négy fuvar bükkfalpfát és két fuvar rönköt is szállítottam, összesen 36 napi kényszermunkával.

A demokratikus fuvarberről az 1952. január havi négy tűzifa fuvar elszámolása tájékoztató, melyet a 25 %-os kereseti adó levonása után 12 lei és 90 bani új pénzzel fizettek ki, amivel a kéz alatti piacon egy fél kiló cukrot lehetett venni.

- IV. 13. Húsvét első napja. Az esős idő miatt még nem foghattunk a mezei munkához. Kora délután megérkeztek a rajoni elvtársak, s a helyiekkel karöltve nagy vetési csata előkészítő gyűlést tartottak. A falut tízesekre osztották és mindenikbe egy helyi „mozgósítót” neveztek ki azon megbízatással, hogy minden reggel bejárja az udvarokat és ellenőrzi, hogy a parasztok ne ráérősen és késedelmesen, hanem korán, frissen, ütemesen és dalolva a mezőn legyenek. Kisgyörgy Berta nevű elvtársnőt

49 Kormos pataka menti

pedig itt hagyták állandó terepellenőrnek. Az elvtársnő Rozsonday tiszteletest az irodára hívatta, és felsőbb rendeletre hivatkozva utasította, hogy második ünnepen a templomozást csak délután 5 órakor lehet megtartani, mert mindenkinek a mezőre kell menni. Később a milícia úgy intézkedett, hogy templomozás egyáltalán nem tartható, végül estefelé mégis meg lett tartva.

Az esti szürkületben Kulcsár Barabás kihirdette, hogy holnap reggel mindenki vetni menjen.

Második ünnepen a „mozgósítók” házról-házra járva sürgették a mezőre menést. Tíz óra körül Berta elvtársnő is kisétált a határba terepszemlére, s miután megállapította, hogy senkit nem lehet a mezőn találni, Barabással végigkürtöltette a falut, hogy a parancs megtagadásáért nem engedélyezi az estére tervezett táncmulatság megtartását.

- IV. 22. Négy gazdát: idős Baló G. Józsefet, idős Baló P. Imrét, Barabás Imrét, Gódra Istvánt kulákká minősítették.
- IV. 25. Streza adóellenőr hivatalosan közölte, hogy a kuláknak minősített gazdáktól január hóban régi pénzben kiperéselt adóösszegeink semmisek, azokat új pénzben is meg kell fizetni.
- V. 1. A május elsejei felvonuláson a hivatalos személyeken és ez iskolás gyermekeken kívül senki nem vett részt. Utána a székház erkélyéről Német Károly párttitkár, Benedek István igazgató tanító és Fülöp néptanács titkár mondtak ünnepi beszédet az imperialistákról, szabadságról, népakaratról és a boldog jövőben reánk szakadó derűs, gondtalan életről. Hogy a szónoklatokat miképp fogadta a kíváncsiságból odament néhány hallgató, megítélhető a Boda Dénes meg jegyzéséből. „Az ember az utcán azt hinné róluk, hogy normális emberek, de ha beszédjüket hallgassa, meg kell állapítsa, hogy nem ép elméjük”.
- V. 6. Híre jött, hogy Brassóból több száz családot kiutasítottak, azonnal el kellett hagyniok a várost. Itt is nyomban megindult a kulákok „felszámolás”-ának suttogó híre. A párt kegyeit élvezők és keresők naponta indítják útnak a felszámoló-elvitető híreket azon boldog tudatban, hogy ők a párt védőszárnyai alatt biztonságban vannak, s a talpnyalásért ha ma éppen nem, de holnap biztosan tej-vaj, ezüst, arany hull az ölükbe jutalomképpen.
- V. 28. Megérkezett a népi demokrácia egy újabb népboldogító gondoskodása: a falufejlesztési terv és a megvalósításához szükséges: „önadó”.

Az adók címének kitalálásban a népi demokrácia leleményessége verhetetlen. Az államnak nevezett szörny száz kézzel nyúl a pénzünk,

gabonánk, marhánk és minden – a házunk táján fellelhető javak után, de azokból egyetlen bani sem jut falufejlesztésre. Ha valahová egy karót akarsz felütni, csináljad, fizessed a zsebedből. (F. 738)

- V. 31. Egy rajontól küldött elvtárs vezetésével reggeltől késő éjjelig folyt az irodán a Komporály elnök felmentési és a pártból való kizárásának ügye. Ahogy a párt őket másokról árulkodni, spiclikedni tanította, épp oly aljas, irigy lelkülettel marják, jelentgetik egymást. Az elnök kiebrudalása is ilyen marakodó fertőben készült elő és folyt le.

Az irodán egész éjeleken ég a lámpa, zárt ajtók mögött folynak a titkos tárgyalások, a nép pedig félő-szorongó érzéssel latolgatja, vajon mi újabbat forralnak az ő bőrére.

Ismét két családot tettek kuláklístára. Ezekkel 16-ra emelték az üldözött családok számát:

Gál Viktor	Id. Baló G. József
Benkő Vilmos	Gódra István
Barabás Imre	Pető József (Rudolfé)
Akácson Bálint	Ifjabb Baló P. Imre
Bogdán György	Id. Német János
Máthé János	Boér András (Sándoré)
Bogdán József (Istváné)	Boda Sándor
Id. Csog János	Id. Baló P. Imre

Ezidőben kelt az alábbi versike is.

– A hermányi nép aranyélete 1952-ben. –
Örülhetsz, ha az újévet kényszermunkával kezdheted,
Hiszen hajnali egykor Hagymavizesibe indulni
Ég onnan este nyolcra visszaérkezni, csupa élvezet.
Ami kis pénz a kényszerfuvarért be jó,
Hiúz szemmel lesi az adószedő,
Mert az adót egyszer meg kell fizessd pénzzel,
Azután sorjába egyébbel.
Kezded tavasszal a gyapjúval,
S ha neked nem marad, ne jajgass.
Jó hazafi vagy, megérted,
Meleg ruha kell a semmittevőknek.
A húst pontos időre add bé,
Hogy ne kerülj a szabotázs bíróság elé.
A szénacsinalással siess,
Hogy a kvótát Ágostonfalvára idejében levihesd.

Búza, árpa, zab! – érjetelek szaporán,
Kitátott szájjal vár az ágostonfalvi nagy raktár.
Az egerek a híjában tanakodnak: mi lesz velünk ezután?
Hiszen mind elviszik a gabonát!
A kényszerbiztosítást rendezzed,
Aztán az önadót is fizessed.
A sokféle közt a tejet ne feledd,
Mert jaj! – ha a szabotázs bíróság emlékeztet.
Az útra hordjál kavicsot, s rendbe tartsd a hidakat,
Hogyha jönnek – az autó ne rázza a naplopó hadat.
Lovad patkolva, szekered kenve legyen,
Hogy a hajcsárok ingyen hordozására
Éjjel-nappal kész legyen,
Mert:
az őrmester urat sürgősen Barótra,
az elnököt még sürgősebben Málnásra,
a referenst hajnalba a taxihoz,
a titkárt Ágostonfalvára a vonathoz.
Szól a telefon: küldöttek jönnek, értük ismét hamar Barótra,
El is felejtődött: kettő taxival jön, azokért gyorsan Baconba.
A munkásosztály szövetségese szót emel:
hiszen alig két napja voltam soron én,
menjen már más is, ne csak én!
Eltárs! Ilyen csak te vagy egyedül,
A többire még gyorsabban sor kerül,
Egyébként sokat ne pofázz,
Tudod, mit kap, aki szabotál.
Most pedig nyisd ki a füled, s úgy figyelj,
És hallgasd meg, hogy mi a heti rend:
Hétfőn a néptanácsnak fát hozol,
Kedden magadnak dolgozhatol.
Szerdán befogsz a nagyszekérbe,
S mész a végrehajtókkal adószedésre.
Csütörtökön felmész Fenyős-fejibe,
Deszkának való rönköt hozol
Mert bódé kell a szérűre.
Pénteken ór-küldönc leszel az irodán,
Szombaton az Ilefornak⁵⁰ hozol Feketehegyből tűzifát.

50 ILEFOR – állami fakitermelő vállalat

Vasárnap minden szerszámodat rendbe szedd,
Hogy hétfőn az aranyéletet újra kezd.

- VI. 12. Fülöp titkár úr az irodára idézte, és egyenként kihallgatta azokat, akik a múlt időkben mint gazdasági cselédek a gazdáknál szolgáltak, hogy milyen bánásmódban részesültek. „Ugye kizsarlotha? – ugye nem fizette ki a bérét? – ugye nem adott ételt? – ugye a pajtába hálatta? – ugye éjjel is dolgoztatta?” – és ezekhez hasonló kérdésekre akart igenlő válaszokat és írásbeli nyilatkozatokat kicsikarni sikertelenül.
- VI. 18. Összeírták az épületeket és az állatokat kényszerbiztosításra. Egy újabb nagyösszegű adótétel.

A népi demokrácia hajcsár-hadának szellemi tápláléka a beszajkózás. A szónokló nagyságok szájából kiesett Lenin-doktrína idézetek nyomban második kenyérré válnak a szájukban. A sajtó sűrűn hangoztassa, hogy „... néptanácsaink lépjenek szoros kapcsolatba a tömegekkel és támaszkodjanak a tömegekre”. A „tömeg” szó szajkózása odáig ment, hogy az egyik hírlapi cikkben – (*Romániai Magyar Szó* 1952. VI. 18.) – nem kevesebb, mint negyvenkétszer fordul elő. (F. 726)

- VI. 22. Ma reggel hírré futott, hogy két rajoni elvtárs, Bálint József párttitkár (Nagybaconból ide költözött kovács), Német Károly és Fülöp úr az este zárt ajtó mögött titkos tárgyalást folytattak.
- VI. 24-ére virradólag újabb titkos gyűlés, melyen a Fülöp titkár elnökletével Német Károly, Német András, Baló Sándor Á., Baló Vilmos V. és mások vettek részt. Hamarosan megtudtuk, hogy a 21-én esti titkos megbeszélésen Akácsos Bálintnének és Bogdán Bélának a lakásaikból való erőszakos kiüldözését készítették elő, és azt most egy szélesebb keretű értekezleten ismertették és hagyták jóvá.

A gyűlést követően Akácsos Bálintnét az irodára hívták, és Fülöp úr kihirdette az ítéletet, mely szerint 25-én reggel 8 óráig köteles a lakásából és gazdasági épületeiből kiköltözni és átadni titkári lakás céljára.

Utána Bogdán Bélát hívta ez a talpnyaló szemét és közölte: vegye tudomásul, hogy ez órától kezdve: kulák – és holnap reggelig költözték el a lakásából. Béla azt felelte: nincs hová költözzék a nagy családdal és gazdasági felszereléssel. Erre Fülöp úr figyelmeztette, hogy a „parancs” nem teljesítése súlyos következményekkel fog járni, és később a Béla feleségének a következményt is elárulta: Bélát el fogják internálni

egyfelé, a feleségét másfelé, a négy gyermeket harmadikféle. Ilyen gazságot agyaltak ki, hogy megfélemlítsék.

Bogdán Béla a külső irodában székelő Német Károlyhoz kérdést intézett, hogy milyen oknál fogva minősítették kuláknak?

A népi demokrácia képviselője, mint élet és halál ura válaszolt:

- Te kulák vagy! Neked egy szavad sincs, és én nem tartozom semmilyen kérdésre választ adni! Most proletárdiktatúra van, és ha a parancsot nem teljesíted, viselned kell a következményét!

Igen. Következmény! Súlyos következmény! Még súlyosabb következmény! Reszkessen mindenki. Akinek akarunk - megkegyelmezzünk, életbe hagyjuk, ha pedig úgy tetszik - elpusztítjuk. Ennyiből állott a népi demokrácia falusi kiskirályainak minden jogszabálya. Akácsos Bálintné az egyik testvéréhez, Bogdán Béla az apjához hurcolkodott az egész nap szakadó esőben.

- VII. 3. A kényszerfuvarhátralékosokat előírták a Hagymavizesiben még ottlevő talpfák leszállítására, és dacára, hogy a terhemre felemelt mértékkel előírt mennyiséget régen leszállítottam, Német Károly - amelyik ló jobban húz, azt sújtjuk - elve alapján a névsor végére odaragasztotta az Én nevemet is a szokásom figyelmeztetéssel, hogy amennyiben 5-én estig egy-egy fuvar talpfát nem szállítunk le, következik a szabotázs eljárás.
- VII. 4. Felszólítás írásban tíz kuláknak minősített gazdának, hogy a most bevezetett kényszerbiztosításba fizessünk 240-240 leit. „Aki a felszólításnak a mai napon nem tesz eleget, rendkívül súlyos következménye lesz!” - fejeződött be a parancs. (A fenyegető hangú felszólítással igyekeztek a fizetést megkezdeni, mivel az új adónem bevezetése általános tiltakozással találkozott a nép körében és senki nem akarta fizetni.)
- VII. 6. Megérkezett az új néptanács elnök csernátfalusi Ürmösi András sörgyári munkás személyében, s mivel Fülöp urat is fenéken rúgták, helyébe Szalad István, köpeci bányamunkást küldték a titkári teendők végzésére.
- VII. 12. Megérkezett az Ürmösi elnök kicsi retye-mutyája, s azzal betelepedett a Bogdán Béla házába, utána ágyneműt és egyéb lakásberendezési tárgyakat parancsolt és gyűjtetett össze az óránként érkező elvtársai számára, szintén a Béla házában berendezendő ingyen penszió [panzió] kényelmessé tételére.
- VII. 13. A szénabeszolgáltatást 10%-al felemelték, ugyanakkor kézbesítették az újabb kényszerfuvar kötelezéseket e hó 25-iki határidőre, azonban olyan

nagy mennyiségeket írtak elő, hogy azt éjjel-nappal megállás nélküli menettel sem lehet a kitűzött időre végrehajtani.

- VII. 14. Midón Bogdán Béla órák alatt, menekülésszerűen kellett lakását kiürítse, számos ingósága (tűzifa, szalma, deszka és más egyebek) ott rekedt, ezeket Ürmösi úr nem engedte elvinni, a költözködésre kiszabott idő után azokat a sajátjának tekintette.

Hirdetés: Senki a csűrébe addig szénát nem tehet, amíg a beszolgáltatandó mennyiséget Baróton át nem adta.

- VII. 16. Kora reggel szól a hirdetőkürt: 1. Aki Hagymavizesiből és Feketehegy nyakáról az előírt fát határidőre nem hozza le, szabotázseljárást kap.

2. A harmadik évnegyedre előírt húst azonnal be kell szolgáltatni, különben 30%-al megszorítsák és melléje szabotázs eljárás alá kerül.

3. Akinak a második évnegyedről tejhátaléka van, két nap alatt szolgáltatassa bé, különben 30%-al megszorítsák, és szabotázs eljárást kap.

4. Az adót holnap délelőtt 9-ig szedik, azután kamattal együtt szigorúan végrehajtsák.

5. Az önadó felét holnap mindenki fizesse bé.

6. Aki a szénát még nem adta bé, 3 napon belül szállítsa Barótra, különben súlyos büntetést kap.

Ma vált ismeretessé, hogy a néhány nappal előbb itt járt Rákos rajoni elvtársak a helyiekkel tartott titkos gyűlésen újabb 14 családot tettek kuláklistára. Ezekkel harmincra emelkedett a kulák minősítésűek száma.

- VII. 16-17. Ürmösi úr és pribék társai ezen a két napon hivatták az irodára az utóbb kuláknak válogatott gazdákat, s az adót és a beszolgáltatási tételeket 30%-al felemelték.

Ahány dologkerülő nagyszájú, az most mindenik tündérpalotát épít, melyikben a földi javak kifogyhatatlan mennyiségben vannak felhalmozva. A palota természetesen az övé lesz, onnan fogja parancsait kiadni, és ahol arany falóra mutatja a parasztnak szigorúan megszabott határidőt.

Ha a korlátlan hatalom gőzével és a nagyzási mániával telt fejekben született tervekhez újabb százmilliók kellettek, az a népi demokráciában nem okozott gondot. Egyetlen körlevélbe került, s a hajcsárok és pribékek hada az országban néhány nap alatt kuláklistára tett 40-50 ezer gazdát, a felemelt adókból és beszolgáltatásokból pedig megszámlálhatatlanul ömlöttek a milliók.

Az ilyen gazdálkodás csak rövid ideig tarthatott. A földművesek hihetetlen nyúzása, és vagyonának pusztítása néhány év alatt a legszorgalmasabb és legkitartóbb gazdákat is tönkretette.

A baróti kollektív gazdaságba az elvtársak annyi birtokot harácsoltak össze, hogy a bekényszerített tagok nem bírják megdolgozni. A réti kaszálók nagy részén a Barót- és Kormosmenti községek gazdái csinálják a szénát részes alapon. Két részt be kell szállítani a közös gazdaság tároló helyére, egy részt vihet haza magának. Hermányiak is többen csinálták, és adták a dupla dézsmát. (Többek közt ifjabb Pető János k. és társai.) Mindez a szocializmus országában történik, ahol a véget nem érő szónoklatok szerint megszűnt az embernek ember általi kizsákmányolása.

A baróti kollektív gazdaság részes szénacsináltatása a legkirívóbb példája a kizsákmányolásnak. Az összegyűjtött nagy terjedelmű birtok egyrészt úgy dolgoztatják meg a vidéki nép ráutalt részével, mint hajdan a földesurak a jobbágyokkal. A vidéken általában a feles művelés volt szokásban, a gyengébb minőségű területeken pedig harmados, azaz két rész a fizikai munkásé, egy a tulajdonosé. Ezt a szokást – a Lenin szakállát simogató elvtársak kizsákmányolásnak nevezték, a kollektív gazdaság zsarolásnak mondható eljárását pedig: szocializmus építésének. Hiába – az idő halad, a felfogások változnak, a doktrínák más értelmet nyernek.

- VII. 26. Estétől éjfél utánig tartó gyűlésen folyt a hermányi kollektív gazdaság megalakításának vitája. Végül jegyzőkönyvre vetették: – A nép tudva és látva, hogy a vidéki közös gazdaságokban (Rákos, Barót, Bardóc), felelőtlen elemek miként indítanak hajsztát egyes gazdák ellen, kizárják a gazdaságból, viszont a bevitt vagyonukból, állataikból semmit nem adnak vissza, nem mutat hajlandóságot közös gazdaság alakítására.

„A Román Népköztársaság a városi és falusi dolgozók állama” c. alatt a *Romániai Magyar Szó* július 26-iki száma többek közt azt írja, hogy minden állampolgárnak becsületbeli kötelessége dolgozni, annak az elvnek alapján, hogy: „Aki nem dolgozik, ne is egyék”.⁵¹ Amilyen szépen hangzik ez az avatatlanl megtevesztő és Szókratészt vagy Arisztotelészt is túlszárnyaló bölcselet, épp annyira eltorzítva él a valóságban, mert ha alkalmazva lenne, az élősködő herék nyomban tízezzel hullanának le a nép nyakáról.

51 A Román Népköztársaság a városi és falusi dolgozók állama. *Romániai Magyar Szó*, 1952. július 26. 2. p.

VIII. 13. Ma este az őrmester (Petru) az irodára hivatta Bogdán Györgyöt és a fiát, idős Csog Jánost, Akácsos Bálintné és másokat, szabotálási jegyzőkönyvet készítvén mindannyiukról, mert nem végeztek tarlóhántást. (A történelmi hűség kedvéért meg kell jegyezni, hogy a községben még senki sem.)

Másnap este Bogdán György a Péter Samu közvetítésével puhatolózott Petrunál: mibe kerülne a jegyzőkönyv megsemmisítése? – mert ha tovább megy, a szabotázsbírósnak nevezett véstörvényszék hatalmas pénzbüntetést, esetleg elzárást szab ki érte. Petru hajlandó volt egyezkedni, mivel feleségestől a szó szoros értelmében semmi nélkül jöttek Hermányba, még evőkanaluk sem volt, s Petru a hermányi asszonyoktól kéregetett kölcsön konyhaedényt és egyéb háztartási tárgyakat. Bogdán Györgytől egy főzőkályhát kért kölcsön rövid időre, amíg vesznek. Most azt üzenté, hogy a kályhát adják neki, akkor a jegyzőkönyvet nem küldi el. És úgy történt.

VIII. 16. A gabonát szérúre hordatták, folyik a cséplés. Már kora reggel egy autórakomány tekergő érkezett, kiabálnak, rendelkeznek a cséplőgépek körül. Elnök, titkár, csendőr, szérú-őr, tűzoltó, mind mozgósítva vannak, azt sem tudják melyik lábukra álljanak, annyiféle a parancs. A szérú öröket a gazdákkal fizettetik, a kicséplelt gabona 1/2%-a az őrzési díj, és éppen most tetézik az amúgy is felemelt cséplési százalékot, midőn a száraz, aszályos ősz és hideg tavasz miatt gyenge a termés.

VIII. 23. Rozsonday Ádám lelkészt a sziguranca éjjel egy óraker letartóztatta, és autón elvitték.

IX. 7. Ürmösi elnököt, a vadság és butaság emberi testet öltött alakját, felmentették állásából.

IX. 7-10. E napokon kézbesítették ki az adóíveket, melyek mélységes megdöbbenést keltettek a gazdák körében. Megfizethetetlen adókat írtak elő.

Kijegyeztem a 12 legnagyobb adótételt:

Bogdán József (Istváné)	19.677,30 lei
Pető József (Rudolfé)	14.709,60 lei
Bogdán György	13.623,30 lei
Kalabér József (Sándoré)	11.404,80 lei
Boda Sándor	10.627,90 lei
Benkó Vilmos	6.740,25 lei
Idősebb Csog János	5.941,50 lei
Csog Gáspár	5.454,75 lei

Idősebb Német János	5.224,50 lei
Máthé János	5.223,00 lei
Baló Sámuel (Szócs)	5.064,75 lei
Idősebb Baló G. József	4.104,90 lei
Összesen	107.796,55 lei.

Nézzük meg a jövedelmi alapot. Az állatforgalom a „Comcar”⁵² nevű állami intézmény kezében van. Vágómarhát más nem vásárolhat. Hivatalos felvásárlási árak, élősúly kg: I. osztály 2,52 lei, II. osztály 1,93 lei, III. osztály 1,57 lei. Eszerint az említett 12 gazda – 1,93 leies középárban számolva – 112 db, egyenként 500 kg súlyú vágómarhát kellene átadjon, hogy az adóját kifizethesse. Ha termény árat számítunk, tekintve, hogy a baróti piacon egy véka búza 36-40 lei, árpa, törökbúza 25 lei, pityóka 5-6 lei – 500 mázsa búza, vagy 600 mázsa árpa, akár 2500 mázsa pityóka ára kellene az adó egyenlítéséhez.

Egy mázsa jó takarmány 40 lei – ebből 27 vagonnal; egy hathetes malac 100 lei – ebből 1070 db; sertés élősúly kg 7 lei – ebből 15400 kg – azaz 154 db száz kilós sertés ára kellene az adóba.

A fentiek szabadforgalmi árak. De a védtelen – szervezeteitől, képviselététől megfosztott, mindenünnen kiszorított falusi földműves népre zúdult vérszívó kommunista zsarnokság szörnyű képe akkor bontakozik ki igazán, ha az igényelt adókat a beszolgáltatási árakkal és kényszerfuvar-bérekkel állítjuk szembe, azok szerint az adó 41 vagon búza, vagy 51 vagon árpa, vagy 107 vagon pityóka, vagy 280 ezer liter tej árával volt egyenlő.

A hagymavizesi tűzifa fuvara mázsánként 4.30 lei, ebből 25%-os kereseti adó levonásával kifizetnek 3,25 leit, tehát a 12 gazda az esztendő első napjától szilveszterig kellene hordja a fát, hogy az adó kifizetéséhez szükséges 333 vagon fa fuvarbérét megszerezze, hozzáteve, hogy abból egyetlen banit sem költ el a saját szükségletére.

A fentekhez hozzátartozik a pénz vásárló erejének állandósítása végett 1952-ben végrehajtott pénztárcserélés évében a község által beszolgáltatott termények és termékek mennyiségének, szabadforgalmi és beszolgáltatási árainak és az ezekből adódó nagy gazdasági veszteség ismertetése is.

52 Comcar – Comercializarea Cărnii – húskereskedelmi állami vállalat

Termények és termékek	Beszolgáltatott mennyiség	Piaci ár Lei	Kifizetett ár Lei	Veszteség Lei
Búza	35.090 kg	á 3,00 105.270	á 0,26 9.124	96.146
Rozs	13.464 kg	á 2,50 33.660	á 0,23 3.097	30.563
Árpa	8.208 kg	á 2,80 22.989	á 0,22 1.806	21.176
Zab	26.911 kg	á 2,00 53.822	á 0,25 5.382	48.440
Kukorica	26.261 kg	á 2,40 63.026	á 0,20 5.252	57.774
Pityóka	189.289 kg	á 0,70 132.502	á 0,10 18.928	113.574
Széna	97.525 kg	á 0,50 48.762	á 0,10 9.752	39.010
Lucernamag	2691 kg	á 10,00 26.910	á 3,00 8.073	18.837
Heremag	1.905 kg	á 8,00 15.240	á 3,00 5.710	9.525
Hagyma	2.252 kg	á 1,20 2.702	á 0,20 450	2.252
Feketeborsó helyett zab	4.374 kg	á 2,00 8.748	á 0,20 875	7.873
Marhahús élősúly	19.998 kg	á 5,00 99.990	á 0,55 10.989	88.992
Sertéshús élősúly	13.414 kg	á 10,00 134.110	á 1,70 22.804	111.336
Tehén és bivalytej	72.685 l	á 2,00 145.370	á 0,40 29.074	116.296
Juhsajt	1.434 kg	á 10,00 14.340	á 2,70 3.872	10.468
Gyapjú	960 kg	á 35,00 33.600	á 7,50 7.200	26.400
Fuszulyka	1.388 kg	á 2,50 3.407	á 0,50 694	2.713

Mérleg: A beszolgáltatások forgalmi értéke: 944.741 lei

Kifizetett beszolgáltatási érték: 134.096 lei

Gazdaságok vesztesége: 801.375 lei

Természetesen, hogy az ilyen aktatáskás gazdálkodás miatt a nép nem bírta az adóját és egyéb terheit fizetni, és marhaállományát szaporítani, sőt napról-napra fogyott.

A gazdák általában kijelentették, hogy nem kezdik meg az adófizetést, vegyék el amijük van, s bánhatnak velük tetszésük szerint. [Sepsi]Szentgyörgyről bizottság szállt ki, puhatolóztak a nép között, majd az általuk tett jelentésre, személyi kiválogatás alapján 20–60%-al csökkentették az adótételeket.

A székház emeletén, a folyosó-előtér falán van egy tábla, közepén vörös vonallal két mezőre osztva, az egyik felén: „Megdicsérjük” másikon „Elítéljük” felirat díszeleg. Az első részen Komporály József G. és Hadnagy Mózes részesülnek dicséretben az őszi vetés elvégzéséért. Az „Elítéljük” részen ez áll: „Gál Viktor nem vetett semmit”.

Nem vetett, mert ez a baleset folytán karját, lábát vesztett emberoncs, a népi demokrácia dicsőségére, hónapok óta börtönben ül, mert nem volt képes a feneketlen vörös tarisznyát a százféle beszolgáltatással szakadatlan tölteni, felesége pedig sem vetőmaggal, sem munkaerővel nem rendelkezvén, nem bírt részt venni az irodai „vetési csatában”.

Erős, meghízott fiatal hajcsárok (a hermányiak szerint: bika-tinók) százszámra tekeregnek a falvakon, lopják a napot, zabálják fel a nép szájából elrabolt kenyeret, ugyanakkor a gálviktorok tömlöcben ülnek.

- XI. 1. Ürmösi úr helyébe megérkezett az új elnök, a cigányszármazású Karácsony József személyében, aki eddig az uzoni szeszgyár alkalmi munkása volt.
- XI. 8. Éjjel egy óraker indultam Hagymavizesibe, az utcán hermányi, kisbacconi, nagybacconi gazdák verődünk össze. Barót-patak mentén építik a vízi csatornát, kiharancsoltak, hogy deszkának alkalmas bükktrököket szállítsunk az aranyosi fűrészre. A gazdák egyrésze húzassuk a rönköket, másik része fuvarozza a tűzifát. A tűzifa egyrészét jelenleg Nagybaconba kell vinni cserép égetni, más részét Köpecre téglá égetni. Októberben sok eső hullott, az utak sártengerré váltak. Csak rá kell nézni az elcsigázott emberekre, állatokra, a sáros, szakadozott ruhákra, lábbelikre, ezek minden szónál kiáltóbban mutatják, mit művelnek a falusi néppel a népi demokrácia paradicsomában. A falu népe nem megy emberszámba, elszedik a javait, felőrlik munkaerejét. Nincs író, amelyik e pokoli gyötrést a valósághoz híven meg tudná rajzolni. Embernek és állatnak e rettentő fizikai munkájáért amit fizetnek, azzal koporsót sem lehetne venni, hogy abba a falu kigúnyolt, rabszolga népét el lehessen temetni.

XI. 10. Újra Hagymavizesibe tőke húzatni. Menni és robotolni a sziguranca, milícia és a hajcsárok szabotázs jegyzőkönyvet gyártó hada elől, hogy ne kerüljünk a Duna-csatornához vagy a börtönbe.

XI. 14. A kuláklistára tett gazdák közül 16-ot felmentettek:

1. Gál Viktor (börtönben)	9. Ifjabb Baló P. Imre
2. Kalabér József (alsó)	10. Idősebb Német János
3. Baló Gáspár (Gásparé)	11. Csog Gáspár
4. Baló Sámuel (szócs)	12. Gódra István
5. Bogdán Béla	13. Pető Rudolf (Jánosé)
6. Baló András (vízi)	14. Baló Sándor (Ádámé)
7. Idősebb Baló G. József	15. Baló János (Ádámé)
8. Akácsos Albert	16. Rozsonday Ádám.

Kulák listán maradtak:

1. Benkő Vilmos	8. Pető József (Rudolfé)
2. Özv. Akácsos Bálintné	9. Boda Sándor
3. Bogdán József (Istváné)	10. Idősebb Baló P. Imre
4. Idősebb Csog János	11. Boér András (Sándoré)
5. Özvegy Ilyés Józsefné	12. Csog Imre
6. Bogdán György	13. Barabás Imre
7. Német József (Sándoré)	14. Máthé János

XI. 21-én megkezdték a személyazonossági igazolványok készítését. Két nap múlva - 23-án - egy milicista hadnagy érkezett, a kuláklistára írt gazdákat az irodára hívatta és amelyiknek nem volt készen az igazolványa, azonnal fizetendő 100 leire büntette. Az igazolványok készítésénél ekkor még alig a lakosság egyharmadánál tartottak, beosztás, jelentkezési sorrend nem volt megállapítva, s ilyen jogtalan, indoktalan alapon a lakosság kétharmadát lehetett volna büntetés alá vonni, de hát itt csak a sztálinista emberüldözés egy újabb válfaját mutatták be.

XI. 30. Ma zajlott le a korán reggel zeneszóval bevezetett „Nagy Nemzetgyűlés”-i képviselő választás, melyet egy hét óta itt tekergő hat férfi és egy nő küldött készített elő. Szócs Teréz sepsiszentgyörgyi szövőgyári munkásnő a jelölt. A választás csendben folyik, mert a teremben ott sétál a fényes egyenruhás szigurancás. Senki nem meri távol tartani magát, nehogy a neve a figyelendők listájára kerüljön. Aztán nehogy megzavarják a nagy napot, egy hét óta, 15 főből álló, 24 óránként váltott őrseget kell álljon a falu népe. Ezen kívül lovasok tartanak a szomszéd községekkel összekötő futárszolgálatot. Homokot hordattak és járdát csináltattak az irodától az iskola épületében berendezett szavazóhelyi-

séig, hogy a vezérkar ne járjon a sárba, és gyorsan tudjon közlekedni a szavazóhelyiség és az irodában levő telefon között, mert a szavazás menetéről félóránként kell a központnak jelentést tenni. (F. 699)

- XII. 19. Eltemettük internáló táborban levő lelkészünknek: Rozsonday Ádámnak a feleségét.

Egy szörnyű esztendő véget ért. A pribékhad teljesen a földre nyomta a gazdákat. Már a hermányi nép éjet nappá tevő baromi munkahajszája sem bírt a határtalan követelésekkel megbirkózni. A „nép legjobb fiai” fogalmat meghaladó teljesítményt nyújtottak a nép sanyargatása és kifosztása terén. A sztahanovizált iroda apparátus a beszolgáltatási- és kényszerfuvarozási kötelezvényeket képes volt akár tíz évre előre kigyártani, a kopóhad pedig egy év alatt végrehajtani.

A szabotázs jegyzőkönyvek után jégesőként hullanak a súlyosabbnál súlyosabb büntetések, pusztul a székely vagyon, idegen érdekek épülnek, valósulnak meg belőle.

A falu népéből ősi földjén üldözött vadat csináltak, ruházkodása jelenleg az „egy ing, egy gatya” az is kender – színvonalán áll. Elkobozták másfélezeréves közvagyonát, háziiparát az adóval megfojtották, erdei termékek kivitelét betiltották. Hermányban ebben az esztendőben egyetlen építkezés sem történt.

A tegnap még rojtos aljú nadrágban járó, ma luxusautón száguldozó alakok egyetlen szónoklási témája: az osztályharc. Itt semmilyen harcról nem lehet beszélni, itt egyik oldalon a kiszolgáltatott nép felett a vad sztálinizmus uralma áll.

- I. 13. Hirdetés: Az 1-től 200 házsámig lakók – akiknek befogható marhájuk van – holnap menjenek Fekete-hegy nyakára fáért, aki nem megy, szigorú eljárást indítanak ellene.

A lány idő miatt az alsó területeken járhatatlan víz és sártenger van, a hegyeket derékig érő vizes, kása hó borítja, a szállítani parancsolt fát sem szekérrel, sem szánnal megközelíteni nem lehet. Ez azonban nem számít, a szállítási terv futószalagra van beütemezve, a rabszolga menjen, ha marhástól felfordul akkor is.

A sajtóban és a népi demokráciát dicsőítő szónoklatokban agyontaposott közhely lett: – A román népköztársaságban megszűnt az embernek ember általi kizsákmányolása! Ennek bizonyítására két jelentéktelen esetet jegyzek a számtalan hasonló közül. Az alsó udvaromon lakó Szabó György csendőr 3-4 naponként beparancsolja a cigányokat, felvágatja és fedél alá rakatja velük a tűzfáját. A favágáshoz fűrész, fejszét tőlem kértek, s midőn visszahozták, megkérdeztem:

A favágásért úgy-e jó ebédet kaptatok?

Nem kaptunk semmit, egy-egy szivarat kértünk, még azt sem adott! – felelte Nyikuláj.

A napjait lógással töltő Szabó úr nem üthetett csorbát a méltóságán favágással, sem felesége önagysága az elrakással. Ilyesmit az egyenlő jogú állampolgárok tartoznak helyettük díjtalanul végezni.

Özvegy Baló Andrásné (Szócs) férjétől megtanulta a báránybőr érelést és abból sapka készítést, amivel alkalmilag néhány leit keresett, de csak titokban, mert a népi demokrácia finánci helyi spiclik segítségével előszeretettel hajszolták az ilyen házi kézműveseket, és ha nem kapták meg a megfelelő elhallgattató baksist, bosszúból súlyos adókat vetettek ki.

Balóné félvén a közelében lakó Német Károlytól, három sapkát csinált ingyen, nehogy adóval sújtsák. Károly köszönettel és nagylelkűen biztosította:

– Ne féljen semmit, csinálja nyugodtan a sapkákat, mert ha valaki elárulja, én elintézem, nem lesz baj belőle!

Rosszakarat kell ahhoz, hogy a segítő pártfogás ilyen szép példáját valaki kizsákmányolásnak minősítse.

- I. 15. Szabó csendőr – mint néptanácsi képviselő – parancsot küldött négy kuláklistán levő gazdának (Bogdán József, Benkő Vilmos, Pető József R., id. Baló P. Imre) – hogy azonnal fizessenek 15-15 leit a szövetkezeti bolt részére szállított áruk fuvarbérének kiegészítésére.

Ugyanis egy szentgyöngyi fuvar 150 lei, viszont a takarékosan gazdálkodó demokraták csak 90 lei kifizetését engedélyezték a szövetkezet pénztárából, a kiegészítő 60 leit fizessék meg a kulákok, határozták a komité igazságvédő tagjai.

- II. 17. Amennyi dologkerülője van az országnak, az most mindenik a hektárokkal foglalkozik. A falu kiszolgáltató földműveseit kéjelegve hajszolják, büntetik. Szörnyű uralmuk ellen senki nem merészel nyilvánosan szót emelni személyes szabadságának a veszélyeztetése nélkül, mert a legcsekélyebb hangra a fenyegető „elvitettek” a válasz és ez nem pusztán szó, mivel a teljhatalmú sziguranca a legaljasabb hazug besúgásra már működésbe lép, s a bikacsökkel való ismerkedést a legártatlanabb ember sem kerülheti el. Az elmondottakra hiteles tanú Gheorghie Gheorghiu Dej, aki a vasúti munkások ez évi február 15-iki gyűlésén tartott beszédében többek közt ezeket mondotta:

„Az emberek azt beszélnek egymás között, hogy rendkívül bátornak kell lennie annak, aki bírálni akar. Ennek a véleménynek nyilvánvalóan komoly oka van, mert több ízben előfordult, hogy akik élőszoval, a sajtóban vagy a faliújságban bírálni merészeltek, arra ébredtek, hogy minden további nélkül áthelyezték, visszaminősítették vagy kitétték őket állásukból”. (F. 736.) (*Romániai Magyar Szó*)⁵³

A Gheorghiu Dej megállapítását kiegészíti az 1953. április elején kihirdetett amnesztia rendelet indokolása, mely szerint: „...a közkegyelmi rendelet helyrehoz egyes hibákat, túlkapásokat, igazságtalanságokat és visszaéléseket, amelyeket egyes helyeken az államhatalom helyi szerveiben és az igazságszolgáltatási szervezetekben levő elemek követtek el, akik egyes törvényeket igazságtalanul és részrehajlóan értelmeztek”. (*Előre* 1953. április 9.)⁵⁴ (F. 737.)

- II. 26. Vétív⁵⁵ mellett kézbesítették minden gazdának a tavaszi vetési tervet.
- III. 3. Kézbesítették a hús, tej, sajt beszolgáltatási kötelezvényeket.
- III. 4. Kézbesítették a március havi kényszerfuvar kötelezvényeket.

53 Gh. Gheorghiu-Dej elvtárs beszéde a vasúti munkások országos. *Romániai Magyar Szó* 1953. február 17., 24. p.

54 *Előre* 1953. április 9., 1. p.

55 a küldemény átvételét igazoló irat

- III. 27. Az egyik oláh adóinspektor a kuláknak minősített gazdákat az irodára hívatta, és szigorú hangon a tudomásunkra hozta, hogy amelyik az évi adóját 29-én estig teljes egészében nem fizeti ki, azt viteti a „puscaria”-ba. (Pușcãria – börtön)
- III. 28. Kézbesítették a len és kender termelési kötelezvényeket.
- IV. 4. Hirdetés: – Holnap (Húsvétvasárnap) általános közmunka lesz. Legelőtisztítás és a gyümölcsfák megtakarítása. (Természetesen nem ment semmiféle munkára senki.)
- IV. 12. Adóvégrehajtás. Barabás Imrétől bútorokat, Benkő Vilmostól ruhát, szőttesneműt, másoktól varrógépet, ágyneműt és egyéb tárgyakat vittek el.
- IV. 19. Az elvtársak ma rendezték a bibarcfalvi kollektív gazdaság avatási ünnepélyét.
- IV. 22. Hirdetés: – A május 1-i ünnepre mindenki szerezz be a vörös lobogót. Aki nem tűzi ki, szigorúan eljárnak ellene.
- IV. 26. Eisenhower amerikai elnök e hó 16-iki beszédét izgatott suttogás kíséri. Baróton, a szerdai heti piac alkalmával – ahol a vidék népe találkozik – csak erről beszélnek. Hamarosan rendszerváltozás lesz, ez az általános megállapítás, s ezzel egyszerre a minimumra csökkent az adófizetés és a beszolgáltatás. Az emberek egymást biztatják: – Nem adunk a tolvajoknak többet semmit!
- V. 1. Az elvtársak lemondtak a május elsejei felvonulásról. Eisenhower beszéde a bolsevisták mindenhatóságába vetett hitet annyira megingatta, hogy a kis ingyenzalonna lesők a nép hangulatát látva, okosabbnak vélték otthon ülni.
- V. 1. Ma volt a kisbaconi kollektív gazdaság felavatási ünnepe. Az elvtársak odacsődültek az ingyen eszem-izomra. Hermányból Karácsony és négy társa vonult az ifjabb Boér András – egyik oldalán a román, másikon a vörös – zászlóval fellobozózott szekeren Baconba.
- V. 17. Sepsziszentgyörgyi Szabó Gábor adószedő beadta lemondását és hazament. Ez a jóra való, szerény fiatalember nem bírta tovább nézni a nép kínzását, s abban nem akarván tovább részt venni, elhagyta állását.
- V. 20. Hirdetés: – Az adót és a biztosítást határidőre mindenki fizesse meg, mert az új adószedő nem fog senkit annyit „instálni” mint amelyik elment, hanem foglal és árverez.

- V. 21. Az *Előre* c. lap mai számának egyik cikk írója megismétli az általuk annyira kedvelt szólamot: – a történelem kerekét nem lehet vissza forgatni.⁵⁶ Értelmetlen, üres beszéd. Ellenben a földműves rabszolgák szilárd meggyőződéssel hiszik, hogy arról a bizonyos kerékről a kullancsok kezét le lehet verni, hogy helyes irányba foroghasson.

1953 pünkösdjé a napsugaras boldog jövő felé vezető út egy újabb lépcsőjét jelentette. Sehol egy deka cukrot, italfélét vagy egyéb megszóított dolgot nem lehetett kapni, viszont Petru őrmester, Szabó csendőr és Német Károly sorra járták a pajtákat, ahol kis borjú volt, hogy nem-e vágták le az ünnepekre? – mert a jobbágy csak felnevelni köteles, de megenni ne merészelje, ahhoz csak az elvtársaknak van joguk.

Az utolsó órában érkezett egy gyógyszerküldeménynek megfelelő cukor és gyümölcslé, melyekből a szövetkezeti tagok fejenként 5-5 dekát kaptak.

- V. 25-én délután 6 órakor nagy felhőszakadás volt a Nyíresen és Kishalasháton. Óriási víztömeg zúdult le, a romboló ár percek alatt elöntötte a falut és hatalmas károkat okozott. Elsodort három hidat, köztük a székház előtti híd 11 méteres vasgerendáit kiflinek hajtotta össze. A gerendák később nagy szabad tüzek fölött izzóvá lettek melegítve és kalapáccsal kiegyengetve. Az áradás az 1946. júniusi nagy jégverést követő árvizet kétszeresen is felülmulta.

- VI. 15-16. Eisenhower beszéde után elakadt a beszolgáltatás. A nép összeszorította a markát, nem akart kintzónak tovább ingyen javakkal szolgálni abban reménykedve, hogy a világpolitika szele lesepri a kullancsokat a nyakáról. Sajnos a reménykedés rövid ideig tartott. A bolsevista sajtó riadót fújt, a hajcsárok tízezreit uszították rá a falvakra azon jelszóval: - üssed, vágjad börtönbe vele, ha nem akarja ideadni marháját, gabonáját, tejét, gyapjút, pityókáját, szénáját, pénzét és egyebét, mert a terrorhatalom léte és fennmaradása ezektől függ.

A gazdákat e két napon szünet nélkül hívták az irodára, ahol a rajontól küldött válogatott véredek dühtől tájékozva szidták, fasisztázták, reakciósozták, fenyegették, ha azonnal nem viszi a parancsolt javakat.

- VI. 21. Az *Előre* mai számában bíráló cikk jelent meg a szentgyörgyi pénzügyi osztályról, mert nem hajtott be elég adót. (Az eisenhoweri beszéd rezgése.)⁵⁷

56 Az *Előre* 1953. május 21-i számának egyik cikkében sem szerepel ilyen tartalmú mondat. Máthé valószínűleg egy másik számmal tévesztette össze.

57 Súlyos hiányosságok a sepsiszentgyörgyi néptanács pénzügyi osztályán. *Előre* 1953. június 21. 2. p.

VI. 23. Az *Előre* lapban – „Minél több árugabonát a hazának” cím alatt a cikk írója bölcsen fejtegeti, hogy az árugabona 75%-át az egyéni gazdák adják, de arról bölcsen hallgat, hogyha szétszakad az ekéje vagy más gazdasági szerszáma, hol kaphat másikat helyette? – és ő maga vajon mit eszik?⁵⁸

A megkopasztott gazdaságokban leapadt a marhaállomány, a juhok száma harmadára csökkent, Hermány népe 80%-nak ebben a pillanatban nincs kenyérnek valója. Zsiradék nélküli konyhán szűkösen élő családok, elkeseredett emberek állnak a még többre nógató, a zsarnokság talpát nyaló firkák mögött.

És amíg minket paradicsomi állapotban ringat a népi demokrácia, addig a kommunista sajtó megrázó színekkel ecseteli az amerikai farmerek helyzetét: – „A közszükségleti cikkek mértéktelen drágulása és az adók szüntelen emelkedése csődbe kergeti és nyomorba dönti az Amerikai Egyesült Államok farmereit... A mezőgazdasági termények felvásárlását monopolizáló tőkés társaságok rendszeresen kifosztják a kis- és középfarmereket, kényszerítve őket, hogy terményeiket rendkívül alacsony áron adják el.” (*Előre* 1953. április 29. F. 758.)

Szegény, szegény amerikai sorstársak, kimondhatatlanul sajnálunk titeket, de vigasztaljon az a tudat, hogy Ti legalább saját autóitokon mentek a csőd felé, mi pedig gyalog járjuk a szabotázsbírótságot.

A szörnyűséges állapotban tengődő farmerek elsiratása után a mi napsugaras életünkre tér ki a cikkírója: – „Dolgozó parasztságunk szüntelenül érzi párt irányító gondoskodását, amellyel a szegénységből a jómód fele vezet ... A dolgozó parasztság lépten-nyomon érzi a munkásosztály felmérhetetlen értékű segítségét ... A gabonakérdés tehát – kulcskérdés ... Hazafias versenyszellem hasson át minden dolgozó parasztot, lépjenek valamennyien hazafias versenyre ... a dolgozók bőséges kenyéréért ... ez a tudat lelkesítse a falvak dolgozóit, amikor elindulnak a terménybegyűjtő központ felé ... (*Előre* 1953. VII. 4. F. 732.)

A jövőkori olvasó majd eltűnődhetik, milyen hazafias lelkesedés ülte meg annak a földművelőnek a szívét, aki a mértéktelen kirovások miatt a családja részére szükséges gabonát a vörös zsákba kellett öntse. A falusi hóhérok alattomos segédletével kuláknak minősített gazdaságokra olyan mennyiségű beszolgáltatási írtak elő, hogy azt a legkiválóbb mintagazda sem bírta megtermelni. Jött a büntetések özöne a Duna-csatornához hurcolások, állat- és terményelkobzások, kilakoltatások. A zsidó-kommunista sajtó pedig őrjöngve üvöltött: - vérpadra aki nem tesz eleget a parancsnak! „Le kell leplezni a szabotáló kulákokat... A törvény

58 *Előre* 1953. június 23. 1. p.

teljes szigorával kényszeríteni kell... Kíméletlenül kel eljárni... Könyörtelenül le kell sújtani!”

A termelés gerincét alkotó gazdaságok javarésze már kidőlt a sorból, a hatalmas beszolgáltatási előírások papíron maradtak, ekkor az egyes községek, rajonok néptanácsait vették pergőtűz alá a betűgyárosok. Csak úgy ömlött a „megalkuvás, kulákbarátság, éberséghiány” dühöngő vádja. Az *Előre* április 26-iki száma⁵⁹ (F. 741): – „Szajtátiság a Magyar Autonóm Tartomány és Sepsiszentgyörgy néptanácsainál” – cím alatt a tartomány, a rajon és Illyefalva néptanácsait támadja parancsoló és felelősségre vonó hangon, mert Illyefalván a kuláknak minősített gazdaságok az elmúlt évről több mint 12 vagon terménybeszolgáltatással vannak hátralékban. Név szerint kiemeli Márton Józsefet és Gál Sándort, akik az összes terményeik teljes leadása után is 65 mázsa búzával, 61 mázsa árpával, 100 mázsa pityókával és másféle terményekkel tartoznak a dolgozók államának – és ezekből – bár szigorú törvény van rá, semmit sem hajtottak be. „Kirívó példája ez a szajtáti magatartásnak” – írja felháborodott hangon a semmiházi zsidó firkász, és azért kiabál habzó szájjal és vért kívánó sértődöttséggel, mivel egy ezügyben írt korábbi üvöltözésre a tartományi és rajoni szervek nem voltak hajlandók az illyefalvi hátralékosokat azonnal akasztófára húzatni, hanem az akasztás helyett, mindkét helyről azonos szövegű levelet küldtek a „Zsidó & Comp.” címére: – „Hivatkozással 118 /GG/1953. számú átiratukra, amely az illyefalvi kulákokra vonatkozó újságcikket illeti, értesítjük, hogy ezt az ügyet a legrészletesebben kivizsgáltuk és megállapítottuk, hogy a nevezett kulákok nem tudják beszolgáltatni hátralékos kvótájukat”. (F. 741.)

Ez azonban nem elégítette ki a földművesgyilkolási mániában szenvedő firkászhősöket és továbbra is dühödten támadják a gazdákat, mert nem bírtak annyit dolgozni és kiizzadni, amennyit a szadista aktatáskások hanyag mozdulattal papírra vetettek, a fő- és alhajcsárokat pedig azért, mert az első üvöltésre nem vitték guillotin alá a kirabolt és teljesítésképtelenné tett gazdákat.

Olvassuk a hóhérsajtót:

„Sepsiszentgyörgy rajon egyes körzeteiben nemtörődomség akadályozta a hús és tejbegyűjtést” (*Előre* 1953. V. 23 F. 742.)⁶⁰

„Szorgalmazni kell a hús- és tejbegyűjtést Csíkszereda rajonban”. (*Előre*, 1953. VI. 18. F. 743)⁶¹

59 *Előre* 1953. április 26. 2. p.

60 *Előre* 1953. május 23. 3. p.

61 *Előre* 1953. június 18. 2. p.

„Sztálin tartomány minden községében teljesítsék a tej- és húsbegyűjtést” (*Előre* 1953. VI. 19. F. 744.).⁶² E cím alatt tovább: - „A kvóták kötelező beszolgáltatása a dolgozó parasztság hazafias kötelessége”... amelyet „semmilyen címen nem szeghet meg”. Ahol „Osztályharcos szellemben járnak el a kulákokkal, ott szép eredményeket értek el”.

Folytatólag a dicsőszentmártoni és ágotai rajonok hajcsárjainak is kijár a szidás, mert – mint írva van: „Begyűjtési munkájukat hanyagság és a kulákokkal szembeni szájtátiság jellemzi. Példa rá, hogy Ágota rajonban az állati termékek beszolgáltatására kötelezett 120 kulákból csak 46 szolgáltatotta be kvótáját az államnak”. (F. 744) Ez hiteles bizonyíték arra, hogy a 120 gazdaságból 74-et teljesen tönkretettek.

„Bethlen rajonban meg kell javítani a hús- és tejbegyűjtést” – rugaszkodik neki újra a bolsevista ágens⁶³, majd tirannusi⁶⁴ hangon jön a leckéztetés: – „A hús- és tejbegyűjtésben észlelhető komoly lemaradásért felelősség terheli mind a rajoni, mind az egyes községi néptanácsokat is” – mivel nem foganatosítottak „erélyes intézkedéseket” a begyűjtésre. (F. 745.)

- VI. 25. „Kötelező katonai munkaszolgálat” címén tömegesen hívják be a fiatal embereket és mint ingyen munkaerőt viszik az állami gazdaságokba dolgozni. Most – a legégetőbb gazdasági munkák idején vonják el a munkaerőt, ugyanakkor az adóért és a beszolgáltatásokért a hajcsárok hada egymásnak adja a kilincset.
- VI. 28. Az adószedő, egy ellenőr és Karácson elnök a falu felső részén hajtják az adót, foglalnak, és elzáratással fenyegetik, aki nem tud fizetni. Ma délután újabb csoport kapott munkaszolgálatos behívót. Ezekkel 28 család maradt férfi munkaerő nélkül.
- VII. 10. Az újságok a Bukarestben nemsokára megtartandó VIT ünnepségről (Világ Ifjúsági Találkozó) – írnak, áradoznak. Szemtanúk mondják, hogy a bukaresti üzleteket megtöltötték édességekkel, csemege dolgokkal az idegenek elkápráztatására, lássák, hogy nálunk mekkora a bőség, tejjavjban fürdés, viszont a vidéken – szerte az országban – sehol egy deka cukrot sem lehetett kapni.

Gabona még nincs aratva, de az aktatáskások már hetek óta a cséplés előkészítésével foglalkoznak. Egyik hajcsárbanda még nem ment el, megérkezett a másik. Ahányan vannak mindenik rendelkezik, utasít,

62 *Előre* 1953. június 19. 2. p.

63 ügynök

64 zsarnoki

parancsol, számon kérik a helyi segédektől: a szerük ki vannak-e jelölve, díszkapukkal, feliratokkal, raktárbódékkal, a falu között útmutató táblákkal, hogy merre van az egyes számú hol található a kettes számú szerű, stb. el vannak-e látva? Szerűfelelősök, karavánkísérők ki vannak-e nevezve? A háborús vezérkaroknál, ahol milliós hadseregeket irányítanak, nincs ekkora gőz-láz.

A szerűre fegyveres őrséget állítottak. Fiatal embereket, katonai behívóval egyszerűen elvontak gazdaságuktól és az asztagok mellé állították, nehogy a munkásosztály boldog életű szövetségese elkeseredésében a harácsoló hadat ingyen kenyér nélkül hagyja.

Az autózó had nem vetett, nem aratott, a földbirtokra és tulajdonosára rakott százféle teherből semmit nem hordoz, a cséplőgép fullasztó porából egy lélegzetvételnit sem nyel el, de a gépből kifolyó gabona az övé, és amíg az általa megszabott követelések nincsenek kielégítve, addig a kerges tenyerű szövetségese egy szemhez sem nyúlhat hozzá. (F. 681.)

Időnként ígéretek is érkeznek. Ez esetben minisztertanácsi bejelentés, amely szerint ezután több cukrot fognak szabad forgalomba hozni. A bejelentés megérkezett – cukor nem.

- VII. 12. Az adószedők és aktivisták hat tagból álló csoportja házról- házra járva, a kényszerítés, fenyegetés minden válfaját alkalmazva hajtják az adót, tejet, húst. Egymással versenyezve foglalják le a marhákat, sertéseket, hurcolják el a házi ingóságokat.
- VII. 13. Gál nevű adóinspektor az irodára hivatva a kulákminősített gazdákat és meghagyta, hogy amelyik déli 12-ig nem fizeti ki az adóját, marháit azonnal eladja a Comcarnak.⁶⁵
- VII. 22. Izgalom, gyöttrődés, kölcsönökért szaladgálás, kínzó lelki tortúrák. Hirdetés este tízkor: – Holnap semmiféle gazdasági munkát végezni nem szabad. A milícia ellenőrzi. Mindenki köteles a csatorna fatelepről tűzifát vagy hordódongát szállítani Ágostonfalvára.
- A szénacsinálás javában folyik, a gabonák meg vannak érve, a nép azt sem tudja, melyiket fogja, azonban telefonon a fuvarozást rendelik.
- VII. 23. Hirdetés hajnali 3 órakor: – Ma szigorú mezei munka szünet, minden fogat fát kell szállítson Ágostonfalvára, azonkívül a szénát is vinni kell Barótra.
- VII. 30. Hirdetés este tízkor: – Holnap fogattal senki se merészeljen a mezőre vagy erdőre menni, a csatornától fát, vagy szénát kell szállítani.

65 állami húskereskedelmi vállalat

- VII. 31. Három rajoni küldött, kisbaconi Kelemen Sándor beszolgáltatási ügynökökkel, házról-házra járva parancsolják a fa és a széna szállítását.
- VIII. 1. Kelemen úr és társai ma kora reggel újra végig zaklatták a falut.
- VIII. 8. Hirdetés késő este: – Holnap mindenki tarlóhántani menjen, mert aki nem kezdi meg, szabotálási eljárást indítanak ellene. (Megjegyzendő, hogy a kötelezett nap vasárnapra esett.)
- VIII. 13. A *Vörös Zászló* c. lapocská mai számában Takó Magda aláírással támadó cikk jelent meg Szabó István néptanácsi titkár ellen, azt hangoztatva, hogy a fuvarozási terv nem teljesítéséért szabotázis jegyzőkönyvet vett fel a szegény- és középparasztokról, ugyanakkor elnézést tanúsított a kulákokkal szemben.
- Szemenszedett hazugság az egész. A titkár egyetlen szabotálási jegyzőkönyvet sem vett fel, azokat kivétel nélkül a Takó Magda elvtársnő autókön száguldozó, derék elvtársai készítették, de a kulákokról még ők sem vehettek, azon egyszerű oknál fogva, mivel határidőre teljesítették a kényszerfuvart.
- A cikk megjelenése után nemsokára megtudtam, hogy az elvtársnő Zsigmond Rudolftól, a kényszerfuarbéréket fizető pénztárnoktól, a későbbi bicskás gyilkostól kapta a hazug adatokat. (F. 682., 682./a.)⁶⁶
- IX. 3. Hirdetés: – A zabját három nap alatt mindenki hordja be a mezőről, különben szigorú eljárást indítanak ellene.
- IX. 28-án hajnalban kürtszó verte fel a falut. Ilyés Csinos Józsi hirdette: – Ma és holnap a fogatával senki se merészeljen egyebüvé menni, csak a csatornától fát vinni Ágostonfalvára, de amellet a vetéssel mindenki siessen.
- IX. 21. Hirdetés: – Holnap reggel minden háztól egy megfelelő munkás három napi étellel ellátva menjen Kakukk-hegybe csemetét gyomlálni, mert amíg a gyomlálás nem lesz elvégezve, addig az erdőlés be van tiltva.
- X. 6-7. A rajoni küldöttek vezetésével és a népnúzó terror változatos módszereinek bevezetésével kettő napos hús, tej és pityóka razzia, pedig az *Előre* című lap már augusztus 29-iki számában: – „Gyorsítsuk meg a tej- és húsbegyűjtés ütemét” – cím alatt egyes lemaradt rajonokat ostorozva, példaképp hozza fel, hogy: – „Sepsiszentgyörgy rajon hús-beszolgáltatási tervének 99,6%-át, tejbeszolgáltatásának 84,4%-át teljesítette.” (F. 628.)⁶⁷

66 Takó Magda: Szalad István kulákpártolónak nincs helye a magyarhermányi néptanácsnál. *Vörös Zászló* 1953. augusztus 13. 5. p.

67 Nincs a jelzett lapszámban, valószínűleg Máthé egy másik lapszámmal tévesztette össze.

- X. 8. Ágostonfalván, az Olt hídjától be a vasúti rakodóig zsúfolva van az út pityókás és répás szekerekkel. Hordja Erdővidék népe a termelt javait a vörös zsákba.
- XI. 20. A brassói piacon regáti⁶⁸ gazdától 177 kg lisztet vásároltam kilogrammonként 4.80 lejes áron, ugyanígy számos hermányi gazda is. Egy kg búzát beszolgáltattunk 0.28 leiért, lisztet veszünk helyette 4.80-ért. Csak hálával tartozunk a népi demokráciának, hogy számunkra az életszínvonalat ennyire felemelte.
- IX. 21. Négy nap óta folyik az adórazzia. Egy román inspektor és Szentgyörgyi M. adószedő szekérrel járják a falut. Varrógép, ruhanemű kerül a szekérre, sertések foglalási jegyzőkönyve a táskába.
- XI. 28. Tegnap és ma két rajoni küldött járt házról-házra a tejért és húsért. Erőszakolás, szidás, fenyegetés.
- XII. 14-15 Két napos szigorított adóprés. Akik képtelenségük miatt még hátralékban vannak, most a végső inkvizíció kezébe kerülnek. A nép nagyrésze úgy ki van zsarolva, hogy az adó, tej, hús, gabona hátralékot nincs honnan kipréselni. A hajcsárok azonban a végsőig kínozzák a népet. A molnárok parancsot kaptak, hogy büntetés terhe alatt csak annak örülhetnek, aki néptanácsi engedélyt mutat fel, ott pedig csak az kap, akinek semmi néven nevezendő tartozása nincsen.

Közben szünet nélkül hajszolják a kényszerfuvarozást. Éjjel-nappal az úton-erdőn van a nép. A követelkezés, terhelés olyan mérvű, hogy azt képtelenség teljesíteni. Cortez emberei bánhattak így Mexikó bennszülötteivel, midőn leigázták őket.

Olvassuk a kommunista sajtót. Az *Előre* november 27-iki száma írja: „Népi demokratikus rendszerünk éveiben a faipar az ország minden erdővidékén nagymértékben fellendült. A legfontosabb fakitermelő vidék azonban a Magyar Autonóm Tartomány. Állami tervünk erre a vidékre helyezte a fakitermelés súlypontját, mert itt vannak a legjobb előfeltételei a faipar gyors fejlesztésének ... A faleszállítás tekintetében komoly nehézségeik voltak a vállalatoknak, mert a magánfuvarosok nemigen vettek részt a szállításban ... A rajoni és községi néptanácsok feladata, hogy a falu dolgozó parasztjait és a kulákokat is mozgósítsák a falu minden nélkülözhető fogatával a fa leszállításához.” (F. 635.)

Elképesztő gazság a dolgok ilyen hazug beállítása. A kényszerfuvarozással agyonkínzott állatok helyébe az ilyen úrhatnám, parancsolhatnám alakokat és társaikat kellene járomba fogni és hajnali egykor

68 Ó-királyságbeli (Regatul României)

elindítani Hagymavizeibe és az összerogyásig hajsolni, hogy vér csurogjon a bőrükön és kínlódva érezzék azt a rettenetes tortúrát, melyet az általuk dolgozó parasztnak gúnyolt földműves nép nap mint nap elkel szenvedjen, azért, hogy az ilyen nyegle hangú uracsok jó meleg szobában csücsüljenek és negyedóra alatt összeütött hazug firkákért olyan pénzeket szedjenek fel, melyet a kényszerfuvarozó rabszolga igavonójával együtt egy hónap alatt sem tud megkeresni.

Közeledik december 20-a, a néptanácsi képviselők választásának napja. Az Akácsos Bálintné házának utcájára nyíló ajtaja felett marhavérszínű tábla, rajta felirat: – Agitációs pont! Az utcán járókelők törik a fejüket – mi lehet az? Egészen új dolog. A tudatlan „dolgozó paraszt”-nak ott megmagyarázzák, hogy a népi demokrácia által adományozott sokféle jog között szerepel a választói jog is, ami most szintén az övé, és ennek birtokában szíve szerint megválaszthatja azt, akire érdekeinek képviselőjét akarja bízni. Ezek után aztán az ismert recept szerint lejátszatják előbb a jelölési, majd a zenés-táncos választási komédiát.

A megválasztott helyi képviselőt:

1. Németh Károly párttitkár
2. Baló Sándor (Ádámé)
3. Pető Gyula erdőőr
4. Karácsony József néptanács elnök
5. Magyar Vilma titkárnő
6. Szabó György csendőr
7. Benedek István tanító
8. Komporály Sándor (Józsefé)
9. Csog József (Józsefé)
10. Akácsos Aladár
11. Lingurár Gheorghe (cigány)

A szavazó urnát a körzeti elnökök jelenlétében kellett volna felbontani, azonban a titkos komité élvén a gyanúperrel, hogy a szavazólapok rosszul néznek ki, náluk nélkül bontották fel, s így a szavazás valódi képét homály fedi. Kiszivárgott hírek szerint csak egy jelölt kapta meg a szükséges szavazatot. A szavazólapok nagy részén a nevek ki voltak húzogatva és összefirkálva. A hamisított jegyzőkönyvet az éjjeli őrök (Baló Ferenc (Dénesé) és Barabás Samu) vitték parancsra azon éjjel a körzeti elnökök házához és egy részét az ágyból költve fel – írták alá.

Eltelt a kilencedik nyomorúságos esztendő. Ez alatt a kilenc testet-lelket gyötrő esztendő alatt láttuk meg, hogy mennyi renegátja⁶⁹, a vérszívó uralom szolgálatába szegődött hitvány salakja van székely-magyar fajtánknak. Magyaroknak született, magyarul beszél, de söpredék testének, lelkének minden fizikai és szellemi képességével marja, rágja és pusztítja fajtájának életét és vagyonát. A legegyszerűbb falusi ember is látja, milyen szerepet osztottak számára a „te dolgozol és én eszem” cégtáblájú paradicsomban. Képvisellete, védelme sehol, sarcolja, nyúzza a hajcsárok serege, s 1953 végén olyan állapotban van, mint az az ember, kinek elfolyt a vére és már csak a meghalás van hátra.

- XII. 31. Éjfélkor megkondul öreg templomunk harangja. A régi időkben szokásos gyülekezés, szavalatos szilveszteri búcsú helyett a népi demokrácia mindent megtiltó, megfolyó néma csendje ül a templom előtti téren. A Felszeg felől néhányan közelednek a sötétben, s megállnak a templom bejárata előtt. A harangszó elhangzása után előbb ingadozólag, aztán mind biztosabban és erőteljesebben felhangzik:

– Isten áldd meg a magyart!

A szomszédos kapuk egyikétől egy férfi megy a kis csoporthoz:

– Ide jövék – mondá – hogy megnézzem, kik azok a derék emberek, akik elég bátrak, hogy a magyar Himnuszt most elénekeljék.

Barabás Rudolf, Szakács Attila és két öccse állottak ottan. A Himnuszt elhangzása után az egyik félrelép, s kezéből két puskalövés roppan. Ez se maradjon el a régi szokásból. A kis csoport léptei elhálnak, újra csend borul a térre.

69 nemzet-, és hazaáruló

Az *Előre* január 3-iki száma ismertette az állattenyésztés fejlesztéséről szóló törvényt, melyben megállapítást nyert, hogy „az állattenyésztés messze elmarad előirányzott fejlődési színvonalától.”⁷⁰

Az akztatáskás előirányzók csodálkoznak, a gazdák legkevésbé sem. A szépen kidolgozott százalékos számítások csődöt mondtak, mivel az állatállományról is – mint a gazdálkodás más ágairól – nem két bőrt, hanem tizenkettőt igyekeztek lenyúzni. Szolgáltatásd be a takarmányodat aztán szalmával hizlalj sok kövér marhát, add át gazdaságod minden terményét, de azért szaporítsd az állatállományt ahogy az a papíron elő van írva, s végül az ipari árukért adjál cserébe búzát, gyapjút, pityókat, hogy ütemesen fejlődjön a falu és város közötti árucseré.

Az 1953. évi begyűjtési terv, amely hivatva volt a földműves nép pincéjét, padlását üressé tenni, annyira túl volt méretezve, hogy a gazdák kifosztása után még óriási tartozások állottak fenn, a midőn az újonnan választott tartományi képviselők Marosvásárhelyen 1954 januárjában első ülésüket tartották, a legfőbb napirendi pont: „A végrehajtó bizottság jelentése az 1953. évi begyűjtési terv teljesítéséről és a munka megjavítását szolgáló azonnali feladatokról” szólt.

A jelentésben Bugyi Pál úr a bíráló és önbírálat szellemében ismertette a begyűjtési eredményeket és feltárta a hiányosságokat. Több képviselőnk hozzá szólt az ügyhöz, és „mindannyian felelősségtudattal elemezték e begyűjtés problémáit ... és vállalták, hogy minden erejükkel hozzájárulnak a tömegek mozgósításához, a hátralékok mielőbbi begyűjtéséért ...” (*Előre* 1954. január 12. F. 540.)⁷¹ Szegény, szegény tömeg, vajon még hányszor mozgósítanak?

A mozgósítást aztán a falvakra utazott hajcsárok serege heteken keresztül hihetetlen terrorral, egyes helyeken a szükös készletek teljes elkobzásával hajtotta végre.

Országszerte hasonló volt a helyzet. A termelvényeiből kifosztott földművesség a legvadabb hajszolás ellenére sem bírta a mérhetetlen követeléseket teljesíteni. A tartományi néptanácsok ülésein ezt a kérdést mindenhol behatóan „elemezték”. A Sztálin tartományi (Brassói) alakuló ülésen is a „begyűjtési terv hiánytalan teljesítésének kérdését” tárgyalták. Cărdan képviselő úr beszámolóiból „kitűnt, hogy bár egyes termé-

70 *Előre* 1954. január 3. 3-5. p.

71 *Előre* 1954. január 12. 1. p. *A tartományi néptanácsok alakuló ülésszakai* c. cikk.

keknél – mint a búza – 100%-os a begyűjtés eredménye, még igen komoly feladat vár az új néptanácsra és képviselőkre, hogy a kukorica, burgonya, tej, hús és a főzelékfélékkel hátralékos termelőket a beszolgáltatás teljesítésére ösztönözzék.”⁷²

Idézzünk csak tovább a hiteles dokumentumok seregéből. „A Kolozsvár tartományi néptanács alakuló ülészakán a terménybegyűjtés kérdése körül kibontakozott vita rávilágított arra, hogy a végrehajtó bizottságnak számottevő feladatai vannak ezen a téren... komoly mulasztások is történtek... s ezeket sürgősen jóvá kell tenni.”

Alexa Augustin képviselő úr azután kifejtette – mi a teendő! „A terménybegyűjtési terv hiánytalan teljesítésének leghatékonyabb módszere – az összes rendelkezésre álló erők mozgósítása és széleskörű együttműködése.” (*Előre* 1954. január 24. F. 727.)⁷³

A rendelkezésre álló erők széleskörű együttműködésének gyakorlati módszereit ismerte a falvak letiport népe.

A búzánál azért volt olyan fényes az eredmény, mivel azt a cséplőgépnél elszedték, ha a termelőnek semmi nem maradt, akkor is. Számos eset adódott, hogy a termés nem fedezte a hazafias kötelességet.

A tartományi ülésen bölcs megállapításokat tettek arról is, hogy az illetékes szervek gyenge együttműködésük miatt „bürokratikusán rótták ki a kvótákat. Sok helyen előfordult, hogy a termelőknek olyan terményekre volt kivetésük, amilyen a vetési tervükben egyáltalán nem is szerepelt.” Ez aztán az irodában rengeteg felesleges munkát „a termelőknek sok utánajárást és bosszúságot okozott.”

„A beszolgáltatási tervet, anélkül, hogy tanulmányozták volna az egyes rajonok és községek tényleges helyzetét, az íróasztal elől állapították meg... Így egyes községek könnyűszerrel teljesítették a beszolgáltatást, más községekben viszont nehézségek merültek fel a terv teljesítésében.”

A földművelő rabszolgák körén kívül álló, a begyűjtési módszerek belső vérkeringését nem ismerő olvasót megtévesztette az emberhússal élő rendszer e bértollnokainak hamis hangja, mivel az álszenteskedő bírói hang mögött, szüntelenül uszították a hajcsárhadat.

Nézzük a napsajtót:

„A hátralékos kvóták beadása – dolgozó parasztságunk hazafias kötelessége.” (*Romániai Magyar Szó* 1953. február 12. F. 630)⁷⁴

72 *Előre* 1954. január 14. 2. p.

73 *Előre* 1954. január 13. 2. p.

74 *Romániai Magyar Szó* 1953. február 12. 1. p.

„A gabonabegyűjtés sikerének elengedhetetlen következménye, hogy a néptanácsok gyors és jó munkára mozgósítsák a dolgozó parasztokat. Gyűjtsák lángra bennük a hazafias verseny tüzét. Ösztönözzék őket arra, hogy vetélkedjenek egymással...(*Előre* 1953. július 12. F. 631.)

Az emberek és állatok létfenntartására szükséges termények és egyebek elszedésénél alkalmazott brutalitás és terror, melyben többek közt Hermány gazdái is részesültek, az alábbi öntelt hírlapi cikkben nyertek elismerést: „Példaképpen említhetjük meg Sepsiszentgyörgy rajont, ahol az Állami Termékbegyűjtő Bizottság meghatalmazottja a begyűjtési terv végrehajtása érdekében megkereste és meg is találta a legalkalmasabb módszert a termelők mozgósítására.” (*Előre* 1953. november 17. F. 632.)⁷⁵

„Sepsiszentgyörgy rajonban a begyűjtési szervek, Lenard, rajoni megbízott vezetésével idejében elkészített munkatervük alapján igyekeztek mindennap teljesíteni az egyes termékek begyűjtésére előírt feladatokat.” (*Előre* 1953. november. 21. F. 633.)⁷⁶

„Sepsiszentgyörgy rajon dolgozó parasztsága a begyűjtési terv teljesítésével akarják köszönteni a december 20-iki néptanácsi választásokat.” (*Előre* december 11. F. 653.)⁷⁷

Ördögi koponyában születik ilyen cinikus, a földműves nép jeleni állapotát meghamisító és ezzel más társadalmi osztályokat félrevezető hazugság. A gazdák százezreinek akár az éhhalálba hajszolásával is kielégíteni az esztelenül papírra vetett nagy számokat.

Következik egy magas szintű közgazdasági megállapítás:

„Mezőgazdasági termelésünk, különösen az állattenyésztés, messze elmarad az ipari fejlődés mögött és távolról sem tudja kielégíteni az állandóan növekvő szükségleteket.” (*Előre* 1953. december 15. F. 636.)⁷⁸

II. 19 Brassóban jártam kenyérért, ezúttal tizennégyen Hermányból. Modern népvándorlasként kél útra a falvak népe a kenyérért. Hordja Háromszékre, Csíkba, Erdővidékre és a Homoródméntére. Feltűnő, hogy románt, vagy szászt, amelyik a hátán kenyeres zsákot vinne – nem lehet látni.

Cukor nincs a falvakon már évek óta, rizst egy személy fél kilót kap. Talpfélének híre sincs, gyufához is alig lehet jutni, az árut – ami van – azt a városokra viszik, a falvakra adószedőket és begyűjtő hajcsárokat küldenek.

75 *Előre* 1953. november 17. 3. o.

76 *Előre* 1953. november 21. 1. p.

77 Téves. Az *Előre* 1953. december 3-i számára gondolhatt Máthé, ahol azonos tartalmú cikk van. („A begyűjtési terv teljesítésével köszöntsük a néptanácsi képviselőválasztásokat!”)

78 A jelzett lapszámban nincs ilyen tartalmú cikk.

A hófúvások miatt megállt a vasúti forgalom, csak Brassó és Kőhalom között jár az ún. „curşa.”⁷⁹ A selejtes, régi kocsikból összeállított szerelvényen nincs ablak, nincs fűtés.

- II. 20. A falut ellepte az aktatáskások hada, egyrészüik jóformán még a nevét sem tudja leírni, de az aktatáskát amíg alszik sem teszi le a kezéből. Hús, tej, gabona hátralékért, adóért verik fel a falut.
- III. 17. Az *Előre* mai száma: „Újabb segítség a falunak” cím alatt szaporítja az üres, hazug szövegeket. „Ki törődött ezelőtt a szántóvető emberrel? – írja – „Ki bánta, hogy mit csinál kicsi földcskéjén? – ...nyomorgott egyik évről a másikra. Ma pedig az egész ország megbecsülése övezi a falvak szorgalmas dolgozóit.” (F. 733.)⁸⁰
- Most aztán kipótolják száz esztendő mulasztását A népi demokrácia keselyű szeme sem a szántóvetőt, sem kicsi földcskéjét pillanatig sem téveszti szem elől.
- III. 20. A helyi adószedő és egy napok óta itt basáskodó adóellenőr eladták Bogdán József 8 darab juhát. Az árverésre telefonon meghívták a környéki kollektív gazdaságokat, de csak a kisbaconiak elnöke: Bogdán György úr jelent meg.
- III. 23. Az adóvégrehajtók Petru őrmester segédletével Bogdán Györgynél eladtak 4 darab juhot, 4 darab disznót és egy kecskét. Kisbaconi Bogdán György vette meg a kollektív gazdaság részére 1300 leivel.
- A dolgozók fürdőztetéséről, kényelmes életéről szóló írásoknál egyebet nem lehet olvasni az újságokban, ugyanakkor a járomba fogott falu népe nem jut egy deka cukorhoz, s bár megtermeli a kenyérnekvalót, kenyérhiány miatt évről-évre az igénytelenség magas iskoláját kell tanulnia. Bárhova néz, a kommunizmust dicsőítő hazug demagógia ordít le a mázolásokról, feliratokról tömkelegéről. A falu népe most el tudja képzelni, milyen lehetett Dózsa György felkelőinek a lelki állapota, midőn kínzóit irtani kezdte.
- III. 24. Rajoni hajcsárok jöttek a húsbeszolgáltatás ügyében. Kihirdették, hogy az első részletre előírt 22 ezer kg húst 26-ig be kell szolgáltatni, aki nem teljesíti, azonnali végrehajtást és szabotálási eljárást kap.
- III. 27. Hermány szemmel láthatóan fejlődik, ma már külön adóhivatala van, melyet az Akácsos Bálintné házában rendeztek be, a már egy hónap óta itt működő főadómester vezetése alatt. Hivatalos órák reggel 5-től este

79 Kistávon közlekedő menetrendszerinti vonatjárat.

80 *Előre* 1954. március 17. 1. p.

10-ig megszakítás nélkül, illetve bizonyos megszakításokkal, midőn kimennek a faluba a lefoglalt tárgyak behordására. A tágas helyiség egyik fele tele van varrógépekkel, bútorral, ágyneművel. Úgy néz ki, mint egy nagyforgalmú kereskedelmi bizományi üzlet.

A népnúzás körületekintő pontossággal van megszervezve. Naponta részletes jelentést kell adni a központnak a végzet munkáról. 26-án reggel alkalmam volt végighallgatni, midőn az inspektor úr leadta jelentését a hermányi adófrontról, mely szerint:

1. – árverést tartott 2 gazdánál
2. – árverés van kitűzve ugyancsak kettőnél
3. – foglalást eszközölt 17 helyen
4. – foglalást csinált még 8 helyen
5. – a lefoglalt és őrizetbe vett tárgyak foglalási értéke 14400 lei
6. – a tegnapi napon lefoglalt tárgyak foglalási értéke 6950 lei

Ezek után bemondta a készpénzben beprésselt összeget adónemek szerint.

- III. 28. Adótartozásért eladták a Szakács Lőrinc 2 db juhát. Kisbaconi Bogdán György vette meg.
- IV. 6. Ma a rajoni lovas milícia látogatta meg Hermányt, hírhedt Szócs nevű vezetőjünkkel, s egyéb jótéteményük közt leállították a Német József fűrészt. Eleddig még vágathattunk deszkát a szükségletünkre, egyesek pénzelték is belőle, most ez a népnúzó csekaügynök⁸¹ ebbe is belekötött.
- IV. 8. Az alsó községek megkopasztása után Hermányba érkezett a hús- és tejkollektáló bizottság. Előzőleg öt hétig tartott az adóhadjárat, most a húsert és a tejtért veszik kezelés alá.

Az újságokban sokat lehetett olvasni, hogy a dolgozó parasztok mennyire igyekeznek szépé tenni a falvakat. Ebből Hermány sem maradt ki. A főutca tetszetősebbé tételére már 1948-ban egy vörösre mázolt díszkaput állítottak a templomtér közelébe, a másodikat a székház közelébe, a harmadikat később – színházi díszletnek beillő kivitelben – a falu alsó részén. Ez is egyike a parancsuralmi hóbortoknak, melyekre országsszerte milliókat pocsékolnak le.

Kisbaconban a jegyzői iroda szomszédságában felállított díszkaput a szél 1953-ban letörte, de az elvtársaknak a mezőgazdálkodás tönkretétele miatt volt egyéb gondjuk elég, az idő elhaladt a díszkapu felett.

81 CSEKA – a szovjet belügyminisztérium irányítása alá tartozó, elhárítást és hírszerzést egyaránt végző titkosszolgálat. Emellett több más feladatköre is volt (pl. a légerek, egyéb fontos objektumok őrzése).

A hermányi díszkapuk is lassan eltűnedezték, az utcán járó szekerek tengelyét „véletlenül” neki-neki akasztották, majd a meglódult díszlet egy darabja az egyik-, másik darabja a másik este tűnt el, csupán a rájuk költött sok pénz értéke maradt fenn.

IV. 16. Hirdetés: Holnap délelőtt 10 órakor az adóba lefoglalt varrógépeket és egyéb tárgyakat elárverezik, aki jutányos áron venni akar, menjen oda.

IV. 19. Húsvét második ünnepe. Megérkezett egy Gagyi névre hallgató alak a tavaszi vetési munkálatok „ellenőrzésére.” Ezek a falvakon keringő demokraták mindenike gyűlésezési és szónoklási mániában szenved, s Gagyi úr is be akarván mutatni a hermányiaknak eddig mellőzött szónoki képességét, délután két órára nagy népgyűlést hirdetett, de a hozzá hasonló néhány jómadáron kívül nem ment oda senki. 20-án estére újra hívatta a gyűlést, de mert akkor is hasonló volt az eredmény, a népoktató, feddő és dorgáló beszéd Gagyi úrban rekedt. Ez alkalommal az irodahelyiségbe összegyűlt helyi elvtársak egyike a gazdasági dolgok vitatása közben előhozta, hogy nincs megfelelő bikaistálló. Gagyi úr erre megoldásként azt mondotta, hogy Hermányban két templom van, azokat szét kell bontani és minden szükséges anyag ki kerül belőle.

Gagyi úr a gazdáknak a kétszer is meghirdetett gyűlésről való tüntető távolmaradását annyira magas személyének szóló sértésnek vette, hogy a fiatalság részéről tervezett húsvéti műkedvelő előadást és táncot nem engedélyezte.

IV. 20. Néhány nap óta a kerítések oldalán feliratok hirdetik, hogy: „Dolgozó parasztok, versenyben vagyunk Szárazajttal, harcoljatok a verseny megnyeréséért.”

Első látásra nem különbözik a megszokott üres feliratoktól, de figyelmes szemlélődő felfedezi a való tartalmát, vagyis: „versenyben vagyunk” – (mármint a hermányi és szárazajtai irodákban csetlő-botló társaságok) – de nehogy valaki tévedésbe essék és azt gondolja, hogy az irodai népek vállaltak valami nagy erőfeszítést igénylő munkát a nyakukba, nyomban tisztázzák, hogy: „harcoljatok a megnyeréséért” – (már mint a dolgozó parasztok).

Az ilyen telefonon szervezett versenyekkel természetesen senki sem törődött, s a versenyszervezők tudják, hogy végül miképp állapították meg: ki a nyertes?

V. 1. Sem felvonulás, sem ünnepély nem volt. Az elvtársaknak elment a kedvük a feliratos táblák hordozásától; látják, hogy a népnúzás a

végsoőkig ment, a falu népe halálra utálta őket erőszakos uralmukkal együtt.

V. 6. Érdeklödtem Német Józseftöl: van-e kilátás a leállított fűrészes üzembe helyezésére? Azt felelte, hogy éppen itt van Budai rajoni képviselőnk negyedmagával, és azt mondta, hogy a fűrészes megindításáról szó sem lehet, mert a gazdák nem hajlandók lent vetni. A Hermányra előirányzott 40 hektár lenből mindössze 3 ha van leszerződve és a fűrészes működését csak abban az esetben engedélyezik, ha a 40 ha terület el lesz vetve.

V. 7. Hirdetés: - Akinek hús- és tejbeadási hátraléka van; aki az adót és a biztosítást még az első félévre nem fizette ki, azonnal rendezze, mert foglalnak és árvereznek.

2.- Holnap reggel a Bogdán György belsősége 5780 lei adótartozása fejében elárvereztetik, továbbá eladatik egy diván (Nagy Andrásé) és egy varrógép.

Ugyan ma délelött a kulákklistára tett gazdák idézést kaptunk, hogy azonnal jelenjünk meg az irodán, különben a milícia vezet elő.

Én mentem fel elsőnek. Az asztalnál egy pöffeszkedő, zupásörmesteri hangon beszélő elvtárs ült.

- Maga hivatva van? - kérdezte.

- Igen - válaszoltam.

- Na, ide figyeljen! Maga el kell vessen 60 ár lent!

- El én, csak mutassák meg, hogy hová, mert a már vállalt lenvetésterület kivételével a földjeimen a vetést elvégeztem.

- Akkor ki fogja szántani a búzáját és oda vet! - vágta rá. (Ötvennégy tavaszán a fagykár miatt jelentékeny búzavetést ki kellett szántani.)

- Nekem nincs kiszántanivaló búzám - jegyeztem meg.

- Na, majd meg fogjuk nézni és biztosan találunk olyat, amelyiket ki fogunk szántatni. De egyébként is magának több mint 17 ha birtoka van és ott még bőven van hely 60 ár lenvetésnek - mondotta.

- Annyi van - feleltem - de a szántók el vannak munkálva, a többi kaszáló.

- Fel kell szántani egy darab kaszálót és oda kell vetni - erősködött tovább.

- Azt nem lehet - mondtam - hiszen május 7-ike van, a talajt nem lehet előkészíteni.

Hiába volt minden érvelés, ez a csizmadia gazdász azzal engedett el, hogy amennyiben nem vetem el a 60 ár lent, készüljek a következményekre. Nem vetettem el, mert nem volt hová.

V. 15. Kézbesítettek egy 4 m³ kavics kihordására szóló kötelezvényt.

- V. 17. Adó, hús, tejrazzia.
VI. 12. Adóprés. Egy egészvágás⁸² szekér párna, paplan, szóttesenemű, varrógép az eredmény.

- VI. 13. Ma újra egy nagy szekér holmit gyűjtöttek össze az adómesterek.

Bizonyos Benkő Pál nevű elvtárs az *Előre* június 13-iki számában a nagyajtai hajcsárok szidja a begyűjtés nem eléggé ütemes és erélytelen menetéért, azon elv alapján, hogy ahol nincs onnan is venni kell!

– Egy szó mint száz – írta ez a sztálinista uszító – a falu kulákjainak több mint 600 mázsa krumpli, 40 mázsa kukorica és 10.000 liter tej tavalyi adóssága van az állammal szemben.

Benkő úr azután kertelés nélkül kirukkol a váddal, hogy a nagymennyiségű hátralék azért áll fenn, mert a néptanács megalkuvó politikát folytat a kulákokkal szemben. Benkő úr úgy gondolta, hogy a 600 mázsa krumplik és tízezer liter tejek megteremtése is olyan könnyű, mint az ő ingyenkenyér evése és a mások által fizetett pénzeknek minden hónap elsején való felszedése és elköltése.

A cikket olvasva, az egyik fiatalember megjegyezte:

– Ezt a nagyszájú tolvajt elevenen kéne megnyúzni!

- VI. 17. A tehéncsordát nem engedték kihajtani és hirdetve lett, hogy az adó és legelőtaxa teljes kiegyenlítésig többé nem hajtják. Estére a felső legelőről is lehajtották a csordát.

- VI. 26. Hazajött Rozsonday lelkész az internálótáborból.

- VI. 29. A húskvóta hátralékok miatt a tehéncsordát ismét nem engedték hajtani.

- VI. 30. A marhákat ma sem engedték kihajtani. Két rajoni hajcsár, a körzeti és helyi megbízottakkal, Karácson József elnökkel korán reggel megindultak és beszolgáltatási hátralékokért a Német Dénes és Molnár Sámuel teheneit Barótra hajtották és a begyűjtőközpontnak átadták.

Teljes gőzzel üzemben van a falusi „tömegek” izgatása. A különféle küldöttekkel állandóan tele az iroda. A rajoni központ által falura parancsolt kis senkik a helyi hajcsárok felett legalább is minisztereknek képzelik magukat. Annyi a rendelkezés, utasítás, hogy a helybéli inasok azt sem tudják melyik lábukra álljanak.

De szorgalmas helyi ügyvivőinket vigasztalja az a tudat, hogy a népi demokrácia üdvös rendje az ország más részein is szépen virágzik. Pl. az *Előre* július 6-iki számából megtudjuk, hogy az Arad közelében lévő Gyorokon egyszerre 17 küldött találkozott. De a magasabb polcokon sem

82 Általában takarmány szállítására használt, széles felépítménnyel ellátott szekér.

alszanak. „Az Arad tartományi néptanács végrehajtó bizottságától az elmúlt évben három hónap alatt 418 táviratot, 575 telefonutasítást, 1279 körlevelet és 1004 utasítást bocsátottak útjára a rajoni néptanácsok különböző osztályaihoz ... S ez a papírtenger tovább hömpölygött és fojtogatja a községi néptanácsok vezetőit, akik...beleszédülnek az utasításokba...” (F. 734.)

VII. 9. Kézbesítették a Fenyős-patak fejében termelt fenyőgömbfa kényszer-szállítási kötelezvényeit.

VII. 11. Hirdetés: - Augusztus 8-ig a szénakvótát mindenki szolgáltatassa bé, különben a cséplésnél minden mázsáért 30 kg búzát vesznek el helyébe.

Az *Előre* július 14-iki számában bíráló cikk jelent meg a hermányi néptanácsról. Azzal kezdi, hogy milyen szép, emeletes székháza van a hermányi néptanácsnak, amelyhez hasonló kevés van a rajonban.

„Ezekben a napokban szorgos munka folyik Magyarhermány határban” - lendül neki a cikk írója. „Lendülettel végzik a kapálást és a takarmányfélék betakarítását, hogy mire hozzájuk is beköszönt az aratás ideje, minden várakozás nélkül megkezdhessék ezt a halasztást nem tűrő munkát. A magyarhermányi néptanács egyik érdeme, hogy a mezőgazdasági munkák bevezetéséhez segítséget kért a község dolgozóitól is. Így például - a mezőgazdasági állandó bizottságot kiszélesítették az élenjáró dolgozókkal és a nőbizottság tagjaival. Balló [sic!] Dénes L., ifj. Pető József Á., Balog Lajosné és Német Julianna már addig is eredményes munkát végeztek a dolgozók soraiban.”

Hogy a kiszélesített mezőgazdasági bizottság, amelyről az iroda ajtaján kívül a faluban nem tudott senki - mit tevékenykedett a gazdasági munkák körül, arról még a névszerint említettek sem tudnak a semminél egyebet mondani.

Papírfogyasztó, haszontalan üres irka-firka.

A cikk további része bepillantást enged a magas „néptanács” működésének rejtelseibe: „Ezek után azt hihetné az ember, hogy a magyarhermányi néptanácsnál minden rendben van. Sajnos nem így áll a dolog. Komoly hibája a néptanácsnak, hogy tervszerűtlen, ötletszerűen dolgozik. Egyik kirívó bizonyíték erre az is, hogy a végrehajtó bizottság második negyedévi tervét csak május ötödikén készítette el. Felvetődik a kérdés: minek az alapján dolgozott március végétől május ötödikéig a végrehajtó bizottság? Erre - az egyébként igyekvő, öntudatos, szorgalmas - Karácsony József elnök és Magyar Vilma titkár sem tud kielégítő választ adni, legfeljebb csak azt, hogy nagy volt a »kapkodás«.

Az összevisszaságot tetőzi az is, hogy már több mint négy hónapja nincs a néptanácsnak sem mezőgazdasági előjárója, sem mezőgazdasági előadója. Sok ideig anyakönyvvezetője sem volt a néptanácsnak.

Magyari Vilma titkárt teljesen az íróasztalhoz köti az adminisztrációs munka. Így tehát a szervezés, az irányítás, a terepre járása, mind Karácsony József nyakába szakad.”

Folytatólag a rajoni néptanácsot ülteti a vádlottak padjára „hogy még nem intézkedett a magyarhermányi gazdasági előjáró ügyében, hanem tétlenül nézte, hogy a mostani fontos mezőgazdasági időszakban két mezőgazdasági szakembert is kénytelen hiányolni a néptanács ... Sürgős intézkedésre van tehát szükség, hogy mire Magyarhermányban is elérkezik az aratás ideje, mezőgazdasági előjáró kerüljön a faluba, nehogy emiatt kárt szenvedjen a község termése, a nép kenyere.” (*Előre*, 2097. sz. 2. oldal. F. 542.)⁸³

Mi – akiknek szemeláttára kínlódik ez a százalmas társaság és minden munkájuk a nép gyöttrésére felülről leadott parancsok szolgálai végrehajtásában merül ki, amiért személyükben és összességükben a nép részéről maró gúnyolást és lenézést élveznek, csömörrel olvassuk a tudatlanság eleven képviselőit tömjénező hamis, a valóságot nem ismerőt félrevezető betűáradatot.

Miféle szakembereket emleget, kiknek híjával odavész a termés? Eleddig csak kaptafát otthagytott, a gazdálkodáshoz mit sem értő „szakember” működött a néptanácsi gárdában. Egyetlen látható tevékenységük esztendőn keresztül a fizetés pontos felszedése volt, aztán, hogy azután mit végeztek, arról a nép – aki őket fizette – mit sem tud.

Ötletszerűen, kapkodva dolgoznak? Hát milyen tevékenységet fejthet ki a község gazdasági életében egy idegenből idedobott szeszgyári munkás, aki cigányszármazású lévén, szántás-vetéssel, állattenyésztéssel soha nem foglalkozott, a gazdálkodást sem elméletileg, sem gyakorlatilag nem ismeri. Az író úgy méltatja az elnök szerepét, mint akinek tevékenységén áll vagy bukik a falu gazdasági élete.

A titkárt az íróasztalhoz köti az adminisztrációs munka? Milyen munkát végezhetett a sepsiszentgyörgyi szövőgyár munkásnője, aki jóformán a nevét sem tudja leírni? – amiről bizonyítékot szolgáltat egy általa készített hivatalos kiadvány fényképmásolata.

Egy alkalommal még a közvetlen iroda kollégái is röhögtek a háta mögött, mivel egy – a rajon által kért, néhány rovatból álló kimutatás készítésén két egész napon át kínlódott, amit végül úgy összekent,

83 *Előre* 1954. július 14. Több területeket a magyarhermányi néptanácsnál - B.P. 2. p.

vakart, húzogatótt, hogy az egyiptomi hierogliféken könnyebb volt az eligazodás, mint a titkárnő díszmunkáján.

VII. 15.-én este pártgyűlés a rajoni küldöttek vezetésével, ahol az elvtársak Karácsony elnöknek a fejére olvastak egy csomó mulasztást, lehorodták és azonnali hatállyal menesztették, helyébe augusztus 1-én mikóújfalusi Demeter József kőbányai munkást küldték a Karácsonyéhoz hasonló gazdasági és közigazgatási felkészültséggel.

VII. 22.-én a párt egyik oszlopos tagja: Német Károlyt is menesztették alelnöki tisztségéből.

Aratás, cséplés, beszolgáltatás. E három szó körül zajlik a község napi élete, s e három szó körül úgy keringenek az aktatáskások, mint éjjeli lepkék a fény körül. Az iroda állandóan tömve van az érkező és távozó tartományi és rajoni hajcsárokkal. A közigazgatási szervezet minden élője a csépléssel és a gabona birtokbavételével foglalkozik. Harcoló hadsereg vezérkaránál lehet ilyen lázas ügyködés. Az autók száguldanak egyik községből a másikba, egymást éri a gyűlés, értekezlet, kielemezés, stb. Az újságok szerkesztőségeiben is tejes gőzzel folyik a szénacsinálás, aratás, cséplés, beszolgáltatás. Az aktatáskások kezében szünet nélkül csenget a telefon, kiabálnak, rendelkeznek, százféle jelentés megy ide-oda, egyik csapat autója elrobog, a másiké érkezik, a nép pedig tehetetlen elkeseredéssel hallgat és dolgozik.

VII. 28. Egész nap húsrázia, foglalás, jegyzőkönyvelés, zaklatás.

VIII. 7. Hirdetés kora reggel: – Aki a szénát három nap alatt nem szállítja Ágostonfalvára, a 131-es törvényt⁸⁴ alkalmazták ellene.

2. – Aki a hús- és tejhátralékot nem adja be azonnal, szigorú eljárásban részesül.

3. – Az adóhátralékot mindenkinek fizesse bé, mert három adószedő érkezik és szigorú végrehajtás lesz.

4. – A gabonát a kijelölt szerűkre kell hordani, nehogy valaki megpróbálja, hogy kalászos gabonát hazavigyen, mert súlyosan megbüntetik.

A fenti hirdetés adófizetésre vonatkozó részének az alábbi rendelkezés szolgált alapul:

84 131-es törvény – Az 131-es számú 1952. június 18-i törvényerejű rendelet, amely a beszolgáltatás nem teljesítő személyekkel szembeni kényszervégrehajtást szabályozta. Lásd: Gheorghe Iancu – Virgiliu Țărău – Ottmar Trașcă (coord.): *Colectivizarea agriculturii în România. Aspecte legislative 1945–1962.*, Cluj-Napoca, 2000, Presa Universitară Clujeană, 226-233. p.

„Sepsi Rajoni Néptanács

Titkárság

Szám: 12016/1954

Községi Néptanács Végrehajtó Bizottságainak

Székhelyeiken

Hivatkozással a tartományi Néptanács Végrehajtó Bizottságainak 10140/1954 számú átiratára értesítjük, hogy az adóbeszedés megjavítása érdekében a községben két vagy 3 adóbeszedő fog működni.

A községi Néptanácsok Végrehajtó Bizottságai intézkedjenek, hogy a községben való érkezésüket hozzák a lakosság tudomására, valamint azt is, hogy gondoskodjanak pénzről.

A községi Néptanácsok Végrehajtó Bizottságai pedig hathatósan ellenőrzék és támogassák az adóbeszedés menetét.

Sepsiszentgyörgy 1954 aug. 5.

Elnök: Pajor Róbert

Ügyosztály főnök: Dombi Dezső” (F. 544.)

Ehhez a rendelkezéshez nem kell magyarázat. Eleget mond a rabláncra fűzött falusi földműves nép életéről.

A rajontól egy Székely nevű agitátort küldtek a gabonabehordás és cséplés „ütemes” megszervezésére. Ez a nagyszájú keringő már hetek óta itt lopja a napot, s naponta érkező társaival készítették a szérűdíszkapukat és raktárbódékat. Közben tartós esőzések voltak, a mezőn a gabonák beáztak és kicsíráztak. Ezért 18-án kihirdették, hogy a gabonát a csűrbe kell hordani, asztagba kirakni nem szabad.

VIII. 22. Az adószedők már két hete, hogy minden nap végig zaklassák a falut. A székház egyik helyiségét megtömték az elszedett holmikkal.

IX. 6. Két nap alatt 16 gazda ügyét tárgyalta a törvényszék, beszolgáltatási hátralékokért felvett szabotálási jegyzőkönyvek alapján – egynek a kivételével (Bence Lajos) mind büntetést kaptak. Német Dénes 500 lei, idős Baló Gáspár 400 lei, Pető János (malmi) 400 lei, stb.

IX. 21. Korán reggel egy szekér beszolgáltatandó gabonával indultam Ágostonfalvára. Útközben talákoztam a vidéki falvakból Hermányba rendelt begyűjtési hajcsárokkal, akiknek egy része kocsin, mások meg kerékpáron vagy gyalogosan igyekeztek felfelé.

21-én és 22-én három csoportban tizennégyen annyira ráfeküdtek a falura, hogy közel 6000 kg súlyú marhát és sertést hajtottak Barótra átadásra.

A húszra véget sem ért, 22-én délután megérkeztek az adóvégre-hajtók. 23-án és 24-én végigpréseték, foglalták a falut.

IX. 23.-án reggel Magyar V.⁸⁵ titkárnő [el]rendelte, hogy azonnal fogjak szekérbe és menjek az adóvégrehajtókkal zálogtárgyakat beszállítani. Mivel ebben az évben már négy nap voltam hasonló célra igénybe véve, az előállást megtagadtam. (F. 649.)

Az „ütemtervek” gyártói még nem hajlandók észrevenni, hogy a falvak népe lelkileg össze van törve és anyagilag tönkre van téve. Nem hajlandók elmélkedni afelett, hogy miért kell hovatovább mind erőszakosabb módszerekkel hajszolni az adót?

A néptől teljesen elszakadt irodák világába nem jut idő mérleget csinálni a földműves háztája körüli bejövők és kiadandók között, hogy tizesztendei beszolgáltatásából sem kap annyi pénzt, hogy az egy esztendei adóját kifizesse.

A népi demokrácia új alkotása, a falu újság, az úgynevezett vizuális propaganda, Hermányban is megérkezett. Vörösre mázolt keretben először az iskola előtt jelent meg 1945-ben, melyen a Pető Péter és neje által készített, a torz betűktől és helyesírási hibáktól olvashatatlan zagyvaságok láttak napvilágot. A Fülöp titkár úr idejében „Új Korszak” azután „Fáklya”, majd később „Szikra” névre keresztelték.

IX. 30. Szabotázs eljárások. Bogdán Józsefet – többek közt – beszolgáltatási hátralékokért 1000 leire büntették.

X. 6. Újra itt vannak a begyűjtők Szabó Dénes úr vezetésével. Pillanatig sem hagyják nyugodni a népet, hogy a munkáját végezze, kit hol találnak, támadják meg a pityókáért és fenyegetik, ha 20-áig nem viszi be, szabotázs eljárás alá vonják.

X. 21. A hosszas esőzések miatt a pityókának csak kevés százalékát lehetett a földből kiszedni, s közben letelt a beszolgáltatási határidő. Gyepesi Szabó Dénes főkollektor úr a helyiek segítségével nyomban végigjárta a kuláknak minősített gazdákat, s több szabotálás jegyzőkönyvet készített, melyekre a törvényszék hatalmas büntetéseket szabott ki. Benkő Vilmos 1500, Német József 800 lei büntetést kapott.

Estére megjött egy adóellenőr, hogy ne csak a pityókával foglalkozzanak, hanem pénz is kell.

X. 22. Egész nap pityóka és adóhajsza.

- X. 25. Megérkezett Budai képviselő úr két kollégája kíséretében. Kijelentette, hogy az előírt pityókamennyiség két nap alatt Ágostonfalván kell legyen, különben végrehajtják.
- X. 27. Budai úr és társai az Én alsó lakásomban szállásoltak, s ebéd után, mielőtt terepmunkára indultak volna a faluba, a begyűjtés további módszereit illetően tanácskozást tartottak, melyet feleségem tudomásuk nélkül végighallgatott. Egyik inkvizitor javasolta, hogy akiknek a pityókáját a vaddisznók tönkretették, vagy egyébként is kevés lett, valamelyes engedményt kellene tenni, hiszen nem lehet úgy elkötelezni, hogy se vetőmagja, sem élelmi szükségletre ne maradjon.
- Szó se lehet róla – mondotta Budai képviselő úr – ha nincs készlete, vegye meg, vagy a föld fenekéről is teremtsen elő, de amíg a pincében van, addig mentességről beszélni nem lehet, mert a beszolgáltatás semmi néven nevezendő oknál fogva csorbát nem szenvedhet. Miért nem vetettek eleget és őrizték volna meg, hogy a vaddisznók ne egyék meg!
- Okt. 27-től nov. 4-ig a táskás had három csoportba járta a falut pityókáért, húsért és adóért. Két garnitúra – 3-4 tagból állók – a beszolgáltatást, két adószedő a pénzt préselte.
- XI. 11. Martin nevű elvtárs több mint egy hete az irodán munkálkodik. Sorjába hivatta a kulákminősített gazdákat és rábeszélőleg közölte, hogy amelyik a nagy teher egyrészétől szabadulni akar, az a birtokából amennyit akar, átadhat az állam részére. Három gazda ajánlotta fel ingatlanai részét:
Bogdán József	10 hektár
Bogdán György	7 hektár
Német József	3 hektár
- Eszerint az ingyenföldbirtok gyűjtési akció 20 hektár területet eredményezett, melyet haszonbéres művelésre kiosztottak a földigénylők között. Ezek az egész határterületen szétszórtan fekvő leadott birtokok voltak hivatva arra, hogy a határ közelebbi és jobb részeibe tagosítva, a létesítendő kollektív gazdaság magját képezzék és azoknak a kezére adják, akik már évek óta készülnek a más tyúkjából főtt leves mellé ülni.
- XI. 16. Hirdetve, hogy akinek cukorra van szüksége, a szövetkezeti boltba kaphat. Volt szaladás, mivel évek óta nem lehet kapni, de az üres kézzel visszatérőktől megtudjuk, hogy csak terményért adják olyan ellenértékben, hogy ahhoz nem a hermányi, hanem esetleg a bánáti földek tudnánk hozzászólni.
- Egy kg cukor csereértéke 10 kg búza, vagy 12,5 kg törökbúza, 16,5 kg árpa.

Zománcozott edény is kapható, egy liter úrtartalom ellenértéke 20 liter tej.

- XII. 4.-től 11-ig dolgozott az adóprés, utána három napig a húsért exekválták⁸⁶ a falut. Szabó Dénes főkollektor a Virág Andrásné ökrét és a Csog János tehenét lefoglalta és elhajtatta.
- XII. 18. A szövetkezeti tagoknak személyenként 4 deka halvát, 10 deka gyümölcsíz és 10 deka rizst osztottak. Ez volt a karácsonyi ellátmány.

1954 végén mérleget készíthetünk a felszabadulás után eltelt tíz évről. A szónokoknak és a sajtónak kedvenc szólama volt, hogy: a történelem kerekét nem lehet visszaforgatni. Ők azonban gyorsan megtalálták a kerékvisszaforgatási módszert, s rendkívül rövid idő alatt visszaforgatták a középkorba, amikor a földet művelő jobbágyság meg volt fosztva költözködési jogától, hozzá volt láncolva a földhöz, életét földesura jólétéért a kapa-kasza nyeléhez kötve kellett leélje és ott meghaljon. Egyebüvé nem mehetett, más foglakozást nem kezdhetett.

Ma, a munkásosztály szövetségének gúnyolt földműves nép a marxi, lenini és sztálini tanok jóvoltából visszaérkezett a Dózsa György korába. Hozzáláncolták a földhöz, hogy megállás nélkül dolgozzék, munkája gyümölcsét elnyeli a feneketlen vörös zsák.

Bakócz Tamásék nemessége költözhetett, ha egyik féle henylést megunta, máshoz foghatott, de Dózsáék népe számára nem volt kiút a rabszolgaságból. Állati sorban tengődve dolgozni és végül összerogyni. Dózsa a nemesség szerepéről így beszélt:

- Nekik művelitek a földet, nekik ültetitek a szőlőt, nekik tenyészítitek a nyáját és a gulyát, nektek meg a szolgaság és ínség marad!

Dózsa nem gondolt arra, hogy szavai közel félezer év múlva is az élő valóságot fedik. Akkor a föld robotosát jobbágnak, most dolgozó parasztnak hívják.

Nézzünk szét Erdővidéken, hogy a népi demokrácia korszakának első évtizede mit változtatott a képen? A közlekedés terén semmit. A harminc évvel ezelőtt létesített autóbusz járatok kínlódnak az összetört utakon. Iparilag szinte egy évszázadot fejlődött vissza.

A kézmű- és háziipart teljesen megfojtották, helyüket eleddig csak a sor üres szónoklat foglalta el. Kihalt a baróti baromvásártér, száználmas szegény az árupiac. A több mint 30 ezer lakosú Erdővidék központjában: Baróton – egy vegyes üzlet, egy élelmiszerüzlet és egy kocsmavendéglő helyiség van. Az üzletek árukészlete szegényes, a legszükségesebbek

teljesen hiányoznak, a kocsmavendéglő étel-ital választéka a gyatra szót sem érdemli meg, tisztaság szempontjából kritikán aluli, de ezen az adott helyzetben nem lehet csodálkozni, mivel az „étterem” egyetlen szűk szobából áll, az is tele – főképp a szerdai hetivásáros napon – a mosdatlan, piszkos cigánynépség gyüledékével. Isten a megmondhatója honnan ez a sok cigány?

Fél évszázaddal ezelőtt három mezőgazdasági szeszgyár, faszeg és betétkéreggyár, könyvnyomda, vidéki viszonylatban kitűnő vendéglátó ipar volt és ezek mellett a kisiparnak és kiskereskedelemnek minden ágazata virágkorát élte.

Egyoldalú és igazságtalan lenne, ha nem szólnánk a fejlődésről is. Így például minden községben van egy-két díszkapu, állandó cséplő-szék, az erdőnek a nép tulajdonába való adása, melyekből korlátlan lehetőség van az ingyen kényszerfuvarozásra. Mindennek tetejébe az ágostonfalvi impozáns gabonaraktár, amelybe belefér Erdővidék minden gabonája. Nem megvetendő a lófogattal rendelkezők számára az éjjelnappalra kötelező ingyen kocsikáztatási lehetőség sem. Van olyan fogat, amelyekkel az év folyamán 22 ingyen utat tétettek meg. Egy leadott körtelefonra csak úgy ömlött be vidékről a kis pecsenyelesők hada a központba. Hogy aztán a fellármázott hajcsárok miképp jutnak el az állandó gyűlésezések színhelyére, arra szabadkezet kaptak. Ott volt a munkásosztály szövetségének a zsebe és a szekere. Az aranyidőkben megszámlálhatatlanul gyártott fenyegető hangú parancs egyikét itt olvashatjuk:

Felszólítás:

A magyarhermányi Néptanács Végrehajtó Bizottság felszólítja Boda Sándor magyarhermányi lakost, hogy március 23-án éjjel 1 órakor jelenjen meg lófogattal a Néptanács előtt mert át kell vigen a málnási állomásra 6 személyt.

Amennyiben ezen felszólításnak nem tesz eleget vállalni fogja a felelősséget.

Magyarhermány 1954. március 22-én.

Néptanács elnök
Karácsony József

Néptanács titkár
Magyari Vilma. (F. 543)

Az esztendő a megszokott renddel köszöntött be. Naponta szól a hirdető kürt: adó, hús, kényszerfuvar, s közben egy-egy csapat hajcsár zaklassa végig a falut. Az „elvitetlek”-kel való fenyegetőzés és általában a terror hang érezhetően alább hagyott, a kuláksorban lévők körül január végén ötöt felmentettek, viszont két régebbi felmentettet visszatettek.

- II. 4. A szomszédos bardóci területen egy észak felé ellibegő léggömbből „Szabad Magyarország” című röpiratok hulltak ki. Boda Jóska többet megtalált, s ezek most kézről-kézre járnak a faluban, reményt keltve, hátha a nyugati államok valamiképp kimentenek a pokolból.

Ezen a napon Szentgyörgyi M. adószedőt felmentették állásából, mivel határidőre nem bírta beprésseli az előírt pénzeket a munkásosztály szövetségesétől.

- II. 6-7. Adószedők, kollektálók járnak házról-házra a falut.

- II. 25. A szövetkezeti bolt 270 db egy kilós fehér kenyeret kapott szabad árusításra. A munkásosztály szövetségese nem panaszkodhatik, hogy nem gondoskodnak róla. A kilónként 26 baniért beszolgáltatott búzáját most 4 lej 40 baniért – tizenkétszeres áron – visszavásárolhassa.

Június elején a szovjet vezérek: Bulganyin és Hruscsov, Jugoszláviából jövet Bukarestbe érkeztek, ahová tiszteletükre a magyar kormány képviselőjébe Rákosi Mátyás és Hegedűs András is leutaztak. Az *Előre* akkori száma közölte a társaság Bukarestben készült fényképét, s a szégyen marta az emberek orcáját, hogy Magyarországot külföldön ez a töpörödött vén zsidó képviseli.

Szem és fültanúja volta, midőn P. J. (Á) a kép láttára az újságot lecsapta és elképedve mondta:

– Jaj, hogy a dög verje le vén majmát, hát ez éle még?

- VII. 10 26 legény és fiatalember kapott katonai behívót. Az állami gazdaságokban nincs elég munkaerő, így könnyen szereznek ingyen munkásokat.
- VII. 16. Ismét 11 behívó érkezett. Most, a legszorgosabb munkaidőben parancsolják el a saját munkájától.
- VII. 17. Díszapuk és feliratos táblák készítése a szérűkre. Pénz, anyag és munkaerő pocskolás.

- VII. 30. Hirdetés: – A cséplésig a szénakvótát be kell szolgáltatni, különben búzát vesznek el helyette.

Júliustól novemberig hirdetések áradata: adó, biztosítás, hús, tej, gabona, széna, pityóka. A közigazgatás teljes személyzete ostrom alá fogta a falut terményért és pénzért. Az adószedők nyomában Szabó főkollektor, Kelemen alkollektor és egy kisasszony préselik a megehető féléket. Kelemen úr egész sereg szabotálási jegyzőkönyvet készített október 20–22-ike közt.

- XII. 10. Dumitru inspektor már egy hét óta hajszolja az adót és amit kijelentette, 15-ike után nem szabad hátralék legyen a községben.

A szentgyörgyi törvényszék szabotázsbírósa a Kelemen Sándor által a múlt októberben felvett jegyzőkönyvek alapján 11 termelőt súlyos pénzbüntetésre ítélt.

- XII. 21. Kelemen alkollektor Bocskor Lázárnétól és Pető Jánostól (malmi) egy-egy borjút, Hermány Andrástól egy borjút és egy berbécset hajtott el hús beszolgáltatási hátralékért. (F. 593.)

A kommunizmus gyötrő uralma a földműves népet megalázott, lelkiileg engesztelhetetlenül megbántott tömeggé tette. A felszabadítás és a demokratikus népjogok hirdetése közben a spártai helóták helyzetébe taszították, kötelezik a föld megművelésére, az állattenyésztésre és a kínzó kényszermunkára, ugyanakkor a termelt javakat ingyen elszedik tőle. A másik oldalon a népi demokrácia rajoni vezeterei korlátlanul kihasználják a hatalom nyújtotta lehetőségeket, s jelenleg a nagyon keresett és magas áron értékesíthető fenyődeszka üzlettel foglalkoznak. „A lakosság építőanyaggal való ellátása” címén az erdészeti hivataloktól fát igényelnek az erdőn, azt – a különféle ügyekben kezükbe kerülő falusiakkal ingyen a fűrészre fuvaroztatják, a fűrésztulajdonos a kivágásért munkadíjat még említeni sem merészel, így aztán anélkül, hogy a kisujjukat is megmozdították volna, 3-4 m³ deszka gazdáivá válnak, ami jelenleg ugyanannyi ezer lejt jelent. Az üzlet teljesen nyíltan folyt azon tudatban, hogy a mindenható vezérkar magánüzleteit senki nem merészei bolygatni, azonban Csog Imre – az év elején hivatalba lépett tanácselnök – február 28-án lehúzta a takarót a panama üzletekről. A fűrésztelepen és környékén megejtett leltározásnál kiderült, hogy az eddig elszállítottakon kívül Szabó főkollektornak, Martin faanyag elosztónak, Dumitrescu adóinspektornak, Bartis nevű aktivistának és társaiknak nagy mennyiségű fa van vágatásra behordva.

Természetes, hogy az elnök és a vezérkar közt beállt a hadiállapot, ami a kulisszák mögött folytatva végül az elnök eltávolításával végződött. (F.594.)

- III. 1. Ma délután temettük el Baróton Hegedűs Lajosnét, községünk három évtizeden át működött kiváló tanítóját. Régi tanítványai nevében búcsúbeszédet mondtam a sírjánál. (F. 594.)
- III. 5. A rajontól csekély nyolctagú társaság érkezett adó és biztosítási díjak behajtására. (F. 594.) Január 6-ika óra egymást érik a különféle címeken működő hajcsárcsoportok. Adó, hús, tej préselők, kollektív gazdaság szervezők, képviselőjelöltek, stb.
- III. 11. A „néptanácsi képviselők” választási napja. A választás nem nehéz, mert csak a kommunista párt által összeállított jelöltlista van.

Jelöltek: 1. Német Károly párttitkár
2. Komporály József (Dénese)

3. Baló Sándor (Ádámé)
4. Cseke Mártonné Baló Julianna
5. Benedek István tanító
6. Id. Balog Lajosné Pető Ilona
7. Csog Imre
8. Ifj. Balog Lajosné Csog Erzsébet
9. Sinka Zoltán csendőrőrmester
10. Subtıre (Vékony) György cigány
11. Rigó Károly néptanácsi titkár (F. 594.)

Anélkül, hogy személyesen senkit megsértenék, kérdezhetjük, a fentiek közül melyiket jelölte Hermány gazdaközönsége?

VI. 22.-én estére Portik Bálint – a község rajoni képviselője – nagy népgyűlést hívott a székházba, azonban a pecsenyelesökön kívül nem ment oda senki. Azon éjjelre négy őrt rendeltek ki, s Portik úr ezek egyikétől – Szakács Attilától – érdeklődött, hogy mi az oka a távolmaradásnak? Attila tréfásan megmondotta, hogy a rendszerváltozás kezdetén tartott gyűléseken mindég tömve volt a terem, de mióta a nép belátta, hogy csak ígéretekből és felelőtlen szónoklatokból áll az egész, azóta nem kíváncsi senki beszédére. Ha valakinek panasza, kérése volt, azt felírták és amikor a WC-re mentek elővették, s azzal el volt intézve. (F. 595.)

X. 21. Kézről-kézre jár az *Előre* mai száma, mely a moszkvai *Pravdának* a lengyel sajtó elleni támadó cikkét ismerteti. A cikkből kitűnik, hogy Lengyelországban is tűrhetetlenné vált a vörös uralom.

A *Pravda* kitör az egyik cikk írója – bizonyos Z. Florczak ellen, aki a *Nova Hutaban*, a Lengyel Írószövetség lapjában kimondja, hogy a „Világ proletárai egyesüljetek” jelszó már nem jelent semmit. Egy másik író a beszolgáltatásos rablórendszerrel azt írja, hogy végérvényesen megbukott – és nyíltan kijelenti, hogy ez a rendszer „csak bizonyos politikai körülmények közepette, a bírálat elfojtása és a rendőri terror körülményei közepette működhetett.” Javasolja „a vezető minisztériumok mindenhatóságának felszámolását.” (F. 713.)⁸⁷

A rajoni néptanács 5221/I/956 számú átíratára alapján értesítettek, hogy a kuláknévjegyzékből törölve lettünk október 23-án. Ezzel lezárult a vörös uralom esztelen emberüldözésének hermányi viszonylatban nyolc évig tartott korszaka. (F. 661.)

Az október végén kezdődött magyarországi felkelés híre mint becsapódó gránát érte a vörös pártkönyves társaságot és a körülöttük hajlongó

87 *Előre* 1956. október 21. *Szocialistaellenes megnyilvánulások a lengyel sajtó hasábjain* - A Pravda cikke 4. p.

salakot. Lélegzetvisszafojtva lesték a rádió minden zörrenését. A bérezelt vezérkar riadót fúvatott, október 28-tól kezdve éjjelenként tíz főből álló őrség kellett kiálljon, hogy amíg a kullancshad a paplan alatt pihen, vigyázzon a népi demokrácia vívmányaira.

A magyarországi megmozdulás rendkívüli izgalmat váltott ki a nép körében. Szilárd volt a meggyőződés, hogy a Budapesten elindult lavina fejleményeként a leigázott európai államokban összeomlik a vörös pokol. Éppen mint az 1940 évi bécsi döntés idején, ezekben a napokban is szünetelt minden munka. Türelmetlenül vártuk az újabb és újabb híradásokat, s az elszenvedett gyötrések néma tűréséből, bár figyelve és fojtott hangon, már feltört a számadásra készülődés hangja:

- Na, tolvajok, most imádkoztatok!

Sajnos - a keleti hóhér - akár egy évszázaddal előbb, most is vérbe fojtotta a szabadulásra törekvő megmozdulást. Letörve, elkeseredve, elcsüggedve hallgattuk a vörös hóhér brutalitásáról szóló híreket. Dermedtség feküdt újra az erdélyi magyarság lelkére.

- XII. 30. A magyarországi robbanás hangjától a bukaresti zsarnokok is megijedtek. Kínos töprengések közben kényszerültek az évek óta ömlő ingyen javak nagy részéről lemondani. Megszüntették a búza, árpa, zab, kukorica, pityóka, széna, tej kényszer beszolgáltatását. (Lásd: *Előre* 1956. december 30-i és 31-iki számok.)⁸⁸

88 *Előre* 1956. december 30. - Közlemény a Román Munkáspárt Központi Vezetőségének plenáris üléséről c. cikk 1. p.; *Előre* 1956. december 31. Gh. Gheorghiu-Dej elvtárs jelentése c. cikk 2-3. p.

Az újesztendőbe lépés nagy eseménye a gabonakvóta megszüntetése. A feszült nemzetközi helyzet, de főképp a magyarországi felkelés terjedésétől való rettegés rákényszerítette az emberhússal élő világmegváltókat, hogy feladják a földműves nép vérért kiszívó, számukra munka nélkül ingyen folyó eldorádó csatorna egy részét. Sajnos – az egyik súlyos tételt, a gazdaságnomorító húsbeszolgáltatást változatlanul hagyták.

III. 19. Chivu Stoica miniszterelnök a bukaresti parlamentben Románia külpolitikájáról, közte Erdélyről beszélt:

– „Nem véletlen – mondotta – hogy a revizionizmus szószólói helyesnek tartották, hogy Erdéllyel kapcsolatos gyalázatos terveiket összekapcsolják az imperialista körök terjesztette »föderalizálási« formulákkal.

De a revizionista agitáció, a sovinszta reakciónak a mérgezett fegyvere, végképp kudarcra van ítélve. A fasiszta diktatúra megdöntése és Románia felszabadítása után, tíz- meg tízezer román katona ... ontotta vérért Erdély felszabadításáért a Horthysta iga alól, a hazánk határait megcsorbító hitlerista bécsi diktátum megsemmisítéséért. Erdély kérdése igazságosan és végérvényesen megoldódott.” (F. 735.)⁸⁹

Erdővidék községeiben hónapok óta tartó vad hajszával, az erőszakos kényszerítések idegölő módszereinek szörnyű változatával összezúzták a magángazdálkodást, már csak a kitartóan ellenálló két község: Hermány és Szárazajta van hátra, de már hetek óta kering a hír, hogy az elvtársak kijelentése szerint ebben az évben Hermányban is meg kell alakuljon a közös (kollektív), vagy a társas gazdaság.

Augusztus 14-ike (szerda) újabb jelentős nap a község életében. E napon reggel indult meg Hermányból Barót- Középján át Sepsiszentgyörgyre az első személyszállító autóbusz járat.

IX. 6. Megérkezett a társas gazdaságot szervező rajoni különítmény. A tanítói kart, csendőrséget és általában az összes állami szolgálatosokat a szervezés-toborzás hajcsár munkája mellé állították. Két csoport jár házról-házra, a harmadik – a dolgozó parasztok meggyőzésében különleges képességekkel bíró csoport – az irodán dolgozik. A specialisták

89 Előre 1957. március 20. Chivu Stoica elvtárs, a Minisztertanács elnöke a Román népköztársaság kormányának bel- és külpolitikájáról 1-3. p.

elé idézték a „meggyőzés” céljából kiválasztott gazdákat és órákig, félnapig tartó szó és kérdészuhataggal próbálták idegeit kifárasztani és a belépési nyilatkozat aláírására bírni.

Hiába! A szomszédos községekben erőszakkal keresztül vitt kollektívizálás szörnyű gazdasági következményeit saját szemével látta a hermányi nép.

A rohamosztag egy hétig küzdött eredménytelenül, akkor elvonultak azzal, hogy vissza fognak jönni, mert a közös gazdaságnak – török- szakad – de Hermányban is meg kell lenni.

IX. 16. A baróti kórház orvosát: Bartha doktort és feleségét is Hermányba rendelték szervezni. Hozzám is eljöttek, félórás beszélgetés után távoztak. Beszédjükből, magatartásukból látszott, hogy számukra mennyire kényelmetlen ez a kényszerszerep, de a parancs – parancs.

IX. 25. Szentgyörgyről hat tagú szervező gárda érkezett. Egy-két napon át zaklassák a falut, akkor elmennek, viszont egy-két nap múlva itt van másik csapat. Az emberek már nem bírják ideggel, virradat előtt húzódik a nép a mezőre, erdőre, s este zötyögnek vissza a szekerek, gyalogosok a faluba, az első szembejövőtől aztán riadtan, suttogva kérdezik, mit műveltek az elvtársak a szervezés körül?

Akinek gyereke jár valamelyik felsőbb iskolába, az állandó pergőtűz alatt áll, célzások hangzanak el, hogy a be nem lépés a gyermek részére következményekkel járhat. (Ösztöndíj elvesztés, állásból való elbocsátás stb.)

Október vége felé egy begyakorolt csapat újra kezelés alá vette a falut, s este hallottuk a szállongó hírt, hogy az ingyenpecsenye lesők és az anyagi előnyökért, kedvezményekért hajlongó, vagy a már élvezett kis koncot elveszíteni nem akaró talpnyaló kétkulacosok már annyian vannak, hogy november 7-én felavassák a társulást.

Az elvtársak Portik Bálint vezetésével 30-án este tartott gyűlésen megalakították a „November 7”-re keresztelt mezőgazdasági és állattenyésztési társulást.

31-én a szervezők mellé még egy autórakomány erősítés érkezett. (F. 599.)

E napon a marosvásárhelyi *Vörös Zászló* című lapocskában: „Állattenyésztési társulás születik Magyarhermányban” cím alatt Portik úr elmondja, hogy a társasgazdaság alakításának kérdésével foglalkozó párt-alapszervezeti gyűlésen Komporály József (Dénese) párttitkár és Csog Imre néptanács elnök aláírták a felvételi kérést. Október 18-án

már 10 volt a kérvényezőik száma, és 19-én reggel „Balló Vilmos a falu egyik legjobb földművese is beadta felvételi kérvényét.” (F. 613.)⁹⁰

Portik úr azt is elmondja, hogy a rajontól segítő kollektívákat küldtek azokba a falvakba, ahol már működnek a kezdeményező bizottságok, s ezek meggyőző „érvei termékeny talajra találnak a dolgozó parasztok körében. Egyre többen győződnek meg a nagyüzemi gazdálkodás előnyeiről és térnek rá a párt mutatta útra.” (F. 613.)

Régen hallottam azt a szólást-mondást, hogy: „akkorát hazudott [hogy] megállt a nap az égen.” Hát ha nem is állt meg eleddig, de a Portik úr hazudozására megállhat.

A *Vörös Zászló* híradásaiból tudjuk, hogy a hermányihoz hasonló „szervezés” inkvizíciója alatt áll egész Székelyföld, egyes helyekről durva brutalitásokról, verésekről, szadista emberek állatias eljárásáról érkeznek hírek. A párt-bennfentesek határidőt hangoztatnak, amikor a „szocialista gazdálkodás” szervezése befejezést kell nyerjen. (F. 614.)

- X. 15. -ike jelentős nap Hermány művelődési életében. Első ízben láthattuk városi színészek előadását. A sepsiszentgyörgyi állami magyar színház mutatta be, Móricz Zsigmond: „Nem élhetek muzsikaszó nélkül” című darabját kitűnő színészgárdával és kitűnő rendezéssel. (F. 348. és 600.)

Október második felében ismét gyakorlati formában láthattuk a népi demokrácia azon jelszavát, hogy: a Román Népköztársaságban megszűnt az ember ember általi kizsákmányolása! A kisbaconi közös gazdaság a maga erejéből nem bírván letakarítani a terményt, a sarjút egy részét a hermányiak csinálták meg részes alapon: két rész a gazdaságé, egy rész a megcsinálóé. Hermányban a részes szénacsinálás az erdei kaszálókon harmados – azaz kettő rész a megmunkálóé, egy a tulajdonosé, a közelebbi jobb helyeken, ahol sarjút is terem, ott fele-fele. Ezt az évszázadok alatt kialakult részművelést kizsákmányolásnak, a kisbaconi és néhány évvel ezelőtt (1952) a baróti közös gazdaság fordított arányú részes osztását szocializmus építésnek nevezték. (F. 599.)

November 2-án a kollektivizáló különítmény elhagyta a falut, s utána a rajoni központba tartott kielemező gyűlésen megállapították, Hermányban a reakció dolgozik és félrevezetik az embereket, emiatt a szervezés kevés eredménnyel járt.

Igen, reakció, kulák-mesterkedés, de várjatok csak, mert adunk ezért nektek.

90 *Vörös Zászló* 1957. október 31. 4. p.

November 6-án kora reggel teherautón Szabó főkollektor vezetésével 15 főből álló megtorló sereg érkezett. Ezek egyrészét vevőknek toborozták össze, a hús beszolgáltatási hátralékok fejében elkobzandó sertések, szárnyasok megvásárlására. Ez alkalommal Boda Sándortól és Hermány Sándortól egy-egy sertést, Szakács Attilától egy bivalyborjút, özv. Balog Bénéániától négy ludat vittek el. (F. 601.)

XI. 7. Hónapok óta tartó hajsza után, ma délelőtt a székházban megtartották a „November 7” nevű társasgazdaság avatási ünnepélyét. Egyelőre az állammal és párttal függőviszonyban levők és néhány vezérszerepre vagy ingyenkalács evésre vágyó alkotja a hermányi gazdálkodás megfojtására alakult társaságot. A felavatás után aztán ismét ostrom alá fogták a falut. Akinek pénzbüntetése volt, a belépés ellenében mentesítést ígértek, másokat kuláklístára tevással fenyegettek. Az erdőöröknek azt mondták, ha nem lépnek be, adják be a lemondásukat. Baló Gáspár kocsmakezelőt szintén állásából menesztéssel kényszerítették. Domokos Sámuel kiárusította a cséplőgép üzemanyagából megmaradt két hordó petróleumot, ezért belépésre kényszerült, hogy a súlyos büntetést elkerülje. (F. 600., 602., 602/a.)

XI. 28. Újabb húsrazzia, foglalás, fenyegetés.

XII. 4. Boda Sándor, Boda Dénes, Bogdán Béla és Pető Rudolf (Jánosé) zárt borítékban értesítést kaptak, hogy kuláklístára vannak téve, és összehangolt terv szerint az itt tartózkodó Mátyás Domokos pénzügyigazgató nyomban elkészítette a jegyzőkönyveket, mely szerint visszamenőleg az egész évre felhajtják rajtuk a 30-50 %-os adóemelést, de mindezekről a társasgazdaságba való „önkéntes” belépéssel megmenekülhetnek. (F. 603.)

XII. 7. A napilapok híradásiból tudjuk, hogy az egész Székelyföld gazdaközössége a végső ostrom alatt áll. A falvakon operáló kollektívák működése eredményeiről ilyen címetek olvashatunk: „Egy nap alatt három társulást avattak... Kézdivásárhely rajonban az új belépők száma meghaladja az 1100-at... Sepsiszentgyörgy rajonban december 5-én már közel 1000-re emelkedett a »kérvényezők« száma... Udvarhely rajon új, teljesen szövetkezetesített falvai: Ége és Jásfalva...”

A naponta megjelenő újságpéldányok csak úgy tobzódnak a lelken-dező jelentésekben, hírek, táviratok közlésében. A *Vörös Zászló* december 8-iki száma közli Sepsí rajon elnökének: „Minden faluban közös gazdaság” cím alatt a tartományi pártközpontozhoz küldött táviratát, melyben jelenti, hogy a rajon valamennyi községében „szocialista”

alakulat létesült.⁹¹ A nagy címáradatban például a maroszeiki Nagyernyéről írja: „A község legjobb gazdái léptek be elsőként az alakulandó társas gazdaságba.” Tapasztalatból tudjuk, hogy milyen meggyőző kúrát kaptak a nagyernyei legjobb gazdák, hogy „elsőként” kellett belépniük.

- XII. 9. A kaszálókra való erdőlé nap lévén, az elnök szállítási bárcákat akart adni, azonban a jelenlevő Portik úr közbeszolt: – Elnök elvtárs – erdőlé cédula csak annak adható, aki belépett a társulásba! (F. 603.)
- XII. 10. Folytatják a társulási szervezést, s a legváltozatosabb megfélemlítési módszerekkel környékezik a több birtokkal rendelkező gazdákat. Így, ezen a napon, midőn Pető Rudolftól sikertelenül távoztak, egyikük visszamaradt és megjátszott jóakarattal, bizalmasan közölte, hogy gondolja meg nagyon a dolgot, mert – mint mondotta – az lesz-e jobb, ha jövő nyáron egy tíz kilós csomaggal a regátba kell menjen dolgozni, vagy pedig, ha belép, megmenti vagyonát!
- XII. 23. A környék községeiből összehívták Nagybaconba a katonai sorozásra kerülő fiatalokat – (Hermányból 14-et) – az értesítés szerint „katonai ügyben”. A néptanácsnál egyenként behívták egy szobába és ott egy főhadnagy tolmács segítségével kihallgatta: mennyi földjük van, szülői be vannak-e lépve a közös gazdaságba? – végül belépési nyomtatványt akartak a kezükbe nyomni, hogy a szülőkkel írassák alá. Egyikük sem vette el. A fiatalok mindenike kapott valamilyen biztató nyomást. A tiszta Pista fiannak pl. azt tolmácsoltatta, hogy az-e jobb, ha szülőid belépnek, vagy pedig a katonai szolgálati időt valamelyik sóbányában vagy ahhoz hasonló helyen kell letöltsd!

A szervezéssel kapcsolatban Rozsonday lelkészünknek is utasítást adtak, hogy tevékenykedjék a gazdálkodás szocializálása érdekében. Később felkeresték Rozsondayt és tudomására adták, hogy nincsenek megelégedve ez irányú munkájával, és szemrehányást tettek egyik vasárnapi prédikációjáért, melyben azt mondotta, hogy „vadállatok támadtak a falura” – azonban a Rozsonday kérdésére nem voltak hajlandók megmondani a hazug besúgó nevét. (F. 603.)

91 Vörös Zászló 1957. december 8. 1. p.

- I. 26. Ma halottam, hogy Lemhényi nevű adószedőnket a faluban Rinaldónak nevezik. (Rinaldo olasz rablóvezér, ponyvairodalmi hős.)

A múlt évbe alakult társas gazdaság tagosítási terve magába foglalja az „Érces” nevű részen lévő kaszálókat is. Emiatt, akinek ott birtokuk van, szükségtelenül le kellett tarolják a tölgyfa állományt, amire később lett volna szükség.

Erre az évre nem alkalmaztak mezőőröket, ellenben éjjeli őröket igen, akiknek minden 18-60 év közötti férfi személyenként 50 lei díjazást kellett fizessen. A nagy értékű mezei termények kinek-kinek a becsületére vannak bízva.

Március első napjaiban 18 szabotázs jegyzőkönyvet készítettek húsbeszolgáltatási hátralékokért, 25-én pedig a tíz juhnál többet tartókat értesítették, hogy tartományi rendelet alapján a húsbeszolgáltatás részeként bárányokat kell beszolgáltatni. A bárányhús forgalmi ára 12 lei, a beszolgáltatottért 4 leit fizetnek kilónként. Bárányhús beszolgáltatási kötelezettség nem állván fenn, az elvtársak ilyen meg amolyan rendeletre hivatkozással szeretnének húsvétra négy leies bárányhúst enni. Nem adott senki. (F. 604.)

A nép aggodalommal látja az irodák napról-napra szaporodó, nem termelő, de a földi javakat szaporán fogyasztók seregét. Ha Szentgyörgyön benyit egy hivatalba, elszedül az íróasztalokkal tömött szobák sokaságától és az asztalokon tornyosuló papírrakásoktól. A falu népe ottan látja, hogy micsoda gépezetet kell olajjal ellásson azért, nehogy egy hajszála is kopasztás nélkül maradjon. Ez a kép látható a községi néptanácsoknál is. Az emberek egymást kérdezik: mit ír-számol szakadatlanul ez a ceruzás-pennás sereg? Hiszen húsz-harminc évvel ezelőtt az egész oklándi járásnak nem volt annyi tisztviselője, mint most egy községnek.

Az *Előre* április 20-iki⁹² számában: „110.000 ív papír” cím alatt egy rövidke hír enged bepillantást a tinta-penna gépezet munkájába, amelyből megtudjuk, hogy:

„...Egy rajoni néptanács és az alárendelt községi néptanácsnak (jelen esetben Sepsiszentgyörgy rajon...) 78 nap alatt 110.000 ív papírt használt fel az ügyintézéshez.”

92 Az említett lapszámban nincs ez a cikk, Máthé valószínűleg eltévesztette az időpontot.

Sajnálkozásunkat fejezhetnénk ki amiatt, hogy az egy negyedévre kiutalt mennyiség (10.000 ív) alig egy hétre volt elegendő, de ezzel úgysem segíthetnénk a helyzetet.

10.000 ív helyett 110.000. Mérlegen 44 kiló akta. Oh, ha tudnák, kik e papírrengeteget megírták, hogy emeletes ház (33 méter) magasságig emelkedtek, s ha egy ív papír telegépelése átlagosan 10 percet vesz igénybe, akkor 110.000 ívé 18.333 munkaórát, azaz 2291 munkanapot (8 órában) egy embernek ... igen-igen, a számítás nem hibás. Hibás ellenben ez a papírfogyasztó munkamódszer.” (F. 605.)

Hát, ha a papírpusztítást még a szakmabeliek is megsokallták, akkor mit szóljunk mi, akik e rettentő papírnak és telefirkálásának az árát fizettük?

- IX. 22. Portik rajoni alelnök úr elhatározta, és nyilvánosan is kijelentette, hogy megtöri a hermányi népnek a kollektivizálással szemben tanúsított ellenállását. Fenyegetését a sztálinizmus egyik vad módszerével, a kulákká nyilvánítással kezdte meg. A helyi hajcsárok segédletével két gazdánál: Boda Dénesnél és Szakács Józsefnél – akik még számosabb juhot tartottak – csűr-istálló-gazdaság vizsgálatot tartott, minek folyamán képpen nevezettek kulákként a listára tettek.

– Magyarhermány az országban egyedül nem maradhat meg az egyéni gazdaság magjának – mondotta ez a nagyszájú terrorlegény.

A kollektivizálás sikertelenségét a helyi nagyságok szintén egyéni sérelmüknek tekintették, amiért kíméletlen eljárással kell bosszút állni, mert a magas párttól a dicséret és vállveregetés helyett dorgálást kaptak.

– Mihelyt nyolcat-tíz kulákként a listára tesznek, s ötöt-hatot „kiemelnek” – mindjárt menni fog minden – indították útjára a megfélemlítésre szánt hírt. (A „kiemelés” a sztálinista korszak „elvitetlek” kedvenc szólamának az ikertestvére volt.) A zárt ajtók mögött folyó éjjeli titkos gyűléseken mindig koholták a vádat valaki ellen, s egyesek neve után sűrűn került a papírra a: „reakciós, osztályellenség” jelző, s szerte a Székelyföldön sokan estek áldozatul a titokban előkészített orvtámadásoknak. A siguranca éjjel felköltötte ágyából, elvitték, senki sem tudta hová! (F. 690.)

- IX. 27. Portik úr vezetésével a helyi hajcsárok egész nap tanácskoztak a társas gazdaságnak a sír szélén tengődő ügyeiről. Estére gyűlést hívtak, melyen a leszerepelt Baló Vilmos társasgazdasági elnök helyébe a társulás szervezése körül feltűnően vezérkedő szerepet játszó Boér András molnár lett Portik úr által kinevezve.

Ezen a gyűlésen Portik úr egyedül elnökölt, kiabált, gyűlésezett és határozott, másokat beszélni sem engedett, s ha valamelyik gazda a gazdálkodási rendszer esztelen felforgatása miatt szót emelt, vagy a legcsekélyebb ellenvetést merészelt tenni, azt tele torokkal lekiabálta, elhallgattatta. Így járt Domokos Sámuel is, midőn kérdést intézett Portik úrhoz, hogy amennyiben „állattenyésztési társulás”-ról van szó, miért kell Kónszaföldén és Tölgyeságában a szántóföldeket tagosítani?

A diktátor böszülten vágott oda: – Domokos elvtárs! – iratkozott-e fel hozzászólásra?

– Nem – felelte Samu.

– Akkor üljön le, nincs szava – kiáltotta a pantallógyártást otthagyt kiskirály.

X. 14. A faliújság új nevet kapott: „November 7”. A tanítónők írják parancs-szóra a „dolgozó parasztokat” nógató cikkeket. Papíron szántanak, vetnek, aratnak, szemvesztesség nélkül csépelnek, tarlót hántanak, pityókát ásnak szegények, kínlódnak a számukra ismeretlen gazdasági fogalmak leírásával. Az újságcikkekben hemzseggő demagóg jelszavakat írják, ismételik az unalomig.

XI. 3. Az „I.F.E.T.”⁹³ erdőkitermelő vállalat pénztárnoka az irodán fizeti a fuvar- és kézimunka béreket. Mellettük ül Lemhényi Ferenc adószedő, s mihelyt a pénzt kiadják, mint a héja csap le rá. Adó, biztosítás, büntetés, stb.

Ugyanaz a helyzet a tejárok havonkénti fizetésénél is. Lemhényi a feneketlen vörös táskával ott ül a fizető tisztségviselő mellett, onnan az ő hiúz szeme elől pénzt elvinni nem lehet.

Október végén újra hozzáfogtak a szervezéshez a társasgazdaság kibővítésére, illetve az összes gazdák bekényszerítésére, de a nép olyan kitartóan ellenállt, hogy a legcsekélyebbet sem bírtak előre haladni. November 12-én reggel tehergépkocsin 18 tagú rohambrigád érkezett, aznap tanácskozás és az előkészületek folytak. Közben Bocskor Gyulától megvettek egy fél disznót, szilvapálinkát melléje, aztán folyt nótaszóval a dínom-dánom másnap reggelig.

13-án (csütörtökön) 3-4 tagú csoportokra oszolva vették kezelésbe a falut. Házról-házra, kit hol elkaphattak órákon keresztül folyt a pártideológia szótárában „meggyőzés”-nek nevezett tortúra. Akire ráfeküdtek az órákon keresztül nem bírt megszabadulni tőlük, három-négy agitátor felváltva megszakítás nélkül pergőtűz alatt tartotta, hogy kifáraszák és letörjék. Hiába. Eredmény semmi. Estére népgyűlést hirdettek azon

93 állami erdőkitermelési vállalat

meghagyással, hogy a megjelenés minden családfőnek büntetés terhe alatt kötelező. Kudarccal ott is. A hajcsár-csatlósokon kívül nem ment oda senki.

E napon volt esedékes a tejárak fizetése. Az elvtársak a fizetést a gyűlésterembe rendelték, s aki bement azt nem engedték kijönni, ott kellett maradjon, hogy a kényszergyűlés szónokait végighallgassa, de aki szerét ejthette úgymint meglepett onnan.

14-én estére újból meghívták a gyűlést a megelőzőhöz hasonló eredménnyel. Az agitátor szónok egy órán keresztül kiabált az üres teremben a nagyüzemi gazdálkodásról, napfényes jövőről, bőséges életmódról, a hermányiak szerint: a „te dolgozol, és én eszem”-ről.

A nép – a szolgáló hajcsárokon kívül – összetartott, s megvetéssel gúnyolta a faluról-falura keringő ingyenélő agitátor hordát.

Miután a november 12-én kiszállt társas gazdaság szervező agitátorok rohama eredménytelenül végződött, várható volt, hogy a kudarcért a megtorlás nem fog késni. December 17-én 13 gazda kapott idézést a szentgyörgyi szabotázsbíróságra késedelmes húsbeszolgáltatásért. Ugyanis az év utolsó negyedéig beosztott beszolgáltatási határidőt évközben lerövidítették június 30-ra – (amiről kevesen tudtak) – s így a gazdák 90%-a az eredetileg kiírt határidőt tartva szem előtt, későre szolgáltatotta be a húst. A késedelmesek közül kiválogattak 13 termelőt és ezeket megbüntették, jóllehet ezen az alapon az egész községet végig lehetett volna büntetni. A tárgyalást Csákány nevű bíró folytatta le, s a kénye-kedvére kiszolgáltatott gazdákat a tárgyalás ideje alatt végig gúnyolta, szidta, sértegette. Például a hétköznapi munkaruhában megjelent ifj. Benkő G. Vilmosra azzal támadt rá, hogy miért nem öltözik tisztességes ruhába, amikor a bíróságra megy? Csákány úr úgy gondolta, hogy az adóval, beszolgáltatással, ingyen fuvarozással agyonterhelt földművelőnek 8-10 rend finom ruhája van a szekrénybe aggatva, s amikor előtte megjelenik, köteles azok közül a legfinomabbat felvenni, hogy abban hallgassa végig megalázó, gyötrő sértegetését, – és mivel Benkő azon kijelentést merészelte a bíró előtt tenni, hogy: „ez elég tisztességes ruha”, a bírói székben ülő hírhedt néphőhér Benkőt 400 leire büntette.

Baló Dénes (Szócs) október 10-iki határidős beszolgáltatását október 8-án teljesítette, s ezen az alapon védekezni és a bíró úrral vitába szállani merészelt – 350 lei büntetés volt a jutalom. (F. 607., 702.)

Pető Dénesnek 8 kg sertéshús hátraléka volt és annak megvásárlását egy szerdai hetivásári napon Pető Samura bízta, azonban Samu téve-

désből marhahúst vett és íratott a könyvbe. Dénes később, (de már június 30 – után) a sertéshúst is megvette, de a 8 kg hústöbblet és a nyilvánvaló tévedés ellenére is 80 lei büntetést kapott, s tekintet nélkül a körülményekre, Csákány úr a többieket is sorra megbüntette. Akit a sors azzal vert meg, hogy az alantas közegek szabotázs jegyzőkönyvével Csákány elé került, annak – a hermányiak szerint – „vesztett pere” volt.

Hogy a húsrazziázó hajcsárokról a legegyszerűbb falusi ember is miképp vélekedett, egy esetet jegyzek. Midőn az egyik november végi napon kiléptem az utcára, egy autó épp akkor állt meg a székház előtt, s abból hat hajcsár szállott ki. A néptanács elnökét keresték, az pedig valahol a felszegben járván, Baló Sándor (Pálé) irodaküldöncöt nyomban szalasztották, hogy a díszes társaság érkezését jelentse. Amint Sándor közelembbe ért, megkérdeztem:

- Miféle urak érkeztek Sándor?

- Haggya el, urak! Ott ne, egy csomó ingyenélő! – válaszolta halkán, s mivel hozzám bizalmas volt, közelebb lépve folytatta:

- Hiszi-e, hogy azok között olyan es van, amelyik nem tud többet mint én!

Az 1958-ik esztendő történetét is gyászkeretbe tehesük, az előző évek mellé. Az adószedők, húskollektálók, 13%-os cséplési vámosok, a kollektivizálást erőszakoló, zaklató, nyugtalanító hajcsárok hadát halálosan megutálta a nép. A legegyszerűbb falusi ember is tisztán látja, hogy a hangzatos üres jelszavak, a példátlan hazudozás egybe van kötve a földműves nép teljes kirablásával. Látja, hogy a falusi népet szüntelenül munkára ösztökélik, hogy a naplopók serege gondtalanul élhessen. A békétlenkedők számára ott van az úgynevezett népi bíróság és a börtönhálózat. A székely nép legnagyobb értékű ősi vagyona: az erdő a szocializmust építők kezébe került, vágják, hordanak, takarítanak el minden megfoghatót a népi uralom nevében. (F. 608.)

Ahogy eltelt újév napja, teljes gőzzel megindult a prés. Az ezévi húsbeszolgáltatás felét- mindegy húszezer kiló marha- és sertéshúst – január 10-ig be kellett adni. A falu népe kizárólag a beszolgáltatás előkészítésével foglalkozik. Méri a marhákat, sertéseket, adják-veszik a húst. Lemhényit – az adószedőt – már virradatkor látni, amint egyik kapun ki, a másikon be, mint az éhes kutya, amelyik csontot keres. Ütemterv van neki is előírva, napi 1200 lei, s az eredményt minden nap délután 5-kor telefonon jelenteni kell a központnak, s ha nincsenek megelégedve a kistrófolt pénzel, szidják mint a bokrot és büntetik.

- I. 7. Hogy a január 10-re előírt óriási húsmennyiség idejében a vörös tarisznyába kerüljön, s a nép ne tegye ki magát az aktatáskás dolgozók haragjának és a táskákban kitöltésre készen álló szabotálási jegyzőkönyvek gyártásba indításának, Erdővidék falvaiból már a hajnali órákban kígyózik a szekerek hosszú sora a baróti átvevő helyek felé. Viszik a hizott sertéseket, hajtják a szarvasmarhák csapatait. Az állatok átvételének megszervezésére a „nem tudja a balkéz, mit csinál a jobb kéz” szólásmondás illik. A pajták kiürítése körül folyó lázas munkát, a legcsekélyebb előrelátás, beosztás nélkül indították meg. Beparancsolták a rengeteg állatot Barótra, s a hideg téli időben ott kellett várakozni estig. A több mint 200 db sertés átvételével eltelt a nap, s a mintegy 150 db szarvasmarha közül az esti szürkületben átvettek 14-et, a többbit – köztük a köpecieket is – másnapra Nagybaconba rendelték.

8-án korán reggel már tele volt sertéssel és szarvasmarhával a nagybaconi községi ház környéke. A sertések és a legtávolabbról jött köpeciek marháinak átvételével eltelt a nap, s az újabb felhajtással ismét 150 db fölé emelkedett marhákkal várakozó nagy- és kisbaconi, bodosi, szárazajtai, bibarcfalvi és hermányi gazdáknak azt sem mondván, hogy befellegzett, az átvevők beszüntették az átvételt. Késő este aztán megkezdődött az emberek és állatok visszavándorlása a falukba.

9-én reggel ismét Nagybaconba az egész. Átvettek 35 db marhát, akkor az átvevők azzal, hogy átvételre máshova vannak rendelve, autóra ültek és elkarikáztak. A sok állatot harmadszor is vissza kellett hajtani, a következő szerdán aztán ismét Barótra. Így kezeli a föld robotosait az a rendszer, amelyik zászlajára azt írta, hogy a legfőbb célkitűzés: az emberről való gondoskodás, melynek keretében a falvak népének módot

adnak arra, hogy a csikorgó hidegben napokon keresztül élvezhesse a szép szólam gyakorlati formáját. (F. 609.)

Február közepén a szentgyörgyi központban kidolgozott tervek szerint, az aktatáskás csapatok egymás után szállták meg az erdővidéki falvakat. Napokkal előbb híre járt a rajoni vezérek szigorú határozatának: semmiféle kibúvó halogatásnak helye nincs, a gazdálkodást az egész rajonban, kitűzött határidőre kollektivizálni kell! A nép riadtan várta a fejleményeket. A párt- és államvezetők a külföld felé azt szónokolják, s utánuk a pribéksajtó is azt csaholja, hogy: „a párt vonalától való elhajlás”-t követi el, aki a szocialista szektorba való belépésnek „az önkéntes elhatározáson alapuló elvét megsérti és bármilyen formában kényszerítő nyomást gyakorol a dolgozó parasztszakra” de ahogy azt végrehajtották, az inkvizíció korszakán is tútesz.

Amíg a szocializáló különítmény egy Mátyás nevű, iparát otthagytott ácsmester vezetésével az alvidéki falvakat gyötörte, a hermányiak izgalommal várták, lesték az onnan érkező híreket. Egyik hír szerint a nagybaconi gazdákat a legnagyobb terrorral sem bírják társas gazdaságba kényszeríteni, másnap meg az a hír jött, hogy csak 20-25 gazda tartja magát, de azok bekényszerítése is csak 1-2 nap kérdése.

A falusi nép nem értette, hogy gazdasági rendjét miért akarják erőszakkal felforgatni?

Miután a két Bacont lehengettek, Hermányra is ráköszöntött a nagy nap. Február 24-én megérkezett a hadműveleti osztály első csoportja, és azon estére vagy 25 gazdát hivattak az irodára, „meggyőző” beszélgetésre, de alig sikerült négyet-ötöt, a szó szoros értelmében összefogdosni. 25-én reggel engemet is beidéztek az irodára, ahol Mátyás úr és társai – köztük egy siguranca tiszt – fogadtak. Ott végig kellett hallgassam a magasabb rendű szocialista gazdaságról, a boldog jövőről, a párt akaratának megtiszteléséről beszajkózott üres szólamokat.

A kis koncokért, kis állásocskákért hajlongó kis hajcsárok beállított-ságára jellemző az alábbi eset. Midőn a Mátyás úr szónoki tüzéből kikerülve, hazafelé tartottam, az utcán Lemhényi adómasterrel találkoztam össze. Ez a bőbeszédű Hári János-féle alak valóságos művésze volt a demagógiának.

- Na, aláírta-e a belépési nyilatkozatot - kérdezte.
- Nem - válaszoltam - csak beszélgettünk a kérdésről.
- Itt nincs mit beszélgetni, hét vagy nyolc esztendeje, hogy mind csak beszélnek, ennek most vége, be kell lépni a szocialista gazdaságba, aki nem akar, azt a fene megeszi! Így beszélt ez a szerencsétlen

éhenkórász, akit egy-kétévenként úgy dobálnak a tartomány egyik sarkából a másikba, mint ahogy a szél a falevelet röpíti ide-oda.

26-án reggel megérkezett a rajoni néptanács teljes vezérkara, Székely Gyula elnök és Portik Bálint alelnök-főhajcsár vezetésével. A tantestület, és más állami fizeteses egyénekből alakított csoportokkal házról-házra járatták a falut és a családfőkkel aláíraták a délelőtt 11 órára kitűzött népgyűlés meghívóját, mely szerint a gyűlésen való megjelenés büntetés terhe alatt kötelező. A fenyegető hangú parancsra a feltűnés nélkül végzett számlálás szerint 228 nő és férfi, azaz a családfők mintegy 75%-a lépett be szorongó érzéssel a székház nagytermébe, ahol vörös lepedővel letakart hosszú asztal mellett ült a rajoni vezérkar. Hátuk mögött egy magasan elhelyezett kartonlapon nagy betűkkel felírva 8 név, akik egész birtokukkal beléptek a társas gazdaságba.

A rajoni főhajcsár – Portik úr nyitotta meg az gyűlést, név szerint bemutatva népboldogító társait, és előadta, hogy jelen gyűlés tárgya: „Magyarhermány község gazdasági helyzetének megvitatása.” A helyes cím ez lett volna: A község gazdasági rendjének erőszakos összerombolása, mert milyen vitáról lehet ott szó, ahol a némán hallgató jobbagyok előtt a proletárdiktatúra ellenvetést nem tűrő parancsát hirdetik ki, olyan elvek és tervek alapján, mellyel a sík- és hegyvidékek földrajzilag, éghajlatilag, de főleg talajminőségi tekintetben merőben eltérő termelési adottságait figyelmen kívül hagyva, a gazdálkodási rendszert egyetlen merev kaptafára akarják felhúzni.

A vezérkariak aztán sorjában beszélve, elismételték a világmegváltó szölamokat, melyeket a kisebb-nagyobb rangú hajcsárok szájából és a sajtóból a fejfájásig hallott mindenki. Közben Máthé gazdasági mérnök egy iskolai táblán szemléltető rajzban mutatta be, miként kell a hermányi határt tagosítani és nagyüzemi gazdálkodásra átállítani. A táblán bemutatott rajzolásból és a megdöbbenő tájékozatlansággal elmondott kísérő magyarázathól a legegyszerűbb hermányi gazda is látta, hogy a mérnök úrnak fogalma sincs, mekkora szakadék tátong az ő rajzos elmélete és a hermányi gazdálkodás lehetőségei között. Máthé mérnök ezzel az előadással – sajnos – a hermányiak előtt teljesen a sárba taposta a tekintélyét, mivel a gyűlés után csak gúnyos és lekicsinylő megjegyzéseket lehetett hallani.

A mérnök úr, előadás közben – erélyesnek szánt hangon – de csak úgy melleleg vetette oda: „Sepsi rajonban egy hét múlva nem lesz egyéni gazda!” Mire való akkor a hazug címet viselő gyűlés? Arra, hogy a nép pillanatig se feledje megalázott, a gyötrő uralom kiszolgálására kénysze-

rített szerepét és a saját szemével-fülkével láttassák és hallassák, hogy az igavonó barommal egyenrangúnak tekintik.

A gyűlésen egyesek próbáltak a gazdasági rend védelmére kelni, de a főhajcsár mint a héja csapott rájuk, reakciós, kulákhangnak nevezve a felszólalást, megvonta a beszélőtől a szót.

Máthé úr tagosítási előadása után Portik úr vette át a szót és kijelentette, hogy ő – mint a község rajoni képviselője – szégyelli (!) társai előtt, hogy Hermány népe ennyire maradi gondolkodású és nem akar a haladó gazdálkodás útjára térni, próbálja visszautasítani a népi demokratikus hatalom feléje nyújtott segítő kezét, majd hatást kelteni akaró mozdulattal, éles, fenyegető hangon kiáltotta: „Vagy mit gondolnak, hogy a történelem kerekét vissza lehet forgatni, hogy Hermány egyedül meg akar maradni a burzsoá rendszer magjának? Sepsi rajon minden becsületes dolgozó parasztja belépett (!) a szocialista egységekbe, csupán Hermány, Szárazajta, és Zágon vannak hátra. Remélem, hogy Hermány székely lakói (így) is követni fogják ezen becsületes emberek példáját. Azután kijelentette, hogy a rajoni végrehajtó bizottság holnap Szárazajtán, holnapután pedig Zágonba fogják hozzásegíteni a népet, hogy a boldogabb élet útjára lépjen.

Teljes három órán át tartó kiabálás után ez a népfaló hiéna feltette a kérdést: aki a birtokában lévő teljes földterületével csatlakozik a társuláshoz, tartsa fel a kezét! Az előzőleg belépettek – mintegy 14-en, akik a gyűlés népétől különválva a vezérkari asztal körül csoportosulnak – feltartották a kezüket, a többiek néma, a végsőkig fokozódó izgalommal várták a további fejleményt. Úgy ült a teremben Hermány gazdaközönsege, mint a rab, akinek már csak percek, pillanatok vannak hátra a halálos ítélet kihirdetéséig.

Mikor a falu népének sorsközösségéből önként kilépettek a kezüket leeresztették, Portik úr gúnyolódó vigyorgásra húzott szájjal feltette a második kérdést: Most emeljék fel a kezüket azok, akik ellene vannak a falu szocialista átalakításának! Jól tudta ez a nagyszájú népnyzó, hogy a népjog és népakarat nevében üldözöttek között – bár a keze ökölbe van szorulva, s ha akarata szerint cselekedhetnék, percek alatt ízekre tépné az egész pribékhatat – egy sem akadt, aki a kezét felemelje.

Portik diadalmasan nézett szét, aztán harsogó hangok kijelentette: „Mivel senki sincs ellene, ma, 1959. február 27-én délután 4 órakor Magyarhermányt szocialista falunak nyilvánítom, és most mindenki jöjjön sorba és írja alá a belépési nyilatkozatot.” A nép pedig azt várta, hogy a teremből valamiképp kimenekülhessen, ekkor Máthé elvtárs közbekiáltott: „Tekintettel, hogy már délután van, az elvtársak menjenek

haza, ebédeljenek és akkor jöjjenek vissza az aláírások megejtése végett.” Nem ment vissza senki.

28-án valóságos embervadászat folyt az aláírásokért. Az örvény szélére szorították a falu népét, nincs lehetősége tovább védekezni, mert a további ellenállásért kuláklistára tevésekkel és elhurcolással fognak felelni, úgy is bekényszerítik. Megkezdődtek a kényszeraláírások. Akiket fel tudtak az irodára cipelni és akkor sem akarta az elébe tett papírt aláírni, azt a sarokirodában a siguranca vette kezelés alá. Szidták, fenyegették a gazdákat, spiclik besúgásai alapján mindenkit tudtak valamivel vádolni. Általában bűn volt mindenféle foglalkozás, amit az emberek a múlt időben folytattak, és abból megélni merészeltek. Becsületes, s a kommunisták részére megbízható és így a földi javakhoz igényt tartható embernek csak az számított, aki sem fizikai, sem szellemi munkája után semmit felmutatni nem tudott.

28-án este a szárazajtai gyűlés után Portik és társai autóval vágattak Hermányba, mivel az aláírások lebonyolítására itt hagyott Mátyás úr és társai telefonon jelentették, hogy egész nap csak néhány aláírást bírtak kierőszakolni. Ahogy Portik megérkezett, ordítva támadt a aláírató gárdára, hogy nem dolgoztak, és a faluban elterjedt reakciós hangulat által engedik befolyásoltatni magukat. Kiabált, szaladgált az egyik irodából a másikba, majd szigorú utasítások és fenyegetések hátrahagyásával dühösen elhajtatott.

- III. 1. Korán reggel mozgásban van a szocializmust építő gépezet, folyik az aláírásvadászat, az embereket pillanatig sem hagyják nyugodni, egyesek a kapuja elé hajtott autóba tuszkolják bele, s úgy viszik a veszthelyre.
- III. 2. Tovább folyik az ember- és aláírás vadászat, nincs menekvés, a falu népével előkészítetik a saját temetését.
- III. 3. Még vagy 20 aláírás hiányzik, ezeket egyenként hajszojják az irodára, s a kora délutáni órákban már teljes a győzelem. (F. 610.) A *Vörös Zászló* március 4-iki száma bejelentette: „Sepsiszentgyörgy rajon valamennyi községében és falujában a közös gazdálkodás mellett döntöttek.” (F. 611 [?])⁹⁴

Láttuk, hogy Hermányban miként zajlott le a gazdálkodásnak a szocializmus útjára terelése, de ez még sima és angyali játék volt ahhoz képest, ahogyan egyes falvakban veréssel és elhurcolásokkal kényszerítették ki a „döntés”-t. Most nézzük meg, hogy a szocialista gazdálkodásra való áttéréstől a párt- és az ország vezetők miként beszéltek, és a hazug sajtó miként tálalta fel azokat a nagyvilág számára.

94 *Vörös Zászló* 1959. március 4. 1. p.

A kollektivizálási hadjárat megindítása idején a *Romániai Magyar Szó* 1950. szeptember 19-i száma hozta a Román Munkáspárt központi vezetőségének határozatát a kollektív gazdaságok életre hívásának kérdéséről. Ebben olvashatjuk: „Gh. Gheorghiu Dej elvtárs a Központi Vezetőség plenáris ülésén tartott jelentésében... felhívta a párt figyelmét arra a veszélyre, amelyet bármilyen türelmetlenségi megnyilvánulás vagy sietségre való törekvés magában rejt.”⁹⁵

„Mindezek ellenére, 1950 folyamán egyes volt megyei és járási bizottságok, főleg a volt Háromszék... megyékben a mennyiségi siker utáni hajszában bürokratikusán tervszerűsítették és túlfeszítették a kollektív gazdaságok számbeli növekedésének ütemét, sőt még versenyeket is rendeztek.

Ezek a helyi pártszervek a nagy számok utáni hajszában durván megsértették a párt központi vezetőségének utasításait... pártunktól idegen, kényszerítő módszereket alkalmaztak: így pl. az adó és a beszolgáltatási kvóta emelésével, a családtagok szolgálatból való elbocsátásával fenyegetőztek.

A Központi Vezetőség határozottan kijelenti, hogy az ilyen tettek és módszerek durva önkényeskedések és visszaélések, melyek teljesen ellentmondanak a párt vonalának és céljainak. Az 1951. január 30-i körlevélben a Központi Vezetőség felhívta a figyelmet arra, hogy „a szabad beleegyezés elvének bármilyen megszegése, bármilyen gazdasági vagy adminisztratív nyomás alkalmazása a dolgozó paraszttal szemben, hogy kollektív gazdaságba kényszerítsék őket, szigorú szankciókat von maga után, egészen a pártból való kizárásig és a bűnösök bíróság elé való állításáig.” (F. 625.)

A *Romániai Magyar Szó* 1950. október 4-iki száma: „A kollektív gazdaságba való belépés az önkéntesség elvén alapul” – cím alatt közli Sztálinnak a *Pravda* 1930. április 30-iki számában „Válasz a kolhozparaszt elvtársaknak” című cikkét, melyben Sztálin leszögezi, hogy „a kollektív gazdaságba való belépés az önkéntesség elvén kell alapuljon”. Tovább pedig ezt írja: „...a dolgozó parasztokat fel kell világosítanunk, hogy saját elhatározásából, önkéntesen (ez utóbbi szó nagy betűvel van szedve. Szerző) lépjenek be a kollektív gazdaságba.” Minden elhamarkodás, minden versengés vagy erőszakoskodás árt Pártunk politikájának... ”⁹⁶

95 A *Romániai Magyar Szó*nak nincs 1950. szeptember 19-i lapszáma.

96 *Romániai Magyar Szó* 1950. október 4. 2. p.

Ebben Sztálin úrnak bölcsen igaza volt, csak a Cseka⁹⁷ és GPU⁹⁸ hazájában és utána a pórázra fogott csatlósokéban a hatalmat birtokló alantas kopóhadat nem emberi jogtiszteletre, hanem jogtiprásra, emberüldözésre és vagyonpusztításra nevelték, illetve – legalábbis a falvakon – csak ezt az eszmét vallókat és követőket fogadta a párt a kebelébe. Fent mintabeszédeket tartottak, alant a társadalom salakjának működése nyomán a középkori inkvizíciós börtönök levegője feküdt a falvakra.

„A kommunizmus arra tanít – írja Sztálin elvtárs, hogy minden olyan kísérlet, amely a kolhozokat kényszer útján akarja megteremteni, csak negatív eredményekre vezethet, csak elriasztja a parasztokat a kolhozmozgalomtól.

Munkásosztályunk, élén a Román Munkáspárttal, mindenkor Sztálin elvtárs bölcs tanításait követte és követi.”

A cikk a továbbiakban idézi a Román Munkáspárt 1949. március 3–5-iki határozatát, amelyik kimondja, hogy „csak ott alakulhatnak kollektív gazdaságok, ahol a szegény és középparasztok saját elhatározásukból, önkéntesen szövetkeznek a föld közös megművelésére.” (F. 661.)

Ez volt a szónoki elv, de a kommunizmus nem azért kommunizmus, hogy a gyakorlat is az elvet kövesse.

III. 20 Úgy néz ki a hermányi utca, mintha elköltözött volna a falu népe, vagy mindenki foglalkozást változtatott volna. A mező fel van száradva, dolgozni lehetne, más években ilyen esetben szekér-szekeket ért, úgy hordták a trágyát, szántottak-vetettek, most a gazdálkodás megszokott és kikapasztalt lehetőségű rendjének erőszakos felforgatása féket vetett a szorgalmas hermányi nép munkakedvére. Nem érdemes küzdeni, úgyis tönkreteszi az esztelen erőszak – mondják egymásnak az elkeseredett emberek. A hermányi határ kedvezőtlen fekvése, talajának nehéz munkálhatósága, nagy táblákba való összevonása esetén a talaj lekopásának (erózió) veszélye, és nem utolsó sorban az, hogy a jelenlegi talajmunkáló gépeket nem lehet használni, kizárják a kommunista nagyüzemi gazdálkodás lehetőségét, s ha erőszakkal keresztülhajszolják, csak gazdasági visszaesés lehet az eredmény.

IV. 6 Nevezetes nap Hermány életében. Boér Ferenc társulási elnök és Német András titkár ma délután kezdték meg Konzsaföldén a magánbirtok parcellák tagba mérését a maguk és néhány társuk részére. Ők az elsők, akik hozzányúltak az ősi székely örökséghez, „siculica haereditas”⁹⁹-hoz,

97 szovjet állambiztonsági szervezet

98 szovjet katonai hírszerzés

99 székely örökséghez

hogy a nemzetközi zsidókommunizmus kezére adják, ők az elsők, akik az ősi nyílföldekre kitűzték a vörös rongyot, a földműves nép rabságba hajtásának jelvényét. (F. 618.)

- IV. 27. A szövetkezetbe megjöttek a vörös zászlók, egy darab 30 lei, minden család köteles egyet megvenni és május elsején kitűzni. (Hirdetés)
- IV. 30. Hirdetés: Aki nem veszen vörös zászlót és nem lesz kitűzve, azt a milícia ellenőrzi és jegyzőkönyveli. (F. 619.)
- VII. 19. A néptől különvált helyi törtetők Portik úr elnökletével gyűlést tartottak, melyen kimondták, hogy a cséplésnél a vetőmagot közös raktárba gyűjtik és közösen lesz a vetés. (F. 620.)
- VII. 20. A fejőscsordát az elnök rendelkezésére nem hajtották ki azért, mert az 55 ezer lei legelőtaxából 8 ezer lei fizetetlen van. A falusi kiskirályoknak a párt olyan hatalmat adott a kezébe, hogy azzal a rosszakaratú önkény virágkorát éli. (F. 620.)
- VIII. 7. A szövetkezetben befőzéshez, uborka elvetéshez szükséges üvegeket osztottak, háztartásonként egyet. Nem volt több. Az asszonyok élcelődnek felette: ezt az egyet okosan kell felhasználni, alul uborkát, föléje kompótot, a tetejére ízet teszünk, esetleg megfordítva. Így is haladás van a múlt évhez képest, mivel akkor egyet sem lehetett kapni. (F. 621.)
- VIII. 20. Megkezdődött a cséplés, de senki sem hajlandó a vetőmagot az élgárda határozata szerint raktárba vinni. A rajontól Pető Sándor tanfelügyelőt küldték ki a határozatnak érvényt szerezni, azonban az irodában kihallgatásra idézett gazdák egyikét sem bírták megtörni, és így dugába dőltek a hetek óta folyó gyűlésezések szigorú és még szigorúbb rendszabályokkal körülbástyázott haditervei.
- VIII. 21. A vetőmag raktárba szállítása megtagadásának vész hírére a telefon azonnal repítette Szentgyörgyre és ma reggel már korán itt termett Portik úr, de ökelme sem volt képes a szokásos megfélemlítési módszerek igénybevitelével sem a vetőmag összegyűjtést megindítani. (F. 622.)
- X. 13. Mivel a közös vetés ügyét nem sikerült a jegyzőkönyvek holt betűjénél előbbre vinni, a rajontól kikarikázott egy válogatott garnitúra és estére népgyűlést rendeltek. A tanerők és a néptanácsi tisztességek házról-házra járva küldték a falu népét a gyűlésbe, azonban dacára a nagyméretű mozgósításnak, alig néhányan jelentek meg.

Jóval elmúlt a gyűlés megkezdésnek ideje, s a türelmetlenné vált rajoniak a jelenlévőktől megkérdezték: mi az oka, hogy az emberek nem jönnek a gyűlésbe? Pető Sándor (Kuti) szót kért és felelt:

- Azért, mert úgy sem engedik szóhoz jutni, s ha valaki arról próbál beszélni, amit a nép akar, azt: üljön le! - maga reakciós! - maga kulákbérenc! - s ezekhez hasonló rákiabálással hallgattassák el. (F. 623.)

December 28-án lett megtartva a szokásos pásztorfogadási gyűlés, melyre a gazdák jelentékeny számban összegyűltek. Ezt az alkalmat az elvtársak kihasználták, mivel másként a népet semmiféle módon nem bírták összegyűjteni a szónoklatok hallgatására. Egy fiatal, suhancszerű alak rátámadt a jelenevőkre, hogy ellene szegülnek a párt irányvonalának és szembehelyezkednek az államrenddel. A hermányiak legrosszabb magatartást tanúsítják az egész rajonban ezen a téren.

- Miért nem vetettek oda az ősön, ahova a búzavetés terület ki volt jelölve? - mondta szemrehányó és fenyegető hangon - de tudják meg, hogy a tavaszon akár akarják, akár nem, közösen kell vetni! Vége van az egyéni gazdálkodásnak, a tavaszi vetőmagot még a tél folyamán össze fogjuk gyűjteni és raktárba tenni!

Aztán véget nem érően folyt szájából a fenyegetéssel vegyített felelősségre vonás a párt parancsának megszegése miatt, s miután a magasabb rendű szocialista mezőgazdaságról százszor is elismételte, amit egyszer már elmondott, a hosszú lére eresztett beszéd végén felállt az öreg Molnár Samu bácsi és így szólt:

- Ha megengednék én egy pár szót szeretnék mondani!

- Tessék - volt a válasz.

- Én csak azt akarom mondani, hogy miért akarják Katit a táncba vinni, ha nem akar menni? - s azzal Samu bácsi leült.

Képzeltető, hogy a népi demokrácia hajcsár apostolait mennyire felbőszítette a Samu bácsi hozzászólása, s miképp a hermányiak mondták, „mint az esztenás kutyák”, úgy támadtak Samu bácsira.

Az újévet hivatalos részről – a gazdák nagy örömeire – Lemhényi adószedő nyitotta meg, szaporán kilincselve az új adóért, biztosításért. 8-án a néptanács is megfűvatta a kürtöt, figyelmeztetvén a népet a dolgozók államával szembeni kötelességeire. A 6 pontból álló figyelmeztetés mindenike a pénztárcával függött össze.

Március elején megkezdődött a búza, árpa, pityóka úgynevezett szerződéses lekötése. Az alapelv az volna, hogy a termelők a falu és a város közötti árucserélmélet szerint az ipari áruként lássák el élelmiszerral a városi népet és nyersanyaggal az ipart, azaz termény-fellegeiket ne a szabad piacra vigyék, hanem szerződéses alapon adják el az államnak előre megállapított áron. Ennek is csak a neve szerződés, valójában kényszerítés, mivel jelenleg minden község részére hatalmas terménymennyiségeket írtak elő, s azért kelljenek a társulások és végső fokozaton a közös gazdaságok, hogy ne kelljen a gazdákkal egyenként vesződni, mert óvatosan bánik azzal, amije van, s elsősorban a legilletékesebbre, magára és családjára gondol, szem előtt tartva, hogy a föld egy évben csak egyszer termik és hosszú az esztendő. A közös gazdaságnál más a helyzet, ott a jórészt pártemberekből álló vezetőség egy tételben aláírja a szerződést, s az előírányozott mennyiség az állami raktárba kerül akkor is, ha a tagok csak szűkösen kapnak.

1950 után a lapok tele voltak a sokféle „verseny”-ről szóló híradásokkal: melyik község adja be leghamarabb a húst, a tejet, terményeket, stb. Az irodákban a lebzselő hajcsárok kihirdetik a versenyt, aztán gyötrik, hajszolják érte a népet.

- III. 11. Autón két akdatáskás érkezett. Hívassák a gazdákat a pityóka, gabona szerződések aláírására. A tavasziak még nincsenek elvetve, a jobbágyok még nem tudják, hogy a nehéz munkáért mivel fizet a föld, de a nyaralni, fürdőzni készülők idejében biztosítják magukat.
- III. 14. A társasgazdaság részére 25 ezer lei állami kölcsönből vásárolt juhoknak nem volt takarmány, ezért kötelezték a gazdákat, hogy hektáronként 25 kiló szénát adjanak a részükre. Azoknak, akik a szénát nem adták át, a néptanács elnök utasítására ma reggel Pető Gyula erdőőr nem adott tűzifa erdőlési bárcát. Bár az eljárás ilyen formája állampolgári jogot korlátozó, törvénybe ütköző önkényeskedés, a népi demokrácia annyit hangoztatott törvényessége a falusi kiskirályok kezén így vedlik át a népi törvénytelenességgé. (F. 627.)

- IV. 15. Az egyesek által 1954. novemberében az államnak átadott 20 ha területet a hermányi legelő Hevederbükk-i részében ma kimérték és hozzácsatolták a szomszédos fülei területen lévő állami gazdasági legelőkhöz. (F. 629.)
- IV. 24. Néhány nappal előbb, az épülő bikaistállóknál Baló János (Vizi) és öccse András közt lefolyt vita és az azt követő vádaskodás ügyében, idősebb Baló András (Vizi) és Baló Gáspár (Ferencé) – mint tanúkat, mára a szentgyörgyi „securitate”-ra (állambiztonsági hivatal) idézték. Baló Andrást aznap elbocsátották, Gáspárt éjjelre is ott tartották, de mindkettőjüket súlyosan megverték.

Április utolsó napjaiban egy éjszakai italozás alkalmával, Baló Vilmos volt társasgazdasági elnököt a Lőrinc Sándor házában a társaság tagjai megverték. Az esettel kapcsolatban állítólag rendszer- és kommunistaellenes szitkozódások hangzottak el, és ezt nyomozandó, a Securitate Szentgyörgyön kihallgatásokat tartott, s mivel a beidéztettek nem a kívánt vallomásokat tették, végigverték őket. Pető Gyulát – hír szerint – annyira bántalmazták, hogy két napig vért köpött. (F. 629.)

Ez évben a húsbeszolgáltatásnál a népi demokrácia egy új módszerét alkalmazták. Eleddig az átadott állat teljes súlya kvóta lerovásra mehetett, elsősorban a tulajdonos kötelezettségét egyenlítették és ha azon felül maradt, azt eladhatta azoknak, akik nem adtak be állatot, hanem pénzel vették meg az előírt kilókat. Most az állat súlyának csak 80%-át lehet így felszámolni, 20%-át az állam részére kell kényszerűen átadni 1,90 lei kvóta árért, ami pl. egy 500 kiló súlyú állatnál 280-300 lei károsodást jelent a gazdának. (F. 637.)

Bizonyára még az ókoriaktól ered azon szólás-mondás, hogy egy rókáról csak egy bőrt lehet lenyúzni, lévén rajta csak egy, a népi demokrácia mesterei most gyakorlatilag bemutatták, hogy az idézett mondás csak a rókára érvényes, mert az emberről több rendet le tudnak nyúzni, s az eredeti – ha megviselve is – rajta marad.

Május hónap közepétől június végéig szüntelenül hajtották a népet kő, kavics és homokot hordani a nagybaconi útra, hogy előírt terv szerint korszerűsítsék. (F. 638.)

- VIII. 5. A néptanács és a társasgazdaság elnökei megkezdték a földek kimérését az őszi csoportos vetéshez. (F. 638.)
- VIII. 23. Hirdetés: Aki a búzáját csütörtökig nem hordja bé (25-éig) azt államelles cselekedetnek tekintik, és aszerint járnak el ellene. (F. 639.)

- IX. 2. A kolozsvári katonai törvényszék ma tárgyalta a Marosvásárhelyen az államellenes kijelentésekkel vádolt Dimény József ügyét, s a szentgyörgyi sigurancán előzetesen végigvert tanuktól kikényszerített vallomások alapján Diményt polgári jogfosztással és vagyonek kobzással súlyosbított nyolc évi elzárásra ítélték. (Az ügy a társas gazdaság szervezéssel függ össze. F. 667.)
- IX. 3. Baló Dénes (Lászlóé) Fenyőshajtán a kivonult hajcsárvezérek jelenlétében, ma ünnepélyes keretben megkezdte az őszi csoportos szántást. (F. 640.)
- IX. 6. Kedd reggeli hirdetés: A középső határból a terményt vasárnapig mindenki takarítsa el, mert vasárnap a tehéncsordát odahajtják.
(Úgy látszik, a parancsuralmi önkény ne ismer határt, mivel a jelzett területen a törökbúzák még zöldek, a pityóka ásatlan, a zab egy része aratatlan. (F. 641.)
- IX. 16. Csog András nem volt hajlandó gabonát szerződni és dacára az erőszakolásnak, a cséplésnél sem volt hajlandó adni. Ezért a néptanács elnök többedmagával a házához mentek és súlyos fenyegetésekkel próbálták az előirt termények átadására kényszeríteni. (F. 642.)
- IX. 17. A helyi parancsuralom legújabb terméke: aki a csoportos vetésre kijelölt területen nem szántott, nem kap erdőből bárcát. (F. 643.)
- X. 8. A mezőről a termények be vannak takarítva, de az őszi vetésre – az egyéni haszonlesésből különvált 10-12 személyen kívül – senki egy barázdát sem szántott. A hermányi szántó-vetők görcsösen ragaszkodnak az ősi tulajdon rögéhez, nem akarnak az eddig birtokolt barázdából kiállni és kommunista parancsra a mező más részén dolgozni. Úgy tekintik, hogy a csoportos vetés beindítása végül is az ősi vagyon elkönfiskálásával végződik.

A kommunista parancsnokság azzal fenyegetőzik, hogy traktorral felszántják az előírányzott területet és elvetik. A tegnap egy traktor meg is érkezett, és a Bérc alatt az én földemben kezdte meg a szántást. Számos gazda kíváncsi volt a gépi szántásra, de a korábban hangoztatott kedvezőtlen vélemény most gyakorlatilag is beigazolást nyert, mert a mélyenjáró kések az agyagos részeken a szivályos, vad talajt annyira felforgatták, hogy a következő év termése siralmasan nézett ki. Felkészületlen, ötletszerű, irodairányított munka volt és az eredmény is hasonló, bebizonyítva, hogy itt csak olyan gépekkel és csak a határ egyes kiválasztott részein lehet dolgozni, melyeket a jeleni fogatos ekékhez hasonlóan lehet kezelni. A határ nagyobb részén még ez esetben is lehetetlen a gépi szántás.

A csoportos vetéssel szemben tanúsított passzív magatartásra az elnök 5-iki kelettel név szerint felsorolt több gazdát, akik úgymond: „...rosszakarattal vannak a szocializmus iránt és akiknek a neve tovább is el fog menni.” Szóval fenyegetés a többi mellé. (F. 644.)

- X. 11. Ma estére népgyűlést hívtak, s akik megjelentek, hallgathatták, hogy az ingyenkenyér evők minek tekintik a falusi földművest. Napok óta itt van a rajontól és a tartománytól egy csapat erős fiatalember, akik – mint az emberek egymásnak mondják – ahelyett, hogy dolgoznának, négy-öt napig itt tekeregnek, esznek, isznak, lopják a napot. Járják a falut, erőltetik, nyaggassák akit elől hátul elkaphatnak a közösbe való trágya-kihordásra, szántásra-vetésre. Ezek hívták a „népgyűlés”-t, de az eddigi szokáshoz híven, csak néhány érdeklődő lézeng a teremben. A gyűlés is a szokott módon folyt le: szidás, fenyegetés hangoztatása a közös vetésre kiadott parancs szabotálásáért. Az egyik Kun Béla-féle alak nyíltan megfenyegette a közös vetésnek ellenszegülőket: Ne gondolják, hogy ez ilyen simán elmegy, egy éjjel az ágyából kiemelik és aztán öt-hat évig ráér gondolkozni a közös vetés felett!

– Mit gondolnak – mondotta a másik terrorlegény – hogy maguk egyedül az országban egyéni gazdálkodást folytatnak? – tudjuk az ilyenekkel szemben miképp kell eljárni!

A megjelentek némán hallgattak, senki egyetlen szót sem szólt. (F. 645.)

A napok óta tartó meddő kísérletezés után repült a vészír a rajoni és tartományi központok felé, hogy Hermányban a reakció annyira felbujtogatta a népet, hogy közös vetésről hallani sem akarnak, mire 13-án reggel autókon megérkezett a népi demokrácia válogatott népnőzőiből álló büntető expedíció, a törvényszéki ügyész és a siguranca vezetésével. A parancsuralom kiszállt képviselői, a helyiek által szolgáltatott adatok alapján 19 gazdát idéztek maguk elé, akiket papírra nem való szidalmakkal, börtönnel, vagy onkolozással fenyegettek. Egy szó ellenvetést sem lehetett tenni az elhurcolás veszélye nélkül. Többek között be voltak idézve:

Boda Dénes (a felesége jelent meg)
Boda Sándor
Baló G. Dénes (a felesége jelent meg)
Csog András
Német Géza id.
Német Géza H.
Zsigmond Gábor
Domokos Gergely
Tókos Imre helyett a felesége

Bogdán Sándor (Ferencé) helyett a felesége
Zsigmond Dénes (Istváné)

Csog Andrászt néhány védekező hangú szaváért a siguranca vezetője megfenyegette, mondván: „az ilyeneket éjjel tizenkettőkor felvesszük az ágyából, mert a népköztársaságnak van hozzá ereje, hogy még a csontját is összemorzsolja.” Német Gézának (H.) is hasonlókat helyezett kilátásba: Csog Andrásznak és Boda Dénesnének megfélemlítésül azt mondta, hogy mindkettőjüket fel fogják számolni.

A székház bejáratánál álltam, megdöbbenő volt a népüldözők szidalmazó, kínzó tárgyalási tortúrája alól kijövő emberek feldúlt arcát látni. A környéken – az utcán és kapuk mögött – hasonlóan sokan figyelték izgalommal a végső fejleményeket.

– Nincs Isten az égben – mondták az elkeseredett emberek – ha még tovább túri a népnek ezt a rugdalását, megalázását.

A védtelen üldözött földtúróknak nem volt mit tenni, választani kellett az elhurcolások, vagy az esztelen parancs teljesítése között. Rákényszerítették, hogy befogja a marháját és induljon a kényszermunkára.

Így kezdődött meg Magyarhermányban a magasabbrendű gazdálkodás.

A napokban zajlott le Marosvásárhelyen az első világháború idején a szovjet vörös hadseregben szolgált magyar hadifoglyok tartományi találkozója, melyen falunk szülötte: Boér Gergely – a volt vörös nemzetközi lovasszázad tagja – is részt vett, egykorú vörös költeményből idézett szavalatával emlékezve a vörös hadsereg harcairól. (*Előre* 1957. október 11-iki, 3099. sz. F. 715.)¹⁰⁰

A sepsiszentgyörgyi mezőgazdasági kiállításon bemutattak egy 47 kg súlyú óriási sütőtököt, mely Bibarcfalván ifj. Szabó Ferencnél termett. (*Előre* napilap fentebb idézett száma. F. 715.)

November közepén a szomszédos falvakban teljes erővel folyt a gazdálkodás szocializálásának hadjárata. Nagybacon, Bodos, Bibarcfalva népére rászakadt a második tatárjárás. A lakása pokollá vált számára, éjjel-nappal zaklassák, egyik pribék csapat a másiknak adja a kilincset, pillanatig sem engedik nyugodni. Tervszerű beosztásban gyötrik, kínozzák a testileg, szellemileg pihent hajcsárok a munkától fáradt népet. Ezerfelét kérdeznek, faggassák, furfangos módon ingerlik, hogy türelmét

100 Az *Előre* 1957. október 10-i (1. p.) és október 11-i (1. p.) lapszámában van egy *Emlékeznek a régi magyar vörösök* cikksorozat, de Boér Gergelyről nincs benne említés.

veszítve olyat ejtsen ki a száján, amiért beleköthetnek, és akkor fenyegetéssel bírják rá a belépésre.

A kannibálok által megkötözött és felkoncolását retteggve váró ember lelkiállapota telepedett az emberekre. A sajtó pedig ontja a hazug híreket. Különkiadások jelennek meg, s a társadalom város lakó rétegei nem tudják, hogy a teleszájjal kiabáló hazugság áradat mögött a vörös terror sötét keze fojtogatja a falvak földműves népét.

A *Vörös Zászló* november 18-iki, csak Sepsi rajon részére nyomott különkiadásában örvendezve adja hírül, hogy Nagybaconban, Bibarcfalván, Bodosban tömegesen lépnek be a kollektív gazdaságba. (F. 659.)¹⁰¹

A december 10-iki különkiadás hasonló áradozással fújja a győzelmi harsonát. (F. 660.) A valóság: elcsüggedt, lelkileg összetört emberek.

December 5-én a vargyasi állami gazdaság és pár nappal később a nagyajtai és zoltáni kollektív gazdaságok részére vásároltak növendék állatokat. Azon hírre, hogy a kollektivizáló különítmények az alvidéki falvakkal végeztek és 1-2 napon belül Hermányba érkeznek, tömegesen vezették elő a fiatal marhákat, s a felvásárlók kihasználva az alkalmat, olcsó áron – 800-1400 leiért – vásároltak fel 38 db olyan növendéket, melyek másként nem lettek volna eladók.

- XII. 15. A kommunista párt berkeiben otthonos jelentgető-áskálódó-aknamunka politika eredményeként Portik úr és kísérete ma estére Hermányba érkezett, Csog Imre elnököt leváltották és kisbaconi Tikosi Mihályt ültette a helyébe.
- XII. 22. Gergely és Kassai elvtársak már harmadik hete kínozzák a falut. A párt rájuk bízta a kollektív gazdaság szervezésének előkészítését, ezek aztán szünet nélkül hivatják, zaklassák a gazdákat, véget nem érő beszédekkel igyekeznek rábírní a belépési nyilatkozat aláírására, közben pedig a sikertelenségért egyesekkel gúnyolódnak. Pl. midőn idősebb Baló András (Vizi) azzal tért ki az aláírás elől, hogy nincs annyi élelmezési készlete, amivel kihúzza a közös munkából származó osztásig, Gergely úr gúnyolódva vetette oda: – Ne vegyünk-e magának egy nadrágot?
- XII. 23. Gergely úrék vétíves aláírással 50 gazdát idéztek maguk elé azon fenyegetéssel, hogy aki nem jelenik meg, annak azonnal 10 m³ kavicsot kell az úttestre hordania. Az idézésre néhányan megjelentek, de egyet se tudtak belépésre bírni.

101 *Vörös Zászló* – Különkiadás Sepsiszentgyörgy rajon részére. 1960. november 18. 1. p.

XII. 26. Ma Boda Dénest egész napon át tartó erőszakolással, fenyegetéssel próbálták belépési nyilatkozat aláírására bírni, sikertelenül. Emiatt Kassai úr annyira dühbe jött, hogy Bodát tetteleg bántalmazni akarta, amit végül a Boda erélyes magatartása miatt nem mert megkísérelni.

Azonban a hajsza tovább folyt. A következő nap (27-én) Borbát adóinspektor a helyi adószedővel rámentek Bodára és a következő évi adóból 1400 leinek az azonnali megfizetését követelték, s addig erőszakoskodott az inspektor úr, hogy Boda kénytelen volt a háznál lévő pénzét - 500 leit - odaadni.

- I. 8. Ma volt Nagybaconban a kollektív gazdaság felavatási ünnepélye, melyen csak a gyászmagyar hajcsárok és néhány koncleső jelent meg, mindössze 20-25 személy. A napsugaras élet felé kormányozott gazdák gondterhelt fejjel húzódtak házaikba, s így a nagy heje-hujás tervezésű alkalomra előkészített sok sertésflekken megmaradt.
- I. 10. Hirdetés:
1. Aki a társasgazdaság juhai részére a szénát még nem vitte bé, és aki a bikaistállótól a trágyát nem vitte ki Tölgyeságba, az három napon belül teljesítse, különben nem kap erdőlé bárcát.
 2. Aki a prizmát¹⁰² három napon belül nem hordja ki, azt szigorúan megbüntetik.
 3. Az adó és biztosítás első negyedévi részletét mindenki fizesse meg, mert 15-ike után szigorú végrehajtása lesz.
- I. 16. (Hétfő) A néptanács végrehajtó bizottsága nevében Gergely György és Kassai József nevű kollektív gazdaság szervező agitátorok este 6 órára 32 gazdát idéztek az irodára azon figyelmeztetéssel, hogy meg nem jelenés esetén azonnal 150 lei büntetést fognak kiróni.
1. Pető József (Gergelyé)
 2. Pető Rudolf (Jánosé)
 3. Boda Sándor
 4. Komporály Sándor (Józsefé)
 5. Német Géza (Ferencé)
 6. Német Árpád
 7. Tókos András
 8. Baló G. József (ifjabb)
 9. Csog József (fülei)
 10. Bogdán József (Istváné)
 11. Pető József (árva/Lajosé)
 12. Máthé János (szerző)
 13. Bogdán Sándor (Jánosé)
 14. Hermán János
 15. Zsigmond Dénes (Istváné)
 16. Csog János idősebb
 17. Kalabér Sándor
 18. Boda Dénes

102 prizma - az úttest feltöltésére használt aprókavics

19. Pál István
20. Baló Vilmos (Szócs)
21. Zsigmond Gábor
22. Baló Pető András
23. Akácsos Béla (alsó)
24. Kalabér József (alsó)
25. Lázár Árpád
26. Baló Rudolf
27. Szakács József (Gyuláé)
28. Barabás Imre
29. Csog András
30. Lőrinc Pető János
31. Bálint József
32. Bogdán Béla

A névsorban 27–32. sorszámok alatti hat gazda kivételével megjelenünk. A falu minden részéből azon céllal lettünk összeválogatva, hogy egész éjszakán át tartó tortúrázással kifárasszanak, s akkor egyetlen sarokba szorító rohammal belépésre kényszerítenek, ami végül az egész község kollektivizálását maga után fogja vonni. Ez a terv – amint később megtudtuk – mint feltétlen teljes sikert hozó nagy támadás lett az előzetes titkos tanácskozásokon előkészítve.

Megjelenésünk után, jó másfél óráig tartó jövés-menés és a helyi hajcsárokkal folytatott sugdolódzások, bizalmas megbeszélések következtek, majd Gergely úrék rátértek a tárgyra: a Hermányban megalakítandó kollektív gazdaságra, sűrűn ismételve a párt azon határozatát-parancsát, hogy abban minden becsületes dolgozónak haladéktalanul be kell lépni.

Véget nem érően olvasták, hogy egyes kollektív gazdaságok milyen mesebeli terméseredményt értek el, mennyi mindent adtak tagjaiknak. Szóval – a kollektív gazdaságban paradicsomi élet van, s más teendő nincs, mint a sokféle jó elköltése, elfogyasztása. Kassai úr előadta, hogy Sepsi rajon pártbizottságának határozata szerint a rajon teljes kollektivizálása 1960. december 31-ig be kellett volna fejeződjék, azonban az időközben történt rajonbeosztási változások miatt meg lett hosszabbítva 1961 február végéig.

– Ez az utolsó határidő – jelentette ki felemelt hangon, s ezt minden vita vagy ellenvetés végső kizárásának tekintette. Nem is szólt senki, s ezt Kassai úr a jelenlevők egyöntetű beleegyezésének vélvén, sorjában mindannyiunk részére kitöltötte a belépési nyilatkozatot, csupán alá kellett volna írni, hogy a paradicsomi korszak Hermányban is kezdetét

vegye, viszont az aláírásra sem együttesen, sem külön-külön történt felszólításra nem volt hajlandó senki. Kassai úr ekkor megkezdte a személyes támadást. Zsigmond Dénesre azzal támadt rá, hogy óvónő lánya az államtól fizetést húz, ezért neki hálából kötelessége belépni. Dénes azt válaszolta, hogy leánya a fizetéséért megdolgozik, az nincs semmi kapcsolatban a kollektív gazdasággal, s mivel Kassai úr a továbbiakban fenyegető hangba csapott át, Dénes erélyesen rászólt:

- Nekem ne hánytorgassa a leányom fizetését, mert az neki a munkája után jár, s ha pedig maguknak nem tetszik, küldjék el mert anélkül is megél!

Ezután Akácsos Bélába kötött bele. Béla keze a harmincas években vasúti talpfa faragás közben összeroncsolódott, s ezért némi nyugdíjat kapott, most Kassai úr figyelmeztette, hogy ezért a gondoskodásért a pártnak hálával tartozik, melyet most a kollektív gazdaságba való belépéssel róhat le. Béla a Kassai úr kézcsókot váró alamizsnás elmfuttatását határozott és erélyes hangon utasította vissza.

- Nem muszáj aláírni - mondta újra fenyegetőleg Kassai úr - de aki nem írja alá, az a párthatározat ellen van, tehát vagy a belépési nyilatkozatot írja alá, vagy egy másikat, melyben elismeri, hogy pártellenes. A vörös ágens így próbálkozott Bélát lépre csalni, s miután így nem sikerült, a provokálás újabb változata következett.

- Aki nem akarja aláírni a nyilatkozatot, tehát nyíltan a párt és a kormány ellen van, az hagyja el a termet - kiáltotta vészjósló hangon Kassai úr. Természetesen egyikünk sem ugrott be az aljas manővernek s mindenki hangtalanul, nyugodtan ült a helyén. Éjfél után újabb módszerekkel próbálkoztak. A külső irodában amolyan ügyészi-bírói vészkollegiumot alakítottak, mely elé a belső irodából egyenként hívták ki a gazdákat, akik végig kellett hallgassák a dühtől tajtékzó pribékek sértegetését, gúnyolódását, szidalmát és fenyegetőzését. A gyötrő tortúra hajnali négykor ért véget, de az inkvizítorok egyetlen aláírást sem tudtak kicsikarni. A gazdák tíz órán keresztül fegyelmezett önuralommal tűrték és hallgatták az üvöltöző ágensek hajszeját és dühkitöréseit, melyekért gúnyosan lenéző pillantásokat kaptak.

- I. 17. Újabb idézések Kassai úrék elé, ami folytatódott 22-ig eredmény nélkül, akkor a szervező különítményt visszarendelték Szentgyörgyre.
- I. 24. Folyik a húsbeszolgáltatás. Hermányban kevés a hizott sertés, a gazdák házról-házra járjuk a vidék falvait és a Homoród völgyét is, s különként megvesszük 13-14 leivel, hogy aztán a dolgozók államának 3 lei 50 baniért beszolgáltatassuk.

- II. 9. Hirdetés: - Ebben hónapban az egész évi húst mindenki adja bé, különben bíróság elé állítják. (Ezt a rendelkezést házilag és megfélemlítés céljából gyártották a kollektivizáló apostolok, tudván azt, hogy a gazdák a nagymennyiségű húst a jelzett időre képtelenek beadni, s akkor végső szorultságban, a büntetések elől bemenekülnek a kollektív gazdaságba. A parancsuralom naplopói ezzel sem érték célt, a nép már jól ismerte a kopóhad taktikáját s lelkileg felvértezte magát aljas módszerekkel szemben.)
- II. 14. Portik Bálint, a kollektivizálás rajoni főhajcsárja a székház termébe tartandó gyűlésbe parancsolta a nagybaconi gazdákat azért, mivel a kibírhatatlan zaklatástól és terrortól felőrölt idegzetű gazdák egy része a közös gazdaságba való belépési nyilatkozatot aláírta ugyan, de a gazdasági leltárt: állataikat és a gazdasági felszerelést nem akarták a mindent elnyelő vörös zsákba bedobni és azt egy sereg naplopóval megközösíteni és ezen elhatározásukat a rajoni főhajcsár órákon át folyt fenyegetőző kiabálása után sem voltak hajlandók feladni, mire Portik úr képéből kikelve ordította: -Két nap alatt fejtetőre állítom az egész falut! - folytatólag meg azt, hogy: - Arra vigyázzanak, hogy egy- kettőre a Baragánon találják magukat! - (azaz elhurcoltatja és a regáti Baragán síkságra viteti kényszermunkára őket.)
- Így zajlott falvakon a közös gazdaságok szervezése, ugyanakkor az ország- és pártvezetők az önkéntességi elv szigorú tiszteletben tartásától szónokoltak a külföld számára.
- II. 15. Az irodán ki lett függesztve a folyó évi húsbeszolgáltatás névsoros kimutatása azon figyelmeztetéssel, hogy aki március 20-ig nem adja be az egész évi húskvótáját, azt végre fogják hajtani.

Az április 2-án beállott húsvéti ünnepek alatt Szabó Lajos gazdasági ügynök és Komporály elnök a mezőn kimérték a táblákat a tavaszi csoportos vetéshez. Miképp az őszön az ügyézség és sziguranca összehangolt működésével sikerült a gazdákat földjeik otthagyasra és a mező beosztott részén való vetésre kényszeríteni, a tavasziak vetését is aszerint akarták végrehajtani.

A siralmas gyenge őszi vetések látása a népet határozott kiállásra készítette, s kialakult a közvélemény hangja, mely szerint, ha a nép nem száll szembe a gazdasági rend és gyakorlati lehetőség esztelen felforgatásával, a hajcsárok a gazdasági csőd szélére viszik és ha nem védekezik, bele is lökik, tehát a megélhetés végső kérdéséről lévén szó, néhány gazda a számára kijelölt területet helyett a saját földjét kezdte trágyázni,

szántani. A kezdeményezőket – szám szerint 14-et – az irodára hívták és felelősségre vonva, szigorúan megtiltották a további „egyéni” munkát.

Április 5-én kedvező idő lévén, egyszerre megindultak a szekerek, ekék, mindegyik gazda ment a maga földjére. Szabó Dénes rajoni főhajcsár a helyi nagyságok kíséretében járta a mezőt és írta fel a párthatározat megsértőit. E napon 93 név került papírra. Szabó úr a 78 éves Molnár Samu bácsiról a milíciával jegyzőkönyvet készíttetett, mivel Barnahágón a földjét el merészelt vetni. A főhajcsár megfenyegette, hogy ezért súlyos büntetést fog kapni, mire Samu bácsi azt felelte:

– Nem bánom és ha elvisznek is, de én a többi földjeimet is el fogom vetni!

Szabó úr kijelentette, hogy senkinek sem szabad egyebüvé menni, csak a kijelölt helyre. Samu bácsi nem adta fel a vitát:

– Már pedig én a saját földjeimet vetem el, mert az az enyém és nem a párté!

Estefelé híre futott, hogy Szabó úr telefonon jelentette a helyzetet a rajonnak és holnap jönnek a megtorlásra. Na most aztán biztosan felakasztják azokat, akik a földjeikre mertek menni. 6-án reggel elegáns luxusautón megérkezett a rajoni elnök és kísérete, és utána az irodán megkezdődött a helyi segédekkel való titkos tanácskozás, amiről nem szivárgott ki semmi, csupán később hirdetve lett, hogy aki eltér a csoportos vetéstől, súlyos büntetést fog kapni, ez a hirdetés azonban a beindult menetet már nem bírta leállítani.

Másnap (7-én) kora reggel úgy ellepte a nép a határt, mint a második honfoglalás. Mindenre elszánt akarással ment rá az annyi fáradsággal munkált, s mégis szűkös kenyeret adó rögre. Hermány népét hetek óta egyetlen gondolat foglalkoztatta: kiragadni az ősi földet a vörös polip karmaiból, határozott ellenállással megakadályozni, hogy a nemzetközi zsidókommunizmus elkönfiskálhassa. Túrni a kullancsok kötelezéseit, elszenvedni a sorozatos megaláztatást, vállalni minden kockázatot, de megtartania földet. A felsőbb és alsóbb rendű pribékhad tehetetlen dühvel kellett néznie a mezőre tóduló áradatot és érezni azt, hogy a porszemnél is kisebbek a népakarattal szemben. A nép nevében üzik gazságaikat, s mindegyik naplopó népakaratról szónokol, amit elfojtottak, láncra vertek, s most megrettenve látják: mi a népakarat, de azért az önkényuralom megszállottai tovább erőlködnek.

Másnap (8-án) reggel ismét hirdetés: – 1. Egyéni gazdálkodást tovább folytatni senki se merjen, hanem vessen a beosztott területre. (Az emberek, mint akik már csatát nyertek, gúnyos megjegyzésekkel kísérik a hirdetést.)

2. – Holnap (vasárnap) minden fogat köteles az útra 4 m³ kavicsot hordani. (A parancsuralom helyi kis konclesői a kavicsshordást a csoportos vetés kudarcáért büntetésképpen határozták, viszont a másik oldalról nem törődött vele senki.)

IV. 9. Az IFET állami fatermelő vállalat fuvardíjakat fizetett az irodán, érdekelve lévén én is megjelentem. Közben bejött Szakács Simon, a társaság titkára, s ahogy belépett nyomban szigorú hangon figyelmeztette a jelenlévőket:

– Mondja meg mindenki a hozzátartozójának, hogy egyénileg külön szántani nem szabad, aki át merészeli hágni, nagyon rosszul jár!

Ezt kétszer is elismételte. A jelenlévő fiatalok összenéztek, s nevetésre állta szájuk, hang nélkül is mondván egymásnak: – Mi az, hát ez még nem ébredt fel?

Simon a gúnyos mosolyra húzódó arcokat látván, rászólt Komporály Ferencre: – Ne kacagj, mert ez nem gyerekjáték!

Nem volt gyerekjáték, csak a fiatalok mulattak a kiskirályosdit játszó tehetetlen ugrálásán, s a helyileg használatos jelzőkkel élve: a megzúszpásodott [romlott] fejűek szánalmas kínlásán.

IV. 15-16. Maurer János¹⁰³ – a jelenlegi miniszterelnök – e két napon a Kakukk-hegyen vadászott.

VIII. 14. Gergely György elvtárs leállította a Német József cséplőgépét, mivel azok a gazdák, akik eddig csépeltek, nem hajlandók a vetőmagot az őszre újra előirányzott csoportos vetéshez közös raktárba adni. Elrendelte, hogy csak azoknál csépelhet, akik kötelezik magukat, hogy a vetőmagot raktárba adják és közösen fognak vetni.

VIII. 22. A Gergely úr tiltó rendelkezése miatt a cséplés szünetel, a gazdák hallani sem akarnak közös vetésről és a közvélemény hangja az, hogy inkább az egerek rágják szét csépeletlenül, de a vetőmagot senki kezére nem adják.

Szüntelenül szól a telefon: jelentések a rajonnak, rendelkezések, parancsok a rajontól. Gergely úr és társai járják a falut, zaklassák a gazdákat, hogy csépelni kell és a vetőmagot raktárba adni. Szeptember első napjaiban a cséplés ismét megkezdődött, de ismét beszüntették, mert a vetőmag raktárba hordása ellen kialakult fronton nem sikerült rést ütni.

103 Ion Gheorghe Maurer (1902. szeptember 23., Bukarest – 2000. február 8., Bukarest) ügyvéd, 1958. január 11. – 1961. március 21. között a Nagy Nemzetgyűlés Elnöki Tanácsának elnöke, 1961–1974 között Románia miniszterelnöke.

- IX. 7. A rajontól öt hajcsár specialista érkezett, akik Szentgyörgyről bizonyára azzal indultak útnak, hogy: mi aztán most ráncba szedjük a hermányi renitens társaságot! Érkezésüket az utcán így adták tovább: – Megint érkezett egy csapat hízott keringő!
- Napok óta a vetőmag kérdése foglal el minden tanácskozást, ez lett a hermányi gordiuszi csomó, mivel a munkásosztály szövetségese hihetetlen kitartással védelmezi verejtékes munkájának gyümölcsét az illetéktelen kezektől.
- IX. 8. Az irodára idézték azokat a gazdákat, akik csépeltek és nem vitték raktárba a vetőmagot, s nem adták át a nevük után előírt „szerződéses” búzát.
- IX. 9. Kilenc tagú végrehajtó különítmény vonult fel a falu alsó végén lakó Szakács Józsefhez, hogy a nevére írt 200 kg szerződéses búzát – mert a cséplésnél nem adta át – kipréseljék. (Akácsos J. társas elnök, Tikosi M. néptanács elnök, Bartha L. titkár, Dimény J. húskvóta ellenőr, Dénes nevű aktivista, Barabás a púpos, és még három rajoni küldött. Később tizediknek Kovács őrmester.)
- IX. 10. Borbát és Dumitru nevű inspektorok hajtják az adót. Borbát úr – lenézvén az asztalára kenyeret teremtő parasztot – gúnyolódik az emberekkel. Például Bocskor Gyulánál, midőn az adójából 200 leit fizetett, ezt mondta: – Mit képzelsz magad, hogy mi cigányok vagyunk?
- IX. 21. Öt tagú adóvégrehajtó különítmény járja a falut.
- Október második felében a szentgyörgyi bíróság közel harminc gazdát büntetett el húshátralék miatt.
- XI. 7. Két csoportban nyolcan járják a falut, hogy a kényszerszerződéssel igényelt pityókat a gazdáktól kipréseljék.
- XI. 8. Október elején minden családot 30 kg tölgyemlék szedésére és beadására kötelezték azzal, hogy ellenesetben nem kap erdőlé bárcát. Most az erdőlési bárcák kiadásánál nézik a makkgyűjtési listát, s aki nem adta át, nem adnak szállítási utalványt.
- XI. 25. Adóvégrehajtás.
- XII. 6. Ma szétbontották a Német József fűrészfelszerelését és a gőzkazánról leszedett lényeges alkatrészekkel együtt autóra rakták és elvitték. Úgy halljuk, hogy ez újabb esztelen rombolást a rajoni pártaktíva azzal indokolja, hogy a hermányiak a hegyekről hordják a fát, a fűrészben vágassák a deszkát, lécet, stb. – jól pénzelnek belőle, s nem sokat

törődnek a gazdasággal és egyfelől ez az oka, hogy nem lehet velük semmire menni.

- XII. 14. Hirdetés: – A jövő évi húskvóta beadását meg lehet kezdeni, akinél hízott disznó van – jelentse, mert helybe autó jön érte.
- XII. A 14-iki hirdetésre jelentkezőktől ma 16 db sertést vittek Szentgyörgyre.

1962

I. 8. Az újév – amint már megszoktuk – az adó 40%-ának felhajtásával kezdődött.

I. 21. A társasgazdaság évi közgyűlése. Beszámoló az elmúlt évről, tervekészítés a folyó évre. A gazdák nem érdeklődnek, mivel a gyűlések vezetését a különféle kiküldöttek rendszerint kisajátítják maguknak, ők tárgyalnak, határoznak, s emiatt a késő délutánba hajló várakozás ellenére is még kevesen vannak jelen, s kilátás sem lévén a népesebb érdeklődésre, megnyitják a gyűlést. A vezérkar öt tagú elnöksége javasol, köztük három – a társuláson kívül álló idegen. Természetesen ez utóbbi három vezet, határoz, jegyzőkönyvel. Így született egy meghamisított, a vezető tanács nevében szerkesztett, de a vezető tanács tagjai által ne ismert és nem javasolt „határozati javaslat” a közös vetésről, szerűn történő közös cséplésről, norma alapú osztozásról, juhakol építésről stb. és mindezeket egyhangúlag elfogadó közgyűlési határozatot magába foglaló jegyzőkönyv.

A jegyzőkönyvben a gyűlésen részt vettek száma is meg van hamisítva. A ténylegesen megjelent, és pontosan számba vett 74 gazdát „189 dolgozó földműves”-re szaporították fel. Névsort – hogy a hamis manipulációt később ne lehessen megtámadni – természetesen nem vezettek, s ebből következett, hogy a jegyzőkönyv hitelesítésére felkért gazdák, sem a gyűlés befejezése után, sem későbbi megkeresésre és írásbeli megszólításra sem voltak hajlandók a jegyzőkönyvet aláírni.

I. 26. Kézbesítették a hús- és gyapjú beszolgáltatási könyveket. Ezen a téren is haladásról beszélhetünk, mivel a múlt évben március 20-i volt a terminus, a mostani február 15-re szól.

Kovács Tamás őrmester – legénység és parancsnok egy személyben – képviseli a népi demokrácia román csendőrségét Hermányban. A krónikás kötelessége feljegyezni, hogy az eddigi nálunk működött karhatalmi közegek közül ez az ember mutatta a legtöbb megértést a nép bajai iránt. Nem üldözött, nem baksisolt senkit, elnézéssel volt minden elnézhetővel szemben, hermányi működése alatt nem hallottam senkitől panaszt.

A fatermékek suttymba való forgalmazása ma is hoz némi pénzt a konyhára. Éjszakánként 1-2 öl fával vagy egyébbel autók siklanak Barót,

Szentgyörgy felé, de sem Kovács, sem az erdőőrök (Baló János Á., Pető Gyula) nem látták ezeket.

- II. 26. A református gyerekeknek a kántori lakásban tartották a hittanórát. Tikosi néptanács elnök Nagy Károly kántort ezért az irodára hívatta, és azzal fenyegette, hogy elviteti, ha tovább is engedi a lakásba való tanítást. (A lakás az egyház tulajdona, ennél fogva az egyház törvényes keretek között az épületet oktatás céljára is használhatja, az elnök fellépését hatalmi önkénynek, hatáskör túllépésnek, jogtalan erőszakoskodásnak kell tekinteni. Rozsonday Ádám szóbeli közlése.)
- III. 11. Baló Józsefnek (Szócs) a brassói traktorgyárban dolgozó Géza fiát hazaküldték, azzal, hogy az édesapját „szervezze” be a kollektív gazdaságba. A fiú hiába hangoztatta, hogy Hermányban nincs kollektív gazdaság alakulva, állítását pecsétes papírral kellett bizonyítsa, azt pedig a helyi néptanács elnöke csak abban az esetben volt hajlandó kiadni, ha az apja aláír egy kötelezvényt, mely szerint amikor megalakul a közös gazdaság, abba azonnal belép.
Így néz ki a gyakorlatban az önkéntes elhatározás elve.
- III. 18. A kommunista párt brassó tartományi bizottsága jelentette Bukarestnek, hogy Brassó tartományban befejeződött a mezőgazdaság kollektivizálása. (F. 705.) Sepsi rajon kollektivizálását már egy héttel ezelőtt bejelentették. (F. 714.) A tartományi kimutatás szerint 123.115 román, magyar és szász családot hajtottak be 441 közös gazdaságba.¹⁰⁴
Sepsi rajonban csupán Magyarhermány, Zalánpaták és Előpaták menekült meg az erőszakolt gazdasági rendszertől, de azt is hozzátehetjük, vajon meddig?
- IV. 28.-án este volt a nagyteremben a Dimény József szabadlábra helyezésével kapcsolatos nagy népgyűlés. A terem zsúfoltságig megtelt. Diményt a szentgyörgyi siguranca autón hozta haza és nagy bevezető szónoklat után megkérdezték a jelenlevőket, hogy a népi demokrácia, azaz a nép ellen elkövetett vétke után visszafogadja-e a keblébe? Természetes, hogy ellenvetést nem tett senki, hiszen Diményt a háttérből alattomosan támadó gyáva spicli alakok börtönözték be hazug, talpnyaló vádaskodások alapján. Miután a feltett kérdésre egyhangúlag kiáltották, hogy: vissza, – egy újabb hosszú, demokrácia dicsérő beszéd után kezébe adták a szabadlábra helyezését igazoló papírt.

104 Nem ismert, Máthé melyik sajtótermékből vette át az adatokat. A *Vörös Zászló* 1962. március 18-i számában közli ezt a hírt, Brassó tartományra 411 kollektív gazdaságot és 121.937 belépett családot ír. *Vörös Zászló* 1962. március 18. 1. p.

V. 26. Az 1941-ben emelt, és 1944. őszén visszatért román csendőrök által ledöntetett országzászló alapzatába ezen felirat volt bevágva:

„Hiszek Magyarország feltámadásában.”

A feliratot a ledöntés után szilárdan bevakoltuk, s ezzel a csendőrség figyelme elterelődött róla és arra lassan feledésbe borult egészen a mai napig. Nem tudni, hogy melyik alattomos gazember tartotta számon ezt a békés álmát alvó feliratot, ma délután 5 óra körül Tikosi Mihály tanácsos elnök csákánnyal jelent meg az alapzatnál, leverte a vakolatot és a feliratot megsemmisítette. (F. 753.)

Augusztus hónap megszülte a gazdálkodásra erőszakolt parancsuralommal szemben a nyílt ellenállást. Sepsiszentgyörgyről egy történelem tanárt küldtek ki az aratás, hordás, cséplés ütemterv szerinti irányítására és ellenőrzésére, s ezzel kezdetét vette a kenyérgabona körül hosszú évek óta folyó parancsoló, rendelkező hajcsárhadjárat.

VIII. 3. Hirdetés: – Mindenki siessen az aratással, a gabonát a szérűkre kel hordani. Senki se merészelje hazahordani, mert szigorú büntetést kap.

VIII. 22. Hirdetés: – Mindenki azonnal kezdje meg a gabona szérűre hordását.

Ezt a hirdetést a gazdáknak a féktelen és tűrhetetlen parancsuralommal szembeni ellenállása váltotta ki, mivel a hetek óta learatott gabona már rég ki van száradva, s ha nem erőszakolnák a falu végére való egy helyre hordását, majdnem mind a csűrökben volna. Így a gabona a mezőn van, a gazdák nem hajlandók szérűre hordani és onnan a cséplés után nagy fáradtsággal és vesződséggel hazaköltöztetni. A hajcsárhad pedig a legcsekélyebbet sem törődik azzal, hogy a szérűre hordatással milyen óriási munkatöbbletet és idővesztéséget zúdítanak az agyonkínzott szövetséges nyakába.

VIII. 27. Ma reggel a 80 éves Molnár Samu bácsi egy szekér búzát hozott a mezőről és azt haza akarta vinni, azonban Tikosi elnök a székház előtt megfogta a lovak kantárját, nem engedte tovább menni, és felszólította, hogy vigye a falu végé kijelölt szérűre, mivel csak ott szabad csépelni. Samu bácsi nem volt hajlandó a felszólításnak eleget tenni, mire az elnök a milícia után üzent, s ahogy az őrmester megérkezett, az elnök a telefonhoz szaladt és fellármázta a rajoni hatóságokat, s mivel a lefolyt hangos szóvita folyamán a feltartóztatott szekér körül összeverődött népes csoport részéről elégedetlenkedő és szemrehányó kifakadások és izgatott hangú kiáltások hangzottak el – a felettesekkel valami olyan beállításba közölte a dolgot, hogy Hermányban szabotáló lázadás van.

Mihelyt az elnök elengedte a kantárt, Samu bácsi azonnal indítani akarta a lovakat, de most az őrmester ragadta meg a gyeplőt. Samu bácsi próbálkozott, hogy kihúzza az őrmester kezéből, de sikertelenül, mire a végsőre elszántan, elkeseredve kiáltott oda:

- Mit akarnak egy 80 éves emberrel? Az adót megfizettem, a húst beadtam, amit követeltek, mindennek eleget tettem, most ezt a kicsi gabonát akarják elvenni? Ha búza kell maguknak, ott van a mezőn learatva, hordják haza s egyék meg!

Az őrmester azt válaszolta, hogy az elnök telefonál a rajonhoz, onnan ki fognak jönni és intézkednek a hordásról.

- Nem bánom és, ha maga az Isten jön is ki, akkor is hazaviszem a búzát, mert ezért én izzadtam és az enyém!

A vitába aztán a Samu bácsi időközben odaérkezett felesége is beleszólt:

- Nem szégyellik magukat! El akarják venni a szájunkból a kenyeret, hogy ilyen erős fiatalemberek, mint maguk, akik semmit sem dolgoznak, legyen mit egyenek!

A körülállók részéről is mind hevesebbé váló kiáltások percek alatt tényleges forradalmi hangulatot teremtettek. A közelben lakó Hermány János is feleségétől a helyszínre érkezvén, belőlük is nyomban kitört a harag:

- Nem vetünk többet egy szemet sem - kiáltotta az asszony - vessenek azok, akik dolog nélkül a másébol élnek!

- Meg kell a mezőn gyűjtani, hogy a haraptűz égje el, ha így akarják kiszedni az ember kezéből a dologkerülők! - toldotta hozzá János.

Kovács őrmester a sok szidásra otthagya a lovakat, ő is bement az irodába, mire Samu bácsi azonnal hazahajtott a gabonával.

Az elnök riadójára hamarosan két milicista érkezett motorkerékpáron, később autón a rajoni párttitkár Gergely György elvtárs kíséretében. Ekkor már a Samu bácsi példájára egymás nyomán indultak a hordószekerek, s a parancsoló apparátus a sebtében összehívott népgyűlésen már befejezett tény előtt állván, nagy kegyesen engedélyezte a csűrökbe hordást, elvárván, hogy e nagy engedmény viszonzásául a gazdák is megfelelő mennyiségű szerződéses búzát és pityókat fognak átadni.

A kollektivizálás következtében megbénul az állatforgalom. Az 1960-61 évi 8000 lei értékű pár ökör ára 5000-5200 leire esett, az 1962. évi takarmányhiány miatt (a kollektív gazdaságokban a tagok nem kaptak takarmányt) - a jobb tehének ára a két év előtti 5-6 ezer leiről 1800-2000 leire csökkent.

A ló ára különösképp lezuhant, s az élő leltár lemorzsolódása magával vonta a gazdaságok holt leltári értékeinek széthullását is. A rendszer-változásra váró bizakodást lassan a kényszerű beletörődés váltotta fel, s a jövedelmi források összeszűkülésével szaporodó megélhetési gondok miatt kótya-vetyére kerültek a közös gazdaságokba be nem vitt és a jobb idők reményében félretett gazdasági eszközök is.

Az egyéni gazdaságok szétzúzását Erdővidéken csak Hermánynak sikerült kikerülnie, ide aztán az alvidékről sok gazdasági eszközt vásároltak, a bizonytalan helyzet szabta alacsony árakon.

Az erdészet is egy külön zsarnokoskodó hatalommá váltott. Makkbeszolgáltatás, csemete ültetés, hecseli szedéshez van kötve az erdőlési bárca. Maholnap még a lefolyó patakvízből sem lehet meríteni anélkül, hogy valami zsarnoki szolgáltatást ne követelnének érte.

I. 16. Tikosi elnököt menesztették, helyét Virág András foglalta el.

III. 3. Ma van a helyi néptanácsi képviselők választása, vagyis a választásnak nevezett népkigúnyoló komédia. A kommunista egypártrendszer eddigi gyakorlatához híven, most is olyan jelölteket válogattak össze, kik közül a teherviselő gazdákat nem képviseli senki. Néhány koncleső párttag, továbbá sem gazdasági, sem politikai kérdésekhez nem értő asszonyok (ezeket épp azért válogatták be), egy dombi cigány és egy-két öntudatlanul berántott létszám kiegészítő töltelék. Lényegében a személyek nem fontosak, mivel a nép érdekeit szem előtt tartó és védő faluigazgatásról szó sem lehet, a párt szab meg és diktál mindeneket, a népi demokráciát megtestesítő képviselőknek egyetlen kötelességük a tapsolás és egyhangú szavazás.

A szavazó fülkékben aztán folyik a „nép legjobb fiai” neveinek kihúzogatósa, összefirkálása. Örülhet a paraszt, hogy magas jogai birtokában kedvére húzogathatja ki a neveket. Egyebet úgy sem tehet, viszont gyakorlatilag senkinek sem árt, csak a papírosnak. Utána a szavazatszámoló bizottság is elvégzi a maga dolgát, s a szavazat titkosságáért és tisztaságáért hét pecséttel lezárt urnában a kihúzogatók miatt szégyenkező szavazólapokat egy szép jegyzőkönyvben rehabilitálja. Egy alkalommal Magyarhermányban a szavazásra jogosultak száma - a jegyzőkönyv szerint - 848. leszavazott: 817. kivétel nélkül a „Népi Demokrácia Frontja” jelöltjeire. Megsemmisített, vagy ellenszavazat nincs.

A jegyzőkönyv aztán szalad a rajonhoz, a rajontól a tartományhoz és onnan Bukarestbe, ahol hatalmas irodagépezet önti végső summában a hamisított, hazug adatokat s találják ki a világ számára.

Az újonnan választott népi képviselők:

1. Német Károly (párttag)
2. Baló Sándor (Ádámé)
3. Akácos József (Béniámé) párttag
4. Benedek István igazgató tanító (párttag)
5. Mihály István (párttag)
6. Lingurár György (cigány)
7. Virág András (elnök) párttag
8. Kovács Tamás csendőr
9. Akácos Lajos (Ádámé) párttag

10. Bocz Lujza - Komporály Sándorné
11. Pető Ilona - idős Balog Lajosné
12. Pető Irma - Sánta Károlyné
13. Gál Dénes

III. 26-28. A helyi adószedő kíséretében három inspektor hajtja az adót egészen új módszerrel. Házi ingóságok, mint: varrógép, párna, – ilyesmi nem kell. A szociálista rend felsőbbségének bizonyítására csak olyasmi kell, amit meg lehet enni. Lefoglalták és elvitték a Német Lajos (Andrásé) és Lázár András tehenét, az előbbit pénz ellenében visszaadták, az utóbbit eladták a kisbaconi kollektív gazdaságnak.

Kérést küldtem a rajoni milíciának írógép vásárlási engedélyért. Megérkezett az elutasítás azon bölcs indoklással, hogy mint földműves embernek nincs szükségem írógépre családom eltartásához. Írnak pedig a naptárak anno 1963. (F. 762.)

VI. 20. A gazdákat közmunka címén kötelezik, hogy a havasból fenyőfát szállítsanak. Hír szerint Szentgyörgyön tekepályát (kuglit) építenek, és a szükséges 28 m³ faanyag leszállítását az elnök nagylelkűen „díjtalanul” vállalta, s most a legnagyobb kapálási-kaszálási dologidőben kényszerítik a gazdákat az ingyen fuvar teljesítésére.

(Voltak akik nem mentek el, ezeket – mint Német Géza H.-t is – fenyegetéssel próbálta az elnök megfélemlíteni.)

VII. 22. Ifjabb Német Dávidot a milícia bekísérte. Ez év tavaszán levágott egy borjút újszülött kis fia keresztelőjére, ami aztán az egyik demokrata talpnyaló árulkodása folytán eljárás alá került, s a „népbíróság” két hónapi elzárásra ítélte. Büntetését a feketehalmi (Codlea-i) börtorgyárban dolgozta le. A népi demokrácia bíróságai bőven gondoskodnak ingyen munkaerőről az állam részére, az elítéltek pedig, ha nehéz fizikai munkát vállalnak, minden ledolgozott munkanappal kettőt törlesztenek a büntetésből. Így Dávid is egy hónapi kemény munka után hátat fordított a codleai penzióznak. Amíg a minden rendű és rangú naplopók és baksiszakértők tömik magukat a földi javakkal, addig az ilyen magasszintű munkaerőszerző találmányokkal tanítják móresre a németdávidokat azon hallatlan merészségért, hogy saját borja húsából enni merészelt – és uram bocsásd meg bűnét – még másokat is megvendégtelt belőle.

VII. 24. Az alsó és a felső faluvégen felállították a „Csépeljünk szemvesztés nélkül” feliratú díszkapukat. Egy Ugron nevű elvtárs szaladgál itt napok óta, mint a párt cséplésszervezési megbízottja. Amikor a székház környékén feltűnnek az ilyen alakok, senki nem tudja, hogy a népnéyzás

melyik ágába vannak kiképezve, de ösztönösen érzi bennük az ellenséget, ezért aztán határtalan gyűlölettel nézi, s az évek során a magyar nyelv szótárának minden rájuk alkalmazható szókészletét kimerítette.

- VIII. 8. Bogdán Bélát és Barabás Imrét a szentgyörgyi néptanácsra rendelték kihallgatásra, illetve felelősségre vonásra, hogy miért nem hordják a gabonát a faluvégi szérűre? Szidták, fenyegették, becsmérelték őket és az összes hermányi gazdákat egyaránt. Ez – az Ugron elvtárs terepjelentése nyomán zajlott le. Később – 12-én és 13-án – az Ugron úr mellé erősítésül kiküldött két rajoni hajcsár 24 gazdát idézett az irodára, szigorúan követelve a gabona azonnali szérűre hordását. A gazdák jórésze arrafelé sem ment, ami szerfölött felbőszítette a hajcsár kiskirályokat.
- Senkit sem hívatunk többet – jelentette ki vészjósló hangon az egyik semmiházi – a következő hívást majd Brassóból kapják, aztán majd meglátják, mit fognak kapni a makacs ellenállásért.
 - Nem törődnek a néptanácsi rendelkezésekkel, rá se hederítenek – folytatta – de annak sírva néznek utána. Hatszáz gyári munkást hozunk és azokkal behordatjuk és kicsépeletjük a búzát. Kivesszük az előírt szerződéses mennyiséget, a cséplési vámot, a vetőmagot és a munkások díjazását, a többit aztán hazavihetik. Demokratikus államunk nem tűri meg a hermányi reakciók mesterkedését. Könnyörtelenül le fogjuk törni!
 - Huszonhatan vannak előjegyezve, akiket figyelünk, és amikor azok megkapják, amit megérdemelnek, a többi majd észretér. Az elmúlt évben a párt megengedte a gabona hazahordását, de visszaéltek vele, nem adták át a megígért szerződéses gabonát. Ilyen többé nem létezik. Aki azonnal nem kezdi meg a szérűre hordást, meglátja, mi következik. (Nem hordta senki, illetve csak azok, akik amúgy is künn akartak csépelni.)
- VIII. 17. A gabona szérűre hordásának önkényes erőszakolása miatt teljes két hetet késett ez a rendkívül fontos munka. Természetes, hogy elfogyott a nép türelme, megunta kínzó gyötrését, s ma reggel egyszerre megindultak a szekerek. Jelszó: a csűrökbe a gabonát! Hiába szaladgáltak telefonálgattak ide-oda Ugron úr és hajcsártársai, hiába volt mindenféle fenyegetőzés, három nap alatt fedél alá került a búza.
- VIII. 22. Hirdetés: – Augusztus 23 tiszteletére a zászlókat még ma este ki kell tenni.
- VIII. 23. Hirdetés: – A zászlókat azonnal ki kell tenni. (Előző este nem tették ki.)

- VIII. 25. Hirdetés: – Magán célra – (azaz saját szükségletre) – málnát szedni senki ne merészeljen, mert akit megtalálnak, a málnát elkobozzák és megbüntetik.
- IX. 25. Hirdetés: – Szedret és hecserlit szedni elkobzás és büntetés terhe mellett tilos. (Tudniillik az erdei gyümölcsöt a szövetkezet a konzervgyárak részére vásárolta Fleckhammer Leó nevű helyi megbízottja által, ezért a gazdáknak nem, csak a cigányoknak volt szabad szedni, mivel ők eladták a gyűjtőnek, s a népi demokráciának a népjólét emelése szempontjából nem az volt a fontos, hogy a minden haszontalant kenyérrel ellátók kamrájába is kerüljön valami, hanem az, hogy Fleckhammer úr minél többet keressen.)
- X. 22. A társasgazdaság juhái részére építendő akolhoz a társulás vezetői a tulajdonosok megkérdezése nélkül önkényesen tölgyfákat bélyegeztettek ki levágásra a magán kaszálókon. A fának a Kihágó orránál szintén magánkaszálón önkényesen kiszemelt építési helyére való behordását régi recept szerint összekapcsolták az erdőléssel és 24-én ki lett hirdetve, hogy aki erdőelő bárcát akar szerezni, az menjen a néptanácsra, ott megkapja a további utasítást. Az pedig abból állott, hogy előzetesen szállítson be egy szál fát az építéshez, addig nem kap bárcát.
- X. 29. A napilapok közlik Hruscsovnak az újságíró kongresszuson elmondott beszédét, amelyből kitűnik, hogy a felsőbbrendű szocialista gazdálkodás hazája Kanadától, Ausztráliától és más országoktól több millió tonna búzát kellett vásároljon. Meglepetéssel olvassuk Hruscsov közlését arról, hogy „Román elvtársaink 400 ezer tonna búzát adtak »kölcson«”.
- A kollektív gazdaságokban szűkösen, igényleszorítva élnek, ugyanakkor a kipurított „szerződéses” búzából 40 ezer vagonokkal tudtak a földi paradicsomnak kölcsönözni.

Régi újságpéldányok között a *Romániai Magyar Szó* 1951. január 7-iki száma akadt a kezembe s kíváncsian néztem bele, hogy: „Ötéves tervünk az udvarhelyiek régi álmát valósítja meg” című cikk kicsoda örvendetes dolgokat tartalmaz. Az Udvarhely-Csíkszerda vasútvonal építéséről van szó. „Amire a burzsoázia évtizedek alatt nem volt képes, azt a munkáosztály első ötéves tervében megvalósítja” – adja tudtára ország-világnak a nagybetűs cím.

Ma – közel háromszor öt év letelte után – a naptár 1963. december 29-ikét mutat – de a Tolvajos-tető környékén a vonat zakatolás nem zavarja a burzsoázia idejéből itt maradt csendet. (F. 740.)¹⁰⁵

105 *Romániai Magyar Szó* 1951. január 7. 5. p.

XII. 31. Az éjféli harangozásra a nép összegyűlt a templom előtti téren. Nem hangzottak el a régen szokásos búcsúztatók, újév köszöntők, de a harangszó elháltával a körbe tömörült fiatalabb nemzedék ajkán felcsendült a székely himnusz, majd után az: Isten áldd meg a magyart...

Befejezésül egyházi ének: Te benned bízunk eleitől fogva ..., aztán harangzúgás közben szétoszlott a nép.

Az újévben legelsőnek a hús beszolgáltatási prés indult meg. Ugyanis a múlt évben az állatok átvétele csak január és február hónapokban folyt, akkor az állomány nagymérvű lecsökkenése miatt beszüntették és csak november végén kezdték újra, viszont akkor közölték, hogy a hátralékos mennyiséget csak szárnyassal és juhokkal lehet leróni, amiről hermányi viszonylatban szó sem lehetett, mivel a még lerovatlan 18 ezer kiló hús elvitte volna juhállomány felét, szárnyasból pedig három falu tyúkjá sem lett volna elég, úgyhogy erre az évre nagy tétel hús maradt, s közben a folyó évit is kirótták azzal, hogy a hátralékot és az új tétel 70%-át január 20-ig át kell adni. A nagy mennyiséget és a rövid határidőt azért írták elő, hogy a gazdákat a kétszeres szerződés kötésre kényszerítsék. De hol van az a marhaállomány, amelyik az évi 46 ezer kiló hús kétszeresét évről-évre ki bírja izzadni. A hermányiak szerte a vidéken minden eladó borjút felvásároltak, hogy a szerződés kötéssel az ingyhús adástól megmeneküljenek. Kövér májusban nem nő a fű olyan gyorsan, mint ahogy most a marháknak kellene nőni, hogy a szerződéses versenyt bírják.

Az év elején a faliújságbódé új nevet kapott: „Munca”. Organ al PMR. si al Sfat. Popular”.¹⁰⁶ A címben egyetlen magyar szó sem kapott helyet.

- III. 19. Nagy adóhajtás. A helyi és a bibarcafalvi adószedők kíséretében három inspektor (Borbát, Zaharia és Iván) hajszolják a pénzt.
- IV. 18. Hirdetés: Minden háztól egy munkás menjen az állami erdőbe csemetét ültetni. Aki nem megy, sem a kaszálójára, sem az állami erdőbe nem kap bárcát.

A demokratikus sajtó az ingyen kényszermunkát így találja fel:

– A lakosság lelkes és hazafias önkéntes munkával erdősítési munkálatot végzett.

Az erdőkkel kapcsolatban a kommunista sajtó állandóan az előző idők „rablógazdálkodásáról” ír, de most a szemünkkel látjuk, hogy a rablógazdálkodásnak nevezett érában ötven év alatt nem szakadt le annyi erdő, mint most öt év alatt.

„Az erdő a népé” – hangzik a hamis szólam, a milliárdos értékeket vágják, tarolják, a tulajdonosnak nevezett nép csak mint napszámos teheti be lábát az erdőbe. 15 leiert kap egy szekér 7 cm-en aluli

106 „Munca”. A Román Munkáspárt, Néptanács orgánuma

hulladékfára utalványt, ami amúgy is ott rothadna. Tulajdonképpen a szemetet takarítják ki az erdőből, s még megfizettetik.

V. 23. Ma idehajtották az uzoni kollektív gazdaság 940 db juhát nyári legelőre. Elfoglalták a nyíresi legelőrészt, a mi marháinkat a halasháti részekre szorították. Az aránylag kis területre összeszorított állatok kopárra rágták a legelőt, éhezve tengődtek át a nyári hónapokat.

VII. 20. Megörökítést érdemel az aktatáska uralom egy újabbi népboldogító intézkedése. Az erdészeti hivatal közölte, hogy hajlandó a gazdák legelőn éhező állatait a havasi erdős területre engedni, ha a gazdák cserébe állatonként 25 kg szénát adnak. A gazdák fizetik a borsos legelődíjat, közmunkán végzik a karbantartási munkálatokat, ugyanakkor idegenből hajtott állatokkal túlterhelik, s ha azt akarják, hogy az övé ne éhezzen, vegyen szénával legelőt.

Az ókor rabszolgái zúgolódás nélkül nyugodjanak sírjaikban, 2000 év múltán sem élnek jobb sorban.

VIII. 23. A dologkerülők napjának évfordulójára meszeléssel, sepréssel, képek kiaggatásával, feliratok gyártásával készültek. A székház főút felőli részén tábla volt elhelyezve, ezen felirattal: „Căminul Cultural – Petőfi Sándor – Kultur Otthon” A felszabadulás nagy ünnepére a feliratot is újra mázolták, de a Petőfi nevének kihagyásával. Nagyon helyesen. A Petőfi neve ott úgyis csak szégyenkezne.

IX. 6. A református egyház új lelkésze – Incze Sándor beiktatására, az egyházközség zenével kapcsolatos [zenés] közös vacsorát tervezett, azonban a néptanács urai – „verebek a fecskefészekben” elv alapján – nem engedték meg, hogy az ünnepélyes aktus a székház nagytermében megtartható legyen.

Cigány vándorkomédiások részére nyitva áll, akik építették azok számára zárva van.

XII. 9–10. Adórazzia. A helyi adószedő mellé öt személyből álló erősítés érkezett. Úgy járnak a falut, mint ellenség az elfoglalt földet.

Az 1964-ik esztendőt általában az utóbbi két évtized legnyugodtabb szakaszának tekinthetjük. Nem gyötörték a népet a szérús csépléssel, nem erőszakoskodtak a szerződéses gabonáért. A húskvóta kedvezményes lerovására bevezetett szerződéses rendszer bizonyos nyugalmat teremtett a rettenetes emlékü tortúrázás terén is. A falusi kiskirályok némelyike még próbálkozik a sztálini időkben tanultak szerint hangoskodni, magas személyét és parancsolhatnámját mások fölé emeli, de

már elhaladt az idő. Felülről erélyes intéseket kapnak: csak rostálva a szót, nem tudni mit hoz a holnap, jó lesz a nadrág fenekére is gondolni.

Lejárt a díszkapu mánia, lejárt az élenjárók és a kullogók táblája, lejárt az „elvitettek” aranykora. Lejárt a sok esztelenség, a népkínzás, népsanyargatás korszaka. Az élet könyörtelenül félrehányja az útból a háború vérzivatarára által felszínre dobott anticivilizáció vad uralmát.

- XII. 31. Éjféltkor a templomtéren gyülekezett a nép. Elhangzottak az ó-év búcsúztatók és újév köszöntők, közben – az erdélyi magyar lakta területeken talán csak Hermányban – felhangzott a magyar és a székely himnusz.

Úgy hiszem elég volt nemzedékünk életének 1944–1964 közti idejéről emlékezni, s bár amiket jegyeztem, csak kis hányadát ölelik fel a lezajlott eseményforgatagnak, a fentiek hiteles rajzát adják az elmúlt húsz nehéz esztendőnek.

Néhány későbbi jegyzés:

1965. június hónapban szerelték a lakosságra egyénekenként kivetett rovataltól a Kisbaconig már korábban megépített villanyvezetékét, ami július 3-áig a község közepéig elkészült és ezen a részen aznap kigyúlt az utcai világítás, s nemsokára kezdetét vette a lakásokba való bevezetés is.

Szeptember 21-én délben történt a medvejárás Hermányban. (Leírva az: „Állatvilág” c. részben.)¹⁰⁷

1966. január 15-én lépett működésbe Hermányban a kultúrotthon részére vásárolt első televízió készülék.

107 *Magyarhermány monográfiájából*